JEROME K. JEROME
Gândurile trândave ale unui pierde-vară
În româneşte de CARMEN PÂŢÂC.
EDITURA ALBATROS BUCUREŞTI 1980.

JURNALUL UNUI PELERINAJ

LUNI 19

Prietenul meu B. - Invitaţie la teatru. - Un regulament extrem de incomod. - Dorinţele arzătoare ale unui virtual călător. - Cum să profiţi din plin de peisajul natal. - Vineri, zi cu noroc. - Hotărârea e luată.

Prietenul meu B. mi-a făcut o vizită azi dimineaţă şi m-a întrebat dacă nu mi-ar surâde să merg cu el la teatru lunea viitoare.

— Cum să nu, bătrâne! am răspuns. Ai bilete de favoare, probabil!

— Da' de unde, spuse el, ăştia şi bilete de favoare! Va trebui să plătim.

— Să plătim? Să plătim ca să mergem la teatru?! am făcut eu uimit. Îţi baţi joc de mine! Lasă prostiile!

— Băiete dragă, zise el, crezi c-aş spune să plătim dacă am putea intra altfel? Neciopliţii ăştia din conducerea teatrului habar n-au ce e aia „listă de invitaţi". N-are rost şi le spui că eşti ziarist, fiindcă n-au nevoie de presă. Pentru ei presa nu face nici cât o ceapă degerată. N-are sens să-i scrii directorului adjunct, fiindcă n-au aşa ceva. Ţi-ai pierde timpul de pomană dacă te-ai oferi să le publici reclamele, fiindcă n-au reclame (ca acelea pe care le ştim noi). Dacă vrei să vezi spectacolul, trebuie să plăteşti. Nu plăteşti, stai afară; ăsta-i regulamentul lor barbar.

— Sfinte Sisoe, spusei eu, afurisită afacere! Şi cam pe unde vine teatrul ăsta nemaipomenit? Nu cred c-am fost vreodată acolo.

— Nici eu nu cred c-ai fost, spuse el. E la Oberammergau – prima la stânga după ce pleci din gara Ober, la 50 de mile de München.

— Cam izolat pentru un teatru. N-aş fi crezut că o coşmelie ca aia, tocmai la capătul lumii, îşi poate permite să facă pe nebuna.

— Are şapte mii de locuri, răspunse prietenul meu B., şi se fac încasări serioase la fiecare spectacol. Lunea viitoare e premieră. Vii?

M-am gândit un pic. Am aruncat o privire în agendă şi-am constatat că mătuşa Emma venea să stea la noi de sâmbătă până miercurea viitoare. Mi-am făcut socoteala că, dacă mă duc, pierd ocazia de-a o vedea şi s-ar putea s-o revăd abia peste câţiva ani, aşa că m-am hotărât să plec cu B.

Sincer vorbind, mă tenta mai mult călătoria decât piesa. Una din vechile mele ambiţii era să străbat pământu-n lung şi-n lat. Ardeam de nerăbdare să pot scrie într-o zi cam aşa:

„Mi-am savurat havana aromată pe străzile însorite ale Madridului şi mi-am fumat noduroasa şi nu prea plăcut mirositoarea pipă a păcii într-un wigwan din vestul sălbatic, unde te suflă vântul din toate părţile; seara mi-am sorbit cafeaua în cortul cufundat în tăcere, în timp ce cămila priponită păştea afară iarba deşertului, şi am dat pe gât o duşcă de *brandy* din nord, tare ca focul, pe când renul rumega lângă mine în colibă, iar lumina palidă a soarelui din miez de noapte proiecta pe zăpadă umbrele pinilor; am simţit săgetarea ochilor strălucitori care mă pândeau de sub văl, asemenea fantomelor, pe străzile înguste ale Bizanţului şi am răspuns cu un zâmbet (deşi m-a costat scump) privirilor ştrengăreşti şi vioaie ale fetelor cu ochi negri din Jedda[1]; am hoinărit pe unde bunul – dar nu preabunul – Harun Al-Raşid s-a furişat deghizat după căderea nopţii avându-l alături pe credinciosul Mesrur; am stat pe podul de unde Dante o urmărea cu privirea pe cereasca Beatrice; am plutit pe apele care cândva au purtat barca Cleopatrei; am fost la locul unde a căzut Cezar; am auzit foşnetul moale al hainelor scumpe în saloanele din Mayfair[2] şi mi-a ajuns la urechi zornăitul

1 Jedda (sau Jiddah) - oraş în vestul Arabiei Saudite, important port pentru pelerinii de la Mecca (n. t.).

2 Mayfair - cartier al Londrei, cândva partea selectă a oraşului (aproximativ între 1800 şi 1914). N. t.

colierelor de dinţi de pe gâtul de abanos al frumoaselor din Tongatapu[3]; am gâfâit sub soarele arzător în India şi am îngheţat în bătaia vânturilor reci din Groenlanda; m-am pierdut în furnicarul vechii Chine şi, înfăşurat în pătura mea, am stat, în adâncul pădurilor mari de pini, din vest, la o mie de mile depărtare de suflarea omenească".

B., căruia i-am mărturisit pasiunea mea pentru acest gen de exprimare, mi-a spus că aş putea obţine acelaşi efect scriind despre nişte locuri la îndemâna oricui.

— Fără să fi făcut măcar un pas în afara Angliei, aş putea să continui în aceiaşi fel. Să zicem de exemplu: „Mi-am fumat mahorcă de patru pence[4] în birturile presărate cu nisip de pe Fleet Street[5] şi mi-am savurat ţigara de foi de Manilla (pe care dădusem doi pence) în sălile aurite de la Criterion[6]; am dat pe gât o bere Burton[7] tare gulerată, la „îngerul" faimos din Islington[8], cel ce adună sub aripile-i protectoare pe cei mici şi însetaţi, şi mi-am luat băutura obişnuită de zece pence în multe „localuri" din Soho[9] care te-mbiau cu mireasma lor de usturoi. Călare pe un măgar cu mers ciudat mi-am croit – sau, ca să fiu mai exact, proprietarul măgarului sau agentul mi-a croit – drum prin câmpiile sterpe şi nisipoase din Hampstead[10] iar în regiunile subtropicale de la Battersea, luntrea mea a speriat sălbăticiunile înaripate de pe baltă şi le-a izgonit

---

3 Tongatapu - insulă în sudul Oceanului Pacific (arhipelagul Tonga). N. t.

4 Penny (pl. pence) - diviziune monetară engleză, a douăsprezecea parte dintr-un şiling pe vremea aceea; actualmente, după adoptarea sistemului zecimal (la 15 februarie 1971), este a suta parte dintr-o liră (n. t.).

5 Fleet Street - stradă în Londra, cartierul general al presei (n. t.).

6 Criterion - club în Londra (n. t.).

7 Bere Burton (după numele oraşului Burton-on-Trent) - bere neagră englezească (n. t.).

8 Islington - oraş-satelit al Londrei (n. t.).

9 Soho - cartier sărăcăcios al Londrei unde locuiesc mulţi străini (n. t.).

10 Hampstead - parte din Camden, cândva încorporată în Londra. Aici se află binecunoscuta landă numită Hampstead Heath (n.t.).

din cuiburile lor singuratice. M-am dat de-a dura pe One Tree Hill de sus până jos, în râsul fetelor care băteau din palme şi strigau; şi, în parcul vechi de când lumea al curţii regale, unde s-au jucat cândva odraslele bălaie ale acelor Stuarţi născuţi într-o zodie nenorocoasă, am hoinărit îndelung pe cărările şerpuitoare, strângând mijlocul uneia din fermecătoarele fiice ale Evei, pe când maică-sa, de cealaltă parte a gardului viu, turba de furie că nu putea să se-apropie de noi. Într-o cameră mobilată, la lumina palidă a lămpii, am fugărit o venerabilă ploşniţă până ce coana mare şi-a dat obştescul sfârşit pe fundul unei farfurioare pline cu apă; pe ţărmul marelui Atlantic am traversat, tremurând, multe mile de perne st cearşafuri în urmărirea unui purice săltăreţ. De nenumărate ori, până mi s-a făcut lehamite – şi nu numai atât – şi a-nceput să-mi vâjâie capul, am călărit armăsarul mic şi tare nărăvaş, pe care poţi să-l încaleci pentru un penny pe câmpia de la Peekham Rye; deasupra mulţimii de capete ameţite din Bârneţ (deşi e puţin probabil ca vreunul din cei de acolo să fi simţit măcar jumătate din ameţeala ce mă cuprinsese pe mine) m-am învârtit cu o maşinuţă viu colorată pe care o mânuia un om cu o frânghie. Am păşit ţanţoş pe podeaua primăriei din Kensington (costa o guinee[11] biletul inclusiv gustările – dacă puteai să ajungi la ele prin grămada de oameni), iar pe iarba verde a pădurii ce desparte Anglia răsăriteană de mult cântatul Epping[12], am dănţuit păgân prins în horă cu alţii. M-am amestecat printre hoardele care mişunau pe Drury Lane[13] în noaptea din Ajunul Crăciunului şi-am stat mândru şi solitar în primul rând la galerie, urmărind o piesă de înaltă clasă şi dorindu-mi din tot sufletul să fi

---

11 Guinee - veche monedă de aur (inexistentă acum) care valora 21 de şilingi (n.t.).

12 Epping - district urban în Essex. Aici se află Epping Forrest, fostă pădure regală, actualmente o zonă de agrement (n. t.).

13 Drury Lane - arteră în Londra unde se află teatrul cu acelaşi nume, celebru pentru spectacolele tradiţionale de Crăciun (începînd cu secolul al XIX-lea). N. t.

cheltuit şilingul[14] respectiv în sălile orientale de la Alhambra[15]”. Cam asta e, spuse B., şi e la fel de bună ca descrierea făcută de tine. Poţi scrie în felul ăsta fără să te depărtezi de Londra mai mult de câteva ore.

— Să nu intrăm în alte amănunte, am replicat eu. După cum văd, nu eşti în stare să simţi la fel ca mine. În pieptul tău nu palpită inima înflăcărată a călătorului; nu poţi înţelege aspiraţiile unei asemenea făpturi. Dar nu-ţi face griji! Important e că vin cu tine în călătoria asta. Chiar după-amiază o să-mi cumpăr un ghid de conversaţie în limba germană, un costum cadrilat, un fular albastru, o umbrelă albă şi alte asemenea lucruri necesare englezului călător prin Germania. Când porneşti?

— Păi, făcu el, avem două zile bune de mers. Zic să pornim vineri.

— Vinerea nu e o zi prea norocoasă, îmi dădui eu cu părerea.

— Doamne Dumnezeule! făcu el destul de repezit. Cine ţi-a mai băgat în cap şi prostia asta? Ca şi cum providenţa va schimba soarta Europei dacă tu şi cu mine plecăm în excursie joi sau vineri!

Îmi spuse că nu-şi dădea seama cum un om, cu atâta scaun la cap, din când în când, putea să-şi piardă vremea (fie şi numai în gând) cu asemenea ţicneli de babă stafidită. Îmi mai spuse că, acum mulţi ani, pe când era încă un ţânc cu caşul la gură, ţinea cont de această superstiţie prostească şi pentru nimic în lume n-ar fi pornit la drum vinerea.

Dar într-un an n-a avut încotro. Trebuia să aleagă între a pleca vineri sau a nu mai merge deloc. S-a hotărât deci să încerce.

A pornit-o pregătit sufleteşte pentru un lung şir de accidente şi nenorociri. Singura lui dorinţă fusese să se întoarcă acasă viu şi trăise cu speranţa asta tot timpul

14 Şiling - unitate monetară engleză valorând 12 pence, a 20-a parte dintr-o liră. După adoptarea sistemului zecimal, şilingul nu mai există (n. t.).

15 Alhambra - teatru de varieteu din Londra (n. t.).

excursiei.

Totuşi a fost silit să recunoască în sinea lui că niciodată până atunci nu mai petrecuse o vacanţă atât de minunată. Totul fusese splendid.

Şi după aceea se hotărâse să pornească întotdeauna vinerea. Aşa a şi făcut şi s-a distrat întotdeauna de minune.

În sinea lui şi-a spus că, pentru nimic în lume, n-o să mai pornească în călătorie în altă zi decât vinerea. Ce absurditate să crezi în superstiţia asta despre ziua de vineri!

Ne-am înţeles deci s-o luăm din loc vineri şi urma să ne-ntâlnim în Gara Victoria seara, la ora opt fără un sfert.

JOI 22

Problema bagajului. - *Sugestia primului prieten*. - *Sugestia celui de-al doilea prieten*. - *Sugestia celui de-al treilea prieten*. - *Sfatul doamnei Briggs*. - *Sfatul vicarului*. - *Sfatul neveste-sii*. - *Sfaturi din lumea medicală*. - *Sfaturi din lumea literelor*. - *Recomandarea lui George – Ajutorul cumnată-mi*. - *Sfatul tânărului Smith*. - *Propriile mele idei*. - *Ideea lui B*.

Astăzi mi-am cam făcut probleme în privinţa bagajului pe care să-l iau cu mine. De dimineaţă am întâlnit un ins şi iată că mi-a spus:

— O, dacă pleci la Oberammergau, ai grijă să-ţi iei multe haine groase. O să ai nevoie de toate lucrurile de iarnă.

Îmi povesti cum un prieten de-al lui se dusese-acolo cu câţiva ani în urmă, nu-şi luase destule haine călduroase, răcise, se-ntorsese-acasă şi-şi dăduse obştescul sfârşit. Apoi adăugă:

— Ascultă ce-ţi spun eu şi ia-ţi multe haine groase.

Mai târziu am dat peste altul care mi-a spus:

— Am auzit că pleci în străinătate. În ce parte-a Europei?

I-am răspuns că pe undeva prin Europa Centrală.

— Ei, dacă-i aşa, zise el, urmează-mi sfatul şi ia-ţi un costum uşor şi-o umbrelă de soare. Să nu-ţi pese de aspect. Tu să te simţi bine, asta-i important. Nici nu ştii ce căldură

insuportabilă e pe continent la vremea asta. Englezii însă o ţin tot pe a lor şi, când sunt în Europa, îmbracă aceleaşi haine groase pe care le poartă acasă. Aşa fac insolaţie şi se nenorocesc pe viaţă.

M-am dus la club. Acolo am dat cu ochii de-un prieten de-al meu, corespondent de presă, care călătorise mult şi cunoştea Europa destul de bine. I-am povestit ce-mi spuseseră ceilalţi doi şi l-am întrebat pe care să-l cred.

— De fapt, spuse el, amândoi au dreptate. Ştii, în regiunile deluroase vremea e foarte schimbătoare. Dimineaţa poţi să te topeşti de căldură, iar seara nu-ţi strică o cămaşă flanelată şi-o haină de blană.

— Păi exact aşa e vremea la noi în Anglia! am exclamat eu. Dacă străinii ăştia n-au parte de ceva mai grozav la ei în ţară, cu ce drept vin aici şi ne bombăne că avem o vreme insuportabilă?

— Ştii bine că n-au niciun drept, dar n-ai ce-i face. Să-ţi spun o chestie, fii pregătit pentru orice situaţie. Ia-ţi un costum răcoros şi câteva lucruri subţiri, să le ai dac-o fi cald, şi multe lucruri groase pentru vreme rece.

Când am ajuns acasă, am găsit-o pe doamna Briggs care venise să vadă ce face copilul.

— Vai, spuse ea, dacă mergeţi în Germania, luaţi-vă o bucăţică de săpun.

Îmi povesti cum domnul Briggs fusese chemat odată în Germania pe neaşteptate, în interes de serviciu, uitase să-şi ia o bucăţică de săpun, nu ştia destul nemţeşte ca să ceară aşa ceva când a ajuns la destinaţie, nici nu văzuse asemenea obiect, chiar dacă ar fi ştiut germana, stătuse acolo trei săptămâni, nu putuse să se spele în tot acest timp şi venise acasă aşa de murdar că nimeni nu l-a recunoscut şi l-au luat drept instalatorul care trebuia să repare boilerul de la bucătărie.

Doamna Briggs mă mai sfătui să-mi iau câteva prosoape, căci cele de-acolo sunt teribil de mici.

După masa de prânz am ieşit în oraş şi m-am întâlnit cu vicarul.

— Luaţi-vă o pătură, mă sfătui el.

Îmi mai spuse că la hotelurile din Germania nu numai că nu-ţi dau destulă lenjerie de pat ca să nu-ţi fie frig noaptea, dar nici nu aerisesc cearşafurile cum trebuie. Adăugă că un prieten mai tânăr de-al lui se dusese odată în Germania, dormise într-un aşternut umed, făcuse reumatism articular acut, se-ntorsese acasă şi dăduse ortul popii.

În acest punct al discuţiei intră pe fir nevastă-sa. (Vicarul o aştepta lângă un magazin de textile când l-am întâlnit eu.) Soţul o puse la curent cu plecarea mea în Germania, aşa că primii următorul sfat:

— Vai, să nu cumva să uitaţi perna. Acolo nici nu se pomeneşte-aşa ceva – nici urmă de pernele noastre. Cum poţi să te odihneşti ca lumea noaptea dacă n-ai o pernă bună? Faceţi-vă un săculeţ pentru ea, mai spuse distinsa doamnă, şi nimeni n-o să bănuiască ce-aveţi acolo.

Câţiva paşi mai încolo l-am întâlnit pe doctorul familiei, care-mi spuse:

— Neapărat luaţi o sticlă de *brandy*. Nu ocupă loc mult şi-o să vă fie de mare folos noaptea, dacă nu sunteţi obişnuit cu bucătăria nemţească.

Adăugă că băuturile care se dădeau la hotelurile din străinătate erau otravă curată şi că, la drept vorbind, nu era deloc înţelept să pleci la drum fără sticla de *brandy* după tine. Spuse că o nimica toată, cum e sticla de *brandy*, poate uneori să-ţi salveze viaţa.

În drum spre casă m-am întâlnit cu un confrate din lumea literelor, care mă anunţă:

— Bătrâne, o să ai de mers cu trenul, nu glumă. Eşti obişnuit cu-aşa ceva?

— Păi, îngăimai eu, am mers de la Londra până-n inima Surrey-ului[16] cu un expres de sud-est.

— O, asta-i un fleac pe lângă ce te-aşteaptă, răspunse el, Uite, îţi dau o idee cum să-ţi petreci timpul. Ia o tablă de şah şi setul respectiv de piese. Ai să-mi fii recunoscător pentru asta.

---

16 Surrey - comitat în sudul Angliei (n. t.).

George trecu pe la mine seara şi-mi spuse:

— Măi băiatule, să nu uiţi cumva cutia cu trabucuri şi tutunul.

Aflai de la el că trabucurile nemţeşti – cel mai bun sort de trabuc nemţesc – semănau cu „Penny Pickwick-Spring Crop”, cum le numesc experţii în materie. Era foarte posibil, gândea el, ca în timpul scurtei şederi pe care o plănuisem, că n-am timp destul ca să-mi formez gustul pentru o asemenea aromă.

Cumnată-mea îşi făcu apariţia seara, mai târziu, şi, ca o fată grijulie ce era, aduse o cutie de mărimea unei lăzi pentru ceai.

— Strecoar-o şi pe-asta în bagajul tău, spuse ea. O să-ţi prindă bine. Ai aici tot ce-ţi trebuie ca să-ţi faci o ceaşcă de ceai.

Mai apoi îmi preciză că nemţii nu se pricep la ceai, dar că, având lădiţa în chestiune, nici capul n-o să mă doară. Ca să mă convingă, deschise cufărul şi-mi arătă conţinutul. Bineînţeles că era dotat cu de toate. Găseai acolo o cutie plină cu ceai, o sticluţă cu lapte, o cutie cu zahăr, o sticlă cu alcool metilic, o untieră şi-un pachet de biscuiţi. Mai erau o sobiţă, un ibric, un ceainic, două ceşti, două farfurioare, două farfurii întinse, două cuţite şi două linguri. Dacă-ar mai fi pus acolo un pat numai, nici n-ar mai fi trebuit să-mi fac probleme cu hotelul.

Tânărul Smith, secretarul clubului nostru foto, a venit la ora 9 să mă roage să-i fac un negativ al „Gladiatorului murind” de la Galeria de sculptură din München. I-am spus că aş fi foarte încântat să-l pot servi, dar că n-aveam de gând să iau aparatul de fotografiat cu mine.

— Nu luaţi aparatul! făcu el. Plecaţi în Germania, în ţara Rinului, să vedeţi cele mai pitoreşti peisaje, să staţi în câteva din cele mai vechi şi faimoase oraşe ale Europei şi să lăsaţi acasă aparatul de fotografiat?! După toate astea mai aveţi curajul să spuneţi că sunteţi artist?!

Mă avertiză c-o să regret o viaţă-ntreagă dacă plec în Germania fără aparat.

Sunt de părere că totdeauna e bine să urmezi sfatul altora acolo unde ei se pricep mai bine decât tine. Experienţa celor care-au trecut cândva pe acolo, şi numai ea, netezeşte calea pentru cei care urmează. Aşa că, după cină, am strâns la un loc toate lucrurile pe care fusesem îndemnat să le iau cu mine şi le-am aranjat pe pat, adăugând câteva nimicuri din proprie iniţiativă.

Am pus deoparte multă hârtie de scris şi-o călimară, împreună cu un dicţionar şi alte câteva cărţi de referinţă, pentru cazul când m-ar fi venit cheful de scris prin străinătăţuri. Uneori, când eram în deplasare şi uitam acasă hârtia, tocul şi cerneala, simţeam că plesnesc dacă nu scriu ceva. Atunci m-a deranjat grozav faptul că, din lipsă de hârtie, toc şi cerneală, n-am putut să mă aşez şi să scriu din gros. Din cauza asta fusesem obligat să tândălesc toată ziua cu mâinile în buzunare.

Aşadar, acum îmi iau totdeauna hârtie, toc şi cerneală oriunde mă duc. Deci, dacă mă cuprinde dorinţa arzătoare de-a scrie, nu voi mai fi nevoit să mă abţin.

Am fost adesea uimit cum de această dorinţă arzătoare de-a scrie îmi dă de furcă mai mult când n-am hârtie, toc şi cerneală la mine şi în niciun caz nu mă bântuie acum, când am toate cele necesare pentru a o satisface.

Dar şi când o veni, o să mă găsească gata de luptă!

Am mai pus pe pat câteva volume de Goethe, fiindcă m-am gândit c-o să fie tare plăcut să-l citesc în propria lui ţară. M-am hotărât să iau un burete şi-o cadă portabilă, fiindcă o baie rece este primul lucru care te înviorează dimineaţa.

B. sosi tocmai când terminasem de aranjat totul în formă de morman. Se holbă la pat şi mă întrebă dacă eram în toate minţile. I-am răspuns să n-aibă nicio grijă căci îmi făceam bagajele.

— Cerule mare! exclamă el. Credeam că te muţi! Ce-ţi închipui că facem? O pornim la drum cu cortul?

— Nu! am răspuns eu. Dar am fost sfătuit cu insistenţă să iau toate lucrurile astea cu mine. Are vreun

rost să primeşti sfaturi dacă nu le urmezi?

— Vai de mine, spuse el, cine te opreşte să primeşti sfaturi? E bine să le ai la îndemână ca să le poţi arunca la gunoi când e nevoie. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, nu lua tot calabalâcul ăla după tine. O să spună lumea că suntem o şatră de ţigani.

— Ei, lasă prostiile, zisei eu. Jumătate din lucrurile de pe patul ăsta sunt lucruri vitale. Dacă pleci în Germania fără ele, când te-ntorci acasă mori cu siguranţă.

I-am relatat ce-mi spuseseră doctorul, vicarul şi ceilalţi. Apoi i-am explicat că viaţa mea depindea de nişte lucruri pe care urma să le iau cu mine: *brandy*, cearşafuri, umbrele de soare şi multe haine groase.

B. Ăsta e un om total nepăsător la pericol şi riscuri (bineînţeles când e pielea altora în joc), aşa că mi-a zis:

— Prostii! Nu eşti tu ăla care să facă guturai şi să moară tânăr. Las-acasă tot bazarul ăsta şi ia-ţi cu tine o perie de dinţi, un pieptene, o pereche de şosete şi-o cămaşă. N-ai nevoie de mai mult.

Am luat mai mult de-atât, dar nu mult prea mult. În orice caz mi-a încăput totul într-o sacoşă mică. Tare mi-ar fi plăcut dacă luam cu noi toată hărăbaia aia pentru ceai! Ne-am fi jucat de-a prăvălia în tren! Dar B. nici n-a vrut s-audă de-aşa ceva.

Sper să nu se schimbe vremea.

VINERI 23

Sculatul de dimineaţă. - Balastul trebuie pus în cală înainte de a pleca în larg. - Supărătorul amestec al providenţei în treburi pe care ea însăşi nu le pricepe. - O societate minunată. - B. mă confundă. - O anecdotă fadă. - Ne luăm balast. - Un marinar cumpătat. - O barcă zburdalnică.

Azi dimineaţă m-am sculat foarte devreme. Nu ştiu de ce m-am sculat aşa devreme, că n-o pornim la drum înainte de 8 seara. Dar nu-mi pare rău – că m-am sculat devreme, vreau să spun. E o schimbare. I-am sculat şi pe ceilalţi şi-am luat cu toţi micul dejun la ora 7.

Am mâncat copios. Un lup de mare mi-a spus cândva:

— Să ştii de la mine că, dacă vrei s-o porneşti pe mare şi eşti nervos, trebuie să-ţi umpli bine burta. Încărcătura bună face barca să se menţină pe linia de plutire. Numai vapoarele pe jumătate goale se rostogolesc, se ridică şi se lasă tot timpul, cu pupa pe jumătate afară din apă. Trebuie să-ţi iei balast când pleci pe mare.

Mi s-a părut un sfat foarte bine gândit.

Mătuşa Emma a sosit după amiază. Mi-a mărturisit cât de bucuroasă era că m-a mai prins. Ceva parc-o îndemna să-şi schimbe planul şi să vină vineri în loc de sâmbătă. Providenţa a fost, îşi zicea ea.

Tare-aş vrea ca providenţa asta să-şi vadă de treburile ei şi să nu-şi bage nasul într-ale mele; că tot nu pricepe o iotă din ele.

Mătuşa Emma mă anunţă c-o să stea până mă-ntorc fiindcă vrea să mă mai vadă înainte de plecarea ei. I-am spus că s-ar putea să mă-ntorc abia peste o lună. Îmi răspunse că n-are nicio importanţă. Timp e berechet. O să mă aştepte liniştită.

Ai mei mă implorară să mă întorc cât pot mai repede.

Am cinat regeşte („mi-am luat o rezervă bună de balast”, cum ar fi spus prietenul meu, lupul de mare), am zis „La revedere” tuturor şi-am sărutat-o pe mătuşa Emma. I-am promis c-o să am grijă de mine (promisiune, pe care, slavă cerului, am s-o ţin cu sfinţenie, indiferent de riscuri), am chemat o birjă şi-am plecat.

Am ajuns în Gara Victoria cu puţin înaintea lui B. Mi-am asigurat două locuri la fereastră, într-un vagon de fumători, şi-am început să patrulez pe peron în sus şi-n jos aşteptând să apară B.

Când oamenii n-au cu ce să-şi ocupe mintea, încep să cugete. Neavând altceva mai bun de făcut până la sosirea lui B., m-am apucat să visez cu ochii deschişi.

Iată-mă deci, în schimbul muncii mele, gata să fiu răsplătit de societate cu o plimbare până-n inima Europei şi înapoi. Pentru a mi se uşura călătoria, şapte sau opt sute de mile au fost împânzite cu căi ferate. S-au construit poduri şi s-au făcut tuneluri. O armată întreagă de

ingineri, paznici, semnalizatori, hamali şi funcţionari aşteptau să facă totul pentru confortul şi siguranţa mea. Nu-mi rămânea decât să-i spun societăţii (în cazul de faţa reprezentată prin funcţionarul de la casa de bilete) unde vreau să merg şi să mă urc în vagon. Tot restul va rămâne în grija celorlalţi. S-au scris şi s-au tipărit cărţi şi ziare, aşa că dacă voiam să-mi omor timpul citind, puteam s-o fac. În diferite locuri de pe traseu, societatea cea grijulie nu uitase să mă întâmpine cu tot soiul de gustări (sandviciurile puteau fi un pic mai proaspete, dar probabil că, în concepţia ei, pâinea caldă era o insultă pentru mine). Când, obosit de-atâta drum, vreau să mă odihnesc, societatea mă aşteaptă cu masa pusă şi-un pat confortabil, cu apă caldă şi rece în care să mă îmbăiez şi prosoape cu care să mă şterg. Oriunde mă duc şi orice doresc, societatea, aidoma spiriduşilor robiţi din basmele orientale, arde de nerăbdare să mă ajute, să mă servească, să-mi dea ce-i cer, să mă distreze, să-mi facă pe plac. Societatea mă va duce la Oberammergau, va avea grijă de mine pe drum şi, odată ajuns acolo, mă va lua să văd misterele pe care le-a montat, le-a repetat şi le va juca pentru instruirea mea. Mă va aduce înapoi pe traseul ales de mine şi-mi va explica, cu ajutorul ghidurilor şi cărţilor de istorie, tot ce crede ea că mă interesează. Cât voi lipsi eu, va transmite celor pe care i-am lăsat în Anglia mesajele mele şi mi le va aduce, în schimb, pe ale lor. Va avea grijă de mine, mă va apăra şi ocroti cum numai o mamă ştie să apere şi să ocrotească.

Tot ce-mi cere în schimbul acestor binefaceri este să muncesc cât îmi spune ea. Cum munceşti, aşa te tratează şi societatea.

— Stai la masă şi scrie, numai asta-ţi cer. Nu faci tu multe parale în alte privinţe, dar ştii să depeni kilometri din ceea ce tu şi prietenii tăi numiţi literatură. Unora chiar le place s-o citească. Foarte bine, stai aici şi scrie literatură de-asta, sau cum i-o fi zicând, şi nu te ocupa de nimic altceva. De rest mă-ngrijesc eu pentru tine. O să-ţi dau toate materialele de care ai nevoie când scrii: cărţi

pline de spirit şi umor, lipici şi foarfeci şi tot ce poate fi necesar în meseria ta. Am să te hrănesc, să te-mbrac, să te-adăpostesc. Am să te duc în toate locurile unde ţi-ar plăcea să mergi. Am să fiu cu ochii în patru să nu-ţi lipsească tutunul şi toate celelalte lucruri folositoare pe care le doreşti. Dar numai cu condiţia să munceşti cu sârg. Cu cât munceşti mai mult şi mai bine, cu atât am să fiu mai grijulie cu tine. Scrie! Asta-i tot ce vreau.

— Dar, replic eu societăţii, nu-mi place să muncesc, nu vreau să muncesc. De ce să fiu sclav şi să trag la jug?

— Foarte bine, răspunde societatea, nu munci, eu nu te oblig. Să ştii însă că, dacă nu munceşti pentru mine, nici eu n-am să muncesc pentru tine. Nu munceşti, s-a zis cu mâncarea, cu vacanţele, cu tutunul!

Deci nu-mi rămâne decât să fiu sclav şi să muncesc.

Societatea n-are deloc noţiunea plăţii egale. Principalul ei scop este să încurajeze intelectul. Pe cel care lucrează numai cu braţele, ea-l aşază un pic deasupra calului sau a boului şi se-ngrijeşte de el doar un pic mai mult decât de ele. Dar în momentul în care omul începe să-şi folosească mintea şi se ridică de la simplu lucrător la artizan, ea începe să-i mărească salariul.

Desigur metoda ei de a încuraja gândirea e departe de a fi perfectă. Societatea e şi ea o părticică din lume şi de aceea inteligenţa pe care o preferă e cea care stârneşte vâlvă. Tare mi-e teamă că în general plăteşte mai mult scriitorului superficial şi pompos decât gânditorului profund şi rafinat. Adesea şarlatania inteligentă e mai pe placul ei decât valoarea adevărată. Dar planul ei este drept şi cu judecată, scopurile şi intenţiile îi sunt clare, metodele, în mare, sunt destul de bune, iar puterea-i de discernământ sporeşte cu fiecare an.

Într-o zi va atinge înţelepciunea maximă şi va plăti fiecăruia după meritele sale.

Nu vă alarmaţi! N-apucăm noi vremea aia!

Mai visam încă la o asemenea societate, când m-am întors şi-am dat (literalmente) nas în nas cu B. La început a crezut că sunt un măgar împiedicat care nu poate să se

ţină pe picioare şi mi-a şi spus-o, dar recunoscându-mă şi-a cerut scuze. Mă aştepta acolo pe peron de câtva timp. I-am spus c-am ocupat două locuri în colţ într-un compartiment de fumători, iar el mi-a adus la cunoştinţă că şi el făcuse acelaşi lucru. Printr-o coincidenţă ciudată amândoi ne opriserăm la acelaşi compartiment. Eu ocupasem locurile dinspre peron, iar el pe cele din partea opusă. Alţi patru călători se-nghesuiseră la mijloc. Ne-am păstrat locurile de lângă uşă şi le-am cedat pe celelalte două. Trebuie să fii generos cu semenii tăi.

În compartiment era un individ foarte vorbăreţ. Niciodată n-am întâlnit un om cu un asemenea stoc de anecdote teribil de neinteresante. Îşi luase un prieten cu el – în orice caz, omul îi era prieten la începutul călătoriei – şi-a vorbit întruna cu prietenul ăsta de când am plecat din Gara Victoria şi până când am ajuns la Dover[17]. Mai întâi i-a spus o poveste lungă despre un câine. Povestea respectivă n-avea nici sare, nici piper. Era pur şi simplu o înşiruire seacă a activităţilor zilnice ale câinelui. Câinele se scula dimineaţă şi lătra la uşă. Când ai casei coborau să deschidă uşa, el era acolo şi rămânea toată ziua în grădină, iar când soaţa (nu a câinelui, ci a omului cu povestea) ieşea după-amiază în grădină, îl găsea (pe câine) adormit în iarbă. Apoi îl duceau în casă. El se juca cu copiii, iar seara se culca în şopronul cu cărbuni. A doua zi dimineaţă era din nou la post. Şi a turuit tot aşa mai departe vreo patruzeci de minute.

Un prieten foarte bun sau vreo rudă apropiată de-a câinelui, fără îndoială, ar fi găsit relatarea captivantă, dar mi-e greu să-mi închipui ce putea găsi în această istorisire un om străin, care, bineînţeles, n-avea habar de câine.

La început prietenul a încercat să se entuziasmeze şi-a murmurat: „Minunat!”, „Foarte ciudat, într-adevăr”, „Ce curios!”, iar apoi a contribuit la mersul povestirii cu exclamaţii ca: „Nu se poate, chiar aşa a făcut?”, „Dar tu ce-ai făcut pe urmă?” sau „Când s-a întâmplat asta, luni

17 Dover - oraş în sud-estul Angliei, principalul port de pasageri (n.t.).

sau marţi?” Pe măsură ce povestea înainta, prietenul începea să antipatizeze vădit câinele şi se mulţumea doar să caşte ori de câte ori venea vorba de animal.

Deşi s-ar putea să mă înşel, totuşi cred că spre sfârşit l-am auzit bolborosind:

— Lua-l-ar dracu’ de câine!

Îmi închipuiam că după povestea cu câinele o să avem un pic de linişte. Dar n-a fost să fie aşa, căci fără să-şi tragă suflarea după sporovăială despre câine, tovarăşul nostru cel limbut a adăugat:

— Staţi să vă spun acum una şi mai caraghioasă!

Aveam toate motivele să-l credem pe cuvânt. Dacă amicul nostru s-ar fi lăudat că ne va spune o poveste mai plicticoasă, mai neinteresantă, bineînţeles că ne-am fi îndoit. Nu ne era însă greu deloc să ne dăm seama că putea găsi ceva mai caraghios.

Dar, din păcate, nici vorbă de ceva mai caraghios. Istoria era doar mai lungă şi mai complicată. Era povestea unuia care cultiva singur ţelină. Mai târziu s-a descoperit că nevastă-sa era nepoata dinspre mamă a celui care făcuse o canapea dintr-un cufăr vechi.

Pe la mijlocul povestirii, prietenul povestitorului ne aruncă nişte priviri pline de căinţă care parcă spuneau:

„Domnilor, sunt dezolat! Credeţi-mă, nu e vina mea. Vedeţi în ce situaţie sunt. Nu mă condamnaţi. Nu-mi puneţi în spate mai mult decât pot duce!”

Noi i-am răspuns cu priviri compătimitoare în care se putea citi:

„Nu vă faceţi probleme, stimate domn. Staţi liniştit. Ne dăm seama foarte bine că n-aveţi încotro. De-am putea măcar face ceva ca să v-ajutăm!”

Bietul om păru mai fericit şi mai resemnat după acest schimb de priviri.

B. şi cu mine ne-am grăbit să ne îmbarcăm la Dover. Am ajuns la timp ca să oprim ultimele două cuşete. Şi ne părea foarte bine c-am reuşit, fiindcă singurul gând care ne preocupa era ca, după o masă pe cinste, să intrăm în culcuş şi să tragem un pui de somn.

B. Îmi spuse:

— Când sunt pe mare, îmi place grozav să dorm şi, mai ales, să mă trezesc legănat de valuri.

Am mâncat, nu ne-am încurcat. I-am explicat lui B. principiul balastului susţinut de lupul de mare, bunul meu prieten şi el m-a aprobat întru totul. Deoarece cina avea un preţ fix pentru care puteai mânca tot ce-ţi dorea inima, ne-am hotărât să ne punem pe deplin planul în aplicare.

După cină. B. m-a părăsit oarecum brusc (cel puţin aşa mi s-a părut), iar eu am pornit singur să fac o plimbare pe punte. Nu mă simţeam grozav. Sunt ceea ce se poate numi un marinar cumpătat. Nu fac excese în nicio privinţă. În mod obişnuit pot să mă fudulesc trăgând din pipă şi, cu cel mai candid aer, să îndrug diverse minciuni despre bogata mea experienţă de traversare a Canalului Mânecii. Dar când apare ceea ce numeşte căpitanul „un pic de mare prin jur”, încep să fiu trist şi încerc să mă îndepărtez de mirosul de maşini şi de oamenii care fumează trabucuri ieftine.

Când am ajuns pe punte, am dat cu ochii de-un individ care fuma un trabuc unsuros şi deosebit de dulceag. Nu cred că găsea vreo plăcere în asta. De altfel nici nu lăsa o asemenea impresie. Cred că pufăia doar ca s-arate cât de bine se simţea el şi să-i zgândăre pe cei care nu se simţeau foarte bine.

Omul care se simte bine la bordul unui vas are ceva jignitor şi ostentativ în înfăţişare.

Ştiu că nici eu nu-s mai breaz când mă simt bine. Nu-mi ajunge că nu mi-e rău. Vreau să ştie toată lumea că nu mi-e rău. Mi se pare o pierdere imensă dacă nu fac în aşa fel ca fiecare făptură omenească de pe vas să ştie că nu mi-e rău. Nu mă mulţumesc să stau liniştit şi să-mi văd de treabă, cum ar face orice om cu cap. Încep să mă fâţâi de colo până colo – bineînţeles cu pipa în gură, fiindcă altfel n-are niciun farmec – şi să arunc celor care nu se simt bine priviri blânde, dar pline de compătimire şi uimire, ca şi cum i-aş întreba ce e aia şi de unde-au luat-o. E o prostie din partea mea, ştiu bine, dar n-am ce-i face. Cred că firea

omenească, cea care există până şi în cei mai buni dintre noi, e răspunzătoare pentru asemenea hachiţe.

N-am putut să scap de trabucul individului. Iar când mă depărtam, începeam să simt mireasma ele la sala maşinilor şi mă cuprindea dorinţa de-a mă întoarce la trabucul binecuvântat. Se pare că între cele două plăceri nu era nicio zonă neutră.

Dacă n-aş fi plătit pentru salon, m-aş fi dus la proră. Aerul e mai proaspăt acolo şi-aş fi fost mult mai fericit. Dar cum să plătesc pentru clasa întâi şi să călătoresc cu a treia? Nu era nicio afacere. Nu, hotărât, am să stau în partea mai ţanţoşă a vasului şi-am să mă simt bolnav, dar aristocrat până-n măduva oaselor.

Secundul, nostromul, amiralul sau unul din tagma asta (pe întuneric n-aveam de unde să ştiu care din ei era) veni spre mine şi, văzându-mă cu capul sprijinit de apărătoarea roţii cu zbaturi, mă întrebă cum mi se pare vasul. Îmi spuse că era un vas nou, ieşit în larg pentru prima oară.

I-am răspuns că speram să se mai potolească un pic odată cu vârsta.

— E niţel cam zburdalnic în seara asta, îmi spuse el.

Mi se părea că vasul voia cu tot dinadinsul să se culce şi chiar să doarmă pe partea dreaptă. Apoi, fără să fi încercat cum se cuvine poziţia respectivă, s-a răzgândit brusc şi şi-a zis c-ar fi mai bine pe stânga. În momentul când individul de care v-am spus s-a apropiat de mine, vasul încerca să stea în cap. Nici n-a terminat omul bine de vorbit, că vasul renunţase la această încercare (deşi fusese la un pas de reuşita totală) şi se hotărâse, pare-se, să se joace de-a ieşitul din apă.

Şi asta numea el un vas „niţel cam zburdalnic”!

Marinarii vorbesc aşa fiindcă-s proşti şi mai mult nu-i duce mintea. N-are rost să te superi pe ei.

În cele din urmă am reuşit să dorm puţin. Nu în cuşeta pentru care mă zbătusem atâta! N-aş fi stat în salonul ăla îmbâcsit nici dacă mi s-ar fi oferit o sută de lire. Nu mi-a oferit nimeni banii ăştia, nici vorbă, dar nici

prezenţa mea acolo nu era necesară. Mi-am dat seama de asta din faptul că primul lucru pe care l-am văzut, după ce-am luptat din greu să ajung jos, a fost o gheată. Prin aer zburau o grămadă de ghete. Vreo şaizeci de oameni dormeau – sau, dacă ar fi să judec după ceea ce făcea majoritatea, aş spune încercau să doarmă – unii în cuşete, alţii pe mese şi mulţi alţii sub mese. Unul dormea într-adevăr şi sforăia ca un hipopotam, ca un hipopotam care făcuse guturai şi răguşise, iar ceilalţi cincizeci şi nouă stăteau în capul oaselor şi dădeau cu ghete-n el. Era un sforăit foarte greu de localizat. Nimeni nu era foarte sigur de unde venea, din care cuşetă anume, în salonul acela slab luminat şi urât mirositor. La un moment dat se părea că vine, cu vaiete şi suspine, dinspre babord, iar în secunda următoare l-am auzit ca o detunătură pare-se dinspre tribord. Aşa că fiecare, dacă putea pune mâna pe o gheată, o înşfăca şi-o arunca la întâmplare, înălţând în tăcere rugi puternice providenţei să i-o călăuzească la locul potrivit şi să i-o aducă înapoi la vatră teafără şi nevătămată.

Două-trei minute am urmărit scena aceasta ciudată, apoi am schimbat din nou direcţia spre punte, m-am aşezat pe un colac de frânghie şi-am adormit. După un timp m-am trezit zgâlţâit de un marinar. Voia să arunce colacul de frânghie în capul unui biet om care stătea pe cheiul din Ostende şi nu făcea nimănui niciun rău.

SÂMBĂTA 24

Sosirea la Ostende. - *Cafeaua şi cornurile*. - *Imposibilitatea de a-i face pe ospătarii francezi să înţeleagă germana*. - *Avantajele unei conştiinţe care nu se trezeşte prea devreme*. - *Ticăloşia triumfătoare*. - *Virtutea expulzată*. - *O ceartă pe englezeşte ca la mama acasă*.

Când spun că „m-am trezit” la Ostende, lucrurile nu corespund întru totul realităţii. Nu m-am trezit în adevăratul sens al cuvântului. Niciodată nu mă trezesc cum trebuie până după-amiază. În timpul călătoriei de la Ostende la Köln, am fost trei sferturi adormit şi un sfert treaz numai în parte.

Totuşi la Ostende eram destul de treaz ca să-mi dau seama că ajunsesem undeva, că trebuia să-mi găsesc bagajul şi pe B. şi s-o apuc într-o direcţie oarecare. Pe lângă asta, un instinct vag şi ciudat (care însă nu m-a indus niciodată în eroare), un instinct care mă tot îmboldea şi-mi spunea că prin apropiere se găseau mâncare şi băutură, m-a îndemnat să mă-nviorez şi să mă pun pe treabă.

Am coborât în grabă în salon şi l-am găsit pe B. acolo. Şi-a cerut scuze că mă lăsase singur noaptea dinainte. Nu trebuia să se sinchisească deloc. Nu-i dusesem dorul nici cât negru sub unghie. Dacă singura femeie pe care am iubit-o vreodată ar fi fost la bord, aş fi stat liniştit şi-aş fi lăsat pe orice bărbat, care voia şi se simţea în stare, să vorbească cu ea. Am acceptat explicaţia că B. Întâlnise un prieten şi stătuseră de vorbă. Mi-am dat seama că fusese o conversaţie sâcâitoare.

L-am văzut şi pe limbutul din compartiment şi pe prietenul lui. Acesta din urmă era imaginea vrednică de plâns a unui om care fusese cândva în putere. N-am văzut niciodată o epavă mai jalnică. Răul de mare, oricât de insuportabil, nu putea fi singur de vină pentru schimbarea suferită de prietenul vorbăreţului de când, cu şase ore în urmă, fericit şi plin de speranţă, intrase în compartiment în Gara Victoria. Pe de altă parte, prietenul său, proaspăt şi vesel, povestea o anecdotă despre o vacă.

Ne-am dus bagajele la vamă şi le-am deschis. Eu m-am aşezat pe-al meu şi-am adormit cât ai zice „peşte”.

Când m-am trezit, cineva, pe care l-am confundat la început cu un feldmareşal şi pe care, din obişnuinţă (pe vremuri am fost voluntar), l-am salutat, stătea în picioare lângă mine şi arăta melodramatic cu degetul spre sacoşa mea. L-am asigurat, într-o pitorească limbă germană, că n-aveam nimic de declarat. Nu dădea semne că m-ar înţelege, ceea ce mi s-a părut cel puţin curios. Apoi mi-a luat sacoşa lăsându-mi podeaua drept scaun. Dar eram prea somnoros ca să mă revolt.

După ce-am scăpat de controlul bagajelor, ne-am dus la bufet. Instinctul nu mă păcălise: am găsit cafea caldă şi

cornuri cu unt. Am comandat două cafele cu lapte, şi pâine cu unt. Le-am comandat recurgând la cea mai minunată germană pe care o ştiam. Fiindcă nu m-a înţeles nimeni, m-am dus şi mi-am luat singur cele dorite. Metoda asta te scuteşte de multe controverse. De cum o foloseşti, oamenii ştiu imediat ce vrei.

B. mi-a dat ideea că, fiind în Belgia, unde toată lumea vorbeşte franţuzeşte şi într-adevăr numai puţini ştiu nemţeşte, aş avea mai multe şanse să fiu înţeles dacă aş vorbi mai puţin nemţeşte şi mai mult franţuzeşte.

— O să-ţi fie şi ţie mai uşor, iar localnicii vor avea mai puţin de îndurat. Dă-i-nainte cu franceza cât te ţin curelele, zise el. O să te descurci mai bine cu franceza. Din când în când ai să-ntâlneşti oameni inteligenţi şi rafinaţi care vor înţelege în parte franţuzeasca ta, dar, ascultându-te vorbind nemţeşte, nicio fiinţă omenească, în afara vreunuia care citeşte gândurile, nu va fi în stare să-şi facă nici cea mai vagă idee despre ce vrei să spui.

— A, suntem în Belgia! exclamai eu între două căscaturi. Credeam că suntem în Germania. N-am ştiut. Apoi, într-un acces de sinceritate, am adăugat simţind că nu mai are rost să-l duc de nas. Ştii, niciodată n-am habar pe ce lume sunt.

— Nu m-am îndoit niciun moment, spuse el. De altfel nici alţii. Ar fi cazul să te trezeşti odată.

La Ostende am aşteptat cam o oră până s-a format trenul. Era un singur vagon direct pentru Köln şi patru oameni rămăseseră pe dinafară.

Neştiind de asta, B. şi cu mine nu ne-am grăbit deloc să reţinem locuri şi, în consecinţă, când, după ce ne-am băut cafeaua, am pornit-o la pas domol şi-am deschis uşa compartimentului, am văzut ca toate locurile erau ocupate. O sacoşă era pe un loc şi un covoraş pe altul, o umbrelă ocupa al treilea şi aşa mai departe. Nu era nimeni înăuntru, dar locurile se duseseră!

Legea nescrisă a călătorilor spune că bagajul pus pe un scaun ţi-l ţine ocupat până când tu însuţi vii şi te-aşezi pe el. E o lege bună şi dreaptă, o lege pentru a cărei

sprijinire mi-aş fi dat şi viaţa, dacă aş fi fost în starea mea normală.

Dar noaptea pe la trei, când eşti zgribulit de frig, simţul moral nu ţi-e prea dezvoltat. Conştiinţa omului obişnuit nu se pune în mişcare înainte de ora opt sau nouă. La drept vorbind, numai după micul dejun începe să dea primele semne de viaţă. La trei noaptea poţi face nişte lucruri care, la trei după-amiaza, ţi-ar stârni revolta.

În condiţii absolut normale nu mi-ar fi trecut prin minte să mut bagajul cuiva şi să-i iau locul, la fel cum evreului din vechime nu i-ar fi venit ideea să mute piatra de hotar a vecinului. Dar la ora asta matinală, partea mai morală a conştiinţei mele dormea adânc.

Am citit adesea că partea mai selectă a firii omeneşti poate fi brusc trezită la realitate. Treaba asta o face de obicei un flaşnetar sau un copil mic (pariez că acesta din urmă – sau, în orice caz, îi dau şanse egale – va trezi pe oricine pe lumea asta, care nu e complet surd sau mort de mai bine de douăzeci şi patru de ore). Şi dacă în noaptea aceea un flaşnetar sau un copil mic ar fi fost prin preajma gării din Ostende, lucrurile poate c-ar fi luat altă întorsătură.

Poate că B. şi cu mine am fi fost împiedicaţi să comitem crima. Tocmai când ticăloşia noastră ar fi ajuns la apogeu, flaşnetarul sau copilul ar fi început cântarea, lacrimile ne-ar fi curs şiroaie pe obraji, ne-am fi năpustit afară din vagon, am fi căzut unul în braţele celuilalt pe peron, am fi plâns în hohote şi-am fi aşteptat trenul următor.

Dar cum lucrurile s-au petrecut altfel, ne-am uitat mai întâi în jur să vedem dacă nu ne-a observat cineva şi apoi ne-am strecurat repede în compartiment. Ne-am făcut loc printre bagaje şi ne-am aşezat ca la noi acasă încercând să luăm înfăţişarea cea mai nevinovată cu putinţă.

B. Îmi spuse că dacă vor veni ceilalţi, cel mai bun lucru ar fi să ne facem că dormim duşi sau că suntem prea tâmpiţi ca să înţelegem ceva.

I-am răspuns că, în ce mă priveşte, puteam să dau impresia dorită fără să mă înjosesc cu înşelătoria şi m-am pregătit să-mi iau poziţia cea mai comodă pentru dormit.

Peste câteva minute, un alt individ intră în compartiment, îşi făcu şi el loc printre bagaje şi se aşeză.

— Mă tem că locul acela e ocupat, domnule! spuse B. după ce-şi reveni din uimirea pe care i-o produsese calmul noului venit. De fapt toate locurile din compartimentul acesta sunt ocupate.

— N-am ce face, răspunse bruta cu cinism. Trebuie să ajung astăzi la Köln şi nu văd altă soluţie.

— Da, dar şi domnul al cărui loc l-aţi ocupat trebuie să ajungă acolo, am protestat eu. Cu el cum rămâne? Vă gândiţi numai la dumneavoastră.

Simţul meu de dreptate începu să se afirme şi indignarea faţă de fapta individului în chestiune creştea mereu. După cum v-am mai spus, cu două minute în urmă putusem privi cu sânge rece cum cineva lua locul altuia. Acum un asemenea act mi se părea strigător la cer. Adevărul este că partea mai selectă a firii mele nu doarme niciodată prea mult. Las-o-n pace şi-o să vezi cum se trezeşte de bunăvoie şi nesilită de nimeni. Să fiu al naibii dacă mint! Sunt un păcătos fără nimic sfânt în mine, ştiu asta. În adâncul sufletului meu, însă, zace o comoară. E drept că trebuie s-o tragi afară cu cleştele, dar, dacă ai chef să faci excavaţii, o găseşti acolo cu siguranţă.

Omul acesta o scosese la suprafaţă. Acum vedeam şi eu ce mare păcat e să iei locul altuia în tren.

Dar, cu niciun chip, nu puteam să-l fac şi pe el să vadă asta. Mi-am dat seama că, de dragul dreptăţii, aveam datoria morală să repar răul pe care i-l făcusem cu câteva minute în urmă, aşa că am început să perorez cu multă elocvenţă.

Cu toate acestea talentul meu oratoric n-a fost bun la nimic.

— O, e doar un vice-consul, spuse el, văd că şi-a trecut numele pe geamantan. Are loc destul în cabina însoţitorului de tren.

Era inutil să apăr sfânt a cauză a dreptăţii în faţa unui om care avea nişte sentimente ca acestea. Aşa că, după ce am mai protestat o dată vehement împotriva purtării sale şi astfel mi-am uşurat conştiinţa, m-am lăsat pe spate şi-am început să moţăi cum numai oamenii cu un ascuţit simţ ai dreptăţii ştiu să moţăie.

Cu cinci minute înainte de plecarea trenului, apărură posesorii de drept ai locurilor şi se înghesuiră înăuntru. Păreau uimiţi că găsesc numai cinci locuri când ei erau şapte şi începură să se certe între ei de-ţi era mai mare dragul.

B., eu şi omul incorect din colţ încercarăm să-i calmăm, dar înflăcărarea a fost prea mare ca să se poată face auzită vocea raţiunii. Fiecare combinaţie posibilă de cinci îi acuza pe cei doi rămaşi că încearcă să ocupe locurile în mod fraudulos, iar fiecare în parte făcea nişte aluzii mai mult decât transparente că ceilalţi şase minţeau de-ngheţau apele.

Ce mă supăra era faptul că se certau în englezeşte. Fiecare avea limba lui maternă – erau patru belgieni, doi francezi şi-un neamţ – dar, pentru a se insulta unul pe altul, nicio limbă, în afară de engleză, nu le oferea destule posibilităţi de exprimare.

Dându-şi seama că n-aveau nicio şansă să se înţeleagă vreodată, ne-au cerut ajutorul. Noi, fără pic de ezitare, am hotărât în favoarea celor cinci mai pricăjiţi, care, după aceasta, evident considerând problema soluţionată definitiv, s-au aşezat pe locuri şi le-au spus celorlalţi doi să iasă din compartiment.

Totuşi cei doi grăsani – neamţul şi unul din belgieni – păreau tentaţi să-şi dispute premiul şi-l chemară în ajutor pe şeful de gară.

Şeful de gară n-avu răbdare să le-asculte plângerea, ci, dintr-odată, se porni să-i apostrofeze pentru că aveau neobrăzarea să se afle în vagon. Le spuse că ar trebui să le fie ruşine obrazului pentru că au intrat cu forţa într-un compartiment (care şi-aşa era arhiplin) deranjându-i pe cei de acolo.

Ca să le explice treaba asta a recurs tot la engleză, iar ei au coborât pe peron şi i-au răspuns obraznic. (în englezeşte, cum altfel?)

Se pare că printre străini engleza este limba cea mai folosită pentru certuri. Presupun că o găsesc cu toţii mai expresivă.

Noi, ceilalţi, priveam de la fereastră grupul în cauză. Ne amuza, dar ne şi interesa foarte tare. În toiul tărăboiului apăru un jandarm care se sculase cu noaptea-n cap. Bineînţeles jandarmul luă partea şefului de gara. Totdeauna un om în uniformă e de partea celuilalt în uniformă, indiferent care ar fi motivul de ceartă sau cine ar avea dreptate – asta nu-l deranjează deloc. Este o credinţă împământenită în cercurile purtătorilor de uniformă că omul în uniformă nu poate să nu aibă dreptate. Dacă spărgătorii ar purta uniformă, poliţiştii ar primi instrucţiuni severe să le acorde tot ajutorul de care sunt în stare şi să aresteze pe orice păgubaş care-ar încerca să-i stânjenească pe hoţi în ducerea la bun sfârşit a misiunii lor. Jandarmul îl încuraja pe şeful de gară să-i admonesteze pe cei doi grăsani şi el însuşi îi ocărî în englezeşte. Vai de engleza lui! Probabil că omul ar fi reuşit să dea mai mare varietate şi strălucire sentimentelor sale dacă ar fi vorbit franceza sau flamanda, dar nu ăsta era scopul. Ambiţia lui, ca a oricărui străin, era să devină un certăreţ perfect de limbă engleză şi situaţia de faţă nu constituia decât un prilej de practică foarte folositoare.

Apăru şi un vameş care se băgă şi el în toată babilonia de pe peron. Se alie cu pasagerii şi-l blagoslovi pe şeful de gară şi pe jandarm. Şi el tot în englezeşte.

B. Îmi mărturisi că i se părea foarte plăcut ca, într-o ţară străină, departe de meleagurile natale, să întâlneşti o drăguţă de ceartă ca la mama acasă, pe dulcea limbă atât de dragă ţie.

SÂMBĂTĂ 24 (continuare)

Un familist grozav. - Un tren excentric. - Nelegiuire comisă asupra unui englez. - Singur şi pierdut în Europa. - Imposibilitatea de a-i face pe ospătarii germani să

înţeleagă norvegiana. - *Pericolul de a şti prea multe limbi*. - *O călătorie obositoare*. - *Hei, Köln la orizont*!

În compartiment era un belgian foarte documentat. El ne-a spus câte ceva interesant despre aproape fiecare oraş prin care am trecut. Mi-am dat seama că, dacă aş fi putut sta treaz, dacă l-aş fi ascultat pe omul acela, dacă mi-aş fi amintit ce-a spus şi dacă în capul meu nu s-ar fi făcut un talmeş-balmeş general, aş fi învăţat o mulţime de lucruri despre regiunea dintre Ostende şi Köln.

Individul ăsta avea rude aproape în fiecare oraş, zău aşa! Bănuiesc că au fost şi mai sunt încă familii la fel de mari şi numeroase ca a lui, dar n-am auzit să fi existat vreuna care să ofere un asemenea spectacol. Se pare că fuseseră plasaţi cu foarte multă judecată, iar acum împânzeau toată ţara. Când mă trezeam câteodată, îmi treceau pe lângă urechi observaţii fugare ca:

— Bruges... din partea asta se vede clopotniţa... din oră-n oră cântă o polcă de Haydn. Aici stă mătuşă-mea, Gând – Hotel de Ville, unii spun că-i cel mai minunat exemplu de arhitectură gotică din Europa... aici stă mama. Dacă n-ar fi biserica aia în faţă, i-aţi putea vedea casa. Tocmai am trecut de Aalst[18]... mare centru pentru cultura hameiului. Bunicul era de-aici... a murit săracu'. Uitaţi-vă, palatul regal... pe partea asta. Soră-mea-i măritată cu unu' care stă aici... nu în palat, nu asta vreau să spun, stă aici la Laeken[19]. Uite Palais de Justice, i se vede cupola... Cei de-aici numesc Bruxelles-ul „Paris în miniatură"... mie personal îmi place mai mult decât Parisul... nu-i aşa de-aglomerat. Eu stau la Bruxelles. Louvain... statuia lui Van de Weyer, revoluţionarul de la 1830. Mama neveste-mii e-aici, în Louvain. Vrea să ne mutăm şi noi aici. Zice că la Bruxelles suntem prea departe de ea, dar mie nu mi se pare... Liège... vedeţi cetatea? Am nişte veri aici... de-al

18 Aalst - localitate la nord-vest de Bruxelles (n. t.).

19 Laeken - fostă comună în provincia Brabant, acum parte din Bruxelles (n. t.).

doilea. Cei mai mulţi veri primari ai mei sunt la Maastricht[20].

Şi aşa mai departe tot drumul până la Köln.

Nu cred c-am trecut pe lângă vreun oraş sau sat care să nu se mândrească. cu una sau mai multe rude din familia acestui om. Călătoria noastră părea mai mult o vizită prin locurile unde sălăşluia familia lui, decât un tur prin Belgia şi o parte a Germaniei de nord.

La Ostende am avut grijă să ocup un loc cu faţa spre locomotivă. Îmi place mai mult să călătoresc aşa. Dar când m-am trezit puţin mai târziu, mi-am dat seama că mergeam cu spatele. Bineînţeles că m-a năpădit indignarea şi-am zis:

— Cine m-a aşezat aici? Eram dincolo, ştiu bine. N-aveţi niciun drept să faceţi una ca asta!

Cei din compartiment m-au asigurat că nu mă mutase nimeni. Trenul însă îşi schimbase direcţia la Gând.

Asta m-a supărat. Mi se părea josnic din partea unui tren să pornească într-o direcţie ispitindu-te să-ţi iei locul (pe-al tău sau pe-al altuia, după cum e cazul) cu impresia că vei călători în sensul acela, iar apoi să se-ntoarcă şi s-o pornească invers. În sinea mea mă îndoiam foarte tare că trenul ştia măcar unde merge.

La Bruxelles am coborât cu B. şi-am luat o cafea şi nişte cornuri. Nu-mi aduc aminte ce limbă am vorbit acolo, dar ştiu că nu m-a înţeles nimeni. Când m-am trezit din nou, după plecarea din Bruxelles, mergeam iarăşi cu faţa. Se pare că locomotiva se răzgândise pentru a doua oară şi-acum trăgea vagoanele invers. Treaba asta a-nceput să mă-ngrijoreze de-a binelea. Pur şi simplu trenul îşi făcea de cap. Nu puteai avea niciun pic de încredere în el. Mai rămânea doar să meargă de-a latul. Mi-am dat seama că era timpul să mă scol şi să studiez problema serios. Dar, pe când meditam la această încurcată chestiune, am adormit din nou.

Bineînţeles că eram somnoros din cale-afară când ne-au silit să ieşim din bârlog la Herbesthal ca să ne

20 Maastricht (sau Maestricht) - comună în Olanda, capitala provinciei Limburg, aproape de graniţa cu Belgia (n. t.).

controleze bagajele pentru Germania. În mintea mea era ceva foarte vag, cum că ne aflam în Turcia şi ne atacaseră nişte tâlhari. Când mi-au spus să deschid sacoşa, am trântit un „Niciodată!” şi le-am atras atenţia că sunt englez şi-ar fi mai bine să se poarte cu mănuşi. Le-am mai spus să-şi scoată cu totul din cap ideea de răscumpărare, în afară de cazul când erau dispuşi să accepte chitanţe în schimbul persoanei mele. Căci era împotriva principiilor familiei să dea bani peşin pentru orice – şi, desigur, în niciun caz pentru rude.

Nici nu s-au sinchisit de avertismentul meu şi mi-au înhăţat sacoşa de piele. Am opus o rezistenţă destul de firavă, dar curând mi-am dat seama că nu mă pot măsura cu ei şi m-am culcat iar.

Când m-am trezit, eram la bufet. Nu-mi amintesc să mă fi dus acolo. Probabil că, pe când dormeam, instinctul mi-a purtat paşii în direcţia aceea.

Am făcut comanda pentru mâncarea mea obişnuită: cafea şi cornuri. (După toate legile logicii, ar fi trebuit să fiu sătul de cafea şi cornuri până acum.) Îmi intrase-n cap că sunt în Norvegia şi-am comandat într-o norvegiană stâlcită. Învăţasem câteva cuvinte amărâte cu o vară înainte într-o excursie printre fiorduri.

Cum era de aşteptat, ospătarul nu m-a înţeles. Eu sunt însă obişnuit cu încurcătura în care sunt puşi străinii când li se vorbeşte în limba lor maternă, aşa că l-am iertat. Mai ales că limba era de importanţă secundară, întrucât puteam ajunge cu uşurinţă la mâncare.

Am luat două ceşti cu cafea ca de obicei (una pentru B. şi una pentru mine) şi le-am adus la masă. Apoi m-am uitat în jur după B., dar ia-l de unde nu-i. Ce se-ntâmplase cu el? Nu-l văzusem de câteva ore, asta-mi amintesc precis. Nu ştiam nici unde mă aflu, nici ce fac. Îmi aduceam aminte ca prin ceaţă că B. şi cu mine porniserăm împreună în călătorie (dar, dacă porniserăm cu o zi sau cu şase luni înainte, n-aş fi putut spune nici dacă m-ai fi picat cu ceară) intenţionând, dacă nu mă-nşel, să mergem undeva ca să vedem ceva. Acum eram undeva în

străinătate (undeva în Norvegia, după părerea mea, deşi nici până-n ziua de azi nu ştiu de ce mă fixasem tocmai asupra Norvegiei) şi-l pierdusem!

Cum naiba era să ne regăsim? Un tablou îngrozitor îmi apăru în faţa ochilor: noi doi umblând de nebuni prin Europa (poate ani de zile) şi căutându-ne unul pe altul în zadar. Înduioşătoarea poveste cu Evangeline[21] mi-a revenit în minte mai vie ca oricând.

Trebuia făcut ceva, şi asta imediat. Trebuia să-l scot pe B. din pământ, din iarbă verde. M-am dezmeticit şi-am chemat în ajutor bruma de norvegiană pe care-o ştiam.

Nu mă puteau ei duce, ăştia care ziceau că nu-şi înţeleg propria limbă ca să scape de mine mai uşor. De data asta *trebuiau* s-o înţeleagă, cu mine nu le mergea. Acum nu mai era vorba de cafea şi cornuri, era o problemă serioasă. Aveam de gând să-l fac pe ospătar să-nţeleagă norvegiana vorbită de mine chiar dacă trebuia să i-o torn în cap cu propriul lui ibric de cafea!

L-am prins de mânecă şi, într-o norvegiană care trebuie să fi fost de-a dreptul patetică în tragica-i fervoare, l-am întrebat dacă nu-l văzuse pe prietenul meu, pe prietenul meu B.

Omul se uita fix la mine.

Mă cuprinse disperarea. L-am zgâlţâit şi i-am spus:

— Prietenul meu… mare, gras, înalt, solid… a fi unde? Tu pe el vedea unde? Aici?

(A trebuit să mă exprim aşa fiindcă gramatica norvegiană n-a fost niciodată unul din punctele mele tari, iar cunoştinţele despre verbe mi se limitau la timpul prezent al modului infinitiv. Şi, pe lângă asta, nici nu era momentul să-mi fac probleme în privinţa unui stil plin de graţie.)

O mulţime de oameni se adunaseră în jurul nostru atraşi de figura înspăimântată a ospătarului. M-am adresat

---

21 Evangeline - eroina poemului narativ cu aceiaşi nume de Henry Wadsworth Longtellow (1807 - 1882). Despărţită de logodnicul ei, porneşte în căutarea lui şi reuşeşte să-l găsească după ani lungi de peregrinări, când acesta era pe patul de moarte (n. t.).

întregii mase:

— Prietenul meu B... roşu cap... galbene ghete maro auriu... haină pătrăţele... nas mult mare. Este unde? El văzut... cineva... unde?

Nimeni nu mişcă măcar un deget să mă ajute. Stăteau cu toţii şi căscau gura la mine.

Am repetat de câteva ori din ce în ce mai tare, pentru cazul că vreunul de la marginea gloatei adunate n-ar fi auzit cum trebuie. Am repetat dând un accent cu totul nou. M-am străduit din răsputeri să-l fac să priceapă.

Discutau şi erau agitaţi la culme. Unuia din ei, care părea un pic mai inteligent decât ceilalţi, îi veni o idee minunată. O zbughi pe uşă şi începu s-alerge încolo şi-n-coace strigând ceva foarte tare şi pomenind destul de des cuvântul „norvegian”.

Se întoarse peste câteva minute, evident supramulţumit de el însuşi, însoţit de un bătrânel cu înfăţişare blajină şi pălărie albă.

Se făcu loc în mulţime şi bătrânelul înaintă spre mine. Se apropie, îmi zâmbi şi apoi îmi adresă un discurs în norvegiană. Un discurs interminabil, dar fără îndoială izvorât din multă bunăvoinţă.

Bineînţeles că totul era perfect ininteligibil pentru mine de la un cap la altul, iar pe faţa mea se vedea asta din plin. Mai desluşesc eu câte-un cuvânt-două în norvegiană, pe ici, pe colo (dacă e spus clar şi răspicat), dar asta-i tot.

Bătrânelul se uită la mine foarte mirat şi-mi spuse (în norvegiană, se-nţelege):

— Vorbiţi norvegiana?

I-am răspuns în aceeaşi limbă:

— Un pic, un foarte pic... foarte.

Părea nu numai dezamăgit, ci chiar indignat. Explică mulţimii cum stau lucrurile şi toţi îi urmară exemplul în ale indignării.

De ce turbau toţi de indignare împotriva mea, n-am putut să înţeleg. Pe lumea asta sunt o mulţime de oameni care nu ştiu norvegiana. Era culmea absurdităţii să se-nfurie pentru că nici *eu* nu ştiam norvegiana. La urma

urmei eram chiar superior unora, fiindcă tot mai rupeam câteva vorbe.

L-am întrebat pe bătrânel dacă ştia ceva de B. M-a înţeles fără doar şi poate. Trebuie să recunosc asta. Dar, în afară de faptul c-a-nţeles ce-am spus, nu mi-a fost de mai mare ajutor decât ceilalţi. Zău că nu-mi pot închipui de ce s-or fi dat peste cap ca să-l aducă aici.

Habar n-am ce s-ar fi întâmplat dacă încurcătura mai dura multă vreme (căci începuseră să mă calce bine pe nervi). Din fericire, în acel moment am dat cu ochii de B. care tocmai intrase.

Dacă aş fi vrut să-i cer bani împrumut, nu i-aş fi făcut o primire mai călduroasă.

— Vai ce bine-mi pare că te văd din nou! am strigat eu. Nici nu ştii cât de fericit sunt. Credeam că te-am pierdut

— A, va să zică sunteţi englez! exclamă bătrânelul cu pălărie albă într-o minunată limbă saxonă, când mă auzi vorbind cu B.

— Da, bineînţeles, replicai eu, şi sunt foarte mândru. Aveţi ceva împotrivă?

— Absolut nimic, răspunse el, dac-aţi vorbi engleza în loc de norvegiană. Şi eu sunt englez.

Şi plecă evident foarte dezorientat. Când ne aşezarăm la masă, B. zise:

— Să-ţi spun ceva, J. Ştii prea multe limbi pentru continentul nostru prăpădit. Potenţele tale lingvistice o să te ducă de râpă dacă nu le ţii niţel în frâu. Sper că sanscrită şi caldeeană nu ştii!

I-am răspuns că nu.

— Nici ebraică sau chineză?

— Nicio vorbuliţa măcar.

— Sigur?

— Mai mult decât cum se pune punct în toate aceste limbi nu ştiu.

— Slavă cerului! răsuflă uşurat B. Te pomeneşti că altfel ai fi în stare să i le bagi pe gât vreunuia mai credul dându-le drept germană pură!

În dimineaţa fierbinte şi nesfârşită drumul spre Köln e tare obositor. Aerul îmbâcsit din vagon te sufocă. Am observat întotdeauna că pentru oamenii din tren aerul proaspăt e otravă curată. Le place să se hrănească cu rămăşiţele de la respiraţia celuilalt şi închid cu îndârjire orice fereastră sau ventilator care le iese în cale. Soarele se revarsă prin ferestre şi storuri încălzindu-ne mădularele de ne ies ochii. Ne doare capul. Corpul nici nu-l mai simţim. Praful şi funinginea intră-n compartiment şi se-aşază pe haine înnegrindu-ne feţele şi mâinile. Toţi moţăim, tresărim şi-apoi adormim din nou unul pe celălalt. Mă trezesc şi văd că vecinul doarme cu capul pe umărul meu. Cum să-l dau la o parte? Aparent are atâta încredere în mine! Dar are – un cap aşa de greu! îl împing spre celălalt vecin. Şi-acolo se simte la fel de fericit. Ne rostogolim încoace şi-ncolo, iar când trenul se smuceşte, ne batem cap în cap. Lucrurile din plasă cad peste noi. Ne uităm cu uimire în sus şi adormim la loc. Sacoşa mea se dă de-a berbeleacul şi cade-n capul omului incorect din colţ. (Să fie oare răzbunarea sorţii?) El tresare, îmi cere scuze şi se cufundă din nou în uitare. Mi-e prea somn ca să-mi ridic sacoşa. Rămâne acolo pe podea şi omul incorect o foloseşte ca scăunel pentru picioare. Printre gene ne uităm pe fereastră şi zărim câmpia întinsă, pârjolită, fără copaci. Zărim loturile mici, ca nişte petece, pe care cresc alături, în devălmăşie, grâu şi sfeclă, ovăz şi pomi fructiferi. Fiecare pare o grădiniţă picată din cer în mijlocul câmpiei. Zărim căsuţele posomorâte de piatră.

În depărtare apare o turlă de biserică… I se alătură apoi un coş înalt de fabrică. (Întâi credinţa, apoi fabrica.) Pe urmă o amestecătură ciudată de acoperişuri din care, în cele din urmă, ies la iveală case, fabrici, străzi şi iată-ne intrând într-un oraş care nu s-a trezit încă.

Oamenii deschid uşa compartimentului şi se uită. Nu dau mai mult de doi bani pe noi, aşa că trântesc uşa repede, iar noi adormim din nou.

Mergem mai departe cu hodoroaga noastră. Pământul începe să se trezească. Căruţe primitive în formă

de V, trase de boi şi uneori chiar de vaci, aşteaptă răbdătoare să traversăm drumurile lungi, drepte şi golaşe care brăzdează câmpia pe multe mile. Ţăranii merg la muncă târându-se cu greu de-a lungul miriştii. Fumul se ridică deasupra satelor. Pasagerii aşteaptă în haltele de la marginea drumului.

Spre prânz, când ne uităm pe fereastră, vedem, una lângă alta, două turle mici ridicându-se spre cer. Parc-ar fi gemene. Cresc tot mai înalte pe măsură ce ne-apropiem. Îi spun lui B. ce văd şi el îmi răspunde că sunt turlele catedralei din Köln. Brusc ne-apucăm cu toţii să căscăm şi să ne-ntindem, iar apoi să strângem valizele, hainele şi umbrelele.

JUMĂTATE DIN SÂMBĂTĂ 24 ŞI CEVA DIN DUMINICĂ 25

Piedică în calea acestui jurnal. - O baie pe cinste. - Patul nemţesc. - Comportarea lui. - Manierele şi obiceiurile soldaţilor germani. - Păcatul capital al lui B. - Catedrala din Köln. - Gânduri fără cuvinte. - Un obicei curios.

Jurnalul ăsta se cam încâlceşte. Adevărul e că nu duc viaţa unui om care să ţină un asemenea jurnal. Desigur s-ar cădea să mă aşez la masa de lucru noaptea pe la 11 şi să pun pe hârtie tot ce mi s-a întâmplat în cursul zilei. Dar noaptea pe la 11 ori merg de zor cu trenul, ori abia am deschis ochii, ori am de gând să aţipesc vreo două ore. Ne culcăm la ore ciudate, când se-ntâmplă să găsim un pat şi câteva minute libere. Azi după-masă am dormit bine, acum luăm din nou micul dejun şi nu ştiu precis dacă acum e ieri, mâine sau ce zi o fi.

Prin urmare n-am să încerc să scriu acest jurnal în maniera binecunoscută, ci am să adaug câteva rânduri de câte ori o să găsesc o jumătate de oră liberă şi nimic mai bun de făcut.

La Köln ne-am spălat în Rin (nu ne mai spălaserăm de când lăsaserăm în urmă prea fericitul nostru cămin din Anglia). La început am îmbrăţişat ideea de-a ne spăla la hotel, dar văzând ligheanul, apa şi prosopul ce ne stăteau la dispoziţie, am hotărât să nu-mi pierd timpul jucându-mă

cu ele. La urma urmei şi Hercule ar fi putut încerca să cureţe grajdurile lui Augias[22] cu o împroşcătură de apă.

Am chemat camerista. I-am explicat că vrem să facem baie (să dăm jos murdăria de pe noi), nu baloane de săpun. N-am putea găsi oare nişte lighene mai încăpătoare, apă mai multă şi prosoape ceva mai mari? Camerista (o femeie serioasă de vreo 50 de ani) nu dădea niciun semn cum că asociaţia hotelieră din Köln ne-ar putea ajuta în vreun fel şi opina că probabil fluviul ar fi mai potrivit pentru ceea ce voiam noi.

Mi-am zis că acritura ne cam lua peste picior, dar B. mă contrazise cu tărie. Femeia se referea la băile de pe malul fluviului şi ne dădu ideea să mergem acolo. M-am învoit. Mi se părea că, dacă problema putea fi rezolvată în vreun fel, numai Rinul era în stare de aşa ceva. După ploile torenţiale din primăvară trebuia să aibă apă berechet.

Când l-am văzut, m-am declarat mulţumit şi i-am spus lui B.

— E-n regulă, bătrâne. Asta-i tocmai ce ne trebuie nouă. Îmi dau seama că atâta apă poate într-adevăr să mă spele cum trebuie.

Am auzit multe vorbe de laudă la adresa Rinului şi mă bucur că pot să-l vorbesc şi eu de bine. M-am simţit alt om după baia aceea.

Pe urmă însă mi-a părut rău că ne spălaserăm în el. Nişte prieteni, care au fost în Germania mai târziu, ne-au spus că baia noastră făcuse Rinul complet impracticabil pentru tot restul sezonului. Nu din punct de vedere comercial, nu la asta mă refeream. Comparativ vorbind, circulaţia şlepurilor n-a fost afectată. Turismul însă a suferit cumplit. Văzând cum arată fluviul, grupurile care mergeau de obicei cu vaporaşul, în anul acesta au plecat cu trenul. Agenţii companiilor de navigaţie au încercat să-i convingă că Rinul are întotdeauna culoarea aceea şi că s-a făcut aşa din cauza murdăriei şi resturilor care cad în el

22 Augias - rege al Eladei, ale cărui grajduri neîngrijite timp de 30 de ani au fost curăţate de Hercule prin devierea unui râu. Aceasta a fost una din muncile lui Hercule (n.t.).

când trece printre munţi.

Dar turiştii au refuzat să accepte această explicaţie şi-au obiectat:

— Nu, categoric nu. Recunoaştem că munţii pot fi traşi la răspundere pentru o parte din murdărie, dar nu pentru toată catastrofa asta. Ştim cum arată Rinul de obicei şi, deşi murdar şi uneori deloc plăcut, e totuşi acceptabil. Dar în vara asta a depăşit orice limită. Mai bine ne lăsăm păgubaşi. O s-aşteptăm până la primăvara viitoare când vin ploile mari.

După baie ne-am dus la culcare. Pentru englezul blazat şi conservator, obişnuit toată viaţa să doarmă noapte de noapte în acelaşi pat banal de modă veche, încercarea de a dormi într-un pat nemţesc este de o picanterie cu totul ieşită dan comun. La început nici nu ştii că ai de-a face cu un pat. Îţi închipui că cineva a bântuit prin cameră, a strâns toţi sacii, perniţele, husele şi alte asemenea lucruri pe care le-a găsit prin jur şi le-a pus grămadă pe o planşetă de lemn care aşteaptă să fie trasă afară. Suni să vină camerista şi-i explici clar că te-a adus în altă cameră. Voiai un dormitor, nu o magazie.

— Ăsta-i dormitorul, spune ea.

— Şi unde-i patul? întrebi tu.

— Aici! spune ea, arătând spre lada cu grămada de saci, perniţe şi huse.

— Ăla?! ţipi tu. Cum o să dorm pe aşa ceva?

Camerista nu ştie cum o să dormi tu (căci n-a văzut niciodată un domn ducându-se la culcare şi n-are idee cum procedează bărbaţii în asemenea cazuri), dar îţi sugerează să te-ntinzi pe spate şi să-nchizi ochii.

— Dar nu-i destul de lung, spui tu.

Camerista e însă de părere c-ai să te descurci perfect dacă-ţi strângi picioarele.

Până la urmă îţi dai seama că n-ai cum s-o scoţi la capăt şi trebuie să te resemnezi.

— Bine, zici tu, atunci fă-mi, te rog, patul.

— E făcut, zice ea.

Te întorci şi-o priveşti cu severitate. Are de gând să

profite de faptul că eşti singur printre străini, departe de casă şi prieteni, şi să-şi bată joc de tine? Te duci spre ceea ce numeşte ea pat şi, ţinând în mână sacul pe care l-ai tras din vârful grămezii, o întrebi:

— Atunci poate-ai să-mi spui măcar ce e asta.

— Păi, zise camerista, aia e salteaua!

Rămâi cam perplex când auzi răspunsul acesta neaşteptat.

— A, zici tu, deci asta-i salteaua, nu-i aşa? Credeam că-i o perniţă pentru ace! Bine, dacă asta-i salteaua, ce caută aici, deasupra? Crezi că dacă sunt bărbat nu ştiu cum arată o saltea?

— Dar acolo-i locul ei, răspunde camerista.

— Cum, aici deasupra?

— Da, domnule.

— Fie! Unde-i aşternutul?

— Dedesubt, domnule.

— Uite ce e, cucoană, zici tu. Sau dumneata nu-nţelegi ce spun eu sau eu nu-nţeleg ce spui dumneata, una din două. Vreau să-ţi fie clar: obişnuiesc să mă culc pe saltea şi să-mi trag pătura peste mine. N-am de gând să mă culc pe pătură şi să mă acopăr cu salteaua. Doar nu suntem la un spectacol de revistă.

Ea îţi dă toate asigurările că nu e nicio neînţelegere la mijloc. Salteaua e făcută după toate regulile nemţeşti în vigoare. Dacă ai chef, dormi pe ea, iar dacă eşti prost dispus, poţi să te culci şi pe podea.

Eşti foarte uimit. După părerea ta, cam aşa-ţi faci patul când vii acasă târziu de la o petrecere. N-are rost însă s-o contrazici.

— Bine, zici tu, adu-mi o pernă şi văd eu cum mă descurc!

Camerista îţi spune că sunt deja două pe pat şi, zicând acestea, arată cu degetul spre două perne late ca nişte plăcinte (fiecare de câte un yard[23] pătrat), aşezate una peste alta la unul din capetele şandramalei.

---

23 Yard - unitate de lungime (0.914 m). N.t.

— Astea! exclami tu ostenit dându-ţi seama că de fapt ţi-a trecut tot cheful de a te culca. Astea sunt perne?! Vreau ceva pe care să-mi pun capul, nu o bâzdâganie care-mi ajunge până la mijlocul spatelui. Să nu-mi spui că trebuie să dorm pe plăcintele-astea!

Ea însă, îţi spune exact aşa, ba chiar insinuează că are şi alte lucruri mai bune de făcut decât să stea acolo toată ziua şi să sporovăiască cu tine despre paturi, perne şi saltele.

— Bine, arată-mi numai cum să-ncep, spui tu, pe care parte să mă urc şi pe urmă te las să pleci. Cu restul mă descurc şi singur.

Ea – ţi explică şmecheria şi pleacă. Iar tu te dezbraci şi te vâri în pat tiptil.

Pernele îţi dau multă bătaie de cap. Nu prea ţi-e clar dacă trebuie să te aşezi pe ele sau numai să te sprijini. Încercând să vezi cum o mai bine, dai cu capul de tăblia patului. Atunci scoţi un „Vai!” şi te repezi, ca din puşcă, spre capătul celălalt. Aici toate cele zece degete (inclusiv bătăturile) de la picioare vin în contact direct şi brutal cu rigiditatea altei tăblii.

Nimic nu este mai enervant pentru un bărbat decât să fie călcat pe bătături, mai ales când n-a făcut nimic ca să merite aşa ceva. De data asta şuieri un „Fir-ar să fie!” şi, cu o convulsie, îţi strângi picioarele reuşind astfel să dai puternic cu genunchii într-o margine a patului. (Un lucru trebuie avut totdeauna în vedere: patul nemţesc are forma unei lăzi fără capac, nu prea adâncă, aşa că victima este complet înconjurată de lemn masiv cu margini tăioase. Nu ştiu ce fel de lemn se foloseşte. E foarte dur şi scoate un sunet muzical ciudat când este lovit din plin cu un os.)

După asta stai liniştit un timp întrebându-te în ce parte a corpului o să te loveşti în momentul următor. Dându-ţi seama că nu se-ntâmplă nimic, începi să-ţi recapeţi încrederea şi te aventurezi să faci tatonări discrete în jur cu piciorul stâng ca să-ţi reperezi poziţia.

Drept aşternut ai o pătură subţire şi-un cearşaf. Sub ele te-ajunge frigul fără doar şi poate. Salteaua e destul de

călduroasă pentru dimensiunile ei, numai că dimensiunile ei nu sunt pe măsura unui om normal. Îţi tragi pătura până sub bărbie, îţi îngheaţă picioarele; o laşi în jos peste picioare, în momentul următor tremuri ca varga de la brâu în sus.

Încerci să te faci covrig în aşa fel ca să intri cu totul sub pătură, dar nu reuşeşti. O bucăţică din tine rămâne întotdeauna afară în frig.

Te gândeşti cu amărăciune că într-un asemenea pat omul-fără-oase sau omul-şarpe s-ar simţi ca-n sânul lui Avram şi regreţi din tot sufletul că n-ai crescut într-o familie de contorsionişti. Dac-ai putea să-ţi legi picioarele după gât şi să-ţi petreci capul pe sub braţ, totul ar fi în ordine.

Întrucât n-ai fost învăţat niciodată să faci asemenea scamatorii utile, trebuie să te mulţumeşti cu poziţia asta lăbărţată şi să te-ncălzeşti pe bucăţele.

Probabil că e curată prostie ca, printre atâtea necazuri reale, să mai ţii seamă de vreun criteriu pur estetic, dar uitându-te la tine, cum stai acolo culcat pe spate, nu poţi să nu te-ngrozeşti de ceea ce vezi. Aşternutul făcut ghemotoc, zăcând liniştit pe burta ta, îţi dă înfăţişarea unui suferind cu o inflamaţie monstruoasă sau, ca să găsesc alt termen de comparaţie, a unei broaşte supradezvoltate care a fost răsturnată pe spate şi nu ştie cum să se pună din nou pe picioare.

Un alt neajuns căruia trebuie să-i ţii piept este că, de câte ori te mişti sau respiri prea adânc, salteaua (făcută numai din puf) cade pe duşumea.

Datorită formei sale de ladă, patul nemţesc nu-ţi permite să te-apleci ca să ridici ceva de pe podea. Aşa că n-ai decât să te dai jos şi să te caţeri la loc. Bineînţeles, de fiecare dată când treci printr-o asemenea aventură, îţi juleşti de laturile patului amândouă ţurloaiele de câte două ori.

După ce-ai făcut de zece ori acest tur de forţă, tragi concluzia c-a fost nebunie curată din partea ta, un biet diletant în materie, să te gândeşti c-ai putea veni de hac

unui pat complicat şi pus pe şotii ca acesta (chiar şi-un individ versat are nevoie de toate cunoştinţele în acest domeniu pentru a dormi într-un asemenea pat). În cele din urmă te dai jos şi-ţi aşezi tabăra pe podea.

Cel puţin aşa am făcut eu. B., obişnuit cu paturile nemţeşti, s-a strâns şi-a dormit ca la sânul mamei.

Am dormit două ore, apoi ne-am sculat şi ne-am dus înapoi la gară ca să mâncăm. În oraşele germane restaurantul gării este frecventat în egală măsură de locuitorii oraşului ca şi de cei în trecere pe acolo. E considerat un restaurant obişnuit şi privit ca atare de cetăţeni. În consecinţă, restaurantul din gara Köln era plin de locuitorii Kölnului.

Găseai acolo oameni de tot felul, dar în special militari. Erau militari de toate categoriile – militari de rang şi militari de rând; militari supuşi (foarte supuşi, se pare) şi militari nesupuşi; militari solizi şi militari pirpirii; militari bătrâni şi militari tineri. Patru militari tineri stăteau la o masă din faţa noastră şi beau bere. Până atunci nu mai văzusem militari aşa de tineri lăsaţi liberi şi de capul lor. Păreau de vreo doisprezece ani, dar poate c-aveau totuşi treisprezece. Păreau de asemenea gata şi doritori să ia cu asalt o baterie dacă li s-ar fi dat ordin. Stăteau la masă ridicând şi punând la loc imensele halbe de bere, discutând chestiuni militare şi sculându-se în picioare din când în când ca să salute cu gravitate vreun ofiţer în trecere pe-acolo şi să primească cu aceeaşi gravitate salutul grav al superiorului.

Se pare că era de salutat, nu glumă! Ofiţerii intrau şi treceau prin sală într-un şuvoi aproape continuu. Cum apărea vreunul la orizont, toţi militarii din restaurant se sculau, salutau şi rămâneau cu mâna la chipiu până trecea ofiţerul.

Un soldat tânăr de lângă noi, care avea în faţă o farfurie cu supă, mi-a stârnit compasiunea. De cum ducea lingura la gură, negreşit apărea un ofiţer. Lingura, supa şi celelalte cădeau pe masă, iar soldatul se scula în poziţie de drepţi. Nu i-a dat prin cap împiedicatului ăluia să intre sub

masă şi să-şi termine supa acolo.

Mai aveam o jumătate de oră până la plecarea trenului şi B. a propus să intrăm în catedrală. Asta-i punctul slab al lui B.: bisericile. Trebuie să dau dovadă de multă abilitate ca să-l fac să nu se oprească la fiecare uşă de biserică. Mergem pe stradă braţ la braţ, discutând ca doi oameni cumsecade şi cu scaun la cap, când deodată văd că B. amuţeşte şi pare dus pe altă lume.

Ştiu care-i treaba: a dat cu ochii de-o biserică. Mă prefac că n-am văzut, la el nicio schimbare şi încerc să-l grăbesc. Cu toate astea rămâne mereu în urmă şi-apoi se opreşte de tot.

— Haide, vino, îi spun eu încurajându-l. Fii bărbat, adună-ţi puterile. Nu te mai gândi la ea şi gata! Doar n-ai să te dai bătut! Uite, trecem colţul şi n-ai s-o mai vezi. Dă-mi mâna şi hai s-o luăm la fugă!

Face câţiva paşi nehotărâţi cu mine şi-apoi se opreşte din nou.

— N-are rost, bătrâne, îmi spune el cu un zâmbet pierit şi-atât de patetic încât, oricât ai fi fost de sucit, nu puteai simţi altceva decât milă pentru bietul B. N-am încotro. M-am lăsat devorat de această pasiune prea mult timp. Acum e prea târziu să mă mai schimb. Du-te şi bea ceva. Vin şi eu imediat. Nu-ţi face griji din pricina mea. La ce bun?

Şi face cale-ntoarsă cu paşi şovăielnici, iar eu, copleşit de tristeţe, intru în primul restaurant şi, luându-mi ca martor paharul de absint sau coniac, mulţumesc providenţei că m-a învăţat să-mi ţin în frâu pasiunea pentru biserici din fragedă pruncie şi astăzi nu sunt ca bietul B.

Nu după mult timp apare şi el şi se aşază lângă mine. În ochi i se citeşte o emoţie nestăpânită, nesănătoasă. Cu un aer sfidător de veselie nefirească încearcă să-şi ascundă conştiinţa vinovăţiei lui.

— Vălul de pe masa altarului era un vis, nu altceva, îmi şopteşte el cu un entuziasm care-ţi storcea lacrimi de milă pentru bietul B. (Orice speranţă de vindecare părea

pierdută în ceea ce-l privea.) Şi au în cripta dinspre nord un coşciug... un adevărat poem! În viaţa mea n-am admirat mai mult un sarcofag.

Deocamdată nu-i spun nimic. De altfel nici n-ar avea rost. Dar spre seară, stând lângă paturile noastre în miniatură – când în jur domneşte liniştea supremă care poate exista într-un hotel unde oamenii sosesc întruna toată noaptea, târând după ei bagaje grele, şi intră în tot felul de buclucuri, mai mici sau mai mari – încep discuţia cu el şi-l dojenesc uşor. Ca să nu dau impresia unui predicator, îmi iau ca aliat eficacitatea excursiei noastre.

— Cum crezi c-o să avem timp, îi spun eu, pentru toate locurile pe care-ar trebui într-adevăr să le vizităm – pentru toate restaurantele, teatrele, music-hall-urile, berăriile şi saloanele de dans pe care avem să le vedem – dacă tu pierzi jumătate din acest timp preţios umblând creanga prin biserici şi catedrale?

El e profund mişcat şi promite solemn să se lase de acest păcat. Cu lacrimi în ochi jură că n-o să mai treacă niciodată pragul unei biserici. Dar a doua zi, când apare ispita, toate bunele lui intenţii se duc pe apa sâmbetei şi B. cade din nou în păcat. N-are niciun sens să te superi pe el, căci e clar că-şi dă silinţa. Are însă mirosul specific de biserică ceva în faţa căruia toată rezistenţa lui B. nu mai face două parale.

Neştiind pe vremea aceea că această slăbiciune a lui pentru biserici era atât de pronunţată, nu m-am opus când a fost vorba să vizităm catedrala din Köln şi, în consecinţă, ne-am îndreptat paşii într-acolo. B. O văzuse înainte şi ştia totul despre ea. Îmi spuse că a fost începută cam pe la mijlocul secolului al XIII-lea, dar au terminat-o abia acum zece ani. Mi se pare o întârziere grosolană din partea constructorului. Chiar şi unui instalator i-ar fi ruşine să întârzie atât de mult cu o lucrare!

B. mai afirmă că turnurile catedralei (două la număr) sunt cele mai înalte turnuri de biserică din lume. Eu contest asta şi-mi arăt desconsideraţia faţă de turnuri în general.

El îmi spune că sunt mai înalte decât toate clădirile din Europa, în afară de Turnul Eiffel.

— Vai de mine! zic eu. Nici să nu te gândeşti la una ca asta. În Europa sunt o grămadă de clădiri mai înalte decât ele – ca să nu mai vorbim de Asia şi America.

N-am nicio competenţă să afirm aşa ceva. De fapt nici nu ştiu nimic în această chestiune. O spun pur şi simplu ca să-l enervez pe B. Pare personal interesat în clădirea cu pricina şi începe să prezinte pe larg frumuseţile şi avantajele catedralei de parcă ar încerca s-o vândă la licitaţie.

Îmi spune răspicat că turnurile sunt înalte de 512 picioare[24].

— Prostii! zic eu. Ţi-a băgat cineva asta-n cap fiindcă a văzut că eşti străin.

Acum se-nfurie de-a dreptul şi-mi spune că poate să-mi arate cifrele din ghidul turistic.

— Aş, ghid turistic! zic eu cu dispreţ. Mâine-poimâine ai să crezi ce scriu ziarele!

Indignat din cale-afară, B. mă întreabă cât cred că au. Eu le privesc cu ochi critic câteva clipe şi-apoi îmi dau cu presupusul că nu trec de 510 picioare, în cel mai bun caz. B. pare supărat pe mine şi amândoi intrăm tăcuţi în biserică.

Despre catedrale nu sunt multe lucruri de spus. În ochii omului de rând, toate seamănă între ele. Pentru mine frumuseţea lor nu constă în picturile şi sculpturile pe care le adăpostesc, nici în osemintele şi vechiturile din subsol, ci în ele însele – în vastitatea care produce ecou, în tăcerea lor adâncă.

Deasupra caselor minuscule ale oamenilor, deasupra străzilor zgomotoase şi forfotitoare, ele se ridică aidoma sunetelor măiestre ale unei muzici fără cusur, care îşi croiesc drum printre scrâşnete de note distonante. Aici, unde glasul lumii de abia se aude, aici, unde hărmălaia din oraş nu pătrunde niciodată, aici e bine să ne oprim un

---

24 Picior - unitate de lungime (30,479 cm). N.t.

răstimp (numai de ne-ar lăsă în pace pisălogii de ghizi) şi să cugetăm.

Tăcerea ne e de mare ajutor. Atingerea ei ne face să ne trezim la o viaţă nouă. Pentru suflet, tăcerea e ca Gea, maică-pământ, pentru Briareu[25]. Ea ne vindecă rănile şi ne dă putere pentru luptă.

Şcoala, cu balamucul ei, ne uimeşte şi ne sperie. Tăcerea ne dă speranţă şi ne picură linişte în suflet.

Cât de mici şi lipsite de importanţă ni se par toate grijile şi ambiţiile noastre, când le ţinem în mână în faţa tăcerii mari şi calme! Noi înşine ne uităm la ele şi zâmbim ruşinaţi.

Tăcerea ne învaţă cât suntem de mici şi cât suntem de măreţi. În iarmarocul acestei lumi suntem spoitori, croitori, spiţeri, hoţi – respectabili sau altfel, după caz – simple rotiţe ale unei maşini puternice, gâze minuscule într-un stup uriaş.

Numai în tăcere ne dăm seama că suntem ceva mult mai măreţ, că suntem *oameni* şi avem tot universul şi toată eternitatea în faţa noastră.

Numai în tăcere auzim glasul adevărului. În templele şi iarmaroacele oamenilor, larma minciunii, ipocriziei şi înşelătoriei răsună zi şi noapte. În tăcere, însă, prefăcătoria nu poate vieţui. Nu poţi face minciuna să plutească pe marea tăcerii. Minciuna trebuie umflată ca să se ridice şi omul, cu vorba lui, n-o lasă să se prăbuşească. Dă drumul minciunii pe faţa lucie a mării tăcerii şi-ai să vezi cum se scufundă. Acolo pluteşte adevărul, mândru şi impunător ca o corabie ţanţoşă pe faţa unui ocean adânc. Plină de iubire, tăcerea ţine corabia la suprafaţă ca s-o vadă toată lumea. Când s-a învechit şi a putrezit, când nu mai e nici urmă de adevăr în ea, apele tăcerii o vor înghiţi. Dar nu mai înainte de asta.

Tăcerea este singurul lucru adevărat ce ne e dat în lumea asta de visuri trecătoare. Timpul e o umbră care va dispare în amurgul omenirii, dar tăcerea e o parte a

25 Briareu - personaj din mitologia greacă, unul din uriaşii cu 300 de braţe, fii ai lui Uranus (Cerul) şi ai Geei (Pământul). N.t.

eternului. Tot ce e adevărat şi nepieritor pe lume a ajuns în inima oamenilor datorită tăcerii.

Popoarele ar trebui să aibă temple necuprinse, unde oamenii să venereze tăcerea şi să-i asculte sfatul.

Aceste biserici şi catedrale minunate, pe care oamenii şi le-au ridicat în toată lumea, au fost construite ca sălaşuri pentru o credinţă sau alta: asta pentru protestantism, cealaltă pentru catolicism, o alta pentru mahomedanism. Dar tăcerea e pretutindeni stăpână, iar dangătul clopotelor şi murmurul buzelor care se roagă o alungă doar din când în când. Aici, în aceste biserici şi catedrale, e bine să stăm puţin şi să i ne împărtăşim.

Înainte de-a ieşi, am mai umblat pe-acolo. Chiar la uşa care ducea spre cor, un individ m-a oprit şi m-a întrebat dacă vreau să văd nişte bagatele pe care le avea expuse – moaşte, relicve, figuri de vechi maeştri şi alte asemenea fleacuri de pe Wardour Street[26].

I-am răspuns „nu” şi-am încercat să trec mai departe, dar el m-a luat din scurt:

— Nu! Dacă nu plătiţi, nu intraţi! Şi-a închis poarta.

Propoziţia asta a spus-o-n englezeşte. Precizia şi uşurinţa cu care-a spus-o lăsa să se întrevadă că era o expresie mult uzitată, pe care o repetase îndeajuns.

Peste tot în Germania ai să te loveşti de acest obicei de a nu fi lăsat să intri dacă nu plăteşti.

SFÂRŞIT DE SÂMBĂTĂ 24 ŞI ÎNCEPUT DE DUMINICĂ 25 (continuare)

Rinul!

*— Cum se scrie istoria. - Sate-labirint. - Cum a fost întoarsă cu susu-n jos o aşezare paşnică. - Conductorul, neamţ şi el până-n măduva oaselor. - Pasiunea lui pentru bilete. - Pe unde trecem, împărţim bucurie şi destindere, înveseli*ndu-*i pe cei osteniţi şi aducând zâmbete pe buzele celor înlăcrimaţi. - „Biletele, vă rog*!” *– Scotoceală în toată regula. - O scăpare obişnuită. - Conductorul ne dă pe gratis o reprezentaţie acrobatică. - Gluma nevinovată a*

26 Wardour Street - stradă în Londra unde se aflau magazine care vindeau antichităţi sau imitaţii de antichităţi (n.t.).

celor de la calea ferată. - De ce trebuie să ne gândim la necazurile altora.

Ne-am întors la gară tocmai la timp ca să ocupăm nişte locuri ca lumea, iar la 5: 10 am pornit-o pufăind spre München, unde aveam să ajungem peste cincisprezece ore. De la Bonn la Mainz calea ferată merge de-a lungul Rinului aproape tot timpul. În faţa ochilor se desfăşura tabloul splendid al fluviului, cu oraşele şi satele vechi de când lumea care stau ciorchine pe mal, cu munţii învăluiţi în ceaţă şi amurgul revărsându-se peste valurile ce se rostogolesc alene, cu prăpăstiile şi castelele cioplite în piatră ridicându-se semeţe şi maiestuoase pe malurile lui, cu stâncile împădurite suspendate ameninţător deasupra adâncurilor întunecate, cu turnurile în ruină pe care le întâlneşti la tot pasul, cu insulele încântătoare presărate ca nişte nestemate peste întinderile de apă.

Puţine lucruri pe lumea asta sunt pe măsura aşteptărilor, în special cele la care te-ai gândit întruna şi despre care ai auzit multe. Cu această filosofie în suflet eram pregătit să văd Rinul drept o palidă imagine a celor auzite despre el.

Dar am trăit o plăcută dezamăgire. Panorama care ni se deschidea în faţa ochilor (pe când înaintam în amurgul tăcut spre noaptea înstelată) era frumoasă, magnifică, grăitoare.

N-am de gând să v-o descriu. Ca să tratez această temă cum se cuvine, ar trebui să fiu un scriitor chiar mai remarcabil şi mai convingător decât sunt. Să mă aventurez, fără a o trata cum se cuvine, ar fi o pierdere de timp, atât pentru dumneata, iubite cititor, cât şi pentru mine (lucru şi mai important).

Vă mărturisesc că n-aveam de gând să vă iert aşa uşor. Am pornit cu ideea să vă fac o descriere rapidă, dar strălucită şi elocventă, a Văii Rinului de la Köln la Mainz. Pentru fundal mă gândeam să recurg la istorie şi legendă, iar în prim plan să prezint, în culori vii, aspectul actual al regiunii, cu remarcile şi observaţiile de rigoare.

Iată câteva note sumare făcute în acest scop:

Însemnări pentru capitolul despre Rin: „Constantin cel Mare venea aici. La fel şi Agrippa. (N.B. - încearcă să afli ceva despre Agrippa.) Cezar a avut mult de-a face cu Rinul. Idem mama lui Nero”.

(Către cititor – Conciziunea acestor însemnări le face uneori confuze. Vreau să spun, de exemplu, că Cezar şi mama lui Nero au avut amândoi mult de-a face cu Rinul, nu că Cezar a avut mult de-a face cu mama lui Nero. Simt nevoia să dau această explicaţie fiindcă n-aş vrea să se creeze o impresie greşită despre distinsa doamnă sau despre Cezar. Scandalul îmi repugnă total.)

Alte însemnări: „Ubii au construit ceva pe malul drept al Rinului în timpurile străvechi şi apoi îi găsim de cealaltă parte. (De presupus că ubii erau un trib. De controlat fiindcă s-ar putea să fie ceva în genul fosilelor.) Köln – leagănul artei germane. Vorbeşte despre artă şi vechii maeştri. Tratează-l cu blândeţe şi delicateţe. Au trecut în lumea celor drepţi. Sfânta Ursula[27] a fost ucisă la Köln împreună cu 11.000 fecioare. Trebuie să fi fost un partid întreg. Fă o descriere imaginară, dar convingătoare şi patetică, a masacrului. (N.B. - Află cine le-a omorât pe toate.) Spune ceva despre împăratul Maximilian. Numeşte-l Maximilian cel Puternic. Pomeneşte-l pe Carol cel Mare (trebuie profitat din plin de Carol cel Mare) şi pe franci. (Află totul despre franci, unde-au trăit şi ce s-a ales de ei.) Schiţează diferitele lupte dintre romani şi goţi. (Pentru acest punct citeşte-l pe Gibbon[28], dacă nu te lămureşti cu *Mangnall’s Questions*). Fă o prezentare pitorească – cu comentarii – a bătăliilor dintre cetăţenii Kölnului şi trufaşii lor arhiepiscopi. (N.B. - Lasă-i să se păruiască pe un pod de peste Rin, dacă nu cumva se găseşte vreo menţiune clară că nu s-au bătut deloc.) Adu minnesängerii în scenă, în

---

27 Sfânta Ursula - martiră, fiica unui rege britanic. Potrivit legendei a fost prinsă de huni lângă Köln şi omorâtă împreună cu cele 11000 de fecioare care o însoţeau într-un pelerinaj (n.t.).

28 Edward Gibbon (1747 - 1794) - istoric iluminist englez. A scris *Istoria declinului si căderii Imperiului Roman* (n.t.).

special pe Walther von der Vogelweide[29]. Lasă-l să cânte undeva sub fereastra unui castel şi fă-i de petrecanie iubitei. Vorbeşte despre Albrecht Dürer. Critică-i stilul. Zi că-i plat. (Dacă poţi, află cum stau lucrurile într-adevăr.) „Turnul cu şobolani de pe Rin”, lângă Bingen[30]. Descrie locul şi spune toată povestea. N-o lungi prea tare fiindcă o ştie toată lumea. „Fraţii Bomhofen”, poveste legată de cele două castele gemene: Sterrenberg şi Liebenstein. Conrad şi Heinrich – fraţi – o iubesc amândoi pe Hildegard. Frumoasă foc. Din generozitate Heinrich refuză să se însoare cu frumoasa Hildegard şi pleacă în cruciadă lăsând-o pe Hildegard fratelui său, Conrad. Conrad studiază problema un an sau doi, apoi hotărăşte că *nici el* n-o să se însoare cu fata, ci o va lăsa fratelui său, Heinrich. Pleacă în cruciadă de unde se va întoarce, câţiva ani mai târziu, cu o grecoaică. Frumoasa H., cu sentimentele împărţite între cei doi şi victima unei generozităţi excesive, se face tot mai botoasă (n-o condamnaţi), se claustrează într-o aripă singuratică a castelului şi ani de zile nu vrea să mai audă de nimeni. Heinrich cel plin de cavalerism se întoarce şi îşi iese din fire că fratele său C. nu s-a însurat cu frumoasa H. Nici atunci nu-i dă prin cap să se însoare el cu fata. Dorinţa arzătoare a fiecăruia dintre aceşti doi fraţi (ca celălalt să se însoare cu adorata Hildegard) îţi frânge inima. Heinrich scoate sabia şi se aruncă asupra fratelui său C. să-l omoare. Frumoasa Hildegard se aruncă între ei şi îi împacă, iar apoi, convinsă că niciunul din ei n-o să facă vreo scofală şi dezgustată, bineînţeles, de întreaga afacere, se retrage la o mănăstire. Ca urmare, grecoaica lui Conrad se aruncă şi ea în braţele altuia, după care Conrad se aruncă la pieptul fratelui său H. şi amândoi îşi jură prietenie veşnică. (Fă-o cât mai patetic. Zi c-ai stat printre ruine la lumina lunii şi descrie o scenă cu stafii). Rolandseck, lângă Bonn. Spune povestea lui Roland şi a

29 Walther von der Vogelweide (c. 1770 - c. 1230) - poet liric german, minnesänger (n.t.).

30 Bingen - localitate în landul Renania-Palatinat, la vest de Mainz (n.t.).

Hildegundei (vezi *Baedeker*[31], pag. 66). N-o lungi prea tare fiindcă seamănă grozav una cu cealaltă. Descrie înmormântarea. Tumul de pază de pe Rin, mai jos de Andernach. Întrebare: există vreun cântec despre asta? Dacă da, trece-l acolo. Koblenz şi Ehrenbreitstein. Mari fortăreţe. Numeşte-le «sentinelele încruntate ale statului». Scrie cugetări despre armata germană şi despre război în general. Pune o mică bârfă despre Frederic cel Mare. (Citeşte ce-a scris Carlyle[32] despre el şi extrage-ţi pasajele interesante.) Drachenfels. Citează-l pe Byron. Fă morală în privinţa castelelor în ruină, în general, şi descrie Evul Mediu, cu părerile tale asupra subiectului".

Ar mai fi multe de spus, dar cred că cele de mai sus sunt suficiente pentru a vă face o idee despre planul pe care-l aveam. Nu mi-am dus planul la îndeplinire, deoarece, când m-am gândit mai bine, mi-am dat seama că avea să iasă ceva mai mult în genul unei istorii a Europei decât al unui capitol de jurnal. M-am hotărât să nu-mi mai irosesc timpul cu aşa ceva până când cererea generală pentru o nouă istorie a Europei va fi mai mare decât se pare că e acum.

Încercând să-mi aduc argumente mie însumi, mi-am spus: „Pe lângă toate astea, o asemenea operă ar fi exact ce-mi trebuie ca să-mi omor plictiseala în timpul unei lungi detenţii. Poate că-ntr-un viitor apropiat voi fi bucuros să am o muncă atât de măreaţă cu care să-mi ocup o perioadă de inactivitate involuntară. Aşa ceva trebuie păstrat cu sfinţenie pentru Holloway sau Pentonville[33]".

Plimbarea de-a lungul Rinului, în pragul înserării, ar fi fost foarte plăcută şi-aş fi gustat-o din plin dacă tocmai atunci n-ar fi început să mă obsedeze ideea că a doua zi va trebui să consemnez totul în jurnal. Aşa stând lucrurile, m-

---

31 Baedeker (după numele lui Karl Baedeker, editor) - serie de ghiduri turistice iniţiată de Karl Baedeker la Essen şi continuată de fiul acestuia, Fritz, la Leipzig (n.t.).

32 Thomas Carlyle (1795 - 1881) - prozator, critic literar şi istoric englez. A scris *Istoria lui Frederic cel Mare* (n.t).

33 Holloway, Pentonville - închisori din Londra (n.t.).

am bucurat de plimbare în măsura în care se bucură de mâncare cel care trebuie să ţină o cuvântare după aceea sau în măsura în care un critic gustă o piesă de teatru.

Ici şi colo apărea câte un sătuc ciudat, mititel şi atât de îngrămădit între calea ferată şi fluviu, că nu mai avea niciun pic de loc pentru uliţi. Toate casele erau aruncate claie peste grămadă şi nu mi-am putut da seama cum avea să ajungă acasă (fără să sară peste jumătate din case) cei ce locuia în centru. Într-un asemenea sat, soacră-ta, venită să-ţi facă o vizită, putea să umble teleleu toată ziua, auzindu-ţi glasul şi uneori chiar văzându-te la faţă, fără să ajungă însă la tine din cauză că nu reuşea să găsească locul pe unde se intră în casă.

Cât despre beţivul care s-ar fi gândit să nimerească la ai lui, acesta nici nu putea să spere una ca asta. Nu-i rămânea decât să se-aşeze jos, în drum, şi s-aştepte până i se limpezea mintea.

Într-unul din satele în care-a oprit trenul, am fost de faţă la primele scene dintr-o comedioară foarte amuzantă. Personajele principale erau interpretate de o capră tânără şi plină de incuri, un băieţel, un bărbat cam trecut, o femeie (părinţii băieţelului şi stăpânii caprei) şi un câine.

La început am auzit un zbierat şi apoi, dintr-o casă de peste drum, ţâşni o capră tânără şi nevinovată care începu să ţopăie primprejur. Avea o funie lungă legată de gât pe care o târâia în urma ei. După capră, în dublul sens al expresiei, venea copilul. Acesta încercă să prindă capra cu ajutorul funiei, se prinse el în schimb şi căzu scoţând un strigăt ascuţit. În acest moment, o femeie solidă, după toate aparenţele mama băiatului, ieşi în fugă din casă şi se duse şi ea spre capră. Capra o luă la goană pe drum în jos, femeia după ea. La primul colţ femeia calcă pe funie şi apoi căzu scoţând un strigăt ascuţit. Atunci capra sentoarse şi-o luă în sus, iar când trecu pe lângă casă, îşi făcu apariţia tatăl care încercă s-o oprească. Era cam bătrân, dar părea să mai aibă încă destulă putere. Bineînţeles că-şi dădu seama cum căzuseră nevastă-sa şi copilul. De aceea încercă să evite funia, sărind peste ea,

când aceasta se apropie de el. Mişcările, caprei însă erau prea ciudate pentru bietul om, aşa că veni şi rândul lui. Bătrânul călcă pe funie, căzu în mijlocul drumului (chiar în faţa uşii sale) cu o bufnitură, care ne făcu pe noi, cei ce ne uitam pe fereastra vagonului, să ne lovim unul de altul, rămase acolo şi înjură capra de zor. Apoi ieşi câinele lătrând furios. Merse şi el spre capră, prinse capătul funiei cu dinţii şi-l ţinu cu străşnicie. Capra o luă la picior trăgând de capătul ei de funie şi câinele de celălalt. Ţineau între ei funia bine întinsă, cam la şase inci[34] de la pământ, şi măturau fără pic de remuşcare orice vietate care le ieşea în cale în acel sat atât de liniştit cândva. În mai puţin de jumătate de minut am numărat paisprezece persoane care aterizaseră forţat în mijlocul drumului. Opt din ele înjurau capra, patru înjurau câinele, iar două pe bătrân pentru că ţinea capra pe lângă casă. Una din acestea două (şi cea mai violentă) era chiar nevastă-sa.

În acest punct al acţiunii trenul se puse în mişcare. Cu toţii i-am implorat pe cei de la calea ferată să ne mai lase ca să vedem spectacolul până la sfârşit. Piesa devenea de-a dreptul interesantă. Era atât de plină de acţiune şi mişcare. Ne răspunseră că şi-aşa aveau întârziere de o jumătate de oră şi nu îndrăzneau să mai stea.

Ne-am aplecat pe fereastră şi ne-am uitat înapoi cât am putut. Satul dispăruse la orizont; totuşi auzeam încă (dacă ascultam cu atenţie) bufnituri surde, căci sătenii nu mai conteneau să aterizeze forţat unul câte unul, după care începeau să-njure din tot sufletul.

Pe la ora 11 am luat o bere – în Germania găseşti în general apetitive şi băuturi (ca bere, cafea şi cornuri) la conductor, dacă trenul este direct şi circulă pe o distanţă mare – ne-am scos ghetele şi, spunându-ne „noapte bună” unul altuia, ne-am arătat foarte doritori să tragem un pui de somn. Dar nu ne-a fost dat. Veneau să ne controleze biletele mult prea des, aşa că nu puteam zice niciodată c-am scăpat cu-adevărat.

---

34 Inci - unitate de lungime (2,54 cm). N.t.

La câteva minute, aşa mi s-a părut (deşi în realitate intervalele poate că erau mai mari), apărea o figură fantomatică şi ne ruga să-i arătăm biletele.

De câte ori conductorul neamţ se simte însingurat şi nu ştie de ce să se-apuce, trage o raită prin tot trenul şi pune pasagerii să-i arate biletele, după care se întoarce în cabina sa înveselit şi înviorat. Unii oameni sunt nebuni după apusuri de soare, munţi şi vechi maeştri; dar pentru conductorul neamţ nimic pe lume nu poate fi mai încântător, mai însufleţitor decât vederea unui bilet de tren. Aproape toţi funcţionarii de la căile ferate germane au aceeaşi dorinţă nestăpânită de-a vedea biletele. Sunt de-a dreptul fericiţi dacă le arăţi biletul de tren. Părea o slăbiciune nevinovată, aşa că B. şi cu mine am hotărât să le cântăm în strună cât vom sta acolo.

În consecinţă, de câte ori vedeam un funcţionar de la calea ferată umblând fără rost, cu o privire tristă şi obosită, ne duceam spre el şi-i arătam biletele. Asta era pentru el ca o rază de soare şi toată supărarea îi dispărea ca prin farmec. Dacă în momentul acela nu aveam vreun bilet asupra noastră, ne duceam şi cumpăram. De cele mai multe ori un bilet de clasa a treia îl bucura în suficientă măsură, dar dacă bietul om părea foarte mâhnit şi avea nevoie de ceva mai mult decât de un motiv de înveselire obişnuită, îi cumpăram un bilet de clasa a doua dus-întors.

Ca să mergem până la Oberammergau şi înapoi, fiecare din noi aveam un portmoneu cu zece sau douăsprezece bilete de clasa întâi pentru diverse oraşe, pe o distanţă de câteva mii de mile în total. La München, într-o după-amiază, am văzut că funcţionarul de la biroul de bagaje era deprimat din cale-afară. Am aflat că-i murise mătuşa de curând. I-am propus lui B. să-l luăm într-un colţ mai ferit şi să-i arătăm amândoi deodată cele douăzeci sau douăzeci şi patru de bilete, să-l lăsăm să le ia în mână şi să le privească oricât. Voiam să-i aduc o alinare.

Totuşi B. n-a fost de acord. Spuse că, chiar dacă bietul om nu şi-ar fi pierdut minţile (ceea ce era foarte puţin probabil), ar fi stârnit gelozia tuturor feroviarilor din

Germania şi viaţa i-ar fi devenit un calvar.

Aşa că am cumpărat şi i-am arătat un bilet dus-întors de clasa întâi până la următoarea staţie. Era de-a dreptul patetic să-l vezi pe bietul om cum se luminează la faţă la vederea biletului şi cum un zâmbet palid se furişează înapoi pe buzele de pe care dispăruse atâta amar de vreme.

Totuşi, uneori parcă ţi-ai dori ca conductorul neamţ să-şi înfrâneze pasiunea pentru bilete sau, cel puţin, să-i dea frâu liber numai până la un punct.

Chiar cel mai binevoitor pasager se satură să tot arate biletul de dimineaţă până seara, iar o călătorie obositoare nu este ocazia cea mai potrivită să-l tot vezi pe unul intrând şi strigând în gura mare „Biletele, vă rog!”

Eşti sleit şi somnoros. Nu ştii unde ţi-e biletul. Nu eşti foarte sigur dacă ai bilet; sau dacă ai avut vreodată, ţi l-a luat cineva. L-ai pus deoparte cu grijă, gândindu-te că n-o să mai ai nevoie de el un timp şi-ai uitat unde l-ai pus.

Ai unsprezece buzunare la costum şi alte cinci la pardesiul din cui. Probabil că biletul e într-unul din ele. Dacă nu, s-ar putea să fie în vreuna din sacoşe sau în agendă (de-ai şti măcar unde e şi asta) sau în portofel.

Începi să cauţi. Te scoli în picioare şi te scuturi bine. Apoi te mai pipăi o dată peste tot. În timpul acţiunii te uiţi în jur. Mulţimea de feţe curioase care te urmăresc şi omul în uniformă aşteptând cu privirile ţintă la tine îţi dau pe moment impresia, aşa cum eşti tu de zăpăcit în clipa aceea, că te afli la o percheziţie şi dacă biletul va fi găsit asupra ta, ai să capeţi probabil cinci ani. Convins de toate acestea, protestezi cu vehemenţă împotriva acuzaţiei şi-ţi susţii nevinovăţia.

— Vă spun că nu-i la mine! exclami tu. N-am văzut biletul domnului. Daţi-mi drumul! N-am…

Uimirea ce se citeşte pe feţele celorlalţi pasageri te trezeşte la realitate şi mergi mai departe cu cercetările. Scotoceşti bine bagajele, răsturnând totul pe jos. Printre picături, murmuri nişte înjurături la adresa întregului sistem al căilor ferate din Germania. Apoi îţi iei la refec

ghetele. După aceea îi pui pe toţi să se scoale în picioare ca să vezi dacă nu s-au aşezat pe bilet, iar pe urmă îngenunchezi şi intri de-a buşilea sub banchetă ca să-l cauţi mai bine.

— Nu cumva l-ai aruncat pe fereastră odată cu sandviciurile? te întreabă prietenul.

— Nu! Ce-s nebun? spui tu iritat. De ce-aş fi făcut-o?

Cercetându-te sistematic cam a douăzecea oară, dai peste el în buzunarul de la vestă. O jumătate de oră după aia stai şi te miri cum de ţi-a scăpat în celelalte nouăsprezece ocazii anterioare.

În timpul acestei scene care ţi-a pus serios nervii la încercare, comportarea conductorului n-a avut deloc darul de-a te calma. (Tu îţi căutai de zor biletul, iar conductorul făcea tot felul de acrobaţii tâmpite pe scară, punându-şi viaţa în pericol, uzând în toate chipurile de experienţă şi ingeniozitate.)

Trenul merge cu treizeci de mile pe oră (viteza expresurilor în Germania) şi la orizont apare un pod. La vederea podului, conductorul, ţinându-se de uşă, se apleacă în afară cât poate de mult. Te uiţi la el, apoi la podul care se apropie din ce în ce, îţi faci socoteala că arcul podului o să-l decapiteze fără să-i atingă altă parte a corpului şi te-ntrebi dacă dovleacul o să-i fie proiectat în vagon sau o să cadă afară.

Când mai sunt câţiva centimetri până la pod, omul ia poziţia de drepţi, iar o biată muscă contravenientă, prinsă în flagrant delict pe vârful urechii drepte a conductorului, cade zdrobită pe stâlpul de cărămidă, pe când trenul trece ca o săgeată.

Apoi, după ce podul rămâne-n urmă şi trenul merge pe marginea prăpastiei, astfel că o piatră aruncată pe fereastră se duce-n jos fără să se oprească preţ de 300 de picioare, amicul nostru îşi reia poziţia de dinainte şi, legănându-se pe scară fără să se ţină de nimic, începe să danseze un soi de step teutonic pe un singur picior. Ca să se-ncălzească, dă din mâini încolo şi-ncoace ca un birjar pe gerul cel mai năprasnic.

Primul lucru esenţial pe care trebuie să-l ai în vedere, în caz că vrei să călătoreşti comod cu trenul în Germania, este să-ţi bagi bine în cap că nu trebuie să-ţi pese nici cât negru sub unghie dacă conductorul moare în faţa ta sau nu. Orice sentiment delicat faţă de el te face să blestemi clipa când ai pus piciorul pe scara trenului.

La 5 a.m. (cât de minunat, cât de încântător, cât de proaspăt arată bătrânul Pământ cu noaptea-n cap! Leneşii ăia care stau în pat, până la 8 sau 9 pierd jumătate din splendoarea zilei. De-ar şti ei! Numai noi, cei care ne sculăm devreme, ne bucurăm într-adevăr de maica natură) am renunţat la încercarea de a dormi, m-am îndreptat spre toaleta de la capătul vagonului şi m-am spălat.

E greu să te speli în cutiile astea de chibrituri fiindcă vagoanele te zdruncină, nu glumă! Când ai amândouă mâinile şi capul pe jumătate băgate în lighean, pereţii toaletei, robinetul, săpuniera şi alte asemenea lucruri mişelnice profită în mod josnic de starea în care eşti şi te pocnesc cât le ţin puterile, iar când te fereşti, uşa se deschide şi te izbeşte pe la spate.

Totuşi am reuşit să mă ud peste tot destul de bine (chiar dacă celelalte nu mi-au reuşit deloc) şi-apoi am început să mă uit primprejur după prosop. Bineînţeles, nici urmă de prosop. Asta-i şmecheria. Ideea celor de la calea ferată este să-l momească pe pasager ca să se ude din cap până-n picioare (punându-i în acest scop la dispoziţie săpun, apă şi un lighean) şi apoi să-l lase să-şi dea seama că n-are prosop. Asta-nseamnă glumă la ei!

Mi-au venit în minte batistele din sacoşă, dar, ca s-ajung la ele, trebuia să trec prin compartimentele cu doamne şi eram în ţinută lejeră de dimineaţă.

Aşa c-a trebuit să mă şterg cu un ziar pe care-l aveam din întâmplare în buzunar. În viaţa mea n-am văzut un lucru mai nepotrivit pentru aşa ceva.

Când m-am întors în compartiment, l-am trezit pe B. şi l-am convins să meargă la spălat. Auzind ecoul îndepărtat al observaţiilor sale când, ca şi mine, a descoperit că n-are prosop, m-am mai liniştit şi amintirea

propriilor mele necazuri s-a estompat puţin.

O, cât adevăr grăiesc cei care ne învaţă să plecăm urechea la necazurile altora, căci aşa vom putea să le uităm pe-ale noastre!

Cincizeci de mile înainte de a ajunge la München, câmpia e netedă, fadă şi aparent fără nimic interesant pentru privitor. Te uiţi atent la orizont, doar – doar o apare vreun semn al oraşului din depărtare.

Stă una cu pământul şi face tot ce poate ca să nu sară în ochi. Îl descoperi abia în momentul când ai ajuns pe străzile lui.

RESTUL DIN DUMINICĂ 25

În căutarea micului dejun. - *Dau la iveala toate cunoştinţele mele de germană*. - *Arta gesturilor*. - *Agerimea dovedită de première danseuse*. - *Spectacol de pantomimă englezească în Pirinei*. - *Rezultate nesatisfăcătoare*. - *Ghidul de conversaţie în limba germană.* - *Concepţia lui îngustă despre necesităţile şi aspiraţiile umane*. - *Duminica la München*. - *Hans şi Gretchen*. - *Lumea bună*, *lumea de rând*. - *O berărie*.

La München ne-am lăsat bagajele la gară, şi-am pornit-o după mâncare. Cum era şi firesc, niciunul din marile restaurante nu era deschis la ora 8 dimineaţa. În cele din urmă, lângă o grădină de vară, am găsit un restaurant cam demodat, de unde venea miros de ceapă prăjită şi cafea. Am intrat şi ne-am aşezat la una din măsuţe, sub copaci. Am luat lista de bucate şi l-am convocat pe ospătar de urgenţă.

Am comandat micul dejun. M-am gândit c-ar fi o ocazie bună să-ncerc să vorbesc nemţeşte. Ca mâncare de bază am cerut cafea şi cornuri. Peste problema asta am trecut uşor. Cu practica mea din ultimele două zile aş fi putut comanda cafea şi cornuri pentru patruzeci de persoane. Apoi m-am uitat la trufandale şi-am cerut salată verde. La început mi-a fost cam greu să-l conving pe ospătar că nu voiam varză fiartă, ci salată verde.

Îmi mai rămăseseră câteva cuvinte nemţeşti nefolosite, aşa că am comandat şi omletă.

— Spune-i să fie cu verdeaţă, zise B., altfel o să ne aducă ceva care înoată în dulceaţa fierbinte şi cremă de ciocolată. Ştii doar cum gătesc ăştia.

— Da, ai dreptate, am răspuns eu. Sigur. Bine zici. Ia să văd. Cum se spune pe nemţeşte la omletă cu verdeaţă?

— Verdeaţă? meditä B. A! Stai! Hm! Să fiu al naibii dacă ştiu! Dă-o dracului! Nu-mi vine-n minte şi pace!

Nici mie nu-mi venea. De fapt nici nu ştiusem vreodată cuvântul cu pricina. Am încercat să-i vorbim ospătarului franţuzeşte:

— *Une omelette aux fines herbes*.

Fiindcă nu părea să-nţeleagă, i-am spus totul într-o engleză stâlcită. Am sucit şi-am învârtit nenorocitul de cuvânt „verdeaţă”, scoţând sunete atât de ciudate, de triste, de nepământeşti, c-ai fi putut crede c-o să moaie până şi inima unui sălbatic. Totuşi acest stoic teuton a rămas neînduplecat. Pe urmă am dat-o pe pantomimă.

Faţă de vorbire, pantomima este ceea ce e marmelada faţă de unt (potrivit etichetei de pe borcan): „un înlocuitor excelent (din când în când)”. Totuşi puterile ei de interpretă a gândurilor sunt limitate. Cel puţin aşa arată practica. În ce priveşte baletul, e greu de găsit ceva ce nu se poate exprima prin pantomimă. Am văzut odată cum personajul negativ îi aduce la cunoştinţă unui *première danseuse*, printr-o mişcare subtilă a piciorului stâng susţinută uşor de tobă, cutremurătorul eveniment că doamna pe care o crezuse propria ei mamă îi era de fapt numai mătuşă prin alianţă. În cazul acesta trebuie însă să ne fie clar că *première danseuse* este o persoană de o agerime unică (fără discuţie). *Première danseuse* ştie exact ce vrea să spună un bărbat care se învârte de patruzeci şi şapte de ori pe un picior, iar apoi stă în cap. După toate probabilităţile, un străin neiniţiat ar înţelege total greşit aceste gesturi.

Odată, în timpul unei călătorii prin Pirinei, un prieten de-al meu a încercat să-şi exprime recunoştinţa cu ajutorul pantomimei. A ajuns seara târziu la un mic han de munte, unde oamenii l-au primit cu căldură şi i-au pus pe masă ce-

aveau mai bun. El, fiind flămând ca un lup, a apreciat amabilitatea lor şi-a mâncat pe săturate.

Într-adevăr, atât de nemaipomenită a fost mâncarea şi atât de cumsecade şi atente au fost gazdele faţă de el, încât, după cină, prietenul meu a simţit nevoia să le mulţumească şi să le facă să-nţeleagă cât de ghiftuit şi încântat era.

Nu putea să se exprime în cuvinte. Ştia spaniola numai cât să ceară ceea ce avea nevoie şi chiar şi atunci trebuia să fie cu ochii-n patru să nu aibă nevoie de prea multe. Pe vremea aceea nu ajunsese până la sentimente şi emoţii. În consecinţă, a început să se exprime prin gesturi. S-a sculat în picioare şi-a arătat cu degetul spre masa goală unde fusese mâncarea, apoi a deschis gura şi şi-a băgat degetul pe gât. Pe urmă s-a bătut uşor peste acea regiune a corpului unde, aşa cum ne-nvaţă oamenii de ştiinţă, merge mâncarea şi-a zâmbit.

Amicul acesta al meu are un zâmbet cam curios. Trăieşte cu impresia că în surâsul lui e ceva cuceritor, deşi, după cum recunoaşte el însuşi, e şi o undă de tristeţe. În familie îi folosesc zâmbetul pentru a pune la punct copiii neascultători.

Cei de la han au fost cam miraţi de comportarea lui.

L-au privit cu îngrijorare şi-apoi s-au strâns grămadă şi s-au consultat în şoaptă.

„Fără discuţie, n-am fost destul de clar pentru aceşti oameni simpli, îşi spuse prietenul meu. Trebuie să pun mai mult suflet şi să fiu mai convingător”.

Aşadar s-a frecat şi s-a bătut cu mai multă energie peste acea parte din propriul corp, la care am făcut aluzie mai înainte şi pe care, întrucât sunt un tânăr modest şi cu educaţie, nimic pe lume nu mă poate face s-o numesc mai explicit, şi-a mai adăugat vreo câţiva centimetri de zâmbet. A mai făcut diverse mişcări graţioase care, după părerea lui, exprimau sentimente de prietenie şi satisfacţie.

În cele din urmă o sclipire de inteligenţă apăru pe faţa gazdelor care se repeziră la bufet şi-aduseră de-acolo o sticluţă neagră.

„A, asta e! se gândi prietenul meu. Au înţeles în sfârşit ce vreau să spun. Sunt încântaţi că-s încântat şi ţin morţiş să bem un pahar de vin în semn de prietenie. Bieţii bătrâni, ce drăguţi sunt!”

Puseră sticla pe masă, turnară un pahar plin ochi şi i-l dădură făcându-i semn că trebuie să-l bea repede până la fund.

„Oh, îşi spuse amicul meu luând paharul. Îl privi în lumină şi-i făcu cu ochiul şmechereşte. Ăsta-i vreun vin vechi specific pentru locurile-acestea, un vin rămas de la bătrâni, ţinut special pentru oaspetele de vază”.

Luă paharul în mână şi rosti un discurs în care ură viaţă lungă şi mulţi nepoţi bătrânilor, un bărbat chipeş fetei şi numai bine întregului sat. N-aveau cum să-l înţeleagă, ştia bine asta, dar se gândea că poate din inflexiunile vocii şi din gesturi o să deducă ce spunea şi să-şi dea seama cât de apropiat se simţea de toţi. După ce termină, îşi puse mâna pe inimă, mai trase un zâmbet şi-apoi dădu licoarea pe gât.

Trei secunde mai târziu descoperi că înghiţise un emetic convingător şi demn de toată încrederea. Auditoriul luase semnele lui de recunoştinţă drept eforturi din parte-i de-a le explica că fusese otrăvit sau, în orice caz, că avea o indigestie cruntă, vecină cu agonia, şi făcuseră totul ca să-i aline suferinţa.

Licoarea pe care i-o dăduseră nu era din cele de duzină, obişnuite, care-şi pierd efectul la o jumătate de oră după ce le-ai luat. Văzu clar că n-avea rost să mai mănânce o dată, chiar dacă i s-ar fi oferit, aşa că se duse la culcare ceva mai flămând şi ceva mai puţin înviorat decât la venire.

Fără îndoială un diletant în ale pantomimei nu trebuie să se aventureze când e vorba de exprimarea recunoştinţei. Nici când e vorba de verdeaţă. B. şi cu mine aproape ne-am vătămat mădularele încercând s-o exprimăm. Am trudit ca nişte cai de povară vreo cinci minute şi-am reuşit să-i implantăm ospătarului ideea că vrem un joc de domino.

Apoi, întocmai ca o rază binefăcătoare de soare pentru un om pierdut într-o peşteră adâncă şi întunecoasă, mi-a venit în minte că am în buzunar un ghid de conversaţie în limba germană.

Ce găgăuţă am putut fi să nu mă gândesc la asta înainte! Ne-am stors creierii şi ne-am chinuit trupurile încercând să-i arătăm ce vrem unui neamţ neinstruit, deşi am avut tot timpul la dispoziţie o carte scrisă special pentru a-i ajuta pe oameni să învingă greutatea căreia-i căzuserăm noi victimă, o carte alcătuită cu grijă şi cu dorinţa expresă de-a da posibilitatea turiştilor englezi (care, ca şi noi, vorbeau germana într-o manieră de diletantism perfect) să-şi facă modestele lor doleanţe cunoscute cât sunt în Vaterland şi să plece de-acolo teferi şi nevătămaţi.

Mi-am smuls cartea din buzunar şi-am început să caut dialogurile care tratau marea problemă a mâncării. Nu erau nici de sămânţă!

Găseai acolo lungi şi pasionante „Conversaţii cu o spălătoreasă” despre lucruri a căror amintire mă face să roşesc. Vreo douăzeci de pagini din volum erau dedicate dialogurilor idioate dintre un vânzător de pantofi extraordinar de răbdător şi unul din cei mai enervanţi şi organic nemulţumiţi clienţi care puteau cădea ca un blestem pe capul unui vânzător; un client care, după ce-a flecărit vreo patruzeci de minute şi-a încercat, se pare, toate ghetele din magazin, pleacă liniştit spunând: „Păi, azi n-am de gând să cumpăr nimic. Bună ziua!”

Răspunsul vânzătorului, fiindcă veni vorba, nu este redat. Probabil a luat forma unui scăunel însoţit de expresii socotite inutile pentru idealurile unui turist civilizat.

Trebuie să recunosc că era de-a dreptul remarcabilă exhaustivitatea acestei „Conversaţii în magazinul de pantofi”. Sunt înclinat să cred că tomul în chestiune a fost scris de unul care suferea de bătături. Puteam să mă duc cu cartea asta la un vânzător de pantofi şi aveam şanse sigure să-l fac pe bietul om să-şi piardă minţile.

Apoi erau două pagini cu conversaţie searbădă despre „Ce vorbim cu un prieten pe care-l întâlnim pe stradă”: „Bună ziua, domnule sau doamnă”, „Vă doresc sărbători fericite”, „Ce mai face mama dumneavoastră?” Ca şi cum unuia, care abia ştie nemţeşte cât să nu moară de foame, i-ar arde să umble aiurea pe străzi şi să se intereseze cum o duce cu sănătatea mama altuia, străin de propria lui ţară.

Erau de asemenea „Conversaţii în tren” (ce dădeau impresia unor conversaţii între nebuni care umblă de colo-colo) şi „Dialoguri la bordul unui vas”: „Cum vă simţiţi acum?”, „Destul de bine deocamdată, dar nu ştiu cât o să mă ţină. Vai, ce valuri! Acum mi-e foarte rău şi mă duc în cabină. Aduceţi-mi un lighean”. Închipuiţi-vă că o persoană într-o asemenea situaţie vrea cu orice preţ să ştie cum se spune la asta pe nemţeşte!

La sfârşitul cărţii erau proverbe nemţeşti şi „Expresii Idiomatice”, prin acestea din urmă înţelegându-se în toate limbile „expresii pentru uzul idioţilor”: „Vrabia din mână e mai bună decât porumbelul de pe acoperiş”, „Timpul aduce trandafiri”, „Vulturul nu prinde muşte”, „Nu cumpăra mâţa în sac”[35], ca şi cum ar exista o largă categorie de consumatori care de-obicei îşi cumpără mâţele în felul acesta, dând astfel posibilitate negustorilor lipsiţi de scrupule să le bage pe gât o pisică de proastă calitate şi pe care, prin urmare, trebuie să-i sfătuieşti să se lase de un asemenea obicei.

Am trecut peste toate aceste prostii, dar n-am găsit nicăieri măcar un cuvinţel despre omleta cu verdeaţă. La capitolul „Mâncare şi băutură” am găsit un scurt vocabular, care însă se referea în special la „zmeură”, „smochine”, „moşmoni” (ce-or mai fi şi ăia, că eu n-am auzit niciodată de aşa ceva), „castane” şi alte asemenea

---

35 Traducere literală a proverbelor germane: *Besser den Sperling în der Hand als die Taube auf dem Dach* (Ce-i în mână nu-i minciună), *Zeit bringt Rosen* (Cu răbdarea treci marea), *Adler fangen keine Fliegen* (Vulturul stă-n loc, veghează, dar el muşte nu vânează), *Man kauft nicht die Katze im Sack* (Nu cumpăra mâţa-n sac). N.t.

lucruri, de care e greu de presupus că ai nevoie chiar şi când eşti la tine acasă. Găseai din belşug untdelemn, oţet, piper, sare şi muştar pe listă, dar nimic pe care să le pui. Mi se oferea un ou tare sau o felie de şuncă, dar eu nu voiam nici ouă tari, nici felii de şuncă. Voiam o omletă cu verdeaţă, dar asta era un fel de mâncare despre care autorii „Micului ghid de buzunar" (cum l-au numit în prefaţă) evident nu auziseră niciodată.

De când m-am întors, am pus mâna (din simplă curiozitate) pe trei sau patru „Dialoguri englez-germane" şi „Ghiduri de conversaţie", destinate să-l ajute pe turistul englez în eforturile sale de-a se face înţeles de poporul german, şi am ajuns la concluzia că opera pe care o luasem cu mine era cea mai judicioasă şi mai practică din toată grămada.

Pierzând orice speranţă de a-i explica ospătarului cum stau lucrurile, ne-am luat ghidul de la omleta cu verdeaţă şi ne-am lăsat în voia sorţii. Cam la vreo zece minute, individul ne-a adus o omletă aburindă, cu vreo livră[36] de dulceaţă de căpşuni înăuntru şi pudrată toată cu zahăr pe dinafară. Am pus o cantitate apreciabilă de sare şi piper încercând să contracarăm aroma dulciurilor, dar nici atunci nu prea am fost mulţumiţi.

După micul dejun am luat mersul trenurilor şi-am căutat un tren spre Oberammergau. Am găsit eu unul care pleca la 3: 10. Mi se părea într-adevăr un tren ideal; nu oprea nicăieri. Conducerea căilor ferate era ea însăşi foarte mândră şi tipărise cu aldine amănunte despre el.

Ne-am hotărât să plecăm cu acest tren.

Ca să ne treacă timpul, am început să hoinărim prin oraş. Münchenul e un oraş primitor, de-a dreptul încântător, cu străzi nobile şi clădiri splendide; dar în ciuda acestui fapt şi a celor 170.000 de locuitori, peste tot domneşte o atmosferă liniştită de provincie. În mod obişnuit e puţină circulaţie pe drumurile lui largi, iar clienţii sunt puţini şi rari în prăvăliile cu de toate. Fiind

---

36 Livră - măsura de greutate (0,4536 kg). N.t.

duminică, era mai mare aglomeraţia ca de obicei, iar străzile principale erau înţesate de orăşeni şi ţărani în costume naţionale; cei din sud mai ales ofereau, în originalele lor costume vechi de sute de ani, un tablou pitoresc. Moda, în lupta ei binecunoscută împotriva varietăţii şi în întrecerea-i înverşunată cu forma şi culoarea, se retrăsese acum învinsă din citadelele de stâncă ale Bavariei. Când vine duminica sau vreo altă zi de sărbătoare, ciobănaşul de la munte, lat în umeri şi ars de soare, îşi pune haina veselă şi brodată cu verde peste cămaşa ca neaua, îşi leagă cu un brâu pantalonii până la genunchi, îşi îndeasă peste buclele revărsate pălăria înaltă cu pene şi, cu picioarele goale în nişte ghete de uriaş, porneşte peste dealuri spre casa micuţei lui Gretchen.

Ea îl aşteaptă gata îmbrăcată, poţi fi sigur, şi, aşa cum stă în faţa casei de lemn, pare un minunat tablou din vechime. Şi ei îi place verdele naţional, dar, pentru a atrage şi mai mult atenţia, n-a uitat să-şi pună din belşug încântătoarele panglicuţe roşii care flutură în vânt. De sub fusta împodobită iese la iveală un jupon viu colorat. Îşi ţine sânii plini strânşi într-un pieptar de culoare închisă, încheiat în faţă cu şireturi. (Cred că această piesă de îmbrăcăminte se numeşte ilic, dar nu sunt sigur, căci mi-am zis că-i mai înţelept să nu întreb pe nimeni.) Umerii ei drepţi sunt acoperiţi de cea mai albă dintre bluzele albe. Mânecile albe şi foarte bogate, făcute dintr-un material moale, asemănător cu batistul, dau impresia unor aripi strânse. Pe părul bălai stă cocoţată o pălăriuţă rotundă, verde şi nostimă. Cataramele minunaţilor ei pantofi, ca şi ochii mari şi feţişoara drăguţă strălucesc în lumina soarelui. Privind-o, simţi c-ai schimba bucuros locul cu Hans măcar pentru ziua aceea.

Braţ la braţ, părând ciobănaşul şi ciobăniţa de porţelan (dar un porţelan extrem de solid), cei doi coboară în oraş. Te freci la ochi (să fii sigur că nu visezi) şi te uiţi după ei în neştire. Par desprinşi dintr-una din acele cărţi vechi de poveşti cu poze pe care le iubeam din tot sufletul în copilărie, pe când stăteam lângă foc, în camera noastră,

şi priveam apărătoarea înaltă de alamă a căminului care ne împiedica, atât pe noi cât şi focul, să ne facem rău reciproc, pe vremea când lumea era mult mai mare decât acum, mult mai adevărată şi mai interesantă.

Münchenul şi satele din jur fac un serios schimb de populaţie în fiecare duminică. Dimineaţa trenuri întregi de ţărani şi oameni de la munte sosesc în oraş. Trenuri întregi de orăşeni cumsecade sau altfel se grăbesc să-şi petreacă ziua la pădure, pe malul râului, lângă lac sau sus pe munte.

Am intrat într-una sau două berării, nu în restaurantele de lux (în care mişunau turiştii şi vânătorii de fuste din München), ci în crâşmele de subsol, cu tavanul jos şi murdar de funingine, unde poţi cunoaşte într-adevăr viaţa oamenilor.

În oricare ţară oamenii simpli sunt mult mai interesanţi decât lumea bună. O doamnă sau un domn seamănă dureros de mult cu oricare altă doamnă sau oricare alt domn. În cercurile înalte, individualitatea e ştearsă de tot, caracterul distinctiv aproape nu există. Toţi vorbesc la fel, gândesc şi acţionează la fel, se îmbracă la fel şi arată la fel. Noi, cei din lumea bună, ne jucăm numai de-a viaţa. Avem regulile noastre de joc care nu trebuie călcate. Manualele noastre nescrise ne învaţă ce să facem şi ce să spunem la fiecare mişcare a acestui joc fără noimă.

Pentru cei de la baza piramidei sociale, care stau cu picioarele pe pământ, natura nu-i un fenomen ciudat la care să te uiţi de deasupra şi pe care să-l studiezi, ci o forţă vie care cere supunere. Ei înfruntă viaţa necruţătoare aşa cum e şi se luptă cu ea prin întuneric. Iar ea, întocmai ca îngerul care s-a luptat cu Iacob, le lasă urme pe viaţă.

Există un singur tip de domn şi cinci sute de tipuri de femei şi bărbaţi simpli. Iată de ce totdeauna caut şi frecventez locurile unde se strâng oamenii obişnuiţi, pe când cuiburile respectabilităţii nu mă atrag deloc. Toate astea trebuie să le explic întruna prietenilor şi să le dau socoteală pentru ceea ce numesc ei dragostea mea pentru lumea de rând.

Cu pipa în gură şi cu o halbă de bere în faţă, aş putea sta ore întregi, mulţumit să privesc viaţa care intră şi iese din aceste berării uitate de vreme.

Flăcăi vânjoşi vin cu fetele şi le tratează cu minunatul nectar de München şi o ceapă cât toate zilele. Cât de bine se distrează! Ce glume grozave fac! Cum mai râd, strigă şi cântă din toată inima! La o masă stau patru inşi şi joacă cărţi. Cât de individualizată e fiecare din feţele acestea asprite de vânt! Unul e ager, iute, atent. Cum îi mai joacă ochii! Poţi să-i citeşti pe faţă fiecare gând. Ştii când o să trântească popa peste damă cu un strigăt triumfător. Vecinul lui pare calm, molcom şi încăpăţânat, dar are pe faţă zugrăvită încrederea. Jocul merge mai departe şi aştepţi să pună la bătaie cărţile câştigătoare pe care eşti sigur că le are în mână. Pare să câştige. Nu se poate altfel. Victoria e scrisă pe faţa lui. Nu! A pierdut! Cartea lui cea mai mare era un şeptar. Toţi se-ntorc uimiţi spre el. El râde... E greu să-l dibuieşti, nu numai la cărţi. Îşi ascunde bine gândurile.

În faţa lor, la o altă masă, o bătrână supărată cere de zor cârnaţi. Îi primeşte şi pare mai supărată ca oricând. se-ncruntă la toţi din jur, cu o expresie răutăcioasă care te sperie de-a binelea. Un căţel vine şi se aşază în faţa ei. Parc-ar vrea să-i zâmbească. Totuşi, cu aceeaşi expresie cruntă de ură faţă de orice vietate, ea-i dă să mănânce cârnaţi din furculiţă. Tot timpul îl priveşte cu o neplăcere atât de vădită, încât te şi miri cum bietului câine nu-i rămâne bucătura-n gât. Într-un colţ o bătrână trupeşă turuie întruna lângă un bărbat cu înfăţişare solemnă care tace şi bea netulburat. E clar că omul o suportă numai câtă vreme are halba cu bere în faţă. A scos-o în oraş să-i dea o masă. O s-o lase să vorbească cât bea el. Cerule! Cum vorbeşte! Vorbeşte fără să vezi vreo mişcare pe faţa ei, vreo expresie. Vocea ei egală curge mereu, ca un torent căruia nu i te poţi opune. Patru meşteşugari tineri intră tropăind cu bocancii lor cu ţinte. Se aşază la una din mesele rudimentare de lemn şi cer bere. Îşi încolăcesc braţele pe după mijlocul unei Fräulein total indiferente şi

strigă, râd, cântă. Aproape toţi tinerii de-aici râd nerăbdători în faţa vieţii. Toţi bătrânii discută amintindu-şi de ea.

Ce tablouri minunate ne-ar putea oferi aceste feţe uscate şi brăzdate de ani. Numai de s-ar găsi cineva să le picteze. Să picteze tot ce se vede pe ele, toată tragedia şi comedia pe care marele dramaturg, viaţa, a scris-o pe pielea lor aspră! Bucuriile şi necazurile, speranţele meschine şi temerile, năzuinţele copilăreşti de a fi buni, egoismul josnic şi altruismul măreţ au modelat aceste feţe zbârcite. Liniile prefăcătoriei şi bunătăţii stau ascunse pe lângă ochii ce şi-au pierdut strălucirea. Liniile lăcomiei dau târcoale acestor buze lipsite de sânge care de-atâtea ori s-au strâns cu eroism răbdător.

DUMINICĂ 25 (continuare)

Luăm masa. - O mâncare ciudată. - „Tristeţea cea mare vine tiptil”. - Trabucul nemţesc. - Cel mai chipeş chibrit din Europa. - „Uşor se pierd amicii dragi şi buni”, în special într-*un loc cum e gara din München. - Jucăria sorţii. - Un bradshaw credincios. - În munţi. - Prinţ şi cerşetor. - O idilă modernă. - Sosirea la Oberau. - Pelerini înţelepţi şi nechibzuiţi. - O plimbare interesantă. - Ettal şi mănăstirea de acolo. - Atingem ţinta pelerinajului nostru.*

La ora unu ne-am dus la restaurant să luăm masa. Nemţii înşişi mănâncă la ora prânzului, şi se hrănesc nu glumă. La hotelurile unde vin turişti mulţi, pensiunea se fixează (în sezon) la 6 sau 7, dar aceasta numai ca să fie în concordanţă cu vederile clienţilor străini.

Spun că am mâncat, nu pentru că-mi închipui că afirmaţia aceasta va stârni senzaţie printre cititori, ci pentru că doresc să-mi avertizez concetăţenii (călători şi ei prin Germania) asupra pericolului care-i paşte dacă se lăcomesc la brânza de Liptau.

Sunt mort după brânză şi ard de nerăbdare să gust tot felul de varietăţi noi. Aşa că, uitându-mă pe lista de bucate la capitolul „Brânzeturi” şi dând cu ochii de „Liptauer garnit”, un articol de care nu mai auzisem până atunci, m-am hotărât să fac încercarea.

Era o brânză deloc tentantă ca aspect. Avea o înfăţişare nesănătoasă şi jalnică. Parcă o copleşiseră necazurile. Pe dinafară semăna cu chitul. Şi chiar avea gust de chit (sau cel puţin aşa cred eu că e gustul chitului). Nici până-n ziua de azi nu sunt absolut sigur că nu era chit. Garnitura era şi mai grozavă decât brânza. Pe marginea farfuriei, de jur-împrejur, erau înşirate lucruri pe care nu le mai văzusem la masă şi pe care nu vreau să le mai văd vreodată într-o asemenea ocazie. Erau acolo o grămăjoară de boabe de mazăre curăţate şi despicate în două, trei sau patru cartofi extrem de mici (cel puţin eu cred că erau cartofi; dacă nu, erau cu siguranţă arahide fierte până se muiaseră), nişte chimen, un peşte foarte tânăr şi fără experienţă, un biet puişor după înfăţişare (se pare din rasa plevuşcă ghimpoasă) şi nişte vopsea roşie. Aveam în faţă un prânz în toată regula, ce mai încolo-ncoace!

N-am putut să înţeleg însă ce căuta vopseaua roşie acolo. B. credea că o puseseră în scopuri sinucigaşe. După părerea lui, orice client, mâncând toate celelalte bunătăţi de pe farfurie, şi-ar fi dorit cu înfocare moartea, iar cei de la restaurant, ştiind asta şi fiind grijulii din fire, îl aprovizionaseră cu vopsea roşie ca să se poată otrăvi cu mâna lui şi să scape odată de toată nenorocirea.

După ce-am luat prima înghiţitură, mi-am zis că nu mă mai ating de brânza asta. Apoi am revenit la gânduri mai bune. Mi-am spus că era păcat s-o arunc după ce-o comandasem şi, la urma urmei, cine ştie, puteam chiar să-ncep s-o savurez înainte de-a o termina. Pofta vine mâncând şi gustul pentru cele mai multe lucruri bune de pe lumea asta trebuie format. *Eu* personal mi-aduc aminte de vremea când nu-mi plăcea berea.

Deci le-am amestecat pe toate în farfurie (am făcut de fapt un soi de salată) şi le-am mâncat cu lingura. Nu mai pusesem în gură ceva mai dezgustător de pe vremea când îmi plăcea să fac pe nebunul trecând de două ori printr-un canal de scurgere. În consecinţă, când mă-ntorceam acasă, mă duceau imediat la culcare şi-mi

dădeau cu forţa pucioasă şi zeamă de melasă.

După masă m-a cuprins tristeţea. Toate lucrurile pe care le-am făcut în viaţă şi n-ar fi trebuit să le fac mi-au revenit în minte cu o pregnanţă dureroasă. (Erau destule şi din astea, nu mă pot plânge.) M-am gândit ia toate dezamăgirile şi eşecurile pe care le suferisem în cariera mea şi la toate lucrurile neplăcute pe care le-auzisem sau le simţisem pe propria-mi piele. M-am gândit la toţi morţii pe care-i cunoscusem şi pe care n-aveam să-i mai văd niciodată; la toate fostele mele iubite, măritate – apoi, vai, cu alţii, iar eu nici măcar nu le ştiam adresele de-acum. Am meditat la existenţa noastră pământească, la cât e de găunoasă, falsă, trecătoare şi plină de necazuri. Am cugetat la răutatea lumii şi-a celor ce-o alcătuiesc, ca şi la perversitatea generală a tuturor lucrurilor.

M-am gândit cât de idioţi puteam fi B. şi cu mine să ne pierdem timpul umblând brambura prin Europa în felul ăsta prostesc. Ce distracţie a dracului mai era şi călătoria asta?! auzi colo! Să mergem cu trenuri aglomerate care ne hurducau de ne ieşeau ochii şi să plătim suprapreţ la hotelurile lipsite de confortul minim!

La începutul plimbării (mergeam în jos pe Maximilian Straße după ce mâncasem de prânz). B. era vesel şi înclinat spre frivolitate, dar pe măsură ce vorbeam cu el, am observat cu bucurie că devenea tot mai serios şi mai supus. Să ştiţică nu-i băiat rău, e doar nechibzuit.

Cumpără nişte trabucuri şi-mi oferi unul. Nu voiam să fumez. În momentul acela fumul mi se părea o risipă idioată de timp şi bani, aşa că i-am spus lui B.

— Peste câţiva ani sau poate chiar peste câteva zile vom dormi somnul celor drepţi şi vom fi hrană pentru viermi. La ce ne va folosi atunci că am fumat azi trabucurile astea?

— Să-ţi spun eu la ce-o să-mi folosească mie acum, zise B. Dacă ţii un trabuc în gură, am să fiu scutit de trăncăneala ta. Ia unul, de dragul meu!

Ca să-i fac pe plac, am aprins trabucul.

N-am niciun fel de respect pentru trabucul nemţesc.

B. spune că, dacă te gândeşti că e numai un penny bucata, n-ai de ce să bombăni. Eu zic însă că, dacă te gândeşti că ar fi prea scumpe chiar şi şase la o jumătate de penny, ai de ce să bombăni. Bine fierte, ar fi bune de zarzavaturi, dar ca material pentru fumat nu valorează nici cât chibritul cu care le aprinzi, în special dacă chibritul e nemţesc. Chibritul nemţesc e o operă de artă în toată regula. Are capul galben, iar coada roşie sau verde. Cu siguranţă poate candida pentru titlul de cel mai chipeş chibrit din Europa.

Cât am stat în Germania, am fumat destule trabucuri de un penny, iar faptul că nu ni s-a întâmplat nimic (deşi am făcut una ca asta) îl consider ca o dovadă a fizicului nostru rezistent şi a constituţiei noastre cu totul ieşite din comun. Mă gândesc că testul trabucului nemţesc ar putea fi adoptat, pe bună dreptate, de agenţiile de asigurări pe viaţă. Întrebare: „Sunteţi şi aţi fost întotdeauna sănătos tun?" Răspuns: „Am fumat un trabuc nemţesc şi mai trăiesc încă". Se acceptă asigurarea pe viaţă.

Către ora trei ne-am croit drum spre gară şi-am început să ne uităm după tren. Am căutat peste tot, dar nu l-am găsit nicăieri. Gara centrală din München e o clădire enormă cu un labirint de ganguri, săli şi coridoare. În el e mult mai uşor să te pierzi decât să găseşti ceva de care se-ntâmplă să ai nevoie. Împreună şi fiecare pe cont propriu, B. şi cu mine ne-am rătăcit de vreo douăzeci şi patru de ori. Cam jumătate de oră n-am făcut altceva decât să alergăm de colo până colo prin gară căutându-ne unul pe celălalt, găsindu-ne ca din senin şi spunându-ne unul altuia „Unde dracu-ai fost? Te-am căutat peste tot. Nu mai pleca de capul tău", şi-apoi imediat pierzându-ne din nou.

Ce mi se părea însă nemaipomenit în această chestiune era faptul că, după ce ne pierdeam, ne reîntâlneam întotdeauna – când se-ntâmpla s-ajungem într-o asemenea situaţie – în faţa uşii de la bufetul de clasa a treia.

În cele din urmă, uşa bufetului de clasa a treia era ca un fel de casă a noastră şi simţeam un fior de bucurie

când, în cursul hoinărelilor obositoare prin săli de aşteptare, birouri de bagaje găsite şi depozite de felinare, îi zăream clanţa familiară strălucind la orizont. Ştiam că acolo, lângă ea, aveam să-l găsim pe cel drag şi rătăcit.

Dacă trecea mult timp fără să dăm de ea, ne duceam la unul de-ai gării şi-l rugam să ne-arate drumul.

— Nu vă supăraţi, ziceam, aţi putea să-mi spuneţi cum ajung mai repede la uşa bufetului de clasa a treia?

Se făcuse ora trei şi nu găsiserăm încă trenul de 3: 10. Eram foarte îngrijoraţi din cauza bietului de el şi-am început să facem cercetări.

— Trenul de 3: 10 spre Oberammergau, spuneau ei. A, nici nu ne-am gândit încă la el.

— Nu v-aţi gândit?! exclamam noi cu indignare. Dar pentru numele lui Dumnezeu, treziţi-vă un pic. E 3: 5!

— Da, răspundeau ei, 3: 5 după amiază, dar trenul e la 3: 10 noaptea. Nu observaţi că e tipărit cu aldine? Toate trenurile între 6 seara şi 6 dimineaţa sunt scrise cu litere groase, iar cele din cursul zilei cu subţiri. Aveţi timp berechet. Vedeţi unde mâncaţi deseară.

Am convingerea fermă că, în materie de trenuri, sunt cel mai mare ghinionist care-a existat vreodată. Nu cred că e vorba de prostie, fiindcă, dacă ar fi prostie pur şi simplu, aş avea şi eu uneori zilele mele bune când n-aş face greşeli. Cred că mai curând e soarta.

Dacă din patruzeci de trenuri, e unul care „circulă numai sâmbăta” spre o localitate unde vreau să merg şi eu, păi tocmai pe ăla-l aleg când e vorba să plec vineri. În schimb sâmbătă dimineaţă mă scol la şase, îmbuc ceva la repezeală şi-o iau la fugă să prind trenul care circulă în fiecare zi a săptămânii „în afară de sâmbătă”.

Mă duc în gările din Londra, Brighton[37] sau cele pentru coasta de sud şi revendic cu vehemenţă trenuri pentru sud-est. Când vin sărbătorile bancare[38] uit cu totul

---

37 Brighton - oraş în sud-estul Angliei, port la Marea Mânecii (n.t.).

38 Sărbători bancare - anumite zile (în afară de duminici) în care băncile sunt închise (de obicei sunt sărbători pentru toată Anglia). N.t

de ele şi mă duc pe peron unde stau ore-ntregi în curent aşteptând să apară trenurile care nici nu circulă în asemenea zile.

Ca să pun capac la toate, sunt şi nefericitul posesor al unui diabolic mers al trenurilor de care nu pot să mă descotorosesc: un bradshaw[39] din august 1887. Regulat, în prima zi a fiecărei luni, cumpăr şi aduc acasă un bradshaw nou-nouţ şi-un A.B.C.[40] nou şi el. Ce se întâmplă cu el începând cu ziua următoare, nu sunt în stare să spun. Începând cu ziua următoare dispare pentru veşnicie. Care îi e soarta, mă-ncumet numai să presupun. Sigur nu ştiu nimic. Ca să mă inducă în eroare, rămâne în locul lor acel hoit nenorocit din 1887.

De trei ani încerc întruna să scap de el, dar nu ţine. L-am aruncat pe fereastră şi-a căzut în capul oamenilor. Ăia l-au luat, l-au netezit frumos şi l-au adus înapoi, iar ai mei (care au pretenţia că-mi sunt prieteni, carne din carnea mea, sânge din sângele meu) le-au mulţumit şi l-au primit din nou în casă la căldurică.

L-am călcat în picioare şi l-am făcut bucăţele. Am aruncat bucăţelele pe scări în jos şi afară în grădină. Persoane care, luaţi aminte, nu mi-ar coase un nasture la cămaşă pentru nimic în lume (să mă scape şi pe mine de acest chin care mă va face să-mi pierd minţile într-o bună zi), asemenea persoane, zic, au strâns bucăţelele de pe jos, le-au cusut cu grijă făcând cartea s-arate ca nouă şi mi-au pus-o la loc în camera de lucru!

Afurisitul ăsta de mers al trenurilor a aflat secretul tinereţii veşnice. Altele, cumpărate cu diverse ocazii, într-o săptămână s-au transformat în nişte epave lăbărţate. Nenorocitul ăsta e la fel de proaspăt şi curat ca în ziua când m-a prins în mreje şi m-a făcut să-l cumpăr. Nimic din înfăţişarea lui nu spune trecătorului că nu e bradshaw-ul

---

39 Bradshaw (după numele lui George Bradshaw, tipograf) - mersul trenurilor de pasageri din Anglia. A fost iniţiat de George Bradshaw în 1839 (n.t).

40 A.B.C. - indice alfabetic al gărilor din Anglia şi al trenurilor care le deservesc (n.t.).

din luna aceea. Scopul lui în viaţă este, fără doar şi poate, să inducă oamenii în eroare făcându-l să creadă că el e de fapt bradshaw-ul cel mai recent.

Cartea asta îmi subminează portretul moral. E răspunzătoare pentru cel puţin 10% din vorbele urâte care-mi ies din gură în fiecare an. Mă împinge la băutură şi jocuri de noroc. Din cauza ei sunt pus în situaţia de-a aştepta trei sau patru ore în vreo gară mohorâtă de provincie. Citesc toate reclamele de pe amândouă peroanele, apoi simt că-mi vine să-mi iau lumea-n cap şi mă năpustesc la hotelul gării, unde joc biliard cu proprietarul pe whisky.

Am de gând să iau bradshaw-ul ăsta cu mine în mormânt, ca să-i arăt îngerului de la registratură şi să-i explic cum stă treaba. Pentru acest bradshaw mă aştept la o reducere de cel puţin 25% din lista fărădelegilor mele.

Să plecăm cu trenul la 3: 10 noaptea era, bineînţeles, prea târziu, N-am fi ajuns la Oberammergau înainte de 9 dimineaţa. Era un tren la 7: 30 (l-am lăsat pe B. să-l găsească), cu care am fi putut ajunge în sat noaptea, în cazul în care la Oberau, gara cea mai apropiată, găseam ceva să ne ducă până la destinaţie. În consecinţă am telegrafiat agentului companiei Cook, care era la Oberammergau, să ne trimită o trăsură la gară. (Acasă la noi, cu toţii râdeam de domnul Cook sau domnul Gaze şi de alţi asemenea domni care, cu amabilitate, călăuzesc călătorii ce nu se pot călăuzi singuri cum trebuie; dar observ că cei mai mulţi dintre noi apelăm în tăcere la unul sau altul din ei în momentul când vrem să plecăm în străinătate.) Apoi ne-am dus la un hotel şi ne-am trântit în pat până la ora plecării.

De la München la Oberau am făcut o altă călătorie minunată. Am trecut pe lângă încântătorul lac Starnberg tocmai când soarele apunea şi îmbrăca în aur sătucurile şi vilele splendide care se-nşiruie pe malurile sale. În lacul Starnberg, lângă nemaipomenita casă a plăcerii pe care şi-o construise în valea aceea de basm, s-a înecat bietul Ludwig al Bavariei, răposatul rege cu mintea rătăcită.

Sărmanul rege! Soarta i-a dat tot ce-i trebuie unui om ca să fie fericit, în afară de un singur lucru, anume puterea de a fi fericit. Soarta are mania să găsească întotdeauna ce lipseşte la cântar. Am cunoscut odată un lustragiu de-o şchioapă care-şi practica meseria în colţ la Westminster Bridge[41]. Viaţa i-a dat un câştig mediu de 6 pence pe zi, cu care să se hrănească şi să fie fericit, dar i-a mai dat şi puterea de-a se bucura, ceea ce-l făcea să fie vesel ziua-ntreagă. Cu un penny putea să-şi cumpere la fel de multe bucurii ca un om obişnuit cu o bancnotă de zece lire, aş zice chiar mai multe. Habar n-avea că e sărac lipit, după cum nici regele Ludwig nu ştia că e putred de bogat. Toată ziua râdea, zburda şi lucra un pic (nu mai mult decât îl ţineau puterile), mânca, bea şi juca jocuri de noroc. Ultima dată când l-am văzut era la spitalul St. Thomas, unde ajunsese datorită pasiunii sale fatale de a merge pe parapetul de piatră al podului. Socotea că e ceva „a-ntâia" să fii în spital şi mi-a spus că o duce ca-n sânul lui Avram (căci îl ţineau ca pe-un cocoş de luptă) şi că avea de gând să stea acolo cât o putea mai mult. L-am întrebat dacă n-avea dureri şi mi-a răspuns că da, dacă „stă să se gândească".

Bietul de el! A mai dus-o ca-n sânul lui Avram numai trei zile. Apoi a murit, vesel până-n ultima clipă (aşa mi-au spus), ca un brav cocoş de luptă ce se afla. N-avea mai mult de 12 ani când a cântat cucurigu pentru ultima dată. Viaţa-i fusese scurtă, dar foarte veselă.

Ei, dacă micuţul cerşetor şi bătrânul Ludwig ar fi putut fi asociaţi şi astfel să împartă între ei puterea de-a se bucura a lustragiului şi stocul de bucurii al regelui, ce lucru minunat ar fi fost pentru amândoi, în special pentru regele Ludwig! Nu i-ar mai fi trecut niciodată prin cap să se înece. Viaţa ar fi fost prea plină de încântare.

Dar asta nu i-ar fi convenit sorţii. Ei îi place să râdă de oameni, să facă un paradox din viaţă. Unuia i-a cântat melodii fermecătoare având grijă mai întâi să-i ia auzul de

41 Westminster Bridge - pod peste Tamisa, în Londra (n.t.).

tot. Celuilalt i-a cântat câteva note nenorocite cu un fluier de tinichea spart, dar el şi-a-nchipuit că e muzică şi-a dansat! Câţiva ani mai târziu, în acelaşi loc unde regele Ludwig a dat înapoi zeilor viaţa pe care aceştia i-o dăruiseră, doi tineri îndrăgostiţi, un pic cam idioţi, au pus capăt dezamăgirilor lor şi, dându-şi seama că nu se puteau uni pe veci în viaţă, s-au unit pe veci în moarte. Povestea, relatată cum se cuvine în presă ca un eveniment de senzaţie venit de peste mări şi ţări, suna mai mult a legendă de pe Rin decât a întâmplare reală în acest prozaic secol al nouăsprezecelea.

El era conte german, dacă-mi amintesc bine, şi, aidoma celor mai mulţi conţi germani, nu prea avea bani. Tatăl ei, aşa cum fac taţii când vin în peţit virtualii gineri fără o leţcaie, l-a refuzat. Atunci contele a plecat în străinătate ca să facă avere sau, în orice caz, să-şi îmbunătăţească starea materială. S-a dus în America şi acolo a prosperat. Peste un an sau doi s-a întors (acceptabil de bogat) ca să afle că venise totuşi prea târziu. Doamna lui, convinsă de moartea iubitului, fusese împinsă într-o căsătorie cu un oarecare bogătaş. Bineînţeles, în viaţa obişnuită, domnul s-ar fi mulţumit să facă curte doamnei în continuare lăsându-l pe acel oarecare bogătaş să plătească întreţinerea nevestei. Dar aceşti doi tineri, având ceva mai puţină minte sau ceva mai multă simţire decât cei mai mulţi dintre noi (nu ştiu care din acestea două) şi neputând suporta râsul batjocoritor care li se părea că pluteşte peste tot în jurul lor, s-au dus împreună la lac într-o noapte pe furtună şi, pentru o clipă, au trezit soarta la realitate transformând sinistra-i comedie într-o tragedie ceva mai sinistră.

Curând după ce apele molcome ale lacului Starnberg au dispărut la orizont, ne-am afundat în întunecimea munţilor şi-am început un urcuş lung şi şerpuitor printre cotloanele lor ascunse. Din când în când, cu nişte scârţâituri ce aduceau a strigăte de groază, treceam pe lângă vreun cătun fantomatic care se ridica alb şi tăcut în lumina lunii pe fundalul muntelui cufundat în umbre. Arar

ne apărea în faţa ochilor oglinda încremenită a vreunui lac întunecat sau vreun torent de munte a cărui apă spumegândă forma o fâşie lungă şi albă ce spinteca întunericul nopţii.

Am trecut pe lângă Murnau, în Valea Balaurului, un orăşel care în Evul Mediu avea propriul lui teatru de mistere şi care, până acum câţiva ani, când s-a prelungit calea ferată până la Partenkirchen, era gara cea mai apropiată de Oberammergau. Drumul de la Murnau la Oberammergau, peste muntele Ettal, era destul de abrupt, aşa de abrupt încât, nu demult, un pelerin voinic a murit din cauza efortului prea mare pe când urca panta. Munteanul cu picioare zdravene, ca şi orăşeanul de pe care atârnă cărnurile trebuie să urce la deal cot la cot, căci caii nu pot decât abia să târască după ei căruţa goală.

Totuşi cu fiecare sezon, turistul european e tot mai cocoloşit, iar greutăţile – şi, în consecinţă, plăcerile şi interesul pe care le-ar putea prezenta călătoria – sunt tot mai reduse. Peste câţiva ani o să-l vedem împachetat bine în vată încă de acasă, etichetat cu adresa de destinaţie, iar apoi despachetat şi lăsat pe pământ când ajunge la locul cu pricina. Acum calea ferată îl duce (ocolind muntele Ettal) la Oberau. Din acest sătuc un drum destul de uşor, ca toate drumurile de munte, şi lung de vreo patru sau cinci mile engleze, ajunge sus pe valea râului Ammer.

Se făcuse deja miezul nopţii când am ajuns în gara Oberau. Era însă mult mai mare învălmăşeală şi agitaţie decât în miezul unei zile obişnuite. Pâlcuri de turişti şi pelerini se îngrămădeau la uşa hotelului întrebându-se, ca de altfel şi proprietarul, unde aveau să doarmă şi, mai ales (deşi această a doua problemă n-o afecta, evident, pe gazdă), cum aveau s-ajungă la timp a doua zi dimineaţa la Oberammergau. Misterele începeau întotdeauna la 8.

Unii tocmeau căruţe la preţuri fabuloase ca să vină să-i ia la ora 5. Alţii, care nu puteau să facă rost de căruţe şi se hotărâseră să meargă pe jos, dădeau instrucţiuni ospătarilor nervoşi să-i scoale la 2: 30 şi comandau micul dejun pentru ora trei şi un sfert fix. (Habar n-aveam că

există asemenea ore dimineaţa.)

Norocul ne surâsese căci gazda noastră, un gospodar respectabil, ne aştepta cu o trăsură de piaţă pe jumătate stricată (părea ceva între o şaretă de circ şi un fotoliu cu rotile pentru invalizi), trasă de doi cai bine făcuţi. După o scurtă şi vioaie hărţuială între vizitiul nostru şi o gloată de vreo douăzeci de turişti, care pretindeau că confundaseră şandramaua cu un omnibuz şi s-ar fi căţărat bucuroşi lăsând-o lată la pământ, am plecat cu acest vehicul.

Urcam tot mai sus. Scăldaţi în lumina lunii, munţii din jur erau tot mai măreţi, iar aerul se făcea tot mai rece. O bună bucată ne-am târât cu greu. Caii ne-au smucit de pe-o parte pe alta a drumului abrupt. De câte ori putea să alterneze monotonia buiestrului cu galopul, vizitiul nu ezita s-o facă. Asta se-ntâmpla, de exemplu, la vreun coborâş plin de hârtoape, care uneori venea după un urcuş din cale-afară de lung şi obositor. În asemenea situaţii plimbarea era-ntr-adevăr palpitantă şi oboseala noastră dispărea ca prin farmec.

Cu cât era coborâşul mai abrupt, cu atât puteam merge mai repede (limpede ca lumina zilei, nu?). Cu cât era mai accidentat drumul, cu atât erau caii mai tentaţi să o ia la goană. Când vizitiul mâna în galop, B. şi cu mine gustam din plin, într-o formă condensată, toate plăcerile pe care ţi le poate oferi traversarea Canalului Mânecii noaptea pe furtună, o călătorie cu un tren care face manevre cu spatele şi plăcerile de a sălta în sus pe o pătură întinsă bine (o pătură tare, pusă pe crime, plină de colţuri nesuferite şi muchii ascuţite). N-aş fi crezut niciodată că dintr-o singură hodoroagă se pot obţine senzaţii atât de diverse!

Cam pe la jumătatea drumului, am lăsat în urmă muntele Ettal, la intrarea în valea râului Ammer. Măreţul templu alb, înconjurat de sătucul lui, semeţ în singurătatea munţilor, e un loc de pelerinaj faimos printre Catolicii cucernici. Cu multe sute de ani în urmă, unul din primii regi ai Bavariei a construit aici o mănăstire, lăcaş pentru icoana miraculoasă a fecioarei. Cerul i-o trimisese în

ajutor, căci ştia că-i la ananghie. Duşmanii îl înconjuraseră pe pământ străin. Probabil că braţele vânjoase şi inimile viteze ale prietenilor săi bavarezi i-au fost şi ele de ceva folos în criza aceea, dar amintirea ajutoarelor în carne şi oase s-a pierdut în negura uitării. Vechea biserică şi mănăstire (aceasta din urmă era un fel de Chelsea Hospital[42] pentru cavalerii decăzuţi) a fost lovită de trăsnet într-o noapte tenebroasă cu vreo sută şi cincizeci de ani în urmă. Dar icoana făcătoare de minuni a fost salvată întreagă şi poate fi încă văzută şi venerată sub cupola mult mai puţin impunătoarei biserici din zilele noastre, ridicată pe ruinele predecesoarei sale.

Mănăstirea, reconstruită şi ea în acelaşi timp, serveşte acum drept fabrică de bere, ceea ce, trebuie să recunoaştem, este mai folositor.

De la Ettal drumul este aproximativ drept şi, nebăgând în seamă zdruncinăturile, am ajuns curând la Oberammergau. La ferestrele caselor pătrate, de piatră, luminile se stingeau şi se aprindeau. Siluete întunecate şi stranii se mişcau pe străzi, ocupate cu pregătirile pentru marele eveniment care avea să înceapă odată cu zorile.

Am intrat huruind în sat. Cu un glas destul de clar ca să-i trezească pe toţi cei care ar putea să doarmă pe o rază de o milă, vizitiul nostru striga din toţi rărunchii un „noapte bună” celor pe care-i depăşea. Cu inima uşoară o zbughi pe lângă şase colţuri de stradă, trecu la trap pe aleea principală a grădinii cuiva, îşi croi drum printr-o poartă şi trase în faţa unei uşi deschise. Lumina se revărsa prin deschiderea uşii dând la iveală două codane înalte şi nurlii, fetele gazdei noastre, care ne aşteptau, la intrare. Ne conduseră într-o cameră mare, mobilată frumos, unde ne aştepta o masă cu cotlete de viţel abia luate de pe foc (se pare că-n Germania se hrănesc numai cu carne de viţel) şi vin alb. În timpuri mai paşnice m-aş fi temut că o asemenea masă mi-ar fi stârnit după aceea dorinţa aprigă de-a face serios mişcare, timp de vreo şase ore şi mai bine,

---

42 Chelsea Hospital - spital din Londra pentru invalizii de război (n.t.).

nicidecum de-a dormi buştean. Dar simţeam că în noaptea aceea ar fi fost nevoie de o duzină de cărămizi refractare arse pe jumătate pentru a mă ţine treaz cinci secunde după ce-am pus capul pe pernă (sau ceea ce numesc ei pernă în Germania). Aşa că, fără cea mai mică reţinere, am mâncat pe săturate.

După cină gazda ne escortă în dormitor. Era o încăpere veselă, împodobită cu tot felul de sculpturi în lemn viu colorate, pe un fond pios, dar oarecum înspăimântător, menite, aş zice eu, să exercite o influenţă nefastă asupra odihnei nocturne a unei persoane nervoase sau sensibile.

— Bagă de seamă să ne scoale la timp mâine dimineaţă, spuse B. omului. N-avem nici cea mai mică dorinţă să ne trezim la patru după-masă şi să constatăm c-am pierdut spectacolul după ce-am făcut atâta cale ca să-l vedem.

— O, nu vă faceţi griji, răspunse bătrânul. Nici n-o să puteţi dormi prea mult. Înainte de cinci noi toţi suntem în picioare şi tot satul forfoteşte. Şi, pe lângă asta, la şase fanfara o să cânte chiar aici sub fereastră, iar tunul de pe Kofel începe să…

— Uite ce e, i-o tăiai eu, pentru mine n-ajunge asta, ştii bine. Nu cumva-ţi închipui c-o să mă trezească o simplă hărmălaie sub geam, nişte întreceri între fanfare, cutremure, explozii şi alte asemenea bagatele. Nu merge-aşa. Cineva trebuie să vină aici în cameră, să mă tragă jos din pat, să se aşeze pe pat şi s-aibă grijă să nu mă culc la loc în pat sau pe podea. Aşa trebuie să mă scoale mâine dimineaţă. Să lăsăm prostiile cu sate care forfotesc, tunuri şi fanfare nemţeşti. Ştiu la ce-o să ducă toate astea: o să ajung înapoi în Anglia fără să văd spectacolul. Vreau să fiu trezit dimineaţă, nu gâdilat la urechi ca s-adorm.

B. îi traduse omului nostru pasajele esenţiale din discurs, iar acesta râse şi promise pe cuvânt de onoare că va veni el însuşi să ne scoată pe amândoi din casă. Întrucât era un zdrahon de bărbat cu o înfăţişare pe care citeai voinţa neclintită, m-am declarat satisfăcut, i-am spus

„noapte bună” şi m-am grăbit să-mi scot ghetele înainte de-a adormi.

MARŢI 27

O dimineaţă plăcută. - Ce se poate spune despre spectacolul misterelor? – B. ţine o prelegere. - O descriere infidelă a Oberammergaului. - O prezentare exagerată a vremii. - O relatare probabil neautentică a felului în care au ajuns să fie reprezentate misterele. - O figură milostivă. - Şcolarul cultivat şi rudele sale ignorante.

Stau în pat sau, ca să fiu mai exact, stau aşezat pe o pernă de satin verde cu dantelă şi scriu aceste însemnări. O saltea de satin verde cu dantelă e lângă mine pe podea. Să tot fie ora 11 dimineaţa. B. stă şi el în pat, câţiva paşi mai încolo, şi-şi fumează pipa. Tocmai am terminat o masă frugală ce-a constat din – ce credeţi? N-o să ghiciţi niciodată – cafea şi cornuri. Avem de gând să ne punem la punct programul săptămânii şi să nu ne dăm jos din pat toată ziua, în orice caz până seara fără nicio discuţie. În dormitorul de lângă noi sunt două englezoaice. Se pare că şi ele s-au hotărât să nu coboare toată ziua. Le auzim umblând prin cameră şi bombănind. De trei sferturi de oră numai asta fac. Par necăjite de ceva.

E foarte plăcut aici. Astăzi se dă o reprezentaţie suplimentară pentru cei care n-au încăput ieri în teatru. Prin fereastra deschisă auzim psalmodierea ritmică a corului. Cadenţa tânguitoare a cântecelor de jale şi tonurile pătrunzătoare ale muzicii lui Haydn ne picură alene în urechi. Blânde şi pline de durere vin domol spre noi din depărtare.

Ieri am văzut amândoi misterele şi-acum ne spunem impresiile. Îi explic lui B. cât de greu îmi vine să scriu despre asta în jurnal. Îi spun cu toată sinceritatea că nu ştiu ce să scriu.

O vreme fumează în tăcere, apoi lasă pipa şi mă-ntreabă:

— Crezi că are vreo importanţă ce scrii?

Gândul ăsta mi-aduce multă uşurare. Îmi ridică piatra de pe inimă, nesuferitul sentiment al responsabilităţii care

mă apăsa.

La urma urmei ce importanţă are ce spun? Ce importanţă are ce spune oricine despre orice subiect de pe lumea asta? Din fericire pentru noi toţi, nimeni nu prea ia aminte. Această reflecţie trebuie să fie de mare ajutor redactorilor şi criticilor. Un om conştiincios, absolut convins că vorbele lui au greutate şi influenţă, s-ar teme până să şi vorbească. Numai cel care ştie că nimeni n-o să dea nici două parale pe ceea ce spune el poate fi elocvent, vehement şi ferm. Nimănui n-o să-i pese nici cât negru sub unghie ce-o să spun eu despre misterele de la Oberammergau. Aşa c-am să spun ce vreau.

Dar ce vreau să spun de fapt? Ce pot eu să spun? N-au mai spus-o şi alţii înaintea mea, şi încă mult mai bine? (Un autor trebuie să lase-ntotdeauna impresia că-i convins de superioritatea celorlalţi confraţi faţă de el. Nu s-a îndoit niciodată că toţi scriu mai bine decât el. Nu gândeşte aşa, ştiţi bine, dar îi stă frumos să vorbească ca şi cum ar gândi aşa.) Ce-aş putea să spun eu şi cititorul să nu ştie sau, neştiind, să dorească să afle? E destul de uşor să vorbeşti despre nimic, cum am făcut eu până-acum în jurnalul meu. Problema se pune însă abia când trebuie să scrii într-adevăr despre ceva. Atunci ţi-ai dori din tot sufletul să fii un coşar respectabil şi cu destule mijloace, un coşar cu o ocupaţie îndestulătoare şi decentă, sau un ponei în loc de ceea ce eşti – scriitor.

— Păi, de ce nu-ncepi să descrii locurile de la Oberammergau? îmi spune B.

Îi răspund c-au mai fost descrise de atâtea ori.

— Or fi fost, spune el, dar nici cursele nautice de la Oxford şi Cambridge sau derby-ul n-au dus lipsă de aşa ceva. Şi totuşi se mai găsesc destui care să relateze despre ele şi tot atâţia care să citească aceste relatări. Zi, de exemplu, că sătucul strâns grămadă în jurul bisericii cu turlă de moschee s-a cuibărit în mijlocul unei văi înconjurate de dealuri măreţe, înveşmântate în cetină. Recunoscându-l pe bătrânul Kofel ca staroste (cel cu crucea pe creştet), dealurile, adevărate sentinele vânjoase

şi neînduplecate, apără liniştea veche de secole a satului de zgomotul şi dezlănţuirea lumii de afară. Descrie casele pătrate, albe ca laptele, care se-adăpostesc sub frontoane impunătoare. De jur-împrejur au balcoane de lemn sculptat şi verande unde, seara, pe răcoare, cioplitorul şi fermierul stau să-şi fumeze lunga pipă bavareză şi să discute despre vite, mistere şi politica satului. Descrie picturile în culori ţipătoare de deasupra intrărilor: figuri de sfinţi, fecioare şi alte asemenea ipochimene pe care ploaia le-a mutilat în aşa hal încât pur şi simplu îţi stârnesc mila. De pe o parte a drumului un înger fără picioare se uită deprimat la madona fără cap de pe cealaltă parte, iar la un colţ mai expus, un sfânt nefericit, cu care vremea s-a purtat mai crud decât păgânii, a fost privat de tot ceea ce era al lui, în afară de o jumătate de cap şi două picioare de dimensiuni extraordinare. Explică cum toate casele sunt numerotate în funcţie de data la care-au fost construite, în aşa fel că numărul 16 vine lângă 47, iar 1 nici nu există, deoarece clădirea a fost demolată. Spune cum nişte vizitatori naivi (informaţi fiind că gazda lor stă la numărul 53) se învârtesc zile-n şir pe lângă 52 sub impresia, nu tocmai neîndreptăţită, că locuinţa cu pricina trebuie să fie alături deşi, de fapt, e cu o jumătate de milă mai încolo, la celălalt capăt al satului. Apoi, într-o dimineaţă cu soare, sunt descoperiţi pe pragul casei cu numărul 18 îngânând frânturi patetice de cântecele pentru copii şi încercând să-şi împletească degetele de la picioare în ştergătorul din faţa uşii. În final sunt ridicaţi şi duşi cu gemete şi ţipete la casa de nebuni din München unde vor rămâne până la sfârşitul zilelor. Vorbeşte despre vreme. Cei care-au stat aici o anumită perioadă de timp îmi spun că la Oberammergau plouă trei zile din patru. Motivul pentru care nu plouă a patra zi este că fiecare a patra zi e rezervată pentru potop. Mi se mai spune că, în timp ce în sat plouă cu găleata, în împrejurimi soarele străluceşte de-ţi ia ochii. Când apa începe să se prelingă prin acoperişuri, sătenii îşi iau copiii şi se duc în grabă pe câmpia cea mai apropiată, unde stau şi aşteaptă până trece furtuna.

— Tu chiar îi crezi pe-ăştia cu balivernele lor? îl întreb eu.

— Personal nu, îmi răspunde el. Părerea mea e că exagerează fiindcă mă văd tânăr şi nevinovat, dar fără îndoială e un sâmbure de adevăr în toate astea. Eu însumi am plecat din Oberammergau pe o ploaie care te mura, nu alta, iar când am trecut pe partea cealaltă a dealului Kofel, cerul era fără urmă de nor. Apoi, continuă el, poţi face comentarii asupra rezistenţei ţăranului bavarez. Cum umblă el sau ea cu capul descoperit şi cu picioarele goale prin cele mai torenţiale dintre ploile torenţiale, iar o ploaie obişnuită i se pare numai răcoritoare şi plăcută. Cum, la reprezentaţia misterelor, joacă şi cântă cu toţii pe scena neacoperită şi nici măcar nu se sinchisesc de şiroaiele care le udă costumele şi li se scurg din păr formând bălţi pe podea. Cum spectatorii din partea fără tavan a teatrului (unde sunt locurile mai ieftine) stau cu acelaşi stoicism şi-i urmăresc pe actori. Nu-şi deschid umbrelele şi nici nu visează la aşa ceva. Sau dacă visează totuşi, sunt treziţi cu brutalitate de bastoanele celor din spate.

În acest punct B. se opreşte ca să-şi aprindă pipa din nou, iar eu le aud pe cele două doamne din camera alăturată fâţâindu-se şi bombănind mai tare ca oricând. Mi se pare că ascultă la uşă (camerele noastre sunt despărţite de o uşă). Tare-aş vrea ca distinsele doamne să se culce odată ori să se ducă jos. Mă scot din sărite.

— Şi ce să mai scriu după asta? îl întreb eu pe B. când, în cele din urmă, a început să pufăie iarăşi.

— După asta, zice el, poţi scrie istoria misterelor; cum au ajuns să fie jucate pe scenă.

— Vai, dar au mai făcut-o atâţia alţii pân-acum, zic eu din nou.

— Cu atât mai bine pentru tine. Întrucât a mai auzit exact aceeaşi poveste din alte surse, publicul va fi tentat să te creadă când i-o repeţi. Spune-i că în timpul Războiului de 30 de ani, o ciumă cumplită s-a abătut asupra Bavariei devastând toate oraşele şi cătunele (ca şi cum nu era de-ajuns că şase armate zdravene cutreierau propria ţară-n

lung şi-n lat, luptându-se-ntre ele pentru nici ele nu ştiau ce şi trăind din asta. Lipsea ciuma în persoană). Dintre toate satele de la munte, numai Oberammergau a ţinut la distanţă pacostea datorită unei carantine stricte şi forţate. Nimeni n-avea voie să plece sau să vină în sat. Dar într-o noapte-ntunecoasă, Caspar Schuchler, un locuitor din Oberammergau care lucrase la Eschenlohe, un sat vecin lovit şi el de ciumă, s-a târât pe burtă pe lângă sentinelele somnoroase şi-a ajuns acasă. Acolo i s-a oferit priveliştea după care tânjise zile-ntregi: nevasta şi odraslele. A fost un act de mare egoism, dar au plătit scump pentru asta atât el cât şi consătenii. La trei zile după ce ajunsese acasă, Caspar şi ai lui zăceau morţi, iar ciuma făcea ravagii pe toată valea. Nimic n-o putea opri. Când vedem că nu reuşim ceva, noi, oamenii, ne gândim că se cade să dăm o şansă cerului. Bieţii locuitori de pe Ammer au jurat că, dacă scapă de nenorocire, o să dea un spectacol de mistere din zece în zece ani. Se pare că puterile cereşti au acceptat imediat oferta. Ciuma a dispărut ca prin minune şi, de atunci, în fiecare al zecelea an, cei din Oberammergau îşi ţin promisiunea şi-şi joacă misterele[43]. Până în ziua de azi le joacă în semn de pioasă ascultare. Înaintea fiecărui spectacol, toţi interpreţii se strâng pe scenă în jurul preotului lor, îngenunchează şi se roagă pentru binecuvântarea operei ce va să-nceapă. După ce se dă interpreţilor o sumă care-i răsplăteşte doar pentru timpul irosit (cioplitorul Maier, care joacă rolul principal, primeşte numai vreo 50 de lire pentru toate cele 30 de reprezentaţii din timpul verii, ca să nu mai punem la socoteală repetiţiile din iarnă), câştigurile obţinute se păstrează: parte pentru folosul lumesc al comunităţii, iar restul pentru biserică. De la primar până la păstor, de la Fecioara Maria şi Iisus până la cel mai neînsemnat figurant, toţi muncesc de dragul religiei, nu pentru bani. Fiecare îşi dă seama că slujeşte cauza creştinismului.

— Aş mai putea vorbi, adaug eu, despre bătrânul

43 Prima reprezentaţie a avut loc în 1634, iar cea mai recentă în 1970 (n.t.).

Daisenberger, blândul şi bunul preot, „tatăl întregii văi”, care acum se odihneşte în pace şi tăcere printre fiii lui pe care i-a iubit atât de mult. Ştii probabil că el a transformat burlesca rudimentară dintr-o epocă barbară în impresionanta dramă pe care-am văzut-o ieri. Ăsta de deasupra patului e portretul lui. Ce figură simplă, apropiată şi milostivă e! Ce plăcut e să-ntâlneşti din când în când o figură milostivă! Nu mă gândesc la o figură de sfânt (care te duce cu gândul la vitralii şi morminte de marmură), ci la o figură omenească aspră pe care-au lăsat urme grindina, ploaia şi soarele vieţii, o figură care şi-a căpătat expresia nu uitându-se cu jind la stele, ci uitându-se cu ochi plini de zâmbet şi iubire la semenii din jur.

— Da! fu de acord B. Poţi să scrii dacă-ţi place. Nu-i nimic rău în asta. Şi-apoi poţi vorbi despre piesă expunându-ţi propriile impresii. Să nu-ţi pese dacă sunt tâmpite. O să pară chiar mai bune. Remarcile tâmpite sunt în general mai interesante decât cele de bun simţ.

— Dar la urma urmei, ce rost are să scriu despre asta? insist eu. Orice şcolar ştie până acum totul despre misterele de la Oberammergau.

— Şi ce-are una cu alta? răspunde B. Doar nu scrii pentru şcolarii care le ştiu pe toate. Scrii pentru oamenii simpli. O să le pară bine să afle câte ceva despre problema asta, iar când şcolarul o să vină acasă în vacanţă, o să poată şi ei să converseze la nivelul lui (despre acest subiect, în orice caz) şi să nu pară proşti. Haide, zice el blând încercând să mă tragă de limbă. Ce crezi despre spectacol?

După ce-am cugetat un timp, i-am răspuns:

— Cred că o piesă în 18 acte şi vreo 40 de scene, care începe la 8 dimineaţa şi continuă (cu o pauză de o oră şi jumătate pentru masă) până la 6 seara, e prea lungă. După părerea mea trebuie scurtată. Cam o treime din ea e impresionantă, mişcătoare şi înălţătoare (îndeplinind astfel condiţia esenţială cerută de severii noştri critici de acasă). Mi se pare însă că celelalte două treimi sunt obositoare.

— Exact aşa e, răspunde B. Dar nu trebuie să uităm

că spectacolul nu e conceput ca un mijloc de distracţie, ci ca o slujbă religioasă. Dacă zici că o parte din el nu-i interesantă, e ca şi cum ai spune că s-ar putea foarte bine renunţa la jumătate din Biblie, toată povestea comprimându-se la o treime.

MARŢI 27 (continuare)

Discutăm despre interpretare. - *Un minunat model de măiestrie artistică*. - *Familia Adam*. - *Nişte grupuri în mişcare*. - *Interpreţii principali*. - *Un om bun, dar un Iuda prost jucat*. - *Unde actorul îşi iese din minţi*. - *Alarmă*!

— Ce părere ai despre spectacol în sine? întreabă B.

— O, în privinţa asta, zic eu, oricine l-a văzut îşi dă seama că e un minunat model de măiestrie artistică. Având toate trucurile şi metodele teatrului în degetul mic, regizorilor profesionişti, cu experienţă, le este imposibil, deşi dispun de o trupă de actori născuţi şi crescuţi pe scenă, să creeze imaginea fidelă a gloatei de săraci nenorociţi pe feţele cărora se citeşte orice altceva în afară de nerăbdarea de a primi de mâncare. La Oberammergau câţiva preoţi şi gospodari de frunte din sat care, niciunul din ei, n-au fost la teatru în viaţa lor, au lucrat cu ţărani veniţi pe scenă direct de la cioplitul lemnului sau de la mulsul vacilor. Şi-au reuşit să creeze mulţimi agitate, gloate zgomotoase şi adunări impunătoare, atât de fidele cu originalele pe care le reprezintă, că-ţi venea să te urci pe scenă şi să-i strângi de gât pe toţi aceşti mişei coborâţi din poveste. Asta arată că seriozitatea şi perseverenţa pot cu uşurinţă ajunge din urmă, şi chiar întrece, pregătirea profesională şi abilitatea tehnică. Scopul figurantului de la Oberammergau nu este să iasă din scenă cât mai repede ca să tragă o duşcă, ci să contribuie la succesul spectacolului. Scenele de masă, atât în piesa propriu-zisă cât şi în diversele tablouri care preced fiecare act, sunt în aşa fel realizate, încât mă îndoiesc că un artist, oricât de meşter, le-ar putea reda mai bine. Tabloul înfăţişând viaţa lui Adam şi-a Evei după izgonirea din rai e minunat. Taica Adam, vânjos şi ars de soare, îmbrăcat în piei de oaie, se opreşte un pic din săpat ca să-şi şteargă sudoarea de pe

frunte. Eva, încă frumoasă şi fericită (deşi, după părerea mea, n-ar mai avea motive), toarce şi se uită la copiii care se joacă de-a „hai să-l ajutăm pe tata”. Corul de pe margini ne-a explicat că asta reprezintă o scenă de jale, urmare a păcatului, dar mie mi s-a părut că familia Adam era foarte mulţumită. Cu mintea mea cea simplă şi lumească mă întreb dacă nu cumva, având câteva necazuri care să-i ţină strâns uniţi şi ceva muncă cinstită care să nu-i lase să se-apuce de şarlatanii, Adam şi Eva nu erau chiar mai câştigaţi acum decât atunci când umblau teleleu prin paradis şi, în lipsă de altceva, trăncăneau toată ziua. În tabloul care reprezintă întoarcerea iscoadelor din Canaan, pe scenă au fost masaţi efectiv patru sau cinci sute de bărbaţi, femei şi copii. Purtat pe umeri, în prim plan apare ciorchinele de struguri adus de iscoade din ţara făgăduinţei. Când l-au văzut, copiii lui Israel au rămas cu gurile căscate (aşa se spune). Şi nici nu mă mir, căci şi *eu* rămăsesem cu gura căscată la aşa ceva când eram copil. Scena intrării lui Cristos în Ierusalim, înconjurat de mulţimea care-l aclama, e plină de viaţă şi mişcare. La fel e şi cea care are loc mai spre sfârşit, înfăţişând ultimul lui drum pe Golgota. Pare că tot Ierusalimul a ieşit din case să-l vadă şi să-l urmeze. Cei mai mulţi râd, dar sunt şi câţiva copleşiţi de tristeţe. Oamenii umplu străzile înguste până la refuz şi se-mbulzesc pe lângă suliţele gărzilor romane. Se înghesuie pe scările şi balcoanele fiecărei case şi-şi întind gâtul ca să vadă peste capetele celorlalţi. Sar unu-n spatele celuilalt ca să aibă o perspectivă mai bună şi să-şi poată bate joc. Se lovesc de preoţi fără pic de respect. Fiecare bărbat, femeie sau copil de pe scenă îşi joacă rolul. Şi şi-l joacă în perfectă armonie cu toţi ceilalţi. Din distribuţie trebuie menţionaţi: Maier – blândul, dar regescul personaj; primarul Lang – marele preot sever şi răzbunător; fiica lui, Rosa – fecioara cu faţa candidă şi voce dulce; Rendl – Pilat cel maiestuos ca un politician; Peter Rendl – dragul şi bunul Ioan, cu cea mai pură şi mai frumoasă figură pe care am văzut-o vreodată la un om; bătrânul Peter Hett – asprul, dar iubitorul prieten Petru;

Rutz – conducătorul corului (e postul lui, nu-i nicio sinecură); şi Amalie Deschler – Maria Magdalena. Pentru toţi aceştia niciun cuvânt de laudă nu e prea mult. Şi când te gândeşti că-s nişte simpli ţărani… Cucoanele-alea două iar bântuie pe la uşa noastră, sunt sigur! exclam eu întrerupând brusc comentariul şi ascultând sunetele din camera cealaltă. Tare-aş vrea să coboare – odată! Încep să mă calce pe nervi.

— O, nu cred c-avem motive de enervare, răspunde B. Nişte doamne în vârstă, le-am văzut ieri pe scări. După înfăţişare sunt total inofensive.

— Nu-s chiar atât de sigur, răspund eu. Ştii bine că suntem singuri-singurei. Aproape toţi din sat s-au dus la teatru. De-am avea măcar un câine cu noi!

B. Îmi spune să nu-mi fac griji şi eu merg mai departe cu comentariile.

— Nişte simpli ţărani, repet eu. Interpretează câteva dintre cele mai faimoase personaje din istoria omenirii cu o demnitate atât de lipsită de ostentaţie şi cu o ţinută atât de impunătoare, că nici originalele înseşi n-ar fi putut da mai mult. Au o nobleţe înnăscută aceşti oameni de la munte. Măreţia pe care-au dat-o rolurilor nu poate fi simplu teatralism. Singurul personaj prost jucat a fost Iuda. Rolul lui Iuda este într-adevăr rolul de căpătâi al piesei în ce priveşte interpretarea. Se pare însă că onorabilul gospodar, care s-a încumetat să-l joace, habar n-avea ce-nseamnă un om rău. Nicio părticică din firea lui nu trăda răutatea, aşa că bietul om n-avea cum s-o înţeleagă şi cu atât mai puţin s-o întruchipeze. Încercările lui de-a reda ticăloşia m-au scos din sărite. Poate-o să vi se pară că sunt cu nasul pe sus, dar am convingerea că eu aş fi putut interpreta mult mai veridic rolul acesta de om mârşav. „Vai de sufletul meu, îmi ziceam întruna, tot ce face e prost. Un mişel patentat ca Iuda nu procedează aşa. Ar trebui să facă aşa, să arate aşa, să vorbească aşa şi să acţioneze cum am mai spus. Sunt sigur că aşa ar trebui. Instinctul îmi spune asta”. Evident, gospodarul n-avea habar ce e aia mârşăvie. Îmi venea să mă scol şi să-i dau nişte noţiuni elementare.

Vedeam clar că, dacă i-aş fi putut insufla acestui om câte ceva din subtilităţile şarlataniei, ale crimei, Iuda ar fi prins viaţă şi n-ar mai fi fost manechinul de până atunci. Se pare însă că-n sat nu era nimeni care să-şi merite pe deplin numele de ticălos şi să-l poată instrui pe actorul în chestiune. Aşa stând lucrurile, interpretarea n-avea sare şi piper, iar Iuda era mai degrabă un personaj de care să-ţi baţi joc decât unul la a cărui vedere să te înfiori. Cu această singură excepţie, întreaga trupă (de la Maier până la măgar) era extrem de bine aleasă, ca notele în muzica unui maestru. S-ar părea că pe valea râului Ammer, orice actor de profesie ar avea toate motivele să-şi iasă din minţi de ciudă.

— Sunt cu toţii actori adevăraţi, murmură B. cu entuziasm, toţi până la unul. Trăiesc fericiţi la un loc în valea asta micuţă şi nu-ncearcă să se omoare unul pe altul. E minunat!

În acest moment auzim un ciocănit înverşunat la uşa care despărţea camera noastră de a doamnelor amintite mai înainte. Amândoi tresărim, ne facem galbeni ca ceara şi pe urmă ne uităm unul la altul. B. Îşi recapătă primul prezenţa de spirit. Cu un efort uriaş îşi şterge din voce orice urmă de nervozitate şi întreabă cu un ton plin de un calm nemaipomenit:

— Da, ce este?

— Sunteţi în pat? se aude o voce de cealaltă parte a uşii.

— Da, răspunde B. De ce?

— Vai, ne scuzaţi că vă deranjăm, dar v-am fi atât de recunoscătoare dacă v-aţi scula. N-avem cum să coborâm decât dacă trecem prin camera dumneavoastră. Ştiţi, asta e singura uşă. Aşteptăm aici de două ore, iar trenul pleacă la 3.

Vai de capul nostru! De-asta s-au tot învârtit bietele de ele pe lângă uşă, de ne-au făcut să tremurăm ca varga!

— E-n ordine, în cinci minute puteţi ieşi. Scuzaţi-ne. De ce n-aţi spus mai înainte? VINERI 30 SAU SÂMBĂTĂ 31 (nu mai ştiu care)

Necazurile unui funcţionar de la compania de turism. - Părerile lui despre turişti – Englezoaica în străinătate. - Tot ea, dar acasă. - Cea mai urâtă catedrală din Europa. - Maeştri vechi şi noi. - Peisaje cu mâncare şi băutură. - Fanfara nemţească. - O berărie. - Nu-s ele femeile care să sucească capul unui bărbat. - Greu e să mănânci cu muzică. - De ce trebuie să-ţi ţii halba acoperită.

Cred că e sâmbătă. B. zice că e abia vineri. Eu însă sunt sigur că am făcut trei băi reci de când am plecat din Oberammergau, iar de plecat, am plecat miercuri dimineaţa. Dacă e abia vineri, înseamnă că am făcut două băi în aceeaşi dimineaţă. Oricum, o să ne orientam mâine după magazinele deschise sau închise.

De la Oberau am călătorit cu un funcţionar de la compania de turism, care ne-a povestit toate necazurile lui. Se pare că o asemenea fiinţă e un om ca oricare altul şi are sentimente întocmai ca şi noi. Până acum nu m-a dus niciodată capul la aşa ceva. I-am şi spus-o, de altfel.

— Nu, a replicat el, pe dumneavoastră, turiştii, nu vă duce niciodată capul la una ca asta. Ne trataţi de parc-am fi cel puţin providenţa sau chiar guvernul însuşi. Dacă totul merge bine, vă întrebaţi cu dispreţ ce rost avem noi acolo, iar dacă lucrurile merg prost, vă întrebaţi, dar de data asta cu indignare, care e rostul nostru. Eu muncesc 16 ore pe zi ca să aranjez lucrurile cât mai convenabil pentru dumneavoastră, iar dumneavoastră nici măcar nu păreţi mulţumiţi. Pe câtă vreme, dacă trenul întârzie sau un proprietar de hotel cere suprapreţ, veniţi şi pe mine mă luaţi la trei-păzeşte. Dacă am grijă de dumneavoastră, ziceţi că prea mă bag în toate, iar dacă vă las în pace, bombăniţi că nu-mi fac datoria. Vă năpustiţi cu sutele asupra unui amărât de sat ca Oberammergau fără ca măcar să ne anunţaţi că aveţi de gând s-o faceţi, iar apoi ne-am eninţaţi c-o să ne daţi la *Times*, fiindcă n-aţi găsit acolo câte-un apartament şi-un prânz aburind pentru fiecare din dumneavoastră. Vreţi cea mai bună casă cu putinţă, iar când, după eforturi disperate, am reuşit s-o obţinem, aveţi obiecţii în privinţa preţului. Cu toţii

încercaţi să vă daţi drept duci şi ducese, voiajori incognito. Niciunul dintre dumneavoastră n-a auzit vreodată de vagon de clasa a doua. Nici măcar n-aţi ştiut că se fabrică asemenea bazaconii. Fiecare vreţi s-aveţi rezervat câte-un vagon Pullman de clasa-ntâi pentru două persoane. Careva a văzut odată un omnibuz la orizont şi-a-nceput să se mire la ce s-o fi folosind. Dacă v-ar sugera cineva să călătoriţi cu un asemenea vehicul public, aţi avea un şoc din care nu v-aţi reveni două zile. Vă aşteptaţi la o caleaşcă separată, cu valet în livrea, care să vă ducă prin munţi. Toţi, fără excepţie, vreţi locurile cele mai scumpe la teatru. Locurile de 6 şi 8 mărci nu sunt cu nimic mai prejos decât cele de 10 mărci (care sunt, bineînţeles, în număr limitat); dar vă simţiţi profund jigniţi dacă cineva face aluzie să staţi pe alte scaune decât cele mai scumpe. Dacă sătenii ar avea destul cap să vă ceară 10 mărci pentru locurile de 8, aţi fi fericiţi. Dar n-au, din păcate.

Trebuie să mărturisesc că anglofonii pe care-i întâlneşti pe bătrânul continent sunt, luaţi în grup, cea mai dezagreabilă adunătură. Rar se-ntâmplă s-auzi în Europa vorbindu-se englezeşte fără să auzi şi bombăneli sau râsete batjocoritoare.

Femeile sunt cele mai nesuferite. Fără îndoială, străinii văd specimenele cele mai prăpădite pe care le-avem de arătat noi, anglo-saxonii. Englezoaica sau americanca obişnuită (ca turistă) e grosolană şi băgăcioasă, iar pe de altă parte e ridicol de neajutorată şi stângace. E grozav de egoistă şi teribil de indiferentă faţă de alţii; se plânge întruna şi, în sine, e deprimant de neinteresantă. De la Oberammergau am mers în omnibuz cu trei exemplare model din această specie. Erau însoţite de obişnuitul bărbat căruia-i plângeai de milă şi care nu mai avea vlagă-n el să scoată o vorbă. Tot timpul au bodogănit fiindcă trebuiau să meargă cu omnibuzul. Parcă niciodată în viaţă nu fuseseră insultate mai grav. Ţineau cu tot dinadinsul să afle toată lumea din jur că ele plătiseră pentru clasa întâi, iar acasă aveau trăsura lor. Mai erau revoltate fiindcă gazdele la care stătuseră au vrut să le

strângă mâna la plecare. Doar n-au venit la Oberammergau ca să se bată pe burtă cu ţăranii germani, ziceau ele.

Pe lume sunt multe femei neîndoios mai bune decât îngerii, în toate privinţele. Sunt blânde şi binevoitoare, generoase şi amabile, altruiste şi bune, în ciuda ispitelor şi încercărilor de care au parte şi la care îngerii înşişi nu sunt supuşi. Dar pe lume sunt şi multe femei care, sub hainele şi nu rareori sub titlul de lady, ascund sufletul unei snoabe fără educaţie. Stând cam prost la capitolul demnitate înnăscută, se gândesc s-o înlocuiască cu aroganţa. Fanfaronada zgomotoasă o iau drept stăpânire de sine, iar mojicia îngâmfată drept semn de superioritate. Se complac într-o prostie somnolentă sub impresia că-n felul ăsta ajung la „calmul" aristocratic. Au învăţat „atitudinea" din *London Journal*, cochetăria de la chelnăriţele de bar (vreau să spun, clasa cea mai de jos a chelnăriţelor), spiritul din farsele în trei acte şi manierele din camera servitorilor. Linguşeala şocantă faţă de cei din clasa de sus şi insolenţa vulgară faţă de cei pe care-i consideră mai prejos decât ele – iată prin ce mijloace gândesc să-şi menţină şi să-şi îmbunătăţească poziţia în societate (oricare-ar fi poziţia aceasta). Iar indiferenţa brutală fată de drepturile şi sentimentele tuturor celorlalţi oameni este, după părerea lor, pecetea nobleţii din născare.

Astea sunt femeile pe care le vezi la vernisaje împingându-se înaintea tuturor, stând în faţa tabloului ca nimeni să nu se-apropie şi expunându-şi cu voce stridentă părerile idioate pe care, evident, le consideră nişte scânteietoare observaţii satirice. Astea sunt femeile care, la teatru în stal, vorbesc tare tot timpul spectacolului, şi care, după ce-au apărut la mijlocul primului act şi-au făcut cât zgomot au putut înainte de a se aşeza, se scoală ostentativ şi pleacă înainte de sfârşitul piesei. Astea sunt femeile care, la o serată şi când cineva are zi de primire (cea mai ieftină şi cea mai oribil de neinteresantă dintre toate manifestările sociale oribil de neinteresante) nu ştiu

să facă altceva decât observaţii veninoase despre toţi cei pe care-i cunosc. (Fiindcă veni vorba, ştiţi care e reţeta unei zile de primire la modă? Luaţi 500 de oameni, dintre care două treimi nu se cunosc, iar cealaltă treime se antipatizează cu cordialitate, alegeţi o zi caniculară şi înghesuiţi-i bine într-o cameră în care-ar încăpea 40, lăsaţi-i acolo să se plictisească de moarte vreo câteva ore cu filosofie de salon şi cancanuri din auzite, daţi-le o ceaşcă de ceai anemic şi-o bucată de prăjitură sfărâmicioasă – fără farfurioară – sau, dacă lucrurile se petrec seara, un pahar de şampanie marca „nu uita c-ai desfăcut-o acum o săptămână” şi un sandvici cu şuncă, iar apoi daţi-i din nou afară în stradă). Astea sunt femeile care, odată urcate în omnibuz (căci acasă la ea doamna de şcoală nouă este admirabil de econoamă şi calculată), se aşază pe toată bancheta şi, părând indignată că o modistă şi-a permis să apară într-un asemenea loc select, o lasă pe biata fată să stea o oră în picioare, cu bocceaua în braţe, dar nu se gândeşte să-i facă loc şi ei. Astea sunt femeile care scriu la ziare şi se plâng că a dispărut cavalerismul!

Adoptând metoda consoartei povestitorului din *Family Herald*, ultimul capitol (închipuiţi-vă un bărbat care trebuie să-şi scrie povestea aventurilor lui din tinereţe, cu nevasta alături, uitându-i-se peste umăr tot timpul. Nici nu mă mir că povestirile sunt lipsite de evenimente.), B. s-a tot uitat peste umărul meu cât am scris cele de mai înainte şi-apoi mi-a spus că m-am hrănit prea multă vreme cu varză acră şi vin alb. Dar eu îi răspund că, dacă există pe lumea asta ceva care să fi reuşit vreodată să submineze temporar dragostea mea profundă şi admiraţia sinceră pe care, în genere, le nutresc pentru toţi bărbaţii şi toate femeile, apăi numai bisericile şi galeriile lui de pictură s-ar putea mândri cu această glorie.

De când ne-am întors la München, am văzut destule biserici şi galerii de pictură ca să-mi ajungă pentru o bună bucată de timp. Când o să fiu din nou acasă, n-o să mai merg la biserică mai mult de două ori în fiecare duminică (şi asta luni în şir).

Locuitorii Münchenului se laudă că au cea mai urâtă catedrală din Europa şi, judecând după exterior, zic că pretenţia lor trebuie admisă. În orice caz, dacă există vreo catedrală şi mai urâtă, sper c-o să fiu pregătit sufleteşte când o să dau cu ochii de ea.

În privinţa picturilor şi sculpturilor, sunt sătul până-n gât de ele. Cel mai mare critic de artă în viaţă n-ar putea urî picturile şi scupiturile mai mult decât mine în momentul acesta. La început petreceam o dimineaţă-ntreagă în fiecare galerie. Examinam cu ochi critic fiecare tablou în parte şi ne contraziceam unul pe altul în privinţa „formei", a „culorii", a „modului de tratare", a „perspectivei", a „materialului" şi a „atmosferei". De obicei eu spuneam că-i plat, iar B. că n-are perspectivă. Dacă vreun străin ar fi tras cu urechea la discuţiile noastre, şi-ar fi închipuit că ne pricepeam la pictură. Ne postam în faţa pânzei şi-o sorbeam din ochi cu nesaţ vreo zece minute. Ne plimbam în jurul ei ca să prindem lumina potrivită şi să ne dăm seama mai bine de scopul artistului. Ne depărtam de ea (ajungând pe bătăturile celor din spatele nostru) până la „distanţa" corectă, apoi ne aşezam pe scaun, ne puneam mâna streaşină la ochi şi-o criticam de acolo. Pe urmă ne sculam şi ne băgăm cu nasu-n ea ca să examinăm în detaliu realizarea artistică.

Aşa ne uitam la tablouri în epoca timpurie a studiilor noastre de artă de la München. Acum folosim galeriile de pictură pentru a ne antrena în vederea finişurilor de cursă.

Azi dimineaţă am făcut 100 de yarzi prin vechiul Pantehnicon în 22 de secunde şi jumătate, ceea ce mi se pare foarte onorabil pentru un marş în toată regula. B. a sosit cu cinci optimi de secundă mai târziu parcurgând aceeaşi distanţă. Ştiu însă c-a tândălit în faţa unui Rafael.

Trebuie să explic că „Pantehnicon"[44] este numele dat de noi (în scopuri absolut personale) instituţiei pe care münchenezii preferă s-o numească Pinakothek. Nu puteam niciunul să pronunţăm cum trebuie Pinakothek. I-am spus

44 Pantechnicon - cuvânt englezesc însemnând depozit de mobilă (iniţial a fost numele unui bazar). N.t.

„Piniosec”, „Pintactec” şi „Piciul tec”. Odată, după ce mâncase bine, B. i-a spus „Puiul sec”. Ne-a cuprins pe amândoi spaima şi-am căzut de acord să găsim la repezeală o denumire rezonabilă şi practică până nu dădeam de vreun bucluc. În cele din urmă ne-am oprit la „Pantehnicon”, căci începe cu p, e un nume impunător şi cu faimă şi-amândoi putem să-l pronunţăm. E la fel de lung şi aproape la fel de greu de scris (până înveţi cum trebuie) ca şi celălalt, în plus are o sonoritate pur indigenă. Cred c-o nimeriserăm foarte bine, era cuvântul cel mai potrivit.

Bătrânul Pantehnicon are numai operele vechilor maeştri. N-am să spun nimic despre ei fiindcă nu doresc să zdruncin opiniile pe care critica europeană şi le-a format deja. Prefer ca şcolile de artă actuale să judece singure în această problemă. Am să remarc numai, fiindcă tot veni vorba, că unele tablouri sunt foarte frumoase, iar de altele nici nu-mi pasă.

Ce mi s-a părut curios în expoziţie era numărul de pânze cu subiecte alimentare. Douăzeci şi cinci la sută din tablourile expuse par destinate a fi reclame pentru culturile de pe lângă casă sau suplimente în culori pentru ediţia din vară a principalei reviste de grădinărit din această perioadă.

— Ce i-o fi făcut pe aceşti venerabili domni, l-am întrebat pe B., să aleagă subiecte atât de nefericite? Cine dracu’ se uită la portretul în mărime naturală al unei verze, cu o baniţă de fasole alături, sau la această reprezentare măiestrită (nu încape nicio discuţie) a unei bucăţi de friptură cu pâine şi zarzavaturi? Uită-te la numărul 7063, „Vedere într-o măcelărie”, format 60 pe 40 picioare. I-or fi trebuit câţiva ani artistului ca să-l picteze. Şi-o fi-nchipuit cumva c-o să-l cumpere cineva? Ia uite-acolo-n colţ, scena aia cu coşul de Crăciun. Crezi că pictorul o fi fost vreun amărât, pe jumătate mort de foame, care s-a gândit că trebuie să aibă ceva de mâncare în casă, fie şi numai un tablou care să amintească ceva în genul ăsta?

B. spuse că, după părerea lui, explicaţia era alta. În

vechime, protectorii artelor erau oameni înstăriţi, susţinători ai teoriei „lucrului potrivit la locul potrivit”.

— Pentru biserici şi catedrale, adăugă B., pictaseră acele personaje (fecioare, martiri şi îngeri supraalimentaţi) pe care le vezi peste tot în Europa. Pentru dormitoare comandaseră acele… cum să-ţi spun… acele tablouri speciale pentru dormitor, pe care le-ai văzut din loc în loc. Bănuiesc că peisajele cu mâncare şi băutură le-au folosit pentru sălile în care se dădeau banchete. Tablourile astea trebuie să fi fost ca un apetitiv pentru ei.

În noul Pantehnicon e expusă arta modernă a Germaniei. Ni s-a părut peste măsură de inconsistentă. Parcă era desprinsă din numărul festiv al unei reviste ilustrate la modă. Păreau opere destul de bune, solide, respectabile. Aveau destulă culoare şi puteai vedea clar care-i rostul fiecărui lucru. Dar nicăieri nu vedeai nici pic de imaginaţie, individualitate, gândire. Fiecare tablou îţi dădea impresia că orice om l-ar fi putut picta, dac-a studiat şi practicat arta un număr de ani îndeajuns de mare şi dacă nu era idiot din naştere. În orice caz, ăsta e părerea mea, iar cum eu habar n-am de artă, vorbesc deci fără să mă las influenţat de vreo prejudecată.

Un lucru mi-a plăcut foarte mult la München, muzica. Fanfara nemţească pe care-o auzi într-o piaţă din Londra, pe când tu încerci să scrii un eseu despre influenţa civilizatoare a muzicii, nu seamănă deloc cu fanfara pe care-o auzi în Germania. Fanfarele nemţeşti venite la Londra au fugit din Germania ca să scape cu viaţă. În Germania, asemenea muzicanţi ar fi masacraţi cu concursul cetăţenilor, iar leşurile date săracilor pentru cârnaţi. Fanfarele pe care nemţii le ţin pentru ei sunt magnifice.

Din toate oraşele Germaniei unite acum, Münchenul este, presupun, cel mai vestit pentru fanfarele sale militare. Cetăţenii au voie nu numai să plătească pentru ele, ci să le şi asculte. De două-trei ori pe zi, în diferite locuri din oraş, una din fanfare va cânta *pro bono publico*, iar seara vor fi împrumutate de autorităţi proprietarilor

unor mari berării.

Principalele caracteristici ale metodei lor sunt „dă-i drumul” şi „nu te lăsa”. Dar, când e nevoie, trompetele vechi şi patinate, moştenite din generaţie în generaţie, de când a luat fiinţă regimentul, pot scoate sunete blânde, pline de miez şi limpezi, cu nimic mai prejos decât cele care picură de pe strunele unei viori măiestre.

Fanfara nemţească din Germania trebuie să ştie că e ascultată de publicul german. Meşteşugarul sau negustorul bavarez înţelege şi apreciază muzica bună, după cum gustă şi apreciază berea bună. Nu poţi să-i bagi pe gât ceva de proastă calitate. Publicul din München este foarte pretenţios când e vorba de interpretarea dragului lor Wagner. În privinţa divertismentelor din Mozart şi Haydn, pe care le ascultă când mănâncă cârnaţi şi salată şi pe care, când sunt cântate după placul inimii, le aplaudă furtunos, nimeni nu-şi poate permite prea multe fără a da socoteală.

Berăria nemţească trebuie vizitată de cel care vrea să cunoască poporul german, ca şi bisericile şi castelele sale. Aici se adună seara muncitori de toate felurile. Aici vin, după o agitată zi de lucru, comerciantul cu nevasta şi ceilalţi membri ai familiei, tânărul funcţionar cu logodnica (şi, alelei! cu mama logodnicei), soldatul cu iubita lui, studenţii câte doi sau câte trei, micuţa grizetă cu vărul ei, băiatul de prăvălie şi muncitorul.

Aici vin Darby şi Joan[45] (amândoi ninşi de ani) şi, bând împreună o halbă de bere, se gândesc la copiii lor: la micuţa Lisa, măritată cu isteţul Karl, care-şi croieşte drum într-o ţară îndepărtată, dincolo de marea cea mare, la râzătoarea Elsie, stabilită la Hamburg, care e şi ea acum bunică, la blondul Franz, preferatul mamei, care-a căzut luptând pentru patrie pe pământul însorit al Franţei. La o masă de alături stă o fetişcană îmbujorată şi fericită, plină de aere trufaşe şi graţii, care pot fi scuzate la una ca ea, căci tocmai a salvat un tânăr, promiţător fără îndoială (dar

45 Darby şi Joan - cuplul tipic de oameni bătrâni şi fericiți (n.t.).

deocamdată cam stângaci), de la suferinţă pe viaţă, dacă nu chiar de la nebunie şi sinucidere (puteţi fi siguri, căci asta e alternativa pe care el i-a pus-o în vedere). L-a salvat căci a catadicsit să-i dea mânuţa ei durdulie pe care el, crezând că nu-l vede nimeni, o ţine atât de strâns pe sub masă. La altă masă, o familie discută despre omlete şi-o sticlă cu vin alb. Tatăl – mulţumit, bine dispus şi râzător; copilul grav şi solemn, mâncând şi bând cu multă socoteală; mama – zâmbind ambilor, totuşi neuitând să mănânce şi ea.

Cred că oricine s-ar deprinde să le iubească pe aceste, nemţoaice, dacă ar trăi mai mult timp printre ele. Au ceva atât de dulce, de feminin, de sincer. Feţele lor luminoase şi blajine radiază atmosfera sănătoasă a tot ce e casnic, simplu şi bun. Uitându-te în ochii lor blânzi şi statornici, visezi la rufe albe bine călcate; la ierburi plăcut mirositoare; la mâncăruri picante şi gustoase pregătite pentru cină; la mobilă lustruită ca sticla; la tropăit de picioruşe; la glasuri ascuţite care pun întrebări naive; la discuţii liniştite purtate la lumina lămpii (după ce copiii s-au dus la culcare), despre probleme importante privind administrarea casei şi politica internă, în timp ce găurile din ciorapi se ţes una câte una. Nu sunt ele genul de femei care să sucească capul unui bărbat, dar sunt genul care pune stăpânire pe inima lui. Poate încet la început (încât el nici nu simte că s-a apropiat cineva de inima lui), dar apoi ca o iederă suplă şi lipicioasă, se înfăşoară tot mai tare an de an şi-l trage tot mai aproape, până când, una câte una, viziunile false şi pasiunea înflăcărată din tinereţe pălesc, iar prezenţa casnică şi comună umple tot mai mult zilele bărbatului; până când ea ajunge să însemne partea cea mai bună, cea mai durabilă, mai adevărată a vieţii lui; până când el îşi dă seama că puternica, dar blânda natura-mamă, care-a stat lângă el atâta vreme, s-a contopit definitiv cu natura lui şi că acum amândoi au devenit un tot.

Alaltăieri am luat masa într-o berărie. Ne gândeam c-o să fie plăcut să mâncăm pe acompaniament muzical, dar

ne-am dat seama că-n practică lucrurile nu stau chiar aşa. Ca să mănânci cum trebuie după muzică, ai nevoie de un stomac care lucrează din greu – în special în Bavaria.

Fanfara care cântă într-o berărie din München nu e deloc de neglijat. Membrii unei fanfare militare müncheneze sunt nişte indivizi solizi, cu pieptul lat, care nu se dau în lături de la muncă. Nu vorbesc mult şi nici nu fluieră, îşi păstrează suflul ca să-şi facă datoria. Nu suflă din toate puterile de frică să nu plesnească instrumentele. Dar dacă s-a calculat că trompeta, cornetul sau trombonul (după cum e cazul) pot rezista la o anumită presiune pe centimetru pătrat fără a fi avariate (şi sunt nişte scule destul de solide şi bine aranjate), păi să ştiţi că aia e presiunea pe care conştiinciosul suflător neamţ o pune pe fiecare centimetru pătrat al trompetei, cornetului sau trombonului (după cum e cazul).

Dacă te afli la o milă depărtare de o fanfară militară din München şi nu eşti surd de-a binelea, o asculţi şi nu prea poţi să te gândeşti la altele. Îţi atrage atenţia prin zgomotul pe care-l face, îţi domină întreaga fiinţă prin pura ei putere. Mintea ta trebuie s-o urmeze întocmai cum picioruşele copiilor au urmat viersul ce ieşea din fluierul ciudatului cântăreţ din Hamelin[46]. Orice faci, trebuie să fie la unison cu orchestra. Cât am mâncat, a trebuit să urmăm ritmul muzicii.

Supa am înghiţit-o în ritmul unui vals lent, rezultatul fiind că, până duceam lingura la gură, zeama se răcea de tot. De cum ne-au adus peştele, orchestra a-nceput o polcă vioaie, iar urmarea a fost că n-am avut timp să scoatem oasele. Vinul l-am dat pe gât în ritmul „Galopului fierarului” şi, dacă melodia ar mai fi ţinut mult, amândoi ne-am fi-mbătat criţă. Odată cu venirea fripturilor, orchestra a-nceput un potpuriu din Wagner.

În afară de Wagner nu cred că mai există vreun alt compozitor european modern pe a cărui muzică e atât de greu să mănânci friptură. E-un adevărat miracol că nu ne-

46 Aluzie la poezia lui Robert Browning, *The Pied Piper of Hamelin* (n.t.).

am înecat. Orchestraţia lui Wagner e foarte greu de urmărit. A trebuit să renunţăm definitiv la gândul de a pune muştar. B. a încercat să mănânce puţină pâine la friptură şi-a tras un falset fără putinţă de întoarcere. Mă tem că şi eu am cam luat-o pe-alături la *Cavalcada Valkiriilor*. Friptura mea era cam nepătrunsă şi n-am putut să-i dau de cap atât de repede cât ar fi trebuit.

După ce-am înfulecat o friptură scorţoasă pe muzică de Wagner, era destul de simplu să ne îndopăm cu salată de cartofi pe muzică din *Faust*. O dată sau de două ori ne-a rămas în gât o felie de cartof (la o notă foarte înaltă), dar, în mare, interpretarea noastră a fost destul de artistică.

Am înghiţit repede o omletă dulce în ritmul unei simfonii în G sau F sau poate K[47]. Nu sunt foarte sigur în privinţa literei, dar, ştiu precis că era ceva din alfabet. Pe urmă ne-am clefăit brânza pe muzica de balet din *Carmen*, după care ne-am fâţâit încoace şi-ncolo pe toate melodiile naţionale din Europa.

Dacă intraţi vreodată într-o berărie în Germania – să studiaţi oamenii sau altceva – fiţi atenţi şi puneţi capacul bine pe halba de bere după ce-aţi terminat de băut. Dacă lăsaţi capacul deschis, cei de acolo îşi închipuie că mai vreţi bere. Chelnăriţa înşfacă halba şi ţi-o aduce înapoi plină.

Ignorând acest obicei, B. şi cu mine era cât pe-aci să dăm de bucluc într-o seară călduţă. De fiecare dată, după ce beam gulerata. lăsam halba cu capacul deschis şi, în consecinţă, era luată şi adusă înapoi plină ochi. Cam după a şasea halbă, am protestat cu blândeţe.

— E foarte drăguţ din partea dumitale. fată dragă, spuse B., dar nu cred că mai putem, nu cred c-ar mai trebui. Nu trebuie să mai continuăm aşa. Pe asta o s-o bem, tot ai adus-o, dar, zău, să fie ultima.

Cam după a zecea figură de felul ăsta am protestat cu şi mai multă vehemenţă.

---

47 Notația literală a sunetelor muzicale - G corespunde lui sol, F lui fa, K (folosit aici pentru a obține un efect comic) nu corespunde nici unui sunet muzical (n.t.).

— Ştii sau nu ce ţi-am spus acum. patru halbe? zise B. cu severitate. Nu se mai poate. O să se întâmple ceva groaznic. N-avem practica voastră, într-ale băutului. Suntem nişte bieţi străini. La noi în ţară lumea şi-aşa zice că facem pe nebunii în nobila îndeletnicire a trasului la măsea. De data asta însă ne-am sacrificat pentru bunul renume al Angliei. Totul însă are şi un sfârşit. Eu refuz pur şi simplu să mai beau. Nu, te rog să nu insişti. Nicio picătură!

— Dar amândoi staţi cu halbele descoperite, zice fata care s-a simţit jignită.

— Ce vrei să spui cu „staţi cu halbele descoperite”? întrebă B. N-avem voie să le ţinem descoperite dacă aşa ne place?

— O, cum să nu, explică ea cu patetism, dar atunci o să cred că mai vreţi bere. Domnii deschid întotdeauna capacul halbei când mai vor un rând.

De-atunci ne-am ţinut halbele acoperite.

LUNI 9 IUNIE

Un capitol lung, dar ultimul, spre fericirea tuturor. - Întoarcerea pelerinilor. - Un oraş părăsit. - Heidelberg. - Cearşaful nostru cel de toate zilele pe post de prosop. - B. are serios de furcă cu mersul trenurilor. - Un tren cu personalitate. - O cursă rapidă. - Trenuri care nu pleacă de nicăieri. - Trenuri care nu ajung nicăieri. - Trenuri care nu fac nimic. - B. turbează de furie. - Cum se călătoreşte în Germania pe drumul de fier. - B. e luat ostatic. - Dârzenia lui. - Avantajele necunoaşterii. - Primele impresii despre nemţi şi ţara lor.

Suntem la Ostende. Pelerinajul a luat sfârşit. Peste trei ore ne îmbarcăm pentru Dover. Vântul bate destul de tăricel, dar am primit asigurări că spre seară o să se oprească. Sper să nu ne tragă pe sfoară.

Suntem dezamăgiţi în privinţa Ostende-ului. Ne închipuiam c-o să fie un oraş vesel şi aglomerat. Ne închipuiam c-o să vedem la Ostende orchestre, teatre, concerte, mese cu mulţi oaspeţi, plaje forfotitoare, faleze gemând de lume şi fete drăguţe.

La Bruxelles mi-am cumpărat un baston şi ghete noi, special pentru Ostende.

Prin partea locului nu pare să existe nicio vietate în afară de noi – de altfel nici mortăciuni n-am văzut. Prăvăliile au obloanele trase, casele sunt părăsite, cazinoul închis, în faţa hotelurilor tronează plăcuţe care anunţă că poliţia a primit ordine severe să aresteze pe cei ce violează sau vatămă localul.

Am găsit un restaurant, care, spre deosebire de celelalte restaurante din oraş, semăna mai puţin a morgă, şi-am sunat la uşă. După vreun sfert de oră ne-a răspuns o bătrână şi ne-a întrebat ce vrem. I-am spus că două porţii de friptură cu carton prăjiţi şi nişte bere blondă. Ne recomandă să venim peste două săptămâni când o să se-ntoarcă-ai casei. Ea nu ştia unde ţin ei lucrurile.

De dimineaţă am coborât pe plajă. Ne plimbam în sus şi-n jos cam de vreo jumătate de oră, când am dat brusc peste-o urmă clară de picior de om. Cineva a fost prin locurile acelea chiar în ziua aceea! Eram destul de alarmaţi. Nu ne dădeam seama cum ajunsese acolo. Vremea era prea frumoasă pentru naufragii, iar partea aceea de coastă nu e deloc potrivită pentru cursele comerciale regulate. Şi, la urma urmei, dacă cineva a acostat în locul acela, unde-a dispărut? N-am putut găsi nicio altă urmă, oricât de vagă. De fapt nici până-n ziua de azi n-am aflat cine era ciudatul oaspe.

Misterul pluteşte-n jur şi-am toate motivele să-mi pară bine c-o luăm din loc.

De când am plecat din München, călătorim întruna. Mai întâi ne-am dus la Heidelberg. Am ajuns foarte dimineaţă acolo, după o noapte întreagă de mers, şi primul lucru pe care ni l-a propus proprietarul Hotelului Royal (când ne-a văzut) a fost să facem o baie. Am acceptat amândoi propunerea, apoi fiecare a fost condus într-o mică încăpere de marmură unde mă simţeam ca desprins dintr-un tablou de Alma-Tadema[48].

48 Sir Lawrence Alma-Tadema (1836 - 1912) - pictor olandez stabilit în Anglia (n.t.).

Totul a fost minunat, dar plăcerea ar fi fost infinit mai mare dacă, pentru şters, mi s-ar fi dat ceva mai potrivit decât un cearşaf subţire de in Nemţii au nişte idei foarte ciudate despre necesităţile şi cerinţele unui om ud. Le-aş dori din toată inima să se spele, să se îmbăieze şi ei din când în când. Poate-atunci le-ar veni nişte idei mai practice. În cazuri de forţă majoră şi mie mi s-a întâmplat să mă şterg cu un cearşaf sau chiar cu o pereche de şosete, dar fără discuţie obiectul potrivit rămâne tot prosopul. Ca să te ştergi cu un cearşaf ai nevoie de un antrenament special şi o dibăcie deosebită. O baiaderă sau un derviş dansator nu şi-ar face niciun fel de probleme. Repede şi cu graţie şi-ar răsuci cearşaful în jurul capului, l-ar trage uşor de-a curmezişul spatelui, l-ar învârti în falduri unduitoare în jurul picioarelor, s-ar înfăşură pentru o clipită în labirintul lui învârtejit şi-apoi ar ţâşni uşurel de-acolo, uscaţi şi zâmbitori.

Dar tu, englez ignorant şi şiroind de apă, nu te dedai la asemenea giumbuşlucuri când vrei să te ştergi. Metoda pe care-o adopţi este să înşfaci bine cearşaful cu amândouă mâinile, să te rezemi de perete şi să te freci cu nădejde. În încercarea de a-ţi trece cearşaful pe la spate, îl scapi pe jumătate în apă. Din acel moment baia devine neîncăpătoare şi nu te poţi descotorosi nicio clipită de acea jumătate udă. Când te ştergi pe piept cu jumătatea uscată, jumătatea udă se coboară-ncet pe spate şi te plesneşte într-un spirit de familiaritate agresivă. Când te-apleci să-ţi ştergi picioarele, ţise-ncolăceşte-n jurul capului cu o bucurie delirantă şi, înainte de-a scăpa din strânsoarea cu pricina, faţa ţi-e ca dată cu vacs. Când te-aştepţi cel mai puţin, îşi ia zborul şi-ţi dă un bobârnac jucăuş într-o anumită parte a corpului deosebit de sensibilă, ceea ce te face să sari de trei metri-n sus, urlând ca din gură de şarpe. În general, marea desfătare a cearşafului este să te surprindă de câte ori vrei să faci o mişcare. Aşa poate auzi şi el ce bolboroseşti tu printre dinţi când aterizezi forţat pe pardoseala de piatră. Şi dacă reuşeşte să te-arunce din nou în cadă tocmai când ai terminat cu ştersul, simte că viaţa-i

frumoasă şi merită trăită.

Am petrecut două zile la Heidelberg, escaladând munţii împăduriţi care înconjoară acel oraş drăguţ şi oferă, de pe vârfurile lor încoronate de restaurante sau ruine, privelişti largi şi încântătoare cu îndepărtatul Rin şi mai apropiatul Neckar şerpuind în voie. Am mai hoinărit printre zidurile şi bolţile dărăpănate ale măreţei epave intrate în istorie, care a fost odată cel mai nobil castel din toată Germania.

Pătrunşi de admiraţie înfricoşată, am stat în faţa „Marelui poloboc”, principalul punct de atracţie din Heidelberg. Ce-o fi aşa de interesant la un butoi de bere mare cât toate zilele e greu de înţeles, chiar când judeci lucrurile cu mult calm. Dar ghidul spune că trebuie văzut, aşa că noi, turiştii, mergem cu toţii-acolo, stăm frumos la rând şi ne uităm ca viţelul la poarta nouă. Avem o psihologie de oaie, asta e. Dacă, dintr-o greşeală de tipar, în ghid nu s-ar fi făcut nicio menţiune despre Colosseum, am fi stat bine merçi la Roma o lună încheiată fără să ne taie capul c-am putea trece drumul să-l vedem. Dacă însă ghidul spune că pentru nimic în lume nu trebuie să pierdem cine ştie ce perniţă faimoasă cu unsprezece milioane de bolduri în ea, păi ne punem, frate, pe umblat şi mergem cinci sute de mile numai ca s-o vedem!

De la Heidelberg ne-am dus la Darmstadt. Am stat acolo o jumătate de oră. Habar n-am de ce ne-o fi trecut prin cap că am fi putut să ne oprim mai mult. Aş zice că-i destul de plăcut să locuieşti acolo, dar ţie, ca străin, oraşul îţi apare total lipsit de interes. După ce i-am dat ocol, ne-am interesat de primul tren care să ne scape de-acolo. Aflând că era unul care tocmai pleca, ne-am năpustit asupra lui şi-am pornit-o spre Bonn.

De la Bonn (de unde am făcut una sau două excursii pe Rin şi unde am urcat în genunchi douăzeci şi opt de „trepte binecuvântate” – cei de la capelă le-au numit „trepte binecuvântate”; noi nu, după primele paisprezece) ne-am întors la Köln, ne-am dus la Bruxelles, de la Bruxelles la Gând (unde am văzut şi alte tablouri faimoase

şi-am auzit măreţul „Roland” răsunând „peste lagună şi lacul nisipului”). De la Gând am plecat la Bruges (unde-am avut plăcerea să dau cu pietre în statuia lui Simon Stevin[49], cel care-mi amărâse viaţa de şcolar cu zecimalele lui nesuferite) şi de la Bruges am ajuns aici.

A fost o muncă de Sisif să ne hotărâm asupra trenurilor cu care puteam pleca. Am lăsat toată problema în seama lui B. care-a slăbit vreo 13 kilograme cu această ocazie. Odată mă gândeam că dragul şi bunul meu bradshaw de acasă era un lucru căruia intelectul omenesc îi dădea de cap suficient de greu sau, ca să răstorn un pic figura de stil, că bradshaw-ul era suficient ca să dea la cap intelectului omenesc. Dar, în comparaţie cu mersul trenurilor de pe continent, dragul şi venerabilul meu bradshaw era ca o axiomă de Euclid în privinţa clarităţii sale de necontestat. În fiecare dimineaţă B. Îşi lua capul în mâini şi încerca să descâlcească mersul trenurilor fără să-şi piardă minţile.

— Uite, zise el. Trenul ăsta-i al nostru! Pleacă din München la 1: 45 şi ajunge la Heidelberg la 4 – tocmai bine ca să luăm şi noi ceaiul.

— Ajunge la Heidelberg la 4? exclam eu. Face tot drumul în două ore şi un sfert? Cum dracu’?! Că doar am venit o noapte-ntreagă pân-aici!

— Păi, uită-te şi tu, zice B. arătându-mi cu degetul pe orar. München, plecare 1: 45; Heidelberg, sosire 4.

— Da, zic eu uitându-mă peste umărul lui B., dar nu vezi că 4 e scris cu litere groase? Asta înseamnă că e 4 dimineaţa.

— A, da, face el. Nici n-am observat asta. Da, desigur. Nu, nici aşa nu-i bine. Cum adică, să facă 14 ore pân-acolo? Imposibil, nu poate face-aşa de mult. Nu, bineînţeles că nu. 4 ăla nu-i cu litere groase. Sunt litere subţiri un pic îngroşate, asta-i tot.

— Bine, dar nici nu poate fi vorba de 4 după amiază, mă încăpăţânez eu. Poate că e 4 mâine după-amiază!

---

49 Simon Stevin, zis şi Simon de Bruges (1543 - 1620) - matematician şi fizician flamand. A introdus zecimalele în uzul comun (n.t.).

Numai un expres nemţesc se poate comporta în halul ăsta – să facă o zi întreagă pentru o bagatelă de 6 ore!

Momentan, B. e descumpănit, dar apoi izbucneşte:

— A, acum vin eu de-acasă. Ce nătărău am fost! Trenul ăla care soseşte la Heidelberg la 4 vine de la Berlin.

Părea de-a dreptul încântat de descoperirea lui.

— Atunci la ce ne trebuie? întreb eu.

Asta-l deprimă teribil.

— Ai dreptate, mă tem că nu facem mare lucru cu el, se resemnează B. Se pare că merge direct de la Berlin la Heidelberg fără să oprească deloc la München. Bine, dar atunci unde-o fi mergând trenul de 1: 45? Trebuie să meargă undeva, nu?

Mai trec 5 minute şi-apoi exclamă:

— Mai dă-l dracului p-ăsta de la 1: 45. Mi se pare că nu merge nicăieri. München, plecare 1: 45 şi cu asta basta! O fi mergând el undeva!

Totuşi se pare că nu. E probabil un desfrânat care pleacă din München la 1: 45 şi-şi face de cap după aceea., S-ar putea să fie un tren tânăr şi romantic, mare amator de mister. Nici măcar nu spune unde se duce. Poate că nu ştie nici el. Pur şi simplu pleacă în căutare de aventură.

„Am s-o pornesc la 1: 45 punct, îşi spune trenul, şi-am să merg aşa la întâmplare, fără să mă gândesc deloc. Oi vedea eu unde-ajung”.

Sau poate e un june tren căpos şi îngâmfat. Nici să n-audă de indicaţii şi sfaturi. Impiegatul de mişcare vrea să-l trimită la Petersburg sau Paris. Şeful gării, nins de ani, se ceartă cu el şi-ncearcă să-l convingă să plece la Constantinopol (sau chiar la Ierusalim dacă-i place mai mult), îl îndeamnă să se hotărască măcar *acum* unde merge şi-l avertizează asupra pericolului care le paşte pe tinerele trenuri dacă n-au un scop bine definit în viaţă. Alţii, rugaţi să-şi pună la bătaie influenţa pe care-o au asupra lui, i-au vorbit părinteşte şi l-au implorat să meargă, de dragul lor, în Kamceatka, la Tombuctu sau Ierihon, după cum i se păruse fiecăruia c-ar fi mai convenabil pentru trenuleţ. Apoi, văzând cu toţii că nici

măcar nu-i bagă în seamă, l-au trimis în locuri şi mai îndepărtate.

Dar trenuleţul a rămas surd la toate sfaturile care i s-au dat şi neclintit ca o stană de piatră faţă de cei care-l rugau fierbinte.

— Ia mai lăsaţi-mă-n pace, a făcut el ţâfnos, ştiu eu unde să mă duc. Nu vă mai faceţi griji inutile pentru mine şi nu vă mai băgaţi unde nu vă fierbe oala, voi ăştia… N-am nevoie de-o şleahtă de dobitoci bătrâni care să mă bată-ntruna la cap cu „Fă aia, fă ailaltă”. Ştiu eu ce-am de făcut, nu-mi trebuie sfaturile voastre.

La ce te poţi aştepta de la un asemenea tren? Are toate şansele s-ajungă rău de tot. Într-o bună zi o să-l vedem bătrân şi prăpădit, dispreţuit, fără prieteni şi neiubit de nimeni, umblând brambura prin cine ştie ce ţară îndepărtată şi gândindu-se cu amărăciune la ziua când, plesnind de mândrie şi ambiţie prostească, a pornit din München, cu cazanul bine uns, la 1: 45.

B. îl abandonează pe 1: 45 ca fără speranţă şi scăpare şi-şi continuă investigaţia.

— Ei, da’ ăsta ce mai e? exclamă el. Cred că ne-avantajează. Pleacă din München la 4, ajunge la Heidelberg la 4: 15. Asta mai zic şi eu viteză! Ceva parcă totuşi nu-i bine aici. Nu se potriveşte. Nu poţi ajunge de la München la Heidelberg într-un sfert de oră. Ah, asta e! Trenul ăla de 4 merge la Bruxelles, apoi la Heidelberg. Ajunge acolo mâine la 4: 15, presupun. Totuşi mă-ntreb de ce-o fi făcând un asemenea ocol pe la Bruxelles. Pe urmă parcă se opreşte la Praga pentru veşnicie. Of, fir-ar să fie de orar!

Apoi găseşte un alt tren care pleacă la 2: 15 şi pare să fie trenul ideal. B. e de-a dreptul entuziasmat de noua cunoştinţă.

— Al nostru e, bătrâne! zice el. Într-adevăr e-un tren minunat. Nu opreşte nicăieri.

— Dar *ajunge* undeva? întreb eu.

— Sigur că da, răspunde el cu indignare. E un expres! München, murmură el urmărindu-i ruta cu

degetul, plecare 2: 15. Numai clasa I şi II. Nürnberg. Nu, nu opreşte la Nürnberg. Würzburg? Nu. Frankfurt spre Strasbourg? Nu. Köln, Antwerpen, Calais? Da' unde opreşte? Ei, drăcia dracului, trebuie să oprească undeva! Berlin, Bruxelles, Paris, Copenhaga? Nu. Să-l ia naiba, nici ăsta nu merge nicăieri! Porneşte din München la 2: 15 şi gata! Nu mai face nimic altceva.

Se pare că trenurile din München au obiceiul să plece aşa, fără ţintă. Dau impresia că principalul lor obiectiv este să iasă din oraş. Nu le pasă unde merg, nu le pasă ce se-ntâmplă cu ele odată ce-au scăpat din München.

„Pentru Dumnezeu, îşi spun ele, haideţi să plecăm odată de-aici! N-are niciun rost să ne facem griji cu ajunsul într-un anumit loc, o să ne hotărâm noi pe drum. Să ne vedem odată ieşiţi din München, asta-i problema cea mare".

Lui B. i-a intrat frica-n oase şi-mi spune:

— Pe-aici ne rămân ciolanele. Din München nu pleacă niciun tren. Suntem victimele unui complot. Vor să ne ţină pe loc, asta e! Niciodată n-o să mai plecăm de-aici. Nu vom mai vedea niciodată scumpa noastră Anglie.

Încerc să-i dau curaj spunându-i că în Bavaria se obişnuieşte să se lase destinaţia trenului după gustul şi fantezia călătorilor. Cei din conducerea căilor ferate pun trenul la dispoziţia publicului şi-i dau drumul la 2: 15. Le este absolut indiferent încotro o apucă. Asta-i o problemă pe care-o rezolvă pasagerii între ei. Închiriază trenul. Îl iau de acolo şi, din punctul de vedere al celor de la calea ferată, problema e închisă. Dacă se iveşte vreo diferenţă de păreri între călători (datorită faptului că unii vor să meargă în Spania, iar alţii acasă, în Rusia), fără îndoială aceştia o rezolvă dând cu banul.

Totuşi B. refuză să adopte această teorie şi-mi spune c-ar fi foarte fericit dacă n-aş avea asemenea mâncărimi de limbă când văd cât e el de chinuit. Asta-n loc de „mulţumesc" fiindcă-ncerc să-l ajut.

Se mai agită vreo cinci minute şi-apoi descoperă un tren care merge chiar la Heidelberg şi pare-a fi un tren

model din toate punctele de vedere, singurul lucru care i se poate reproşa fiind numai că nu porneşte de nicăieri.

După toate aparenţele, la Heidelberg pică absolut întâmplător şi-apoi se opreşte acolo. Te aştepţi ca sosirea lui din senin să-i alarmeze pe cei din gara Heidelberg. Habar n-au ce să facă cu el. Hamalul se duce la şeful gării şi-i spune:

— Ştiţi, dom'le, e-un tren străin în gară.

— O, face şeful de gară, de unde-o fi venit?

— Habar n-am, răspunde omul, cred că nici el nu ştie.

— Vai de mine, zice şeful de gară, e ceva nemaipomenit! Da' ce-o fi vrând?

— Nu cred că vrea ceva în mod deosebit, răspunde celălalt. E-un tren curios. Pare – un pic cam bătut în cap, dacă vreţi să ştiţi părerea mea.

— Hm, face şeful de gară, cam încurcată treabă. Zic să-l lăsăm să stea aici un pic. Nu-l putem da afară aşa, în miez de noapte. Mai bine să se odihnească până dimineaţă în şopronul de lemne şi-apoi o să vedem dacă-i putem găsi prietenii.

În cele din urmă, B. face descoperirea că, pentru a ajunge la Heidelberg, trebuie mai întâi să mergem la Darmstadt şi să luăm de-acolo un alt tren. Asta îi dă speranţe şi forţe reînnoite şi amicul meu se pune din nou pe treabă – de data asta să găsească trenul de la München la Darmstadt şi de la Darmstadt la Heidelberg.

— Uite, strigă el după câteva minute de cercetare intensă, l-am găsit! (Acum e optimist, nevoie mare!) Asta e! Pleacă din München la 10, ajunge la Darmstadt la 5: 25. Pleacă din Darmstadt spre Heidelberg la 5: 20, ajunge…

— Parcă nu prea ne rămâne timp ca să schimbăm trenul, aşa-i? remarc eu în treacăt.

— Nu, răspunde el, căzând din nou pe gânduri. Asta-i foarte ciudat. Dac-ar fi invers, totul ar fi perfect. Dar nu ne-am supăra nici dacă trenul nostru ar ajunge acolo cu cinci minute mai devreme şi celălalt ar pleca ceva mai târziu.

— Slabă speranţă! îmi dau eu cu părerea. B. mă

aprobă întru totul şi se pune din nou pe căutat trenuri mai potrivite.

S-a dovedit însă că toate trenurile de la Darmstadt la Heidelberg pornesc numai cu câteva minute înainte de sosirea celor de la München. Asta miroase-a premeditare. E ca şi cum afurisitele-astea ar încerca să ne evite.

În general puterea de înţelegere a lui B. depune armele în asemenea situaţii şi bietul de el începe să vorbească în dodii. Găseşte trenuri care-ajung de la München la Heidelberg în paisprezece minute, via Veneţia şi Geneva, cu o pauză de o jumătate de oră pentru dejun la Roma. Se preumblă prin carte în căutarea unor expresuri diavoleşti care ajung la destinaţie cu patruzeci şi şapte de minute înainte de plecare şi-o pornesc din nou înainte de-a sosi acolo. Singur-singurel, descoperă că unicul mod de-a ajunge din Germania de sud la Paris este să mergi la Calais şi de-acolo să iei vaporul spre Moscova. Tot răfuindu-se cu cartea, nici nu mai are habar dacă e-n Europa, Asia, Africa sau America, unde vrea să se ducă sau de ce vrea să ajungă acolo.

Mai apoi, uşurel, dar cu fermitate, reuşesc să-i smulg cartea din mână şi să-l îmbrac ca să ieşim în oraş. Ne luăm bagajele şi-o pornim pe jos spre gară. Acolo-i spun hamalului:

— Fiţi amabil, vrem s-ajungem la Heidelberg.

Hamalul ne ia pe amândoi de mână, ne conduce spre scaune, ne spune să stăm acolo şi să fim cuminţi căci, la timpul potrivit, va veni să ne ia şi să ne urce în tren, ceea ce şi face.

Asta-i metoda mea de-a afla cum pot ajunge dintr-un loc în altul. Poate că nu-i aşa de nobilă ca a lui B., dar e mai simplă şi mai eficace.

Călătoritul prin Germania e o treabă tare-anevoioasă. Trenul nemţesc nu se grăbeşte şi nici nu se-nghesuie când e vorba de muncă, iar când se opreşte, îi place să se odihnească în lege. Când un tren nemţesc intră într-o gară, toată lumea coboară şi face o plimbare pe jos. Mecanicul şi fochistul o pornesc şi bat la uşa şefului de gară, şeful de

gară iese şi-i întâmpină cu efuziune, apoi dă buzna-n casă şi-i spune nevestei c-au venit, iar ea iese ca o vijelie şi le urează bun venit cu efuziune. Apoi cei patru stau şi flecăresc despre vremurile şi prietenii de demult şi despre starea recoltelor. După un timp, mecanicul se uită la ceas (într-un moment mort al conversaţiei) şi spune c-ar trebui să plece, dar nevasta şefului de gară nici nu vrea să audă de aşa ceva.

— Vai, mai staţi ca să vedeţi copiii, spune ea. Trebuie să pice de la şcoală din clipă-n clipă, şi-o să fie aşa de dezamăgiţi dac-o s-audă c-aţi fost pe-aici şi-aţi plecat iarăşi. Lizzie n-o să vă ierte niciodată.

Mecanicul şi fochistul râd şi spun că în aceste condiţii trebuie să mai rămână, ceea ce şi fac.

Între timp funcţionarul de la casa de bilete l-a prezentat soră-sii pe însoţitorul de tren şi suntem martorii unui flirt atât de promiţător (după uşa casei de bilete), că nimeni nu s-ar mira dac-ar auzi în curând clopotele pentru nuntă.

Celălalt însoţitor de tren a plecat în oraş ca să vândă un câine, iar pasagerii se plimbă agale pe peron şi fumează sau iau o gustare la bufet (cei mai săraci se desfată cu cârnaţi calzi, iar cei mai rafinaţi cu supă). Când toată lumea s-a relaxat destul, mecanicul sau însoţitorul de tren face-o aluzie discretă că mişcarea nu strică şi, dacă toată lumea e de acord, trenul porneşte.

În timpul călătoriei de la Heidelberg la Darmstadt s-a produs o agitaţie nemaipomenită când s-a descoperit că noi doi călătoream cu expresul, dar cu bilete de personal. Ziceau că-i expres deşi mergea lipa-lipa cu douăzeci de mile pe oră (când catadicsea să se mişte, fiindcă în mod obişnuit dormea pe roţi). Trenul a oprit la staţia următoare şi B. a fost escortat în pas de marş de doi funcţionari cu înfăţişare severă şi fireturi aurite ca să explice chestiunea unui şef de staţie cu înfăţişare severă şi fireturi aurite înconjurat de trei adepţi cu înfăţişare severă şi fireturi aurite. Scena te ducea cu mintea la curtea marţială de campanie. Îmi dădeam seama că B. era nervos, deşi pe

dinafară era calm şi viteaz. Trecând pe peron îmi aruncă vesel un „adio” şi mă rugă, dacă se întâmplă vreo catastrofă, s-o iau pe maică-sa pe departe.

Totuşi nu s-a întâmplat nimic rău şi B. se întoarse în compartiment cu reputaţia nepătată. Spre satisfacţia întregii curţi, îi lămurise pe toţi în primul rând că nu ştia că biletele noastre erau numai pentru personal, în al doilea rând că nu era conştient că nu mergem cu personalul şi în al treilea rând că era gata să plătească diferenţa de tarif.

După aceea şi-a făcut reproşuri pentru această ultimă lămurire. Ar fi putut, credea el, evita cheltuiala făcând pe prostul şi simulând necunoaşterea limbii germane. Îmi spuse că cu doi ani înainte, pe când călătorea prin Germania cu alţi trei inşi, autorităţile se năpustiseră cam la fel asupra lor pentru că mergeau cu clasa-ntâi în loc de-a doua.

B. nu era-n stare să-mi explice clar de ce făceau treaba asta. Îmi spuse că, dacă-şi amintea bine, însoţitorul de tren le spusese să se urce la clasa-ntâi căci altminteri n-o să aibă timp să ajungă la a doua sau că nu ştiau că nu erau la clasa a doua. Trebuie să mărturisesc că explicaţia lui cam şchiopăta (cel puţin aşa mi se părea mie).

Oricum, iată-i într-un compartiment de clasa întâi, iată-l şi pe conductor la uşă examinându-le cu indignare biletele de clasa a doua şi aşteptând să audă ce-aveau de spus în propria lor apărare.

Unul din grup nu prea ştia nemţeşte, dar era foarte mândru să scoată la iveală puţinul pe care-l ştia. Deşteptul ăsta dezbătu problema cu conductorul şi se exprimă atât de bine în nemţeşte, încât conductorul înţelese perfect şi nu crezu niciun cuvânt.

La rândul său, era şi el în stare să înţeleagă, cu puţin efort, ce spunea conductorul, anume că trebuie să plătească 18 mărci. Şi n-a avut încotro.

Cât despre ceilalţi trei, dintre care doi în orice caz vorbeau germana ca pe apă, ei nu înţelegeau nimic şi nimeni n-a fost în stare să-i facă să înţeleagă ceva. Conductorul mugi la ei vreo zece minute, iar ei zâmbiră

încântaţi şi spuseră că voiau să meargă la Hanovra. Conductorul se duse după şeful de gară care le explică şi el alte 10 minute că, dacă nu plăteşte fiecare 18 mărci, o să facă uz de echivalentul german al trimiterii în judecată. Ei zâmbiră, dădură din cap şi-i spuseră şi lui că voiau să meargă la Hanovra.

Apoi îşi făcu apariţia un personaj important cu tricorn, care era foarte înfuriat. El, şeful de gară şi conductorul făcură cu rândul şi-i explicară lui B. şi celor doi prieteni ai lui cum stă treaba cu legea în această privinţă.

Cei trei oficiali tunară şi fulgerară, ameninţară şi pledară cam un sfert de oră, apoi li se făcu lehamite, trântiră uşa şi plecară lăsând guvernul păgubit cu 54 de mărci.

Am trecut graniţa germană miercuri şi de-atunci suntem în Belgia.

Îmi plac nemţii. B. zice că n-ar trebui să afle şi ei treaba asta fiindcă o să şi-o ia în cap, dar eu n-am asemenea temeri. Sunt sigur că lauda n-o să le sucească capul, căci nu duc lipsă de bun simţ.

B. Îmi mai spune că dau dovadă de mai multă râvnă decât prudenţă dacă sunt în stare să-mi formez o părere despre un popor doar după câteva săptămâni de călătorie prin ţara respectivă. Dar experienţa m-a învăţat că primele impresii sunt cele pe care te poţi bizui cel mai mult.

În orice caz, aşa stau lucrurile cu mine. Adesea, sub impulsul momentului, ajung la idei şi judecăţi sănătoase. Buba e când mă opresc ca să judec mai profund. Abia atunci începe prostia.

Primele gânduri ne sunt date, pe celelalte ni le facem singuri. Prefer însă să mă încred în cele dintâi.

Nemţii sunt o naţie de oameni înalţi, cu umeri drepţi şi pieptul lat. Nu vorbesc mult, dar dau impresia că gândesc. Ca toţi uriaşii, sunt prietenoşi şi blajini.

Antifumătorii şi antialcoolicii convinşi şi alţi asemenea maniaci n-ar duce-o bine în Germania. Neamţul n-are niciun fel de idei care să se opună naturii, cum ar fi

de exemplu, c-o s-ajungă la sapă de lemn, dacă se bucură de viaţă sau chiar mai rău, dac-o să-i lase pe alţii să se bucure şi ei de viaţă. Îşi savurează pipa uriaşă şi halba de bere, iar când se golesc, îi place s-o ia de la capăt. Îi place să-i vadă şi pe alţii savurându-şi pipa şi halba de bere. Dacă ţi-ar veni ideea năstruşnică să te scălâmbăi pe lângă un neamţ, guiţând că vrei să-ţi promită solemn că n-o să mai bea toată viaţa, el o să te roage să ai în vedere că vorbeşti cu un om în toată firea, nu cu un ţânc sau cu un imbecil, şi probabil o să te facă să-nţelegi mai bine ce-ţi cere trăgându-ţi câţiva pumni fiindcă ţi-ai permis una ca asta. Poate să se comporte raţional fără să se facă de râs. Poate să fie „moderat” fără să-şi lege peste tot panglici colorate ca să-şi facă reclamă şi fără să se fâţâie pe stradă fluturând un steag şi scoţând sunete ciudate.

Nemţoaicele nu-s frumoase, dar sunt drăguţe şi simpatice. Au sâni plini şi şolduri late, aşa cum trebuie să fie mamele unor voinici. Nu par deloc să se agite pentru „drepturile” lor, dar par foarte mulţumite şi fericite chiar fără drept de vot. Bărbaţii le tratează cu respect şi tandreţe, dar nu cu acel respect exagerat şi artificial pe care-l vezi la naţiile conduse de fuste. Nemţii iubesc femeile, nu le venerează şi nu au niciun fel de îndoieli despre care sex trebuie să conducă statul şi care să stea acasă ca să vadă de copii. Nemţoaicele nu sunt politicieni, primari sau consilieri comunali. Ele sunt gospodine.

Nemţii de toate clasele sunt foarte politicoşi unul cu altul, dar această politeţe e rezultatul respectului reciproc, nu al snobismului. Conductorul din tramvai aşteaptă să fie tratat exact cu aceeaşi politeţe pe care o oferă el. Contele îşi ridică pălăria în faţa negustorului şi aşteaptă ca şi negustorul să-şi ridice pălăria în faţa lui.

Nemţii sunt gurmanzi, dar nu sunt, ca francezii, cusurgii şi mofturoşi la mâncare. Stomacul nu le e zeu suprem, iar bucătarul, cu pâtés[50], ragouts[51] şi sosurile sale,

---

50 Pâté - pateu (fr.)

51 Ragoût - tocană (fr.).

nu e mare preot. Atâta vreme cât mâncarea e bună şi în cantitate suficientă, ei sunt mulţumiţi.

În artele pur senzoriale, ca pictura şi sculptura, nemţii sunt destul de slabi, dar în artele care înnobilează sufletul, ca literatura şi muzica, sunt măreţi. Şi treaba asta ne deschide o portiţă spre cunoaşterea caracterului lor.

Sunt oameni simpli, serioşi, nepretenţioşi şi puri. Nu râd mult, dar când râd, o fac din toată inima. Sunt molcomi, căci aşa sunt şi râurile adânci. În general figura lor emană un aer blajin; câteodată însă se încruntă şi-atunci sunt cam fioroşi.

Pentru un englez vizita în Germania este un întăritor. Noi, englezii, râdem mereu de noi înşine, iar patriotismul în Anglia e un semn de vulgaritate. Nemţii, pe de altă parte, cred în ei şi se respectă. Pentru ei lumea nu e secătuită. Pentru ei ţara este încă patria natală, das Vaterland.

La revedere, domnule (*sau doamnă*).

Din GÂNDURILE TRÂNDAVE ALE UNUI PIERDE-VARĂ

Dragei şi prea-iubitei

PRIETENE

a zilelor mele bune şi rele;

prietenei care, deşi adesea, în faza timpurie a cunoştinţei noastre, mi-a dat impresia că n-o să ne-nţelegem niciodată, de atunci încoace mi-a fost cea mai caldă camaradă;

prietenei care, fără să ţină seamă că de atâtea ori i-am stins înflăcărarea, niciodată nu mă necăjeşte în semn de răzbunare (acum);

prietenei care, deşi tratată cu vădită răceală de toate persoanele de sex feminin din casă şi privită cu suspiciune până şi de propriul meu câine, pare, dimpotrivă, să se ataşeze de mine pe zi ce trece şi, ca o compensaţie, să mă învăluie tot mai mult cu parfumul prietenei sale;

prietenei care nu-mi pomeneşte niciodată de cusururile mele, nu vrea niciodată să-i împrumut bani şi nu vorbeşte niciodată despre ea;

celei care mă însoţeşte în orele mele de trândăvie;

celei care-mi alină durerile;

celei care primeşte mărturisirea bucuriilor şi speranţelor mele;

dedic cu recunoştinţă şi afecţiune *acest volumaş* bătrânei şi mult-îndurătoarei mele

PIPE.

PREFAŢĂ

Întrucât unul sau doi prieteni, cărora le-am arătat aceste pagini în manuscris, au spus că nu sunt chiar toate proaste şi întrucât unele din neamurile mele au promis să cumpere cartea (dacă o să apară vreodată), îmi dau seama că nu am niciun drept să-i întârzii apariţia. Dacă nu ar fi fost, cum se zice, cererea publică, poate că niciodată nu aş fi avut îndrăzneala să ofer aceste simple „gânduri trândave" ale mele ca hrană spirituală pentru popoarele anglofone de pe faţa Pământului. Ceea ce aşteaptă cititorii din ziua de astăzi de la o carte este ca ea să îndrepte, să educe şi să înalţe. Cartea asta n-ar înălţa nici măcar o vacă. Cu mâna pe inimă n-o recomand în niciunul din aceste scopuri. Tot ce pot să vă sugerez este ca, atunci când vă plictisiţi să tot citiţi „cele mai bune o sută de cărţi", să v-aruncaţi ochii pe cartea asta pentru o jumătate de oră. O să fie o schimbare.

DESPRE TRÂNDĂVIE

Uite un subiect despre care pot spune cu toată sinceritatea, şi asta mă măguleşte, că-l am în degetul mic. Domnul care, în copilărie, mă adăpa la izvorul înţelepciunii pentru un onorariu de nouă guinee pe trimestru – fără nimic în plus – spunea că niciodată nu i-a fost dat să vadă un băiat care poate face mai puţine lucruri în mai mult timp. Îmi amintesc şi de biata mama-mare care a zis odată, într-o doară, în timp ce mă dăscălea cum să folosesc cartea de rugăciuni, că nu-şi făcea nicio iluzie c-o să dau vreodată în brânci pentru ceea ce n-ar trebui să fac, dar că ea era convinsă, mie-n sută, că voi lăsa nefăcut aproape tot ce-ar trebui să fac.

Mă tem că am cam dezminţit jumătate din profeţia

venerabilei doamne. Mi-e martor cerul! În ciuda lenii atotputernice am făcut multe lucruri pe care n-ar fi trebuit să le fac. În schimb, însă, am confirmat pe deplin spusele bunicii în ceea ce priveşte neglijarea multor lucruri pe care n-ar fi trebuit să le neglijez. Trândăvia a fost totdeauna punctul meu tare. Dar n-am niciun merit în treaba asta; e un dar înnăscut. Puţini îl au. Sunt mulţi leneşi şi mulţi mocăiţi în lume, dar un pierde-vară veritabil e o *rara avis*. Un asemenea pierde-vară nu-i unul care umblă aiurea cu mâinile-n buzunare. Din contră, caracteristica lui cea mai surprinzătoare este faptul că totdeauna este foarte ocupat.

E imposibil să te bucuri pe deplin de trândăvie dacă nu ai de lucru până peste cap. Nu-i nicio scofală să nu faci nimic când n-ai nimic de făcut. A pierde timpul, în cazul acesta, este chiar o ocupaţie, şi încă una foarte istovitoare. Trândăvia, ca şi sărutarea, pentru a fi dulce trebuie furată.

Cu mulţi ani în urmă, pe când eram tânăr, m-am îmbolnăvit (n-am putut niciodată să-mi dau seama cât de gravă era boala mea; ştiam doar că eram răcit cobză). Presupun că era ceva foarte serios, căci doctorul spuse că ar fi trebuit să vin la el cu o lună mai devreme şi că dacă boala (indiferent ce era) ar mai fi mers aşa încă o săptămână, el nu şi-ar mai fi luat nicio răspundere. E ceva nemaipomenit. De câte ori am auzit că un doctor a fost chemat să consulte un pacient, nu s-a putut să nu se afle că o întârziere de încă o zi ar fi făcut inutil tot tratamentul. Prietenul, filosoful şi sfătuitorul nostru în ale medicinei este ca un erou de melodramă; intră în scenă exact şi numai la ţanc. Este însăşi providenţa, ce să mai discutam!

Cum vă spuneam, eram bolnav şi-am fost trimis la Buxton pentru o lună, cu prescripţia severă să nu fac nimic (dar absolut nimic) tot timpul cât aveam să stau acolo.

— Repausul te va pune pe picioare, a spus doctorul, repausul total. De asta ai nevoie.

Mi se arăta o perspectivă încântătoare. „Evident, omul acesta înţelege ce mă supără”, mi-am spus şi-mi imaginam o perioadă minunată, un *dolce far niente* de

patru săptămâni cu o tentă uşoară de boală. Nu prea multă boală, dar totuşi destulă, tocmai cât trebuie pentru a-i da un iz de suferinţă şi-a o face poetică. O să mă scol târziu, o să-mi sorb ciocolata şi-o să-mi iau micul dejun în halat şi papuci. O să stau într-un hamac în grădină şi-o să citesc romane sentimentale cu sfârşit melancolic, până când mâinile mele molatice vor lăsa cartea să cadă. O să lenevesc privind visător la albastrul profund al cerului, urmărind norii de vată (care pluteau ca nişte corăbii cu pânze albe deasupra adâncurilor cereşti), ascultând cântecul vesel al păsărelelor şi foşnetul voalat al copacilor. Sau, dacă o să fiu prea slăbit să ies din casă, o să stau, sprijinit pe perne, la fereastra deschisă a camerei din faţă, de la parter, cu o privire pierdută şi interesantă care să smulgă suspine tuturor fetelor drăguţe în trecere pe-acolo.

Şi de două ori pe zi o să cobor la Colonade în fotoliul meu cu rotile ca să beau apele binefăcătoare. Of, afurisitele-alea de ape! Pe vremea aceea nu ştiam nimic despre ele şi ideea îmi cam surâdea. „Cura de ape" suna foarte la modă şi în spiritul reginei Ana[52], iar eu mă gândeam c-o să-mi placă. Dar vai de capul meu! Să mă fi văzut după primele trei sau patru zile! Caracterizarea pe care le-o făcuse Sam Weller[53] că, „au gust de fier de călcat pus la încins", îţi dă numai o vagă idee despre greaţa îngrozitoare care te-apucă când n-ai cap destul şi bei aceste ape. Dacă exista ceva care putea să-l facă pe bolnav să se însănătoşească repede, atunci asta era cu siguranţă conştiinţa că trebuia să bea câte un pahar cu asemenea ape în fiecare zi până se restabilea. Le-am băut simple, fără vreun adaus, şase zile la rând, şi-aproape m-au ucis. După aceea am adoptat tactica de a bea imediat un pahar zdravăn de *brandy* tare cu apă. Am găsit multă alinare în asta. De-atunci încoace o grămadă de medici eminenţi mi-au tot spus că alcoolul trebuie să fi contracarat cu totul

---

52 Regina Ana - regină a Angliei (1702 - 1714) din dinastia Stuart (n.t.).

53 Sam Weller - personaj din romanul *Documentele postume ale clubului Pickwick* de Charles Dickens (n.t.).

proprietăţile feruginoase ale apelor. Îmi pare bine c-am avut norocul să dau peste ce trebuia.

Dar „cura de ape” a fost numai o mică parte din caznele la care-am fost supus în acea lună memorabilă, o lună care, fără să se dezmintă deloc, a fost cea mai nenorocită din viaţa mea. În majoritatea timpului am urmat cu sfinţenie poruncile doctorului şi n-am făcut absolut nimic în afară de ce mi se spusese: umblam fără rost prin casă, prin grădină şi ieşeam două ore pe zi în fotoliul meu cu rotile. Treaba asta a curmat monotonia într-o oarecare măsură. Plimbarea cu un asemenea fotoliu îţi dă mai multe emoţii (în special dacă nu eşti obişnuit cu acest exerciţiu hazliu) decât poate să observe trecătorul ce s-ar nimeri pe-acolo. Un pronunţat simţ al pericolului (un simplu spectator nu poate ajunge cu gândul atât de departe) ţi-e mereu prezent în minte. Eşti convins în orice clipă că toată şandramaua se răstoarnă, o convingere care devine deosebit de puternică de câte ori apare la orizont un şanţ sau o fâşie de drum proaspăt pietruit. Te-aştepţi ca orice vehicul în trecere să dea peste tine. Niciodată nu urci sau cobori un deal fără ca imediat să te aşterni pe meditat asupra şanselor tale de supravieţuire, bănuind, ceea ce pare foarte probabil, că tăntălăul de protector al destinului tău o să dea bir cu fugiţii.

Dar şi acest divertisment a devenit monoton după o vreme, iar insuportabilul plictis domnea în voie. Simţeam cum, din cauza lui, facultăţile mele mintale se dau bătute. N-au fost ele niciodată prea grozave, aşa că mi-am zis că nu e deloc recomandabil să le pun la încercări prea grele. Prin urmare, cam în a douăzecea zi, m-am sculat de dimineaţa, am mâncat bine şi-am pornit-o întins spre Hayfield, la poalele dealului Kinder Scout. E un orăşel viu şi amuzant, unde ajungi trecând printr-o vale încântătoare care mi-a scos la iveală două femeiuşte drăguţe foc. Cel puţin atunci erau drăguţe foc. Una a trecut pe lângă mine pe pod şi cred că mi-a zâmbit, iar cealaltă stătea în uşa casei şi făcea o investiţie nerentabilă de sărutări asupra unui ţânc cu obrajii rumeni. Dar sunt ani de-atunci şi-mi

vine să cred că s-au îngrăşat şi s-au făcut arţăgoase între timp. La întoarcere am dat peste un bătrân care spărgea piatră. Mă cuprinse un dor pustiitor de a-mi folosi braţele şi-i dădui bătrânului bani de băutură ca să mă lase în locul lui. Ca un suflet bun ce era, îmi făcu pe plac. M-am năpustit la pietrele-alea cu energia acumulată în trei săptămâni de leneveală şi-ntr-o jumătate de oră am lucrat mai mult decât lucrase bătrânul într-o zi întreagă. Dar n-a fost gelos deloc.

Pasul hotărâtor fiind făcut, m-am lăsat tot mai mult în braţele desfrâului: în fiecare dimineaţă făceam câte o plimbare lungă pe jos, iar seara ascultam fanfara din pavilion. Dar totuşi vremea se scurgea încet. M-am bucurat din toată inima când a venit ziua fericită care m-a scos din rahiticul şi distrugătorul Buxton şi m-a dus la Londra, cu munca şi viaţa ei severă. Seara, pe când treceam ca fulgerul prin Hendon, m-am uitat pe fereastra vagonului. Strălucirea orbitoare şi sinistră care învăluia marele oraş mi-a încălzit sufletul. Iar mai târziu, când trenul a pornit din Gara St. Pancras, zgomotul vechi şi-atât de cunoscut, care venea în valuri spre mine, mi se părea cea mai minunată muzică pe care, de altfel, o ascultasem atâta amar de vreme.

Bineînţeles că n-am gustat acea lună de trândăvie. Îmi place să trândăvesc când n-ar trebui, nu când acesta este singurul lucru pe care-l am de făcut. Asta-s eu, încăpăţânat ca un catâr! Numai şi numai când masa mi-e plină până-n tavan de scrisori la care trebuie să răspund cu poşta următoare îmi place să stau la gura sobei şi să-mi fac socoteala datoriilor. Numai şi numai când am în faţă o seară de lucru intens este momentul cel mai potrivit şi mai plăcut ca să mă uite Dumnezeu savurându-mi cina. Şi dacă, pentru un motiv care nu suferă amânare, trebuie să mă scol foarte devreme într-o dimineaţă, ei, numai şi numai atunci, mai mult decât oricând, simt o plăcere nebună să mai stau o jumătate de oră în pat.

O, cât de minunat e să te-ntorci pe partea cealaltă şi să adormi la loc „numai cinci minute”! Mă întreb, există

oare pe lumea asta vreo fiinţă omenească, în afară de eroul unei „povestiri pentru băieţii cuminţi” de la şcoala duminicală, care să se scoale de bunăvoie şi nesilit de nimeni? Sunt oameni, puteţi să mă credeţi pe cuvânt, pentru care sculatul la timpul potrivit este o imposibilitate absolută. Dacă din întâmplare opt este ora la care ei trebuie să-şi facă apariţia, stau în pat până la şi jumătate. Dacă împrejurările se schimbă şi opt şi jumătate devine o oră destul de matinală pentru ei, atunci nu se scoală mai repede de nouă. Cu toţii sunt ca acel politician despre care se spune că venea punctual cu o jumătate de oră mai târziu. Încearcă tot felul de metode. Îşi cumpără ceasuri deşteptătoare (născociri ingenioase care pornesc când nu trebuie şi scoală pe cine nu trebuie). Îi spun lui Sarah Jane să bată la uşă şi să-i strige, iar Sarah Jane bate într-adevăr la uşă şi chiar îi strigă, dar ei mormăie „ai greşit uşa” şi se-ntorc liniştiţi pe partea cealaltă. Am cunoscut pe unul care se scula realmente din pat şi făcea o baie rece, doar – doar s-o trezi. Nici asta nu avea vreun efect căci, după aceea, omul nostru se băga din nou în pat ca să se-ncălzească.

În ce mă priveşte, aş putea foarte bine să rezist tentaţiei odată ce m-am dat jos din pat. Ceea ce mi se pare însă din cale-afară de greu este să-mi smulg capul de pe pernă şi treaba asta nu mi-e deloc la-ndemână, oricât de puternică ar fi hotărârea mea de peste noapte. După ce mi-am pierdut aiurea toată seara, îmi spun: „Gata, nu mai lucrez nimic acum. Am să mă scol devreme mâine dimineaţă”. Şi – atunci – sunt pe deplin hotărât să fac întocmai. Totuşi dimineaţa entuziasmul meu scade simţitor şi cuget că ar fi fost mult mai bine dacă nu m-aş fi culcat fără să termin treaba. Apoi vine corvoada îmbrăcatului şi cu cât te gândeşti mai mult la asta, cu atât îţi vine s-o amâni mai mult şi chiar să renunţi definitiv la ea.

E un lucru tare ciudat patul, această imitaţie de mormânt în care ne-ntindem mădularele obosite şi care apoi ne lasă să ne cufundăm în tăcere şi repaus. „O, pat slăvit, o, pat slăvit, tu, cer pe pământ pentru cel ostenit” (cum cânta bietul Hood), tu eşti doica bună pentru noi,

copiii răzgâiaţi. Deştepţi sau proşti, obraznici sau cuminţi, ne iei pe toţi la pieptul tău de mamă şi ne alini plânsul capricios. Bărbatul puternic şi plin de griji, omul bolnav şi-ndurerat, servitoarea care plânge cu sughiţuri după iubitul infidel, cu toţii, ca nişte copii, ne aşezăm capetele obosite în poala ta, iar tu ne mângâi cu blândeţe.

Necazurile noastre sunt mari într-adevăr când te-ndepărtezi de noi şi nu mai vrei să ne mângâi. Cât de greu vin zorile când nu putem dormi! Vai, nopţile-acelea cumplite când, cuprinşi de fierbinţeală şi durere, ne zvârcolim în pat, când stăm ca viii printre morţi şi privim în gol numărând orele hidoase care se scurg atât de greu între noi şi lumina zilei! Vai, nopţile-acelea şi mai cumplite când focul mocnind aruncă câte-un cărbune care ne face să tresărim din timp în timp, când tic-tacul ceasornicului pare – un ciocan ce goneşte viaţa pe care o veghem.

Dar destul cu paturile şi dormitoarele. Prea multă vorbă despre ele chiar pentru un pierde-vară. Haide să ieşim ca să tragem câteva fumuri. Şi cu asta poţi să-ţi pierzi vremea şi nici măcar nu pare atât de degradant. Tutunul este o binecuvântare pentru d-alde pierde-vară ca noi. Cu ce-şi umpleau timpul funcţionarii publici dinaintea lui Sir Walter[54] e greu de închipuit. Firea certăreaţă a tinerilor din evul mediu o pun în întregime pe seama lipsei acestei buruieni „alinătoare”. Nu aveau nimic de făcut, de fumat nu puteau fuma şi rezultatul era că se luptau şi făceau scandal întruna. Dacă printr-o întâmplare cu totul ieşită din comun, nu duceau niciun război, atunci stârneau o vrajbă de moarte cu întreaga familie a vecinului de alături şi dacă, în afara acestei îndeletniciri, le mai rămâneau câteva clipe libere la îndemână, le ocupau cu discuţii referitoare la a cui iubită era mai frumoasă, argumentele folosite de ambele părţi fiind halebarde, măciuci etc. Problemele de gust erau rezolvate rapid în vremurile acelea. Când un tânăr din secolul al XII-lea se îndrăgostea, el nu făcea trei paşi înapoi, nu se uita pierdut

54 Sir Walter Raleigh (1552 - 1618) - explorator, om politic, istoric şi poet englez. A introdus tutunul în Anglia (n.t.).

în ochii ei şi nu-i spunea că-i prea frumoasă pentru a trăi. Spunea numai c-o să se repeadă pân-afară şi-o să vadă el cum stă treaba. Şi dacă, atunci când ieşea, întâlnea un om şi totul se termina cu un cap spart – vreau să spun, capul celuilalt – atunci asta dovedea că a lui – iubita primului – era o fată drăguţă. Dar când capul era spart de celălalt – ştiţi, nu propriul lui cap, ci al celuilalt – celălalt faţă de al doilea, adică, fiindcă desigur – celălalt ar fi numai celălalt pentru el, nu primul care… ei, bine, când capul era spart, atunci iubita lui – nu a celuilalt, ci a aceluia care era… Fiţi atenţi, dacă A spărgea capul lui B, atunci iubita lui A era o fată drăguţă; dar dacă B spărgea capul lui A, atunci nu iubita lui A era o fată drăguţă, ci a lui B. Asta era metoda lor de orientare în critica de artă.

În ziua de azi ne aprindem pipa şi lăsăm fetele să stabilească singure scara valorică.

Şi se descurcă foarte bine. Ajung să ne facă toată munca noastră. Sunt doctori, avocaţi şi artişti. Conduc teatre, promovează escrocherii şi editează ziare. Aştept cu nerăbdare timpul când noi, bărbaţii, nu vom face decât să stăm în pat până la prânz, să citim două romane pe zi, să dăm ceaiuri plăcute la ora cinci numai pentru noi şi să nu ne chinuim mintea cu altceva în afara discuţiilor despre ultimele modele de pantaloni şi a controverselor referitoare la materialul din care era făcută haina domnului Jones şi dacă-i venea bine. E o perspectivă minunată – pentru noi, alde pierde-vară.

DESPRE VREME

Nu ştiu de ce dar, pe viaţa mea, toate-mi ies pe dos. Voiam şi eu să găsesc un subiect aparte şi mai ales inedit pentru una din povestirile-astea. „O să scriu un foileton despre ceva cu totul nou, mi-am spus, ceva despre care n-a mai scris şi n-a mai vorbit nimeni înaintea mea. În felul ăsta pot să tratez subiectul aşa cum îl văd eu”. Zile în şir m-am frământat încercând să găsesc ceva potrivit, dar n-am reuşit. Ieri însă a venit la mine doamna Cutting, femeia care lucrează la noi cu ziua – nu mă jenez să-i pomenesc numele, fiindcă ştiu că n-o să vadă niciodată cartea asta.

Nu-i stă în obişnuinţă să-şi irosească timpul cu o tipăritură atât de frivolă. Nu citeşte nimic altceva decât Biblia şi *Lloyd's Weekly News*. Orice alt fel de literatură este, după părerea ei, inutilă şi păcătoasă.

— Vai, domnule, că supărat mai sunteţi, mi-a zis ea.

— Doamnă Cutting, i-am răspuns eu, încerc să mă gândesc la un subiect care va fi o bombă pentru toată lumea, un subiect pe care nicio fiinţă omenească nu l-a mai abordat până acum, un subiect care va atrage prin noutate şi va înviora prin prospeţimea lui surprinzătoare.

Ea râse şi-mi spuse că sunt un tip hazliu.

Ăsta-i afurisitul meu de noroc! De câte ori fac o remarcă serioasă, lumea râde pe-nfundate, iar când încerc să fac o glumă, nimeni nu se prinde. Săptămâna trecută am auzit una formidabilă. Mi s-a părut aşa de bună, că m-am pus pe treabă, am aranjat-o frumos şi-am lansat-o cu multă dibăcie la o petrecere. Nu-mi amintesc exact, dar ştiu că se discuta despre atitudinea lui Shakespeare faţă de Reformă. Am spus şi eu ceva şi imediat am adăugat:

— Fiindcă tot veni vorba, ştiţi ce s-a întâmplat în Whitechapel[55] acum câteva zile? Am râs de m-am prăpădit când am aflat.

— Nu mai spune, ziseră ei, ia s-auzim.

— Oh, a fost nemaipomenit de caraghios, am chicotit eu. O să râdeţi în hohote. Şi le-am spus-o.

Când am terminat, s-a lăsat o tăcere de mormânt – drept e că fusese o istorie lungă de tot – şi, în cele din urmă, un nedumerit zise:

— Asta a fost gluma?

I-am asigurat că, într-adevăr, asta a fost, iar ei, politicoşi din fire, m-au crezut cu toţii pe cuvânt (în afară de un domn bătrân din celălalt capăt al mesei, care voia să ştie în ce consta poanta – în ce i-a spus el ei sau în ce i-a spus ea lui. Ca urmare, ne-am pus mintea la contribuţie şi-am întors problema pe toate feţele.).

Unii oameni sunt însă la extrema cealaltă. Am

---

55 Whitechapel - cartier din partea de est a Londrei (n.t.).

cunoscut cândva un individ a cărui înclinaţie firească de a râde din orice era atât de puternică încât, dacă aveai de gând să vorbeşti serios cu el, trebuia să-i explici dinainte că nu-i de râs ceea ce urmează să-i spui. Dacă nu-l făceai să înţeleagă clar acest lucru, îl apucau adevărate accese de veselie la fiecare cuvânt pe care-l rosteai. Odată cineva l-a întrebat cât e ceasul. L-am văzut atunci oprindu-se brusc în mijlocul drumului, lovindu-şi coapsele şi izbucnind în râs. Nimeni nu îndrăznea să-i spună acestui om lucruri într-adevăr hazlii. Un banc bun l-ar fi ucis pe loc.

În cazul de faţă am respins cu vehemenţă acuzaţia de frivolitate şi i-am cerut cu insistenţă doamnei Cutting să-mi dea idei practice. Ea căzu pe gânduri şi-apoi se hazardă să amintească câteva „ezemple”. spunând că n-a mai auzit prea multă lume vorbind despre ele acum, dar că făceau furori în copilăria ei.

Am respins „ezemplele” şi-am rugat-o să se mai gândească. Ea a cugetat îndelung, cu tava pentru ceai în mână, şi în cele din urmă mi-a sugerat să scriu despre vreme care, ştia ea cu siguranţă, fusese foarte urâtă în ultimul timp.

Ce credeţi? De când am primit sugestia aia idioată cu vremea, n-am fost în stare nici să mi-o scot din cap, şi nici să-mi mut gândurile-n altă parte.

E-o vreme tare uricioasă. În orice caz aşa e acum, când scriu, şi dacă, în momentul când voi ajunge să fiu citit, nu va fi de-a dreptul mizerabilă, va avea grijă, drăguţa de ea, să nu ne lase s-aşteptăm prea mult.

După părerea noastră, vremea e întotdeauna mizerabilă. De ea şi de guvern nu suntem mulţumiţi niciodată. Vara spunem că e înăbuşitoare, iar iarna că ne ucide pur şi simplu. În schimb primăvara şi toamna îi găsim nod în papură că e când aşa, când aşa şi-am vrea să se decidă odată, ca să ştim şi noi ce facem. Dacă e frumos, spunem că totul se duce de râpă din cauza lipsei de ploaie, iar dacă totuşi plouă, ne rugăm să fie vreme frumoasă. Dacă decembrie trece fără zăpadă, cerem cu indignare să ştim ce s-a ales de bunele noastre ierni de odinioară şi

vorbim de parcă cineva ne-ar fi tras pe sfoară cu un lucru pe care-am dat o grămadă de bani. Când însă ninge în sfârşit, limbajul nostru e o ruşine pentru toată suflarea creştină. N-o să fim niciodată mulţumiţi până ce fiecare om n-o să-şi facă vremea lui proprie, pe care s-o păstreze numai şi numai pentru el.

Dacă această chestie nu se poate aranja, preferăm să ne lăsăm păgubaşi şi să ne descurcăm cum om putea.

Cred totuşi că numai aici, la oraş, vremea este aşa dezagreabilă. La ea acasă, la ţară, natura e fermecătoare cu toate capriciile ei. Ce poate fi mai frumos decât zăpada care, plină de mister, cade cu gingăşie tăcută şi îmbracă în alb câmpiile şi copacii ca pentru o nuntă din poveşti! Şi cât de minunat e să te plimbi când pământul îngheţat scârţâie sub pasul domol, când sângele se înfioară în aerul rece şi tăios, iar lătratul îndepărtat al câinelui de vânătoare răsună pe deasupra dealurilor cu claritatea de cristal a unor clopoţei din Alpi. Apoi patinajul! Zborul cu aripi de oţel de-a lungul gheţii atotstăpânitoare ce ne-aduce în urechi o muzică plină de freamăt. Şi cât de delicată este primăvara – natura la optsprezece ani! Când frunzuliţele pline de speranţă se furişează spre lumină atât de proaspete şi verzi, atât de pure şi strălucitoare, ca nişte vieţi tinere care-şi fac drum cu timiditate în forfota lumii… când pomii înfloresc, roz şi alb, ca nişte fetişcane de la ţară în rochiile lor de duminică, învăluind fiecare căsuţă proaspăt văruită într-un nor de fragilă splendoare, iar cântecul cucului e purtat de adiere prin pădure… Apoi vara cu verdele ei intens şi zumzetul adormitor, când picăturile de ploaie şoptesc taine solemne frunzelor care sunt numai urechi, în timp ce amurgul zăboveşte pe uliţă. Şi, în sfârşit, toamna cea trist de frumoasă, cu strălucirea ei de aur şi măreţia pădurilor în culori estompate, cu apusurile ei roşii ca sângele şi ceţurile fantomatice dinspre seară, cu murmurul secerătorilor şi livezile încărcate, cu chemarea oamenilor de pe mirişte şi sărbătorile de neuitat!

Chiar ploaia, lapoviţa şi grindina par doar nişte

slujnice de treabă ale naturii care-şi fac umilele lor munci la ţară. Până şi vântul de răsărit nu e cu nimic mai supărător decât un prieten guraliv pe care-l întâlneşti lângă un gard viu.

Dar în oraş, unde stucatura se scorojeşte sub soarele cenuşiu, unde ploaia plină de funingine aduce mâzgă şi noroi, unde zăpada zace în grămezi murdare şi unde rafalele reci răsună sinistru de-a lungul străzilor infecte şi ţipă pe la colţurile strident luminate cu lămpi de gaz, niciun aspect al naturii nu ne poate fermeca. Vremea la oraş e ca o ciocârlie în biroul contabilităţii – nelalocul ei şi-n calea tuturor. Oraşele ar trebui să fie acoperite complet, încălzite cu calorifere şi luminate cu electricitate. Vremea-i o fetişcană de la ţară. La oraş nu-i în elementul ei. Ne-a plăcut destul de mult să-i facem un pic de curte prin fânul de curând cosit, dar, când o-ntâlnim pe Pall Mall[56], nu ne mai pare-atât de-ncântătoare. Ne sare mereu în ochi şi ce-i prea mult strică. Râsu-i liber şi sincer, vocea-i prietenoasă, care suna aşa de plăcut în staul, distonează cu artificialitatea vieţii de la oraş şi felul ei de-a fi devine tot mai greu de suportat.

În ultimul timp, adică de vreo trei săptămâni încoace, ne blagosloveşte cu ploaie aproape fără încetare, iar eu sunt un nenorocit ud, murat şi neplăcut la vedere, după cum spune domnul Mantalini[57].

Din când în când vecinul nostru iese în grădina din spatele casei şi spune că-i o adevărată binecuvântare pentru ogoare – nu ieşirea lui în grădina din spatele casei, ci vremea. Nu se pricepe deloc la asemenea treburi, dar de când şi-a construit vara trecută un sistem de rame pentru cultivatul castraveţilor, se consideră din tagma agricultorilor şi bate câmpii-n felul ăsta ca să creadă ceilalţi vecini de pe terasă că el a fost fermier. Nu pot decât să sper că măcar acum are şi el dreptate şi că

---

56 Pall Mall - stradă în Londra, vestită pentru cluburile sale (n.t.).

57 Mantalini - personaj din romanul *Nicholas Nickleby* de Charles Dickens (n.t.).

vremea de la noi o fi vreo binecuvântare pentru cineva, căci pentru *mine* e un adevărat blestem. Îmi strică atât hainele cât şi buna dispoziţie. În ce priveşte-acest din urmă articol, pot să-mi permit fiindcă am o rezervă considerabilă, dar mă doare sufletul să văd cum iubitele mele pălării şi dragii mei pantaloni, uzaţi şi îmbătrâniţi înainte de vreme, îşi dau obştescul sfârşit în bătaia zăpezilor şi vânturilor reci.

Uitaţi-vă la noul meu costum de primăvară. Era splendid, dar acum e mânjit cu noroi de sus până jos, încât pur şi simplu nu suport să mă mai uit la el.

Asta-i vina lui Jim, numai a lui. Dacă n-ar fi fost el, n-aş fi ieşit cu costumul în seara aceea. Tocmai îl încercam, când a intrat Jim. Cum dădu cu ochii de el, ridică mâinile scoţând un strigăt sălbatic şi zise că-n sfârşit „a pus laba pe mine!”

— Vine bine la spate? l-am întrebat eu.

— Grozav, bătrâne, mi-a răspuns el.

Apoi se interesă dacă aveam de gând să ies în seara aceea.

La început am spus „nu”, dar Jim mă dădu gata. Îmi zise că unui bărbat cu un costum ca al meu nu-i este permis să stea în casă.

— Fiecare cetăţean, spuse el, are o datorie morală faţă de semenii lui. Fiecare trebuie să contribuie la fericirea generală pe cât îi stă în putinţă. Haide şi-arată fetelor ce tip bine eşti. Lasă-le mască!

Jim vorbeşte-n argou. Nu ştiu de unde-l pescuieşte. Cu siguranţă nu de la mine.

— Şi chiar crezi c-o să le placă? l-am întrebat eu.

El răspunse că toată povestea va fi pentru ele ca o duminică petrecută la ţară.

Asta m-a făcut să mă hotărăsc. Era o seară minunată, aşa că am plecat.

Ajuns din nou acasă, m-am dezbrăcat, mi-am făcut o frecţie cu whisky, am făcut o baie fierbinte la picioare, mi-am pus o compresă cu muştar pe piept, am mâncat un

castron de *gruel*[58], am băut un pahar de *brandy* fierbinte cu apă, mi-am dat cu unsoare pe nas şi m-am dus la culcare.

Datorită acestor măsuri prompte şi radicale, precum şi constituţiei mele robuste, mi-am salvat viaţa. Costumul însă...! Ei bine, aşa ceva nu mai există. Seamănă pur şi simplu cu o apărătoare de noroi.

Şi unde mai pui că-mi plăcuse la nebunie! Aşa-i viaţa, n-am ce-i face! Niciodată n-apucă să-mi placă un lucru în mod deosebit pe lumea asta, că se şi-ntâmplă o catastrofă. Când eram mic, aveam un şoarece dresat şi-l iubeam cum numai un copil poate să iubească un bătrân şoarece de apă. Dar într-o zi a căzut într-un castron cu cremă de agrişe, care stătea să se răcească în bucătărie. Până când nu ni s-a servit a doua porţie, nimeni n-a ştiut ce s-a ales de bietul animal.

Detest vremea umedă la oraş. De fapt, am obiecţii nu atât faţă de umezeală, cât faţă de noroi. Într-un fel sau altul, se pare că exercit o irezistibilă putere de atracţie asupra noroiului. E de ajuns să-mi fac apariţia pe stradă într-o astfel de zi, că noroiul mă ia cu asalt. Şi toate acestea din pricină că sunt un tip atrăgător, cum a spus bunică-mea când a lovit-o trăsnetul. Alţii pot să iasă pe ploaie şi să umble ore-n şir fără să vezi măcar o pată pe ei, pe când eu, dacă traversez o stradă, ajung de ţi-e ruşine să te uiţi la mine (în copilărie, biata maică-mea îmi tot spunea treaba asta). Dacă ar rămâne un singur strop de noroi în toată Londra, sunt convins că l-aş sufla imediat oricărui rival.

Tare mult aş vrea să pot răspunde cum se cuvine acestei afecţiuni, dar mă tem că niciodată n-o să fiu în stare. Am oroare de ceea ce se numeşte „ceaţa specific londoneză”. Mă simt nenorocit şi plouat când e o zi urâtă şi mi se pare o adevărată uşurare să-mi scot hainele şi să mă vâr în pat, la adăpost de tot necazul. Nu ştiu cum se face, dar totdeauna am impresia că, pe vreme ploioasă, sunt mai

58 Gruel - mâncare pentru bolnavi, făcută din făină de ovăz fiartă în lapte sau apă (n.t.).

mulţi oameni, câini, cărucioare, birje şi căruţe decât pe orice alt fel de vreme. Toate îmi stau mereu în cale. Lumea e dezagreabilă – în afară de mine – şi-asta, zău, mă scoate din sărite. În plus, îmi dau seama că pe vreme ploioasă am mai multe lucruri de cărat decât pe vreme uscată. Şi, sincer vorbind, când duci o sacoşă, trei pachete şi-un ziar, iar ploaia vine pe neaşteptate, nu poţi nici măcar să-ţi deschizi umbrela.

Treaba asta-mi aduce aminte de o altă faţă a vremii pe care nu pot s-o suport, anume vremea de aprilie (numită aşa fiindcă totdeauna vine în mai). Poeţii spun că e foarte frumoasă. Deoarece nu ştie ce vrea şi nu e statornică nici măcar cinci minute, ei o aseamănă cu o femeie şi, din această cauză, trebuie să fie neapărat încântătoare. Pe mine unul nu mă-ncântă deloc. La o fată pot fi agreabile asemenea schimbări cu iuţeala fulgerului. Fără discuţie e foarte plăcut să ai de-a face cu o persoană care râde din nimic şi în momentul următor se smiorcăia exact din acelaşi motiv, care apoi chicoteşte şi pe urmă se bosumflă, care este dură şi afectuoasă, irascibilă şi glumeaţă, zgomotoasă şi tăcută, pasionată şi rece, sigură pe ea şi stângace (toate astea în aceeaşi clipă). Vă rog să luaţi aminte că nu eu spun asta. Poeţii o spun şi ei sunt buni cunoscători ai situaţiei, cel puţin aşa se zice. Dar în privinţa vremii, dezavantajele problemei sunt vădite. Lacrimile unei femei nu te udă până la piele, pe când ploaia da. Răceala doamnei nu-ţi provoacă astmă şi reumatism, dar vântul de răsărit e în stare de-aşa ceva. Pot să mă pregătesc şi să-ndur chiar o veritabilă zi ploioasă, dar zilele astea nehotărâte nu mi se potrivesc deloc. Mă irită să văd deasupra cerul albastru şi strălucitor când eu sunt ud până-n măduva oaselor. Iar soarele are ceva exasperant când iese zâmbind, după o ploaie care te-a făcut ciuciulete, şi pare să-ţi spună:

— Ei, bată-te norocul, doar nu eşti ud?! Mă miră. Crede-mă, am vrut doar să mă distrez puţin.

Nici n-ai timp să-ţi deschizi sau să-ţi închizi umbrela într-o englezească lună de aprilie, în special dacă e

automată – umbrela, nu luna aprilie.

Odată, în aprilie, mi-am cumpărat una automată şi ştiu că m-am distrat. Voiam o umbrelă, aşa că am intrat într-un magazin de pe Ştrand[59], i-am spus vânzătorului ce mă doare şi el mi-a zis:

— Da, dom'le, ce fel de umbrelă v-ar plăcea?

I-am spus că mi-ar plăcea una care să mă apere de ploaie şi să nu se lase uitată într-un compartiment de tren.

— Încercaţi o „automată", spuse vânzătorul.

— Ce-i aia „automată"? am întrebat eu.

— O, e o invenţie minunată, a răspuns omul cu o nuanţă de entuziasm în glas. Se deschide şi se-nchide singură.

Am cumpărat una şi mi-am dat seama că vânzătorul avea dreptate. Într-adevăr se închidea şi se deschidea singură. Eu însă nu puteam s-o ţin deloc în frâu. Când începea să plouă (ceea ce se întâmpla în anotimpul acela din cinci în cinci minute), încercam să deschid umbrela, dar ea nici nu se clintea. În consecinţă stăteam şi mă luptam cu afurisita aia de invenţie, o scuturam şi-i trăgeam înjurături, în timp ce ploaia curgea şiroaie. Apoi, exact în momentul în care ploaia înceta, maşinăria asta absurdă se ridica brusc cu o smucitură şi nu se mai dădea în jos nici s-o pici cu ceară. Cum bănuiţi, trebuia să merg sub cerul senin şi strălucitor, cu umbrela deschisă deasupra capului şi dorindu-mi din toată inima să-nceapă ploaia din nou ca să nu creadă lumea că mi-am pierdut minţile.

Când în sfârşit se închidea – lucrul acesta venea pe neaşteptate – îţi dădea jos pălăria.

Nu ştiu care-i explicaţia, dar, incontestabil, un bărbat atinge culmea ridicolului numai atunci când îşi pierde pălăria. Sentimentul de nenorocire copleşitoare care-i coboară pe şira spinării în momentul când se trezeşte dintr-odată cu capul descoperit e una din cele mai amare suferinţe ce-s date cărnii[60]. O porneşte-apoi în goană

---

59 Strand - stradă comercială în Londra (n.t.).

60 Replică luată din cunoscutul monolog al lui Hamlet (n.t.).

nebună (însoţit de un căţeluş nervos, care aleargă şi el de mama focului crezând că-i vorba de-un joc), timp în care cu siguranţă o să dea jos trei sau patru copilaşi nevinovaţi (ca să nu mai vorbim de mămicile lor), o să intre cu capul în burta unui domn gras, trimiţându-l deasupra unui landou, şi-o să proiecteze superbul produs al unei şcoli de fete în braţele unui coşar ud. După toate acestea, râsul tâmpit al spectatorilor şi aspectul aproape ruşinos al pălăriei (când în sfârşit a recuperat-o) au doar o însemnătate minoră.

În general, chiar lăsând la o parte vânturile de martie, ploile de aprilie şi totala absenţă a florilor de mai[61], primăvara nu e deloc reuşită la oraş. Arată foarte bine la ţară, aşa cum am mai spus, dar în oraşele a căror populaţie trece de zece mii, cu siguranţă ar trebui abolită. În această maşină infernală care este lumea, primăvara, aidoma copiilor, e nelalocul ei. Nici lor nu le stă bine în praful şi hărmălaia oraşului. E deprimant să vezi plozii murdari din cap până-n picioare încercând să se joace pe străzile pline de noroi, unde te-asurzeşte zgomotul. Bieţi atomi umani nedoriţi! Nimeni n-are grijă de ei! Putem oare să-i numim copii? Nicidecum. Copiii au ochi strălucitori şi obraji bucălaţi. Copiii sunt sfioşi. Ăştia sunt nişte împieliţaţi murdari care-ţi sparg urechile cu ţipetele lor stridente. Au feţişoare uscate şi ofilite, iar râsul lor răguşit te zgârie pe creier.

Primăvara vieţii şi primăvara anului erau sortite amândouă să se legene în poala verde a naturii. Pentru noi, cei de la oraş, primăvara aduce numai vânturi reci şi burniţă. Dacă vrem să-i simţim răsuflarea voioasă şi să-i auzim glasul şoptit, trebuie s-o căutăm prin pădurile golaşe şi pe potecile cu tufe de zmeură, prin hăţişuri şi pe dealurile tăcute şi impunătoare. Primăvara în aceste locuri are o prospeţime încântătoare. Norii care zboară, pustietatea, vântul năprasnic şi aerul proaspăt şi rece te înfioară dându-ţi energie şi speranţe blânde. Viaţa,

---

61 Parafrazare a proverbului englezesc *March winds and April showers / Bring forth May flowers* (vânturile de martie şi ploile de aprilie aduc florile de mai). N.t

întocmai ca peisajul care te-nconjoară, pare mai mare, mai largă, mai liberă – un drum al curcubeului care te duce spre ţinte necunoscute. Prin crăpăturile argintii care brăzdează cerul se întrevede speranţa şi măreţia întinzându-se dincolo de-această mică lume ce palpită. Mireasma ei vine spre noi pe aripile nebunaticului vânt de martie.

Gânduri ciudate, pe care nu le înţelegem, ni se zbat în suflet, voci necunoscute ne cheamă să ne unim eforturile, să creăm o operă măreaţă. Dar deocamdată nu le înţelegem sensul, iar ecourile tainice din noi, care-ar putea răspunde, sunt nearticulate şi mute în zvârcolirea lor.

Ca nişte copii, întindem mâinile spre lumină să prindem nici noi nu ştim ce. Gândurile noastre, ca ale băieţilor din cântecul danez, sunt lungi, lungi de tot, dar foarte vagi. Sunt nesfârşite pentru mintea noastră.

Aşa şi trebuie să fie. Toate gândurile care răzbat dincolo de această lume îngustă nu pot fi decât neclare şi informe. Gândurile pe care le putem înţelege cu adevărat sunt foarte mici: doi şi cu doi fac patru, când ţi-e foame e minunat să mănânci, cinstea este cea mai bună politică. Toate gândurile măreţe sunt nedefinite şi vaste pentru bietul nostru creier infantil. Cu greu desluşim ceva prin perdeaua de negură care cade peste insula noastră limitată de timp. Auzim numai vuietul unei mări îndepărtate. DESPRE CÂINI ŞI PISICI

Nici nu se poate spune câte-am suferit din cauza lor în dimineaţa asta. Totul a-nceput cu Gustav Adolf. Gustav Adolf (cei de jos îi spun pe scurt Gusty[62]) e un soi de câine foarte potrivit pe o păşune sau în mijlocul unei câmpii întinse, dar nici vorbă să-l ţii închis în casă. Are intenţii bune, însă casa nu-i pe măsura lui. Gusty se întinde şi, cât ai clipi, vezi două scaune şi-o etajeră cu susu-n jos. Dă din coadă şi casa arată de parcă o armată devastatoare ar fi trecut pe-acolo-n pas de marş. Respiră şi răsuflarea lui

62 Gusty - vijelios, furtunos (eng.). N.t.

stinge focul.

Când vine timpul să mâncăm, se strecoară sub masă. Stă ce stă acolo, apoi se scoală brusc. Prima care ne dă de veste că el se mişcă este masa, ce pare animată de dorinţa arzătoare de-a face tumbe. Noi toţi ne repezim cu frenezie şi-o apucăm bine, străduindu-ne s-o menţinem în poziţie orizontală, drept care, având impresia că se pune la cale o conspiraţie ticăloasă împotriva lui, Gustav Adolf se-nfurie de-a binelea şi tabloul final e, în linii mari, o masă răsturnată şi toată mâncarea împrăştiată, făcută sandvici între două straturi lăbărţate de bărbaţi şi femei înfuriaţi.

Azi-dimineaţă şi-a făcut intrarea în maniera lui obişnuită, bazată, după cum se pare, pe sistemul ciclonului american. Primul punct al ordinii de zi a fost să-mi mături cu coada cafeaua de pe masă şi să mi-o proiecteze direct pe vestă.

M-am sculat în grabă de pe scaun şi, şuierând printre dinţi un „…”, m-am apropiat de el cu pas rapid. La uşă s-a-ntâlnit cu Eliza, care venea cu ouăle. Eliza a spus doar „ah”, a aterizat forţat pe podea, ouăle au ocupat diverse poziţii pe covor (împroşcate care încotro), iar Gustav Adolf a părăsit încăperea. L-am strigat, sfătuindu-l cu fermitate să se ducă direct în curte şi, timp de o oră şi mai bine, să nu-l mai văd în ochi. El, părând să fie de acord cu mine, s-a ferit din calea vătraiului şi-a întins-o în timp ce eu m-am întors, mi-am uscat vesta şi mi-am terminat micul dejun. N-aveam nicio bănuială că nu ieşise în curte. Când m-am uitat însă pe coridor, zece minute mai târziu, dumnealui era tot în capul scărilor. I-am ordonat să coboare numaidecât, dar s-a mulţumit doar să latre şi să ţopăie, aşa că m-am dus să văd cum stătea treaba.

Tittums era capul răutăţilor. Se-aşezase pe penultima treaptă de sus şi nu-l lăsa să treacă.

Tittums e pisicuţa noastră, mică cât un corn de un penny. Îşi arcuise spinarea şi înjura ca un student la medicină.

Înjură de te trec fiorii. Şi eu fac asta uneori, dar sunt un biet diletant pe lângă ea. Ca să fiu sincer – dar, vă rog

reţineţi, totul este strict confidenţial! N-aş vrea să ştie soţia dumneavoastră că eu am spus, asta. Femeile nu pricep asemenea lucruri. Între noi fie vorba însă, unui bărbat îi face bine să-njure. Înjuratul este supapa de siguranţă prin care, sub formă de vapori inofensivi, se evacuează iritarea, care, altfel, ar putea produce serioase pagube interne maşinăriei cerebrale. Când un om spune: „Trăsnite-ar scumpul meu domn! Ce dracu', naiba şi alte pârdalnice fiinţe eşti atât de căscat (dacă mă pot exprima astfel), de-ţi laşi picioruşul delicat şi uşurel să descindă pe bătătura mea cu atâta forţă?! Te-au părăsit cumva puterile, nu-ţi mai dai seama încotro o apuci? Deşteptule!", când rosteşte deci cuvintele de mai sus sau alte asemenea vorbe, atunci omul se simte mai bine.

Asupra furiei noastre înflăcărate înjuratul are acelaşi efect liniştitor binecunoscut ca şi spartul mobilei sau trântitul uşilor. Pe lângă asta, e şi mai ieftin. Înjuratul te curăţă pe dinăuntru întocmai cum o mână de praf de puşcă curăţă hornul unei spălătorii. Câte o explozie din când în când e bună pentru amândoi. Eu personal n-am prea multă încredere în oamenii care nu înjură niciodată, nu izbesc înfuriaţi taburetul cu piciorul sau nu scurmă în foc cu o violenţă inutilă. Fără vreo izbucnire, enervarea (de care necazurile ce se ţin lanţ nu sunt străine) poate să coacă şi să te-nvenineze pe dinăuntru. Dacă n-o arunci afară, supărarea măruntă stă lipită de tine şi se transformă în suferinţă. Iar dacă te-apuci să te gândeşti la fiecare insultă neînsemnată ce ţi-a fost adusă, aceasta, pe terenul prielnic al filosofării, se transformă într-o jignire în toată regula, la a cărei umbră veninoasă ţâşneşte ura şi dorinţa aprigă de răzbunare

Înjurăturile îţi uşurează sufletul. Iată, într-adevăr, efectul lor. Odată am explicat treabă asta mătuşii mele, dar pledoaria n-a impresionat-o câtuşi de puţin. Mi-a spus că nu e cazul să am asemenea simţăminte.

Asta i-am explicat şi eu lui Tittums. I-am spus c-ar trebui să-i fie ruşine, doar e crescută şi educată într-o familie de creştini. Nu prea mă sinchisesc eu când aud

înjurând o mâţă venerabilă, dar nu pot suporta să văd o biată pisicuţă dedându-se la aşa ceva. E trist să constaţi un asemenea obicei la o fiinţă atât de fragedă!

Am băgat-o pe Tittums în buzunar şi m-am reîntors la biroul meu. Am uitat de ea pentru câteva clipe şi, când mi-am adus aminte, am constatat că, din buzunar, se furişase pe masă uşurel şi încerca să înghită tocul. Apoi şi-a băgat lăbuţa în călimară, întorcând-o cu sus-n jos, pe urmă şi-a lins lăbuţa şi, în cele din urmă, a tras din nou o-njurătură zdravănă, care, de astă dată, mi-era adresată mie fără doar şi poate.

Am pus-o pe Tittums pe podea, dar acolo Tim a început să se ciorovăiască cu ea. Tare-aş vrea ca Tim să nu-şi mai vâre nasul unde nu-i fierbe oala. Nu era treaba lui să-i dea lecţii de bună purtare. Şi, la urma urmei, nici el nu-i sfânt. E numai un foxterier de doi ani, dar se bagă în toate şi-şi dă aere de parcă ar fi cel puţin un collie scoţian cu creştetul sur.

Mama lui Tittums îşi făcu apariţia şi Tim se alese cu o zgârietură pe bot, lucru care m-a umplut de bucurie. I-am dat afară pe coridor, unde se păruiesc toţi trei în momentul de faţă. Sunt plin de cerneală din creştet până-n tălpi şi cumplit de furios. Dacă în dimineaţa aceasta îmi mai iese-n cale ceva care aduce a câine sau pisică şi-ncepe să facă pe nebunul cu mine, i-aş recomanda să vină cu antreprenorul de pompe funebre cu tot.

Totuşi, de obicei, câinii şi pisicile îmi plac, ce-i drept. Ce indivizi simpatici sunt! Nu-ţi caută ceartă şi nu te contrazic. Niciodată nu vorbesc despre ei, ci doar te-ascultă (în timp ce tu vorbeşti despre tine) şi se străduiesc din răsputeri să lase impresia că-i interesează conversaţia. Niciodată nu fac observaţii prosteşti. Niciodată nu-i aruncă peste masă domnişoarei Brown că au ştiut dintotdeauna că-i face ochi dulci domnului Jones (care tocmai s-a însurat cu domnişoara Robinson). Niciodată nu-l confundă pe vărul soţiei tale cu soţul ei şi nu-şi închipuie că tu eşti socrul. Şi niciodată nu întreabă pe tânărul autor, care are în sertar paisprezece tragedii, şaisprezece comedii, şapte farse şi

câteva parodii, de ce nu se-apucă de scris teatru.

Niciodată nu spun lucruri neplăcute. Niciodată nu vorbesc despre defectele noastre „numai şi numai spre binele nostru”. În momentele nepotrivite nu ne amintesc, în treacăt şi cu bunăvoinţă, de prostiile şi greşelile noastre de demult. Nu rostesc cu ton sarcastic: „O, da, eşti desigur grozav de necesar, numai că nimeni nu-ţi simte lipsa”. Niciodată nu ne informează, precum fac uneori iubitele noastre, că nu mai suntem atât de drăguţi ca altă dată. Pentru ei, suntem totdeauna aceiaşi.

Ei sunt mereu fericiţi când ne văd. Sunt alături de noi, indiferent în ce toane ne-am găsi. Sunt veseli când noi suntem bucuroşi, sobri când vrem să părem solemni, trişti când suntem amărâţi.

— Hei! Eşti fericit şi-ai chef de glume? Ura, al tău sunt! Uite, mă zbengui pe lângă tine, sar, latru, fac piruete, sunt gata pentru orice trăsnăi şi ştrengării! Priveşte-mă drept în ochi dacă te-ndoieşti de mine. Ce vrei să facem? Să ţopăim un pic prin salon fără să ne pese de mobilă, să dăm o raită prin aerul rece şi proaspăt sau s-o luăm la goană peste câmp şi-apoi să coborâm dealul? Şi ce-ai zice dacă le-am învăţa minte pe gâştele lui moş Goggles? Haidem!

Poate că vrei să stai liniştit şi să meditezi. Foarte bine: Pussy o să se-aşeze pe braţul fotoliului şi-o să toarcă, iar Montmorency o să se facă covrig pe covor şi-o să clipească la foc urmărindu-te în acest timp cu privirea în eventualitatea că te-ar cuprinde brusc dorinţa s-o porneşti după şobolani.

Când ne-ascundem faţa-n palme şi blestemăm clipa în care ne-am născut, ei nu vin bătoşi spre noi să ne spună că ne-am făcut-o cu mâna noastră. Nici măcar nu se gândesc la vreun avertisment. Pur şi simplu vin încetişor şi-şi lipesc capul de noi. Pisica ţi se-aşază pe umăr, îţi ciufuleşte părul şi-ţi spune clar de parcă ar vorbi:

— Vai, săracu’ de tine, mi se rupe inima!

Câinele te priveşte cu ochi mari şi sinceri care-ţi spun parcă:

— Tu m-ai înţeles întotdeauna, ştii bine! O s-o pornim în viaţă împreună şi-o să fim mereu alături, nu-i aşa?

Câinele-ăsta e tare imprudent. Niciodată nu-şi pune în gând să afle dacă ai dreptate sau nu. Niciodată nu se sinchiseşte dacă urci sau cobori pe scara vieţii. Niciodată nu se întreabă dacă eşti bogat sau sărac, prost sau deştept, păcătos sau sfânt. Eşti prietenul lui şi ce vrei mai mult?! Lui i-ajunge atât. Vină ce-o veni, noroc sau nenorocire, nume bun sau rău, onoare sau ruşine, el o să fie mereu lângă tine, să te mângâie, să te apere, să-şi dea viaţa pentru tine, dacă e nevoie. Nătărăul ăsta de câine fără minte şi suflet e-n stare de-aşa ceva!

Oh, bunul şi credinciosul meu prieten, cu ochi adânci şi limpezi, cu privire vioaie şi ageră care înţelege tot ce-are omul de spus înainte ca el să scoată o vorbă, ştii tu că eşti numai un animal fără minte? Ştii tu că ţopârlanul de colo, tâmpit de băutură şi cu privirea întunecată, care se sprijină de stâlpul de peste drum, are, faţă de tine, o superioritate intelectuală incomensurabilă? Ştii tu că orice ticălos egoist şi îngust la minte, care trăieşte din înşelătorie şi şmecherie, care n-a făcut vreo faptă bună sau n-a spus vreo vorbă blândă, ale cărui gânduri şi dorinţe au fost întotdeauna murdare, mârşave şi josnice, care cu fiecare gest face o fraudă şi cu fiecare vorbă spune o minciună; ştii tu că aceşti chiulangii care se târăsc cât pot mai aproape de pământ (sunt milioane pe lumea asta); ştii tu, brută altruistă şi cu inima vitează, că toţi îţi sunt superiori precum soarele e superior lumânării de seu? Sunt OAMENI, nu trebuie să-ţi aduc eu anunţe, şi OAMENII sunt cele mai măreţe, mai nobile, mai înţelepte şi mai bune fiinţe din tot acest univers etern şi vast. Orice om o să-ţi spună asta.

Da, căţeluş amărât, eşti prost, prost de tot, în comparaţie cu noi, oamenii cei deştepţi, care înţelegem totul despre politică şi filosofie, care, pe scurt, ştim totul (cu unele mici scăpări, ca de exemplu, ce suntem, de unde venim, unde ne ducem, ce este în afara acestei lumi minuscule şi ce sunt majoritatea lucrurilor din ea).

Totuşi nu vă faceţi griji, pisi şi cuţu, nouă ne plăceţi amândoi cu atât mai mult. Tuturor ne place prostia. Bărbaţii nu pot suporta femeile deştepte, iar bărbatul ideal pentru o femeie este cel căruia-i poate spune „prostălăul meu drag şi ramolit”. E atât de plăcut să întâlnim proşti mai ceva ca noi! Dintr-odată începem să-i îndrăgim pentru că sunt aşa cum sunt. Lumea trebuie să fie un loc tare incomod pentru cei inteligenţi. Oamenii de rând îi antipatizează, iar, în ce-i priveşte pe ei înşişi, se urăsc unul pe altul cu cea mai mare cordialitate.

Dar deştepţii formează o minoritate atât de neglijabilă, că nici n-are vreo importanţă dacă sunt fericiţi sau nu. Atâta vreme cât prostănacii se simt ca la ei acasă, lumea va merge înainte destul de bine.

Pisicile au meritul de a fi superioare câinilor din punct de vedere al inteligenţa practice: îşi cunosc interesele mai bine decât ei şi sunt mai puţin oarbe în devotamentul lor faţă de interesele prietenilor. Noi, bărbaţii şi femeile acestei lumi, suntem bineînţeles îngroziţi de-atâta egoism. Fără discuţie pisica e mai ataşată de o familie care are preş în bucătărie decât de una care n-are şi, dacă sunt prea mulţi copii prin jur, preferă să-şi petreacă timpul liber la vecinul de alături. Dar, sincer vorbind, lumea le calomniază pe bietele pisici. Împrieteneşte-te cu o pisică şi-ai să vezi că nu se desparte de tine orice s-ar întâmpla. Toate pisicile mele mi-au fost prietene foarte statornice. Odată am avut o mâţă care venea după mine peste tot până când compania ei a-nceput să mă deranjeze de-a binelea. A trebuit s-o rog să-mi facă un hatâr şi să nu mă mai însoţească mai departe de High Street[63]. Seara nu se culca până nu veneam eu acasă şi-mi ieşea înainte pe coridor. Mă făcea să mă simt ca un om însurat, dar se-abătea totuşi de la regulă în două privinţe: nu mă-ntreba niciodată unde-am fost şi, când îi spuneam, nu zicea că nu mă crede.

Altă pisică pe care-am avut-o se îmbăta cu

63 High Street - arteră comercială importantă în Londra.

regularitate în fiecare zi. Ore-n şir se preumbla pe la uşa pivniţei aşteptând ocazia să se furişeze înăuntru şi să lingă picăturile care se scurgeau de la butoiul cu bere. Când spun asta, nu mă gândesc s-aduc un elogiu neamului pisicesc, ci doar să arăt că unele din ele au aproape toate apucăturile omului. Dacă metempsihoza există într-adevăr, atunci pisica aceasta avea toate şansele să devină o bună creştină, căci la ea vanitatea ocupa locul doi, imediat după băutură. De câte ori prindea vreun şobolan mai măricel, îl aducea în camera unde ne aflam cu toţii, îl aşeza la vedere şi-aştepta să fie lăudată. Doamne, cum mai ţipau fetele!

Bieţii şobolani! Ai zice că există numai pentru ca pisicile şi câinii să-şi facă glorie că le-au venit de hac, iar chimiştii să facă avere inventând specialităţi de otravă pentru distrugerea acestor rozătoare. Şi totuşi au ceva care te fascinează, au ceva straniu şi tulburător. Sunt atât de abili şi puternici, atât de înfricoşători când sunt mulţi, atât de cruzi şi de neînţeles. Vin ca un puhoi în casele părăsite, unde lemnăria putredă a ferestrelor atârnă peste zidurile în ruină, iar uşile se mişcă scârţâind din balamalele roase de rugină. Ştiu c-o să se scufunde corabia şi dispar cât ai bate din palme fără ca cineva să aibă habar cum au şters-o şi încotro au luat-o. În ascunzători îşi şoptesc unul altuia că nenorocirea se va abate asupra acelui castel şi aşa dispar marile figuri fără ca cineva să-şi mai aducă aminte vreodată de ele. În criptele a căror vedere te umple de spaimă, şobolanii fac lucruri înfiorătoare.

Niciun roman de groază nu arată bine fără şobolani. În povestirile cu stafii şi ucigaşi, ei umblă de colo până colo prin camerele care produc ecou. Le auzi ronţăitul din spatele lambriurilor de lemn, iar strălucirea pătrunzătoare a ochilor lor străbate prin tapiţeria roasă de viermi. În miez de noapte scot sunete ascuţite, nepământeşti. În timp ce vântul, cu bocet sinistru, dă ocol turnului în ruină şi trec jelind ca o femeie prin încăperile părăsite, cu pereţii goi.

Pe patul de moarte, în temniţele înspăimântătoare, condamnaţii văd prin întunericul hidos ochii mici şi roşii ca

nişte cărbuni aprinşi, aud în liniştea ucigătoare zgomotul ghearelor, tresar, scot un strigăt în bezna adâncă şi pândesc prin noaptea spectrală.

Mă dau în vânt după poveştile cu şobolani. O, cum mi se mai face părul măciucă! Îmi place povestea aceea cu episcopul Hatto şi şobolanii. Episcopul cel hain avea un munte de grâu, dar nu dădea niciun bob săracilor. Când l-au rugat în genunchi să le dea şi lor de mâncare, afurisitul i-a adunat pe toţi amărâţii în hambar, a închis uşile, a dat foc hambarului şi i-a lăsat să moară în flăcări. Dar a doua zi apărură mii şi mii de şobolani. Veniseră să-l pedepsească pentru fapta lui. Atunci înalt preasfinţia sa s-a refugiat în turnul lui întărit din mijlocul Rinului[64]. S-a ferecat acolo şi-şi închipuia că nimeni şi nimic nu mai poate ajunge la el. Ei, dar şobolanii, drăguţii de ei, au trecut Rinul înot, şi-au croit drum cu dinţii prin zidurile groase de piatră şi l-au mâncat pe episcop la faţa locului.

De piatră-şi ascuţiră dinţii.
Şi-acum îl chinuiesc ca sfinţii.
Îi rod ei carnea ca o iască.
Fiindc-au venit să-l pedepsească.
O, e o poveste minunată!

Mai e şi povestea cu ciudatul cântăreţ din Hamelin[65], cum a scos el şobolanii din oraş cântându-le din fluier şi

64 Episcopul Hatto - potrivit legendei, episcopul Hatto din Mainz ar fi făcut o asemenea faptă în timpul foametei din 970. S-ar fi refugiat în turnul cu şobolani (*Mäuserturm*) de lângă Bingen, unde ar fi fost devorat de aceştia. Ca personaj istoric, episcopul Hatto nu e vinovat de o asemenea atrocitate. Se pare că turnul fusese construit de fapt pentru perceperea taxelor de transport pe Rin. (n.t.).

65 Ciudatul cântăreț din Hamelin (The Pied Piper of *Hamelin*) - poezie de Robert Browning (1812 - 1889), inpirată dintr-o legendă germană. Oraşul Hamelin (acum, Hameln) din Braunschweig (lângă Hanovra) fusese invadat de şobolani. Un cântăreț din fluier se oferă să scape oraşul de rozătoare în schimbul a 1000 de guldeni. Cu cântecul său îi atrage spre râul Weser, unde aceştia se înecă. Primarul refuză să plătească şi bătrânul cântă din nou din fluier. De data aceasta îl urmează toți copii, cu care intră în deschizătura muntelui de unde nu va mai ieşi niciodată. Locul pe unde au trecut copiii pentru ultima oară a fost numit „Strada Ciudatului Cântăreț” (*the Pied Piper’s Street*). N.t.

apoi, când primarul nu şi-a ţinut promisiunea pe care i-o făcuse, a luat toţi copiii şi-a plecat cu ei în munţi. Ce legendă ciudată! Mă întreb ce-o fi însemnând. O avea oare vreo semnificaţie? Mi se pare că în spatele versurilor unduitoare se ascunde ceva straniu şi profund. Mă urmăreşte figura bizară şi misterioasă a bătrânului care trece cântând din fluier pe străzile înguste ale oraşului Hamelin, urmat în pas de dans de copiii cu feţe gânditoare pe care se citeşte nerăbdarea. Bătrânii încearcă să-i oprească, dar copiilor nici nu le pasă. Aud muzica vrăjită, nepământească, şi trebuie să-i urmeze chemarea. Jocurile rămân neterminate şi jucăriile cad din mânuţele nepăsătoare. Micuţii nu ştiu încotro se-ndreaptă cu atâta grabă. Muzica fermecată îi cheamă şi ei se duc fără să întrebe unde şi de ce. La auzul ei, inimioarele lor încep să bată mai tare. Toate celelalte sunete se estompează, aşa că ţâncii o iau pe Strada ciudatului Cântăreţ şi ies din oraşul Hamelin.

Mă întreb câteodată dacă ciudatul cântăreţ o fi murit cu-adevărat sau dacă nu cumva o mai fi hoinărind şi-acum pe străzile şi uliţele noastre cântând însă atât de încet, că numai copiii îl aud. De ce au copilaşii o înfăţişare atât de gravă şi solemnă când se opresc din zbenguială? De ce stau căzuţi în transă cu privirile aţintite undeva? Când îi întrebi, îşi scutură căpşorul buclat şi-o zbughesc din nou la joacă râzând. Îmi dau cu presupusul că ascultau muzica fermecată a bătrânului şi ciudatului cântăreţ şi, poate, cu ochişorii aceia strălucitori, i-au şi văzut silueta stranie şi ireală furişându-se neobservată prin vâltoarea mulţimii.

Chiar şi noi, copiii cu părul cărunt, îi auzim din când în când cântarea. Dar notele pline de dor sunt departe de tot, iar lumea zgomotoasă şi agitată mugeşte întotdeauna atât de tare, că sufocă acea melodie de vis. Într-o bună zi, blândele melodii pline de tristeţe vor răsuna tare şi clar şi-atunci noi, precum copilaşii din poveste, ne vom arunca cât colo jucăriile şi vom urma chemarea muzicii. Mâinile iubitoare se vor întinde să ne oprească, iar glasurile pe care le-am ascultat atâta vreme ne vor striga să mai stăm.

Dar vom da încet la o parte braţele care vor să ne reţină şi, prin uşa deschisă, vom ieşi din casa întristată. Căci muzica ciudată şi frenetică ne va răsuna în suflet şi până atunci cu toţii-i vom cunoaşte înţelesul.

Tare-aş vrea ca oamenii să poată iubi animalele fără să le sufoce cu dragostea, aşa cum fac mulţi. Femeile sunt cele mai înverşunate contraveniente în această privinţă, dar chiar şi sexul nostru, cu ocupaţii mai intelectuale, face adesea, printr-o idolatrizare absurdă, o adevărată pacoste din animalele noastre preferate. Ai să vezi domnişoarele sentimentale care, după ce-au citit *David Copperfield*[66], şi-au luat un căţel de rasă nedefinită, posesorul enervantului obicei de a critica pantalonii bărbaţilor şi în cele din urmă de a face comentarii asupra aceluiaşi subiect printr-o strâmbătură din nas denotând dispreţ şi dezgust. Îi vorbesc dulce şi copilăreşte acestui animal (când e cineva destul de aproape care să le-audă, bineînţeles fără să vrea), îl sărută pe nas şi-şi lipesc obrazul de capul lui nespălat într-un mod foarte înduioşător. Am observat că asemenea dezmierdări se fac numai când anumite persoane de sex opus umblă aiurea pe-acolo.

Ai să mai vezi babe care venerează un pudel gras cu răsuflarea scurtă şi sumedenie de purici. Am cunoscut odată două surori nemăritate, ajunse la o vârstă venerabilă, care ţineau pe lângă casă un soi de cârnat umblător care se numea căţel, după părerea lor. În fiecare dimineaţă îl spălau pe bot cu apă caldă. La micul dejun avea regulat câte-o friptură de berbec. Duminica, una din babe se ducea la biserică, iar cealaltă rămânea acasă ca să-i ţină de urât câinelui.

Există familii în care toată atenţia se concentrează asupra câinelui. Fiindcă veni vorba, să ştiţi că pisicile arareori suportă să fie flatate prea mult cu slugărnicie. Pisica are un foarte ascuţit simţ al ridicolului şi, încet, dar hotărât, îţi va pune labă-n prag de câte ori o să vadă la tine

---

66 David Copperfield - roman de Charles Dickens. Personajul Dora Spenlow (mai târziu, Dora Copperfield) are un căţel (Jip), asupra căruia îşi revarsă toată afecţiunea (n.t.).

semnele unei asemenea prostii. Câinilor însă le place mult treaba asta. Îşi încurajează stăpânii în acest caraghioslâc şi rezultatul e că, în cercurile de care vă vorbesc, „scumpul Fido” e buricul pământului. Ce-a făcut el, ce face în general, ce-o să facă, ce n-o să facă, ce poate face, ce nu poate face, ce făcea, ce face-acum, ce e pe punctul de-a face, ce vrem noi să facă, ce nu vrem noi să facă şi ce-are de gând să-şi pună-n gând c-a făcut vreodată constituie tema permanentă a discuţiei de dimineaţă până seara.

Toată conversaţia (constând, după cum se vede, din cele mai de jos rămăşiţe de imbecilitate) are ca subiect acest animal afurisit. Ai casei stau ziulica-ntreagă ca la teatru şi-l urmăresc, îi comentează gesturile. Îşi spun unul altuia anecdote despre el şi-şi aduc aminte de toate meritele lui remarcabile. Cu lacrimi în ochi, se gândesc la ziua când l-au pierdut şi nu l-au mai găsit două ore lungi şi nesfârşite, cu care ocazie a fost adus acasă în cel mai brutal mod cu putinţă de către băiatul de la măcelărie care-l ţinea de ceafă cu o mână şi-l bumbăcea cu cealaltă.

După ce-şi revin de pe urma acestor amintiri triste, se iau la întrecere să vadă care are mai multe izbucniri de admiraţie pentru bestia în cauză până când unul, mai plin de entuziasm ca de obicei şi incapabil să-şi ţină-n frâu sentimentele, să năpusteşte asupra nefericitului patruped şi, delirând de-atâta afecţiune, îl înşfacă zdravăn, îl ţine lângă inimă şi începe să se smiorcăie deasupra lui. Văzând acestea, ceilalţi, scoşi din minţi de invidie, se ridică în picioare, înşfacă şi ei ce-a binevoit să le lase din câine lăcomia primului şi-ncep să murmure vorbe de laudă şi devotament.

La oamenii aceştia totul se face prin intermediul câinelui. Dacă vrei să faci curte fetei mai mari, să-l determini pe tată să-ţi împrumute tăvălugul de grădină sau pe mamă să subscrie la Societatea pentru Suprimarea Cornetiştilor Solişti din Orchestrele Teatrelor (oricum, e păcat că nu există o asemenea societate), trebuie să-ncepi cu câinele. Trebuie să obţii încuviinţarea lui înainte ca vreunul de-ai casei să te asculte măcar şi dacă, cum e

foarte posibil, animalul (a cărui natură sinceră de câine a fost pervertită de tratamentul nenatural pe care l-a primit) răspunde avansurilor de prietenie dându-se la tine, ţi s-au dus toate şansele.

— Dacă lui Fido nu-i place cineva, a zis mai înainte tatăl cufundat în gânduri, înseamnă că omul nu e demn de încredere. Ştii, Maria, de câte ori am spus eu treaba asta! El, drăguţul, ştie ce ştie, fie binecuvântat!

Ba, lua-l-ar dracu'!

Şi când te gândeşti că bruta asta nesuferită a fost odată un căţeluş nevinovat, numai cap şi lăbuţe, plin de incuri şi giumbuşlucuri, arzând de nerăbdare să se facă mare, câine în toată regula, şi să latre ca mămica!

Vai de noi! Triste schimbări mai aduce viaţa, această imensă râşniţă infernală în care intră, pe la un capăt, tot ce e proaspăt, strălucitor şi pur ca să iasă, pe la celălalt capăt, învechit, deformat şi crâmpoţit.

Uitaţi-vă numai la Pussy-cea-cu-scaun-la-cap. Are privire ursuză şi somnoroasă, mers grav şi leneş, aer demn şi afectat. Cui i-ar veni să creadă că ea a fost odată zvârluga aceea nebunatică cu ochi albaştri, care se răsuceşte, se zbânţuie, se dă de-a dura şi pe care noi o numim pisicuţă?

Ce vitalitate nemaipomenită are o pisicuţă! E într-adevăr minunat cum pulsează viaţa în fiinţele tinere. Ţâşnesc când nici nu te-aştepţi, miaună şi sar, dansează pe labele dinapoi, prind totul cu cele dinainte, fac întruna tumbe, se-ntind pe spate şi dau cu laba. Nu ştiu ce nebunii să mai facă, atât sunt de pline de viaţă.

Îţi mai aminteşti, stimate cititor, de vremea când şi eu şi dumneata simţeam ceva asemănător? Îţi mai aminteşti de zilele minunate ale tinereţii? Când ne-ntorceam acasă sub clar de lună, descopeream c-avem prea multă viaţă-n noi ca să mergem ca tot omul, aşa că săream, ne zbenguiam, dădeam din mâini ca nişte sălbatici şi urlam până când vreo nevastă de fermier, pe care-o prinsese noaptea pe drum, îşi zicea (şi pe bună dreptate) că ne pierduserăm minţile. Mergea pe lângă gărduţul viu,

iar noi ne opream şi râdeam în lege văzând-o cum o ia la sănătoasa. O făceam să-i îngheţe sângele-n vine când scoteam un chiot sălbatic de despărţire. Şi lacrimile ne veneau în ochi fără să ştim măcar de ce. O, magnifica tinereţe, care ne încoronase regi ai întregului pământ, care palpita în fiecare părticică a fiinţei noastre încât aveam impresia că păşim pe nori şi mergem prin aer, care ne-nfiora până-n adâncul sufletului şi ne spunea să mergem înainte ca să cucerim lumea, care ne umplea inima tânără până când simţeam nevoia să întindem braţele şi să strângem la piept pe toţi truditorii, pe toţi copiii ca să-i încălzim cu iubirea noastră. O, erau zile măreţe, acele zile profunde şi pline, când viaţa, ca o orgă nevăzută, ne aducea în urechi o muzică ciudată şi plină de dorinţă, iar sângele nostru tânăr, ca un cal de război, abia aştepta să intre în luptă. Dar vai, acum avem pulsul slab şi regulat, iar mădularele noastre bătrâne scârţâie de reumatism. Ne plac scaunul comod şi pipa şi râdem de entuziasmul celor tineri. Ce n-aş da să mai trăiesc o clipă măcar din viaţa aceea minunată! DESPRE TIMIDITATE

Toţi scriitorii mari sunt timizi. Şi eu sunt, deşi mi s-a spus că abia se observă. Asta mă bucură. Era o vreme când timiditatea mea sărea tuturor în ochi şi-mi aducea mie o grămadă de nenorociri, iar celor din jur numai neplăceri. În special prietenele se plângeau grozav din cauza asta.

Soarta timidului nu-i deloc de invidiat. Bărbaţii-l antipatizează, femeile-l dispreţuiesc, iar el se antipatizează şi se dispreţuieşte din proprie iniţiativă. Obişnuinţa nu-i aduce nicio uşurare şi singurul leac e timpul. Totuşi, odată am citit o delicioasă reţetă care-ţi explica cum poţi ieşi din această încurcătură. A apărut la „Cititorii întreabă, noi răspundem”, într-un săptămânal obscur, şi suna cam aşa (n-am s-o uit niciodată!): „Adoptaţi o atitudine degajată şi plăcută, în special faţă de femei”.

Amărâtul naibii! Îmi închipui cu ce rânjet trebuie să fi citit sfatul respectiv. „Adoptaţi o atitudine degajată şi plăcută în special faţă de femei!” Cum de nu! Să nu faci una ca asta, dragul meu prieten tânăr şi timid! Dacă

încerci să-ţi schimbi firea, vei reuşi cu siguranţă să dai la iveală un sentimentalism ridicol şi o familiaritate ofensatoare. Fii tu însuţi şi-atunci toţi o să te creadă numai posac şi niţel tâmpit.

E-adevărat, timidul se răzbună pe societate într-o oarecare măsură pentru tortura la care-l supune. Până la un punct poate să transmită şi altora nenorocirea lui. Îi sperie la fel cum îl sperie şi ei. E un strică-chef cu efect sigur şi, în prezenţa lui, spiritele cele mai joviale îşi pierd calmul şi buna dispoziţie.

Treaba asta se datorează în mare măsură înţelegerii greşite. Mulţi iau sfiala timidului drept aroganţă dominatoare şi sunt cuprinşi de groază în faţa unei asemenea insulte. Stângăcia lui (nonşalanţă sfidătoare, după ei) le provoacă repulsie, iar când văd cum, la primul cuvânt ce i se adresează, îl cuprinde panica, i se urcă sângele-n cap şi-i piere graiul cu desăvârşire, toţi au în faţă înfricoşătoarea dovadă a halului în care ajunge cel care se lasă devorat de pasiune.

Dar, ce să mai discutăm, soarta timidului e să fie înţeles greşit de fiecare dată. Nu contează ce impresie vrea să dea, indiscutabil o să-i iasă exact pe dos. Glumele lui apar tuturor ca disimulare a realităţii, iar lipsa de sinceritate e condamnată cu tărie. Sarcasmul trece drept părere proprie şi-i aduce gloria unui dobitoc. Dacă, pe de altă parte, din dorinţa de a se pune bine cu cineva, aruncă două-trei vorbe linguşitoare, toţi văd clar satira necruţătoare şi amărâtul îşi atrage ura veşnică a celui în chestiune.

Toate acestea, ca şi celelalte necazuri ale timidului, sunt întotdeauna grozav de amuzante (pentru alţii) şi-au fost o sursă de inspiraţie pentru multe scrieri umoristice încă din cele mai vechi timpuri. Dar dacă ne uităm un pic mai atent, o să găsim o parte patetică, aş zice chiar tragică, în această poveste. Un om timid înseamnă un om singuratic, un om rupt de ceilalţi, nesociabil. Umblă printre oameni, dar nu se amestecă printre ei. Între el şi semenii săi e o barieră de netrecut, un zid mare şi invizibil,

de pe urma căruia, dacă încearcă să-l treacă, se alege numai cu nişte vânătăi de toată frumuseţea. Vede figurile încântătoare şi aude vocile plăcute de cealaltă parte a zidului, dar nu poate întinde mâna până acolo. Se uită la oamenii veseli şi-ar vrea să le vorbească şi să fie în rând cu ei, dar ei trec mai departe, sporovăind voioşi, şi nu-i poate opri. Încearcă să-i ajungă, dar zidurile temniţei se mişcă odată cu el şi-l închid din toate părţile. Pe strada forfotitoare, în camera plină de lume, în vâltoarea muncii, în caruselul plăcerilor, în orice loc unde oamenii, mulţi sau puţini, se strâng laolaltă, ori de câte ori muzica vocii omeneşti se face auzită şi gândurile oamenilor scânteiază în priviri, acolo, solitar şi ocolit de toată lumea, timidul stă deoparte ca un lepros. Sufletul i-e plin de dor şi iubire, dar lumea habar n-are de asta. Masca de fier a timidităţii e ţintuită pe figura lui, iar omul din spatele ei nu iese niciodată la vedere. Vorbele sincere şi urările din inimă îi vin mereu pe buze, dar se sting în şoapte neauzite după ferecăturile de oţel. I se rupe sufletul când îşi vede fratele năpăstuit, dar compătimirea lui e mută. Dispreţul şi indignarea în faţa nedreptăţii îi pun un nod în gât şi, negăsind nicio supapă de siguranţă prin care să izbucnească într-o tiradă plină de pasiune, se-ntorc tot la el şi-l macină pe dinăuntru. Toată ura, dispreţul şi iubirea unei firi profunde (căci ăsta e blestemul timidului) fierb şi se dezagregă înăuntru, în loc să izbucnească în afară, şi astfel fac din timidul nostru un mizantrop şi-un cinic.

Da, timizii, ca şi femeile urâte, o duc rău pe lumea asta, prin care dacă vrei să răzbaţi cu o oarecare uşurinţă, ai nevoie de pielea groasă a rinocerului. Pielea groasă e, bineînţeles, veşmântul nostru moral şi, fără asta, n-avem ce căuta în lumea civilizată. O biată fiinţă cu răsuflarea tăiată şi sângele urcat până-n vârful urechilor, cu genunchii şi mâinile tremurătoare e vrednică de plâns şi, dacă nu se poate vindeca singură, ar face bine să se spânzure cât mai repede.

Boala asta are totuşi leac. Ca să iau o piatră de pe inima timizilor, pot să-i asigur că aşa ceva e posibil. Ştiu

din proprie experienţă. Nu-mi place să vorbesc despre mine, după cum s-a observat, dar, pentru binele omenirii, am să fac compromisul de data aceasta şi-am să vă mărturisesc că odinioară am fost şi eu, după cum spune tânărul din *Baladele lui Bab*[67], un „timid între timizi” şi „de câte ori vecinul cuiva mă prezenta, îmi tremurau genunchii şi teama m-apuca”. Acum însă aş – ba nu, *am*, căci exact alaltăieri am săvârşit măreaţa faptă – eu singur şi cu mine însumi (cum a zis şcolarul când a tradus *Bellum Gallicum*) am înfruntat chelneriţa de la bufetul gării pe teren propriu. Cu un ton în care se amestecau amărăciunea şi supărarea, am mustrat-o pentru duritatea şi lipsa de condescendenţă de care dădea dovadă. Curtenitor, dar ferm, am insistat să mi se acorde cinstea şi atenţia cuvenite englezului călător pe drum de fier şi, la urmă, *am privit-o drept în faţă*. Alte comentarii nu mai sunt necesare.

E drept că după aceea am părăsit bufetul cu ceea ce un necunoscător în materie ar putea numi precipitare (fără să mai aştept mâncarea, bineînţeles). Dar, vă daţi seama, asta am făcut-o fiindcă mă răzgândisem, nu fiindcă mi-era frică.

Singura consolare a timizilor e că timiditatea, fără discuţie, nu e semn de prostie. Măscăricilor cu cap pătrat le e destul de uşor să rânjească batjocoritor în faţa obrăzniciei, dar naturile superioare nu sunt neapărat cele care dau la iveală cea mai mare cantitate de neruşinare morală. Calul nu e inferior vrăbioiului şi nici căprioara din pădure nu e mai prejos decât porcul. Timiditatea înseamnă, pur şi simplu, sensibilitate dusă la extrem şi n-are absolut nimic de-a face cu amorul propriu sau cu înfumurarea, deşi filosofii noştri cu minte de papagal insistă întruna asupra legăturii ei cu amândouă.

Într-adevăr îngâmfarea e leacul cel mai sigur. Când ţi se năzare dintr-odată că eşti cu mult mai deştept decât toţi oamenii din lume, timiditatea se sperie şi-o ia la sănătoasa. Când reuşeşti să priveşti toţi indivizii dintr-o încăpere şi să

67 Baladele lui Bab (*Bab Ballads*) - volum de poezie umoristică de William Schwenck Gilbert (1826 - 1911). N.t.

gândeşti că fiecare din ei e un biet copil pe lângă tine, din punct de vedere al inteligenţei, atunci nu te mai sfieşti de ei, după cum nu te sfieşti de o aleasă societate de coţofene şi urangutani.

Îngâmfarea este armura cea mai grozavă. Pe faţa ei netedă şi impenetrabilă, pumnalul prăpădit al răutăţii şi invidiei ricoşează inofensiv. Fără platoşa aceasta, însă, sabia talentului nu poate răzbate prin bătălia vieţii căci n-ajunge numai să dai lovituri, mai trebuie să le şi suporţi. Bineînţeles că nu mă gândesc la îngâmfarea celui cu nasul un pic prea sus sau cu vocea piţigăiată din cale-afară. Asta nu-i îngâmfare adevărată, e numai un joc de-a îngâmfarea. Seamănă cu acel joc al copiilor care, crezându-se regi şi regine, merg ţanţoşi de colo până colo împopoţonaţi cu pene şi târând după ei câte o trenă lungă, lungă de tot. Îngâmfarea veritabilă nu e deloc de nesuportat. Din contră, omul respectiv îţi apare binevoitor, deschis la suflet şi nepretenţios. El n-are nevoie de afectare căci e mult prea mulţumit de el însuşi, iar mândria e undeva prea în străfundurile fiinţei ca să se arate celor din afară. Deopotrivă de nepăsător la laudă sau dojana, îşi poate permite să fie el însuşi. Se crede mult deasupra tuturor celorlalţi oameni şi nu se sinchiseşte de deosebirile mărunte dintre ei. Îngâmfatul sadea se simte la fel de bine în compania ducelui sau a precupeţului. Şi, nepăsându-i de părerile altora, nu e tentat niciodată să joace teatrul acela deplorabil pe care oamenii mai puţin încrezători în ei îl oferă ceas de ceas ca jertfă zeului atotputernic: gura lumii.

Pe de altă parte, timidul e umil, jenat de propriile lui păreri şi îngrozit de ale altora. Dar în cazul unui tânăr, treaba asta e foarte normală. Caracterul lui e încă neformat şi începe să se contureze dintr-un haos de îndoială şi neîncredere. Sfiala se retrage din faţa cunoaşterii şi a experienţei adunate zi de zi şi an de an. Rar se întâmplă ca un om să-şi poarte-n cârcă sfiala dincolo de vârsta ingrată. Chiar dacă puterea lui lăuntrică nu reuşeşte s-o arunce afară, frecuşurile vieţii o domolesc de cele mai multe ori. Nu cred că există vreun *bărbat* sfios

într-adevăr – în afară de romane sau pe scenă, unde, fiindcă tot veni vorba, e admirat nu glumă (în special de femei).

Acolo, în ţara aceea nepământească, el e un tânăr blond, cu inima de aur. Pe scenă părul bălai şi bunătatea merg totdeauna mână-n mână. Onoratul auditoriu n-ar da doi bani pe una fără cealaltă. Am cunoscut un actor care şi-a rătăcit odată peruca şi-a trebuit să intre-n scenă cu propriul păr, negru ca pana corbului. Galeria a răcnit la fiecare sentiment nobil al lui, cu impresia că dăduse cu ochii de nemernicul în carne şi oase. El (tânărul timid) o iubeşte pe eroină, vai, cu atâta devotament (dar numai în aparteuri, fiindcă nu îndrăzneşte să-i sufle nicio vorbă), e atât de nobil şi lipsit de egoism, vorbeşte atât de blând şi e atât de bun cu maică-sa. Dar oamenii răi din piesă râd de el şi-l iau peste picior. El însă suportă totul cu blândeţe. Până la urmă se aude că e un om tare deştept (deşi nimeni n-a ştiut de asta) şi eroina îi spune că-l iubeşte. E atât de mirat şi, vai, atât de fericit. Toţi îl iubesc şi-l roagă să-i ierte, ceea ce el face cu câteva cuvinte sarcastice şi bine alese, dându-le în acelaşi timp binecuvântarea lui. Te face să crezi c-o duce atât de bine, încât toţi tinerii care nu sunt timizi îşi doresc din toată inima să fie timizi. Dar timidul ştie bine că în realitate lucrurile nu sunt chiar aşa de plăcute. În viaţă el nu mai e tipul interesant din literatură. E un picuţ mai stângaci şi mai prost, ceva mai puţin devotat şi blând, părul îi e mult mai închis la culoare, ceea ce, una peste alta, schimbă considerabil configuraţia problemei.

Singura asemănare cu idealul său e fidelitatea. Sunt gata să recunosc timidului această virtute: e constant în dragoste. Motivul nu trebuie căutat prea departe. E clar că-şi epuizează toată rezerva de curaj când priveşte o singură femeie în ochi şi i-ar fi pur şi simplu imposibil să suporte calvarul şi cu a doua. Prea e înspăimântat de întregul sex femeiesc ca să mai vrea să umble brambura şi cu altele. Una-i ajunge.

Ei, dar lucrurile stau cu totul altfel când e vorba de

tânărul care nu e timid. Acestuia i se oferă tentaţii pe care fratele său cel sfios nu le-a întâlnit niciodată. Se uită-n jur şi peste tot vede ochişori şăgalnici şi guriţe zâmbitoare. Ce poate fi mai natural decât ca, printre atâţia ochişori şăgalnici şi atâtea guriţe zâmbitoare, omul nostru să se-ncurce de-a binelea şi, uitând pentru moment la care ochişori şăgalnici şi la care guriţă zâmbitoare poate ridica pretenţii, să se-apuce de făcut curte altor ochişori şăgalnici şi altei guriţe zâmbitoare. Timidul, care niciodată nu se uită-n altă parte decât la propriile-i ghete, nu vede nimic şi nu simte nicio tentaţie. Fericiţi cei timizi!

Nu că timidul n-ar vrea să fie fericit în felul ăsta! Ar da orice să-şi poată „face de cap” în rând cu ceilalţi şi zi de zi se dojeneşte singur pentru că nu e-n stare de-atâta lucru. Din când în când, storcându-şi tot curajul cu un efort imens, se aruncă în mlaştina desfrânării. Dar totdeauna are parte de-un teribil fiasco. După câteva poticneli se târăşte afară fleşcăit şi demn de compătimire.

Zic „demn de compătimire”, dar mă tem că nimeni nu-l compătimeşte. Există nenorociri care, deşi aruncă pe capul bietelor victime o grămadă de suferinţe, nu atrag compătimirea nimănui. Dacă-ţi pierzi umbrela, dacă te îndrăgosteşti, dacă te dor dinţii, dacă ai un ochi vânăt sau dacă cineva ţi se-aşază pe pălărie sunt câteva exemple grăitoare. Timiditatea însă le bate pe toate. Sfiosul e privit ca o glumă ambulantă. Chinurile lui fac hazul arenei din saloane şi sunt observate şi discutate cu multă plăcere.

— Ia uită-te la el! râd ei pe înfundate. Roşeşte ca o fată mare!

— Fii atent la picioare, spune unul.

— Vezi cum stă? adaugă altul. Chiar pe marginea scaunului.

— A prins culoare-n obraji, nu glumă! rânjeşte un domn cu înfăţişare milităroasă.

— Păcat c-are aşa de multe mâini, murmură o doamnă bătrâioară care îşi ţine liniştită mâinile în poală. Îl cam încurcă.

— Dac-ar avea nişte picioare cu un yard sau doi mai

scurte, n-ar fi rău, se hlizeşte glumeţul societăţii. Mai ales că arde de nerăbdare să le-ascundă.

Pe urmă altul îşi dă cu presupusul că omul nostru ar putea ajunge căpitan de marină cu o asemenea voce de stentor. Unii atrag atenţia asupra disperării cu care-şi ţine pălăria. Alţii comentează posibilităţile lui limitate de a duce o conversaţie. Câţiva nu pot să nu observe natura supărătoare a tusei lui. Şi aşa mai departe până când ciudăţeniile timidului, cât şi onorata societate, sunt epuizate de-a binelea.

Prietenii şi rudele îl fac pe bietul băiat să se simtă şi mai prost (prietenii şi rudele au privilegiul de a fi mai nesuferiţi decât ceilalţi oameni). Nu le-ajunge că se-amuză între ei, ţin morţiş să vadă şi el ce glumă bună au făcut. Pentru edificare, mimează şi-i caricaturizează gesturile. Unul, făcându-se că-l imită, iese din cameră şi intră la loc cu nişte mişcări ridicol de nervoase, explicându-i după aceea că aşa intră el – adică timidul – într-o cameră. Sau, întorcându-se cu un „aşa dai tu mâna”, o porneşte prin odaie şi ia mâna fiecăruia de parcă ar apuca o farfurie fierbinte, apoi îi dă drumul stors de vlagă. După asta ceilalţi îl întreabă *de ce* roşeşte, *de ce* se bâlbâie şi *de ce* vorbeşte întotdeauna că aproape nu-l auzi, de parcă ar crede cu toţii c-o face dinadins. Apoi unul îşi umflă pieptul şi umblă ţanţoş de colo până colo ca un porumbel guşat spunându-i foarte serios că ăsta-i stilul pe care-ar trebui să-l adopte şi el. Bătrânul îi trage una pe spate şi-l îndeamnă:

— Curaj, băiete, nu-ţi fie frică de nimeni!

— Algernon, să nu faci niciodată lucruri de care să-ţi fie ruşine, zice maică-sa, şi-atunci n-ai să te ruşinezi niciodată de ceea ce faci.

Surâzându-i blând, distinsa doamnă pare uimită de claritatea logicii ei de fier.

Băieţii-i spun că-i „mai rău decât o fată”, iar fetele resping cu tărie aluzia necuviincioasă la adresa tagmei lor, exclamând indignate că, fără discuţie, o fată n-ar ajunge nici măcar pe jumătate atât de rău.

Au dreptate. O fată n-ar ajunge în halul ăsta. Pe lume nu există ceva care să se numească femeie sfioasă sau, în orice caz, eu n-am întâlnit niciuna şi până când o să-ntâlnesc, nici prin gând nu-mi trece să cred într-o asemenea himeră. Ştiu, părerea general acceptată este exact opusul celei exprimate de mine. Toate femeile sunt nişte pui de căprioară sfioşi şi speriaţi, care roşesc şi-şi lăsa-n jos privirile lor blânde când te uiţi la ele şi-o iau la fugă când le adresezi câteva vorbe. Pe când noi, bărbaţii, suntem nişte obrăznicături săltăreţe, lucru pentru care bietele femei ne admiră sincer, dar se tem grozav de noi. E o teorie şi, ca toate teoriile general acceptate, o prostie în toată regula. O fată de 12 ani e sigură pe ea şi rece ca proverbialul sloi de gheaţă, pe când fratele ei de 20 se bâlbâie şi se fâstâceşte lângă ea. O femeie poate să intre târziu în sala de concert, să tulbure audiţia, să deranjeze tot publicul fără cea mai vagă urmă de nelinişte, pe când bărbatu-său vine după ea zdrobit de ruşine, cerându-şi scuze în toate părţile.

Îndrăzneala incontestabilă a femeilor în toate problemele legate de dragoste, de la primii ochi dulci până la sfârşitul lunii de miere, este prea bine cunoscută ca să mai aibă nevoie de comentării. Exemplul nu este chiar potrivit în situaţia de faţă, căci poziţiile de pe care se discută nu sunt egale. Dragostea este o afacere femeiască, iar în afaceri ne lăsăm la o parte slăbiciunile naturale. Omul cel mai sfios pe care l-am cunoscut era unul căruia-i mergea gura toată ziua făcând reclamă pentru fotografii.

DESPRE BEBELUŞI

A, ştiu o grămadă de lucruri despre ei. Şi eu am fost copil. Nu m-aş putea lăuda cu dimensiunile de atunci (nici ale mele, nici ale hainelor). Mi-amintesc că acestea din urmă erau foarte lungi într-adevăr şi mă-ncurcau totdeauna, când voiam să dau din picioare. De ce-or fi având copiii kilometri de îmbrăcăminte inutilă? Nu-i o ghicitoare. Tare-aş vrea să aflu asta, căci n-am putut niciodată să-nţeleg. Mă gândesc că părinţilor le e ruşine cu dimensiunile bebeluşului şi vor să facă pe grozavii că

odrasla lor e mai mare decât pare. Odată am pus această întrebare unei doici, iar ea mi-a spus:

— Aşa poartă ei, domnule. Mânca-i-ar mama de gândăcei!

Când însă i-am explicat că răspunsul, deşi făcea mare cinste sentimentelor ei, nu prea mă scosese din încurcătură, ea mi-a ripostat:

— Doamne fereşte, doar n-aţi vrea să-i vedeţi în haine scurte? Dragii de ei!

Şi toate astea le spuse pe un ton care-ţi lăsa impresia că făcusem aluzie la cine ştie ce nelegiuire strigătoare la cer.

De-atunci m-am ferit să mai investighez cazul, iar raţiunea faptului – dacă există aşa ceva – e încă un mister pentru mine. Sincer vorbind însă, mi se pare culmea absurdităţii să pui haine pe un biet bebeluş. Ştim cu toţii că de când te naşti şi până când mori trebuie să te-mbraci şi să te dezbraci întruna. Ce rost are să te-apuci de-aşa ceva când nici n-ai nevoie? La urma urmelor, de ce nu l-am cruţa de un asemenea chin pe cel care-şi duce viaţa în pat? De ce să-l trezeşti dis-de-dimineaţă pe amărâtul ăla mititel, să-i scoţi un rând de haine, să-i pui altele şi-apoi să-l bagi din nou în pat? Şi pe urmă, noaptea, de ce să le tragi iar de pe el numai ca să schimbi totul ca la început? După toate astea, aş vrea să ştiu şi eu ce deosebire e între cămaşa de noapte a unui bebeluş şi drăcia pe care-o poartă ziua?

Sunt aproape sigur că nu reuşesc decât să mă fac ridicol (mi se-ntâmplă destul de des, aşa mi s-a spus) şi prin urmare n-am să mai scot niciun cuvinţel despre hainele plozilor, decât că ne-ar fi de un real folos dacă s-ar adopta o modă nouă şi nemaiîntâlnită care să-ţi dea posibilitatea să deosebeşti un băieţel de o fetiţă.

Deocamdată e teribil de dificil. Părul, îmbrăcămintea sau discuţia pe care-o duci cu persoana în cauză nu-ţi dă nici cea mai vagă indicaţie, aşa că nu-ţi rămâne decât să ghiceşti. Printr-o misterioasă lege a naturii, ghiceşti greşit întotdeauna şi, în consecinţă, eşti privit de toate neamurile şi prietenii ca o amestecătură de idiot şi escroc.

Enormitatea care-ţi iese din gură când spui „ea” despre un plod de sex bărbătesc îşi găseşte egal numai într-o atrocitate ca aceea de a pomeni despre „el” când subiectul discuţiei este una din miniaturalele fiice ale Evei. Sexul din care, absolut întâmplător, copilul cu pricina nu face parte nu e demn nici măcar de dispreţ şi orice aluzie este luată ca o insultă personală la adresa familiei.

Dacă ţii la bunul tău nume, nu încerca să ieşi din încurcătură vorbind despre „ăsta”. Existau metode variate prin care poţi atinge mârşăvia şi ruşinea. Omorând cu sânge rece o familie mare şi respectabilă şi punând apoi la păstrare cadavrele în rezervoarele companiei de canalizare, vei deveni extrem de nepopular în împrejurimi. Chiar jefuirea unei biserici îţi va aduce o cordială antipatie, în special din partea vicarului. Dar dacă arzi de dorul de a goli până la fund cupa urii şi dispreţului (care mai are un pic şi dă pe dinafară), fă în aşa fel ca o tânără mămică să te-audă spunând „ăsta” despre odorul ei.

Cel mai bun lucru este să te adresezi obiectului cu „îngeraşule”. Fiind de sex nedefinit, „îngeraş” se potriveşte de minune în situaţia de faţă şi epitetul va fi favorabil primit. „Scumpete” sau „frumuseţe” se pot folosi pentru a evita monotonia, dar „îngeraş” este vorba care-ţi va câştiga faima de om cu cap şi suflet mare. Cuvântul trebuie precedat de un chicot scurt şi însoţit de cât mai multe zâmbete cu putinţă. Şi, orice s-ar întâmpla, nu uita să spui că năpârstocul are exact nasul tatălui. Treaba asta-i face praf pe părinţi (fie-mi iertată vulgaritatea) mai mult decât orice pe lume. La început o să afişeze modestie şi neîncredere zicând „da’ de unde, vi se pare!” Atunci trebuie să te înflăcărezi şi să ţii morţiş la părerea ta. Să n-ai niciun fel de mustrări de conştiinţă în privinţa asta, fiindcă nasul respectiv aduce într-adevăr cu al tatălui (în orice caz, tot cât aduce cu orice de pe lumea asta) fiind, după cum se vede, o simplă pată în mijlocul feţei.

Nu aruncaţi la coş aceste sfaturi, prieteni. O să vină un timp când, cu mama de o parte şi bunica de cealaltă, în spate cu o ceată de tinere admiratoare (în ale căror vederi

tu, totuşi, nu intri), în faţă cu un boţ cu ochi, chelos de mama focului, vei da orice pentru cea mai vagă idee de conversaţie. Un bărbat, vreau să spun un bărbat neînsurat, nu e niciodată mai la ananghie decât atunci când trebuie să suporte calvarul de „a vedea copilul”. Un fior îi trece pe spate la simpla propunere şi surâsul bolnăvicios, cu care spune cât de încântat va fi, ar trebui să frângă chiar şi inima unei mame dacă nu cumva, după cum îmi vine-a crede, toată treaba e un tertip al nevestelor ca să-i facă pe burlacii, prieteni de-ai familiei, s-o rărească cu vizitele.

Oricare ar fi scuza, tertipul e plin de cruzime. Deodată sună clopoţelul şi doica e înştiinţată să vină jos cu copilul. Acesta e semnalul pentru ca toate damele de faţă să înceapă discuţia despre copil. În timpul ăsta eşti lăsat pradă gândurilor negre şi speculaţiilor asupra eficacităţii mimării că ţi-ai adus aminte brusc de o întâlnire importantă şi despre posibilitatea de-a fi luat în serios dacă totuşi te hotărăşti să faci una ca asta. Tocmai când ai născocit o gogoaşă teribil de incredibilă (despre unul care te-aşteaptă în stradă), uşa se deschide şi intră o femeie înaltă, cu o înfăţişare severă, ducând în braţe ceva care la prima vedere pare un balot deosebit de pricăjit cu un ghemotoc în capăt. Totuşi instinctul îţi spune că e copilul, nu altceva, şi te ridici făcând o lamentabilă încercare să pari nerăbdător. După ce s-a potolit primul acces de entuziasm feminin cu care a fost primit obiectul în cauză, iar numărul doamnelor care vorbesc toate deodată s-a redus la obişnuitul patru sau cinci, cercul de jupoane fâlfâitoare se împarte în două şi ai loc destul să înaintezi. Treaba asta o faci exact cu acelaşi aer cu care ai intra în boxa acuzaţilor pe Bow Street[68] şi apoi, simţindu-te nespus de nenorocit, rămâi solemn în picioare cu ochii holbaţi la copil. În jur e o linişte mormântală. Ştii bine că toată lumea aşteaptă să spui ceva. Încerci să te gândeşti la ce-ai putea îndruga. Constaţi cu groază că facultăţile mintale te-au părăsit toate. E un moment de disperare. Geniul rău,

68 Bow Street - stradă în Londra unde se află sediul poliției (n.t.).

prinzând ocazia, îţi şopteşte cele mai idioate remarci pe care le poate debita o fiinţă gânditoare. Uitându-te în jur şi aruncând tuturor un zâmbet imbecil, spui mustăcind:

— Păi, ăsta nu prea are păr, după cât văd eu.

Câteva clipe nimeni nu răspunde nimic, dar în cele din urmă doica cea impunătoare îţi spune plină de gravitate:

— De obicei copiii de cinci săptămâni nu poartă părul lung.

Se aşterne din nou tăcerea şi simţi că ţi se mai dă o şansă, de care te foloseşti din plin întrebând dacă plodul umblă în picioare şi ce i se dă de mâncare.

De data aceasta ai ajuns să fii privit ca lipsindu-ţi o doagă şi nimeni nu simte altceva decât milă pentru tine. Totuşi doica e ferm convinsă că, nebun sau nu, n-ai voie să dai înapoi şi e hotărâtă să te facă să-ţi duci sarcina până la capăt. Cu vocea unei mari preotese la cine ştie ce ritual religios, îţi spune întinzându-ţi bocceaua cu ochi:

— Luaţi-o-n braţe, domnule!

Eşti prea zdrobit ca să opui vreo rezistenţă şi umilit accepţi povara.

— Ţineţi-o pe după mijloc, domnule, spune marea preoteasă. Toată lumea face un pas înapoi şi nimeni nu te scapă din ochi de parc-ai avea de gând să faci cine ştie ce scamatorie cu afurisitul de plod.

De data asta, când e vorba să faci ceva, mintea te ajută tot cât te-a ajutat când a fost vorba să spui ceva. E clar că totuşi scăpare nu există şi singurul lucru la care te duce capul e să-l ridici pe nefericitul de ţânc şi să-l laşi în jos pe acompaniament de „tata mare” sau altă expresie la fel de inspirată.

— Eu n-aş zgâlţâi-o atâta dac-aş fi în locul dumneavoastră, spune doica, nu-i trebuie mult ca să se supere.

Prompt te hotărăşti să n-o mai zgâlţâi şi speri sincer că n-ai mers prea departe.

În această fază, copilul, care până acum s-a uitat la tine cu o expresie de groază amestecată cu dezgust, pune

capăt prostiei generale şi începe să ţipe ca din gură de şarpe. Marea preoteasă se repede şi ţi-l smulge zicând:

— Taci cu mama, puişor! Nu mai plânge. Te-a păţit coca?

— Nemaipomenit! spui tu afabil. Ce l-o fi făcut pe ăsta mic să se dezlănţuie aşa?

— I-aţi făcut dumneavoastră ceva, bineînţeles, spune mama spumegând de indignare. N-ar plânge fetiţa aşa, pentru o nimica toată.

Evident toată lumea crede c-ai implântat bolduri în ea ca-ntr-o perniţă.

Până la urmă progenitura se linişteşte şi nu mai supără pe nimeni. Numai că una din fâţâitele de faţă n-are de lucru şi, împinsă de un demon ascuns, arată spre tine din nou cu un „Cine-i ăsta, puiule?", la care „puiul" cel căpos, recunoscându-te, începe să urle cât îl ţin puterile.

După asta o bătrână grasă remarcă:

— Tare ciudat e cum antipatizează copiii pe câte cineva.

— O, ştiu ei ce ştiu, zice alta misterios.

— E o adevărată minune, adaugă a treia.

Apoi toate se uită chiorâş la tine cu convingerea fermă că eşti nemernicul nemernicilor şi se fălesc cu minunata lor descoperire că adevăratul tău caracter, neghicit până acum de niciunul din semenii tăi, a fost demascat de instinctul neexersat al unui copilaş.

Totuşi, copilaşii, cu păcatele şi greşelile lor, sunt şi ei buni la ceva. Sunt, bineînţeles, buni la ceva când umplu o inimă pustie; sunt buni la ceva când cheamă razele iubirii care-ţi alungă grijile ce-ţi înnourează chipul; sunt buni la ceva când degetele lor transformă încruntarea în zâmbet.

Bieţi omuleţi ciudaţi! Pe marea scenă a lumii ei sunt comedianţi fără să ştie. Ei dau tot umorul în drama mult prea apăsătoare a vieţii. Fiecare în parte e o mică, dar hotărâtă, piedică în calea ordinii fireşti a lucrurilor şi ca atare face întotdeauna ce nu trebuie, când nu trebuie, unde nu trebuie şi cum nu trebuie. Când doica a trimis-o pe Jenny să vadă ce fac Tommy şi Totty şi să le spună că

„nu e voie”, cunoştea ea bine firea copiilor. Dă-i unui copil obişnuit posibilitatea să facă ceva şi, dacă nu va face exact pe dos, trebuie chemat doctorul neîntârziat.

Sunt fără pereche când e vorba să facă cele mai caraghioase lucruri, iar când le fac, au o mână gravă şi stoică de-a dreptul irezistibilă. Aerul preocupat cu care cei doi ţânci se iau de mână şi-o pornesc într-o parte cu viteză de frânt gâtul (în timp ce sora mai mare, uşor iritabilă, zbiară s-o urmeze în cealaltă) este foarte amuzant pentru toţi, cu excepţia, probabil, a surorii mai mari. Se-nvârt în jurul unui soldat, uitându-se la picioarele lui cu mare curiozitate şi-l înţeapă ca să vadă dacă e „de-adevăratelea”. În ciuda tuturor argumentelor şi spre marea jenă a victimei, susţin cu toată tăria că tânărul sfios din capătul autobuzului e „tati”. Colţul unei străzi aglomerate le apare ca un admirabil refugiu unde se pot discută probleme de familie pe un ton piţigăiat. Exact în mijlocul străzii pe care o traversează, îi apucă brusc cheful de dans, iar pragul unei prăvălii pline de lume este întotdeauna locul cel mai potrivit pentru a sta jos şi a-şi scoate pantofii.

Acasă constată că bastonul cel mai mare sau vreo umbrelă (de preferinţă deschisă) le este de mult folos la urcatul scărilor. Descoperă c-o iubesc pe Mary Ann exact când credincioasa servitoare dă cu negreală pe soba de gătit. Nimic pe lumea asta nu-i va face să se simtă cu conştiinţa împăcată decât dacă o iau pe Mary Ann în braţe chiar atunci şi chiar acolo. Cât despre mâncare, au o adevărată slăbiciune pentru cărbuni şi carnea ce se dă pisicii. O alintă pe Pussy ţinând-o cu capu-n jos şi-şi arată afecţiunea faţă de câine trăgându-l de coadă.

Îţi dau multă bătaie de cap, întorc totul cu sus-n jos şi te costă o grămadă de bani, dar totuşi o casă fără copii e ca o casă pustie. Căminul nu e cămin fără guriţele lor gălăgioase şi mânuţele puse mereu pe stricăciuni. Oare nu vi s-ar părea camerele prea tăcute fără tropăitul lor mărunţel şi n-aţi lua-o razna dacă nu v-ar aduna laolaltă gânguritul copiilor?

Aşa ar trebui să fie şi totuşi m-am gândit nu de puţine ori că mânuţa aceea de păpuşă e ca o pană de despicat, face o prăpastie de netrecut. E-o mare grosolănie să găseşti cusur celui mai pur dintre sentimentele omeneşti, acea împlinire a vieţii unei femei – dragostea de mamă. E o dragoste sfânta pe care noi, bărbaţii, mai neciopliţi din fire, n-o prea înţelegem, dar nu mi-o luaţi în nume de rău dacă spun că nu e neapărat nevoie ca această iubire să înghită toată afecţiunea unei femei. Copilul nu trebuie să-ţi ocupe tot sufletul, întocmai ca bogătaşul care a ridicat un zid în jurul fântânii din deşert. Oare nu mai e niciun drumeţ însetat pe-acolo care-şi aşteaptă şi el rândul?

În dorinţa ta de-a fi o mamă bună, nu uita să fii o soţie bună. Are vreun rost să-ţi îndrepţi toate gândurile şi toată grija spre unul singur? Dacă bietul Edwin vrea să ieşiţi împreună, nu-i spune indignată:

— Cum, să las copilul şi să ies cu tine?!

Nu-ţi petrece toate serile în camera copilului şi nu-ţi limita conversaţia la tuse măgărească şi pojar. Draga mea mămică, copilul nu moare dintr-un strănut, casa nu arde până-n temelii şi doica nu fuge cu vreun soldat ori de câte ori ieşi şi tu să faci câţiva paşi în jurul casei. Nici pisica nu vine să se-aşeze pe pieptul odorului tău dacă pleci de lângă patul lui. Te agiţi cam prea mult pe socoteala puişorului tău şi le transmiţi şi celorlalţi agitaţia ta. Încearcă să te gândeşti la celelalte îndatoriri pe care le ai şi-ai să vezi că ridurile încruntării n-o să se atingă mereu de faţa ta drăguţă, iar veselia şi buna dispoziţie o să cutreiere în voie din salon până-n camera copilului. Gândeşte-te un pic la băiatul tău cel mare. Dansează puţin şi-n jurul *lui*, alintă-l şi pe *el*, râde-i şi *lui* din când în când. Numai primul copil ocupă tot timpul unei femei. Cinci sau şase n-au nevoie de-atâta atenţie ca unul singur. Dar până atunci răul s-a comis deja. Casa unde nu mai e loc pentru el, nevasta prea ocupată ca să se mai gândească şi la el şi-au pierdut orice putere de atracţie asupra nechibzuitului tău de bărbat. Între timp s-a obişnuit să se simtă bine în altă parte şi să-şi caute societate printre alţi oameni.

Ei, dar ajunge. E cazul să termin odată! O să zică lumea că detest copiii, dacă mai vorbesc mult în felul ăsta. Şi, mi-e martor cerul, că nu-i aşa. La urma urmei, cine-ar putea face una ca asta? Cine-ar putea să-i urască, văzându-le feţişoarele nevinovate, timide şi neajutorate strânse în jurul acelor porţi imense care se deschid spre lumea largă?

Lumea, lumea cea mică şi rotundă! Ce loc misterios şi nesfârşit trebuie să fie ea în ochii unui copil! Ce continent neexplorat e grădina din spatele casei! Ce expediţie nemaipomenită fac ei în pivniţa de sub scări! Cu câtă sfială se uită în josul străzii ce pare nesfârşită şi se-ntreabă unde se sfârşeşte, întocmai ca noi, copiii mai mari, când ne uităm în sus spre stele.

Câtă gravitate e-n ochii lor când merg în josul celei mai lungi străzi, viaţa, acea stradă care se-ntinde mare şi-ntunecată înaintea lor! Cât de îngrozite şi demne de milă sunt uneori privirile lor! Într-o noapte am văzut un prichindel pe pragul unei case sărăcăcioase din Soho. N-am să uit niciodată faţa aceea uscată, luminată de felinarul cu gaz, privirea aceea plină de disperare mută ca şi cum din cartea mizeră s-ar fi ridicat, ca o fantomă, amintirea vieţii lui nenorocite şi l-ar fi împietrit de groază.

Biete picioruşe, sunteţi abia la începutul acestei călătorii anevoioase!

Noi, călătorii mai bătrâni, ajunşi aproape de capătul drumului, putem doar să ne oprim şi să vă facem cu mâna. Voi ieşiţi din ceaţa întunecată, iar noi, aruncând înapoi o privire, vă vedem aşa de mici în depărtare, pe geana dealului, cu mâinile întinse spre noi. Domnul să vă aibă-n pază. Am vrea să ne oprim şi să vă luăm mânuţele în mâinile noastre, dar murmurul mării nesfârşite ne sună în urechi şi n-avem voie să zăbovim. Trebuie să ne grăbim căci fantomaticele corăbii aşteaptă să-şi întindă pânzele cernite.

DESPRE MÂNCARE ŞI BĂUTURĂ

De mic copil mi-a plăcut să mănânc şi să beau. În vremurile-acelea de demult nu mă-ntrecea nimeni, la mâncare în special. Oricând mă chemai, eram gata să

mănânc şi-aveam o digestie... Îmi aduc aminte că odată a venit la noi la masă un domn cu priviri întunecate şi faţă lividă. Fascinat, mă urmări vreo cinci minute cum mâncam cu poftă, apoi se-ntoarse spre tata şi-i spuse:

— Băiatul dumitale suferă vreodată de dispepsie?

— Nu l-am auzit niciodată plângându-se de-aşa ceva, răspunse tata. Suferi vreodată de dispepsie, Chiorăie-Maţe? (îmi spunea el Chiorăie-Maţe, dar ştiţi bine că nu mă chema aşa.)

— Nu, tăticule, am răspuns eu. Tăticule, ce e aia dispepsie? am adăugat mai apoi.

Amicul cu faţa lividă îmi aruncă nişte priviri pline de uimire amestecată cu invidie. Pe urmă, cu o nesfârşită milă, îmi spuse încet:

— Ai să afli tu-ntr-o bună zi, n-ai grijă!

Biata mama, săraca de ea, zicea că nu mai putea de bucurie când mă vedea mâncând. De-atunci încoace am reflectat întotdeauna cu deosebită plăcere la satisfacţiile pe care trebuie să le fi avut de pe urma mea în această privinţă. Un băiat în creştere, sănătos tun, care face multă gimnastică şi-şi dă toată silinţa să se-abţină cât poate de la învăţat, e în general capabil să satisfacă cele mai mari exigenţe când e vorba de mâncat.

E foarte amuzant să vezi băieţii la masă, bineînţeles dacă nu trebuie să plăteşti tu. Iată cum ar fi de dorit să arate, după părerea lor, un prânz pe cinste: o livră şi jumătate de friptură de vacă, cu cinci-şase cartofi mărişori alături (de preferinţă săpunari, căci sunt mai hrănitori), multe, multe verdeţuri şi patru felii zdravene de *Yorkshire pudding*[69], urmate de două-trei găluşte cu stafide, câteva mere verzi, un pumn de nuci, şase covrigei cu zahăr şi-o sticlă de *ginger-beer*[70]. Şi după asta să-i vezi cum se mai joacă de-a caii!

---

69 Yorkshire pudding - fel de mâncare constând dintr-un amestec neîndulcit de făină, sare, ouă şi lapte, copt în grăsimea scursă de la carne. Se mănâncă de obicei cu friptură de vacă (n.t.).

70 Ginger-beer - băutură gazoasă puternic aromatizată cu ghimbir (n.t.).

Mi-nchipui cu cât dispreţ ne privesc ei pe noi, bărbaţii în toată firea, căci, ramoliţi ce suntem, avem nevoie de câteva ore să ne facem liniştiţi siesta după ce-am mâncat o lingură de supă de legume leşinată şi-o aripioară de pui.

Dar băieţii n-au toate avantajele de partea lor. Un băiat nu se bucură niciodată de luxul de-a fi ghiftuit. Un băiat nu e niciodată sătul. El nu poate niciodată să-şi întindă picioarele, să-şi pună mâinile sub cap şi, cu ochii închişi, să se-afunde în eterica fericire ce-l cuprinde pe bărbatul cu burta plină. Pentru un băiat, prânzul nu înseamnă nimic. Pentru un bărbat prânzul e ca o licoare îngerească. După ce-a luat-o, lumea i se pare mai bună şi mai frumoasă. Un bărbat care-a mâncat bine e cuprins de-o dragoste fierbinte pentru toţi semenii lui. Mângâie pisica cu destulă blândeţe şi, cu un glas în care se simte cea mai delicată emoţie, îi spune „pisi mic şi scump”. Îi compătimeşte pe toţi muzicanţii din fanfara nemţească şi se-ntreabă dacă nu le-o fi frig afară, în piaţă. Pentru moment chiar, nici pe rudele neveste-sii nu le mai urăşte.

Un prânz bun scoate cu totul la iveală partea mai blajină a firii masculine. Sub influenţa lui binefăcătoare, cei ursuzi şi posomorâţi devin joviali şi vorbăreţi. Cei băţoşi şi cu mutră acră, care tot restul zilei arată de parcă s-ar hrăni cu oţet şi sare-amară, încep să zâmbească după masă şi au tendinţe de a mângâia ţâncii pe cap şi de a purta chiar o discuţie cu ei, în care strecoară aluzii la arzătoarea problemă a banilor pentru bomboane. Tinerii gravi devin mai prietenoşi şi binevoitori. Tinerii snobi, de tipul mustaţă pe oală, uită să se facă nesuferiţi.

Şi eu sunt întotdeauna sentimental după ce mănânc. Numai atunci apreciez într-adevăr poveştile de iubire. Când eroul o strânge pe *ea* la pieptul lui într-o ultimă şi furtunoasă-mbrăţişare şi-şi înăbuşă un suspin amar, sunt trist de parcă-aş fi dat cărţile la whist şi-aş fi întors un doi, iar când eroina moare la sfârşit, plâng de ţi se rupe inima. Dacă aş citi aceeaşi poveste dimineaţa, aş lua-o-n zeflemea. Digestia, sau mai degrabă indigestia, are un

efect miraculos asupra sufletului. Dacă am de gând să scriu ceva foarte patetic – vreau să spun, dacă am de gând să *încerc* să scriu ceva foarte patetic – cu o oră înainte mănânc o farfurie cât toate zilele plină cu chifle calde, cu unt, şi-apoi, când vine timpul să m-aşez la masa de scris, un sentiment de inexplicabilă melancolie m-a şi învăluit cu totul. Îmi imaginez îndrăgostiţi cu inimi zdrobite, despărţindu-se pentru totdeauna lângă pârleazuri singuratice de la margine de drum, în timp ce trista înserare se lasă ameninţător şi numai clinchetul cristalin al tălăngii de la gâtul unei oi rătăcite-n depărtare răzbate prin tăcerea grea şi dureroasă. Bătrânii stau şi se uită fix la florile-ofilite până ce negura lacrimilor le-mpânzeşte ochii. Gingaşe fetiţe aşteaptă şi privesc de la ferestrele deschise, dar „el nu vine”. Anii cumpliţi trec unul câte unul, iar buclele de aur, scăldate cândva de lumina soarelui, încărunţesc şi-ncep să cadă fir cu fir. Copiii pe care i-au legănat la pieptul lor sunt acum bărbaţi în toată firea, având fiecare propria lui pacoste mică şi bucălată. Prietenilor de joacă şi de veselie le-au crescut de mult urzici pe piept. Şi totuşi gingaşele fetiţe de odinioară mai aşteaptă şi mai privesc până ce umbrele negre ale nepătrunsei nopţi vin uşor şi le-nconjoară, iar lumea cu necazurile ei neînsemnate dispare din faţa ochilor lor îndureraţi.

Văd palide leşuri, aruncate de albele şi-nspumatele valuri, catafalcuri stropite de-amare lacrimi şi morminte în neumblatul deşert. Aud vaietele sfâşietoare ale femeilor, gemetele stinse ale copilaşilor şi suspinele fără lacrimi ale bărbaţilor în putere. Totul mi se trage numai de la chiflele cu unt. Când jinduiesc la un cotlet de berbec şi un pahar de şampanie, nu pot pentru nimic în lume să invoc nici cea mai vagă urmă de melancolie.

Stomacul plin e sprijinul de nădejde-al poeziei şi, bineînţeles, niciun fel de sentiment nu rezistă pe stomacul gol. Până ce nu ne descotorosim de toate necazurile-adevărate, n-avem nici timp, nici chef să ne-afundăm în necazuri închipuite. Nu suspinăm după păsărelele moarte

când portărelul bate la uşă, iar când nu ştim de unde dracu' să mai scoatem un ban, nu ne facem luntre şi punte să aflăm de ce zâmbetul iubitei e rece, fierbinte, călduţ sau cum o mai fi.

Neghiobii (când spun „neghiobi" în acest fel dispreţuitor, mă refer la cei care dau la iveală păreri diferite de ale mele. Dacă e vorba să fac o ierarhizare dintre doi oameni pe care-i dispreţuiesc, pe locul întâi se află acela care nu gândeşte exact ca mine în toate problemele.), neghiobii deci, care nu prea au trecut prin niciunul din aceste chinuri, susţin în neştire că suferinţa sufletească e mult mai chinuitoare decât cea trupească. Romantică şi mişcătoare teorie, atât de mângâietoare pentru tânărul bolnav din dragoste, care se uită de sus la amărâtul cu faţa albă de nemâncare şi-şi spune în sine:

„Ce fericit eşti tu pe lângă mine!"

Romantică şi mişcătoare teorie, atât de alinătoare pentru domnii bătrâni şi graşi care cotcodăcesc toată ziua despre superioritatea sărăciei asupra bogăţiei. Totul e însă doar o prostie, o înşelătorie imensă. Când te doare capul, uiţi repede de inima îndurerată. Degetul fracturat îţi va goni toate amintirile legate de un scaun gol. Iar când omul e flămând, nu mai simte nimic altceva.

Noi, făţarnicii bine hrăniţi, cu greu ne putem închipui ce e foamea. Ştim ce-nseamnă să n-ai poftă de mâncare şi să nu-ţi pese de delicatesele de pe masă, dar nu înţelegem ce-nseamnă să ţi se facă rău de foame, să mori după pâine când alţii o aruncă, să te uiţi cu ochii înfometatului la mâncarea proastă ce abureşte în dosul geamurilor murdare, să tânjeşti după un pic de mâncare de mazăre uscată şi să n-ai nici cei câţiva bănuţi pentru asta, să simţi că o coajă de pâine ar fi delicioasă şi-un os ar fi un adevărat festin.

Pentru noi foamea e un lux, un condiment picant şi savuros. Merită să stai un timp nemâncat şi nebăut numai ca să vezi ce satisfacţii îţi pot oferi mâncarea şi băutura. Dacă vrei să te bucuri din plin de prânz, ia-o pe un drum de ţară după micul dejun şi mergi aşa vreo treizeci de mile,

fără să pui nimic în gură până la întoarcere. Cum o să-ţi mai sticlească atunci ochii la vederea feţei albe de masă şi a bucatelor aburinde! Câtă mulţumire va fi în oftatul cu care-ai să pui jos halba de bere golită şi-ai să iei furculiţa şi cuţitul! Şi pe urmă, cât de bine-ai să te simţi împingându-ţi scaunul înapoi, aprinzându-ţi trabucul şi zâmbind tuturor ca o rază de soare!

Totuşi când te-apuci de-o chestie ca asta, ia-ţi toate măsurile necesare ca să poţi mânca după aceea, căci altfel decepţia e cumplită. Îmi aduc aminte că odată am pornit-o cu un prieten, dragul meu Joe. Oh, cum ne-am pierdut unul de altul prin negura vieţii! Trebuie să fie vreo opt ani de când nu l-am mai întâlnit pe Joseph Taboys. Ce mult mi-ar plăcea să-i văd din nou mutra jovială, să-i strâng mâna puternică, să-i aud încă o dată râsul vesel! Îmi datorează şi paisprezece şilingi pe deasupra. Ei bine, eram împreună în concediu. Într-o dimineaţă am luat micul dejun foarte devreme şi-am pornit-o pe jos într-o plimbare lungă şi îngrozitoare. Cu o seară înainte comandaserăm o raţă pentru masa de prânz.

— Fă-ne rost de una mare de tot, c-o să venim cu o foame de lup.

Tocmai când ieşeam pe uşă, proprietăreasa ne-apăru în cale radioasă şi zise:

— Domnilor, v-am adus o raţă. Sper că vă place. Dac-o daţi gata, sunteţi cineva. Şi ne arată o raţă cam cât ştergătorul de picioare din faţa uşii.

Am zâmbit mulţumiţi şi i-am spus c-o să-ncercăm. Am spus-o cu conştientă mândrie, ca unii care ştiam de ce suntem în stare. Apoi am pornit la drum.

Cum era de aşteptat, ne-am rătăcit. Aşa mi se-ntâmplă mie la ţară întotdeauna. Treaba asta mă scoate din sărite fiindcă-mi dau seama că n-are rost să-ntrebi pe niciunul din cei care-ţi ies în cale. Ai mai multe şanse să afli de la o fata-n casă cum se face patul, decât de la un asemenea tăntălău cum poţi ajunge în celălalt sat. Mai întâi trebuie să-i repeţi întrebarea de vreo trei ori ca sunetul vocii tale să ajungă la urechile lui. După a treia

chiuitură, îşi ridică încet capul şi se uită la tine pierdut. Urli întrebarea pentru a patra oară, iar el o repetă după tine. Cugetă cât ai număra până la vreo două sute, după care, vorbind cu ameţitoarea viteză de trei cuvinte pe minut, îşi dă cu presupusul că „cel mai bine-ar fi să…” În acest punct al acţiunii zăreşte un alt năuc care vine pe drum în jos şi, răgind din răsputeri, îi spune toate amănuntele cerându-i sfatul. Cei doi discută problema cu înfocare vreun sfert de ceas şi-n cele din urmă cad de acord c-ar fi mai bine să mergi înainte pe cărare, s-o iei la dreapta, să traversezi pe la al treilea pârleaz, s-o ţii pe stânga până la grajdurile lui Jimmy Lăptarul, peste ogorul de şapte acri, s-o iei pe poarta de lângă şira de paie a lui Grubbin proprietarul, să mergi un timp pe cărarea pe unde trec oamenii cu caii de dârlogi, până ajungi la movila unde era moara de vânt (care s-a dus acum), apoi s-o faci la dreapta şi să laşi în urmă ogorul lui Stiggin. După toate astea spui „mulţumesc” şi pleci cu capul făcut vârtelniţă, dar fără cea mai vagă idee despre drumul pe care trebuie să mergi. Singurul lucru clar e doar că undeva o să dai peste-un pârleaz pe care-l ai de sărit. La prima cotitură dai nu peste unul, ci peste patru pârleazuri cu singura deosebire că fiecare duce-n altă parte.

Trecuserăm prin calvarul ăsta de două sau trei ori. Bătuserăm ogoare, înotaserăm prin mâlul râurilor, ne căţăraserăm pe garduri şi ziduri. Avuseserăm şi o mică dispută ca să stabilim cine era principalul vinovat că ne-am rătăcit la-nceputul începutului. Amândoi eram prost dispuşi până-n fundul sufletului, ne dureau tălpile şi nu mai puteam de oboseală. Dar, prin toată această odisee, gândul la minunata raţă ne făcea să mai rezistăm. Era ca un miraj, ne apărea în faţa ochilor şi ne trăgea mai departe. Speranţa asta era ca sunetul goarnei pentru cei neputincioşi. Vorbeam despre raţă şi ne dădeam curaj unul altuia gândindu-ne la ea.

— Hai să mergem, spuneam noi, altfel ne-am lins pe bot de raţă.

La un moment, dat, am simţit o tentaţie puternică să

intrăm într-un han din satul prin care treceam şi să mâncăm nişte pâine cu brânză. Dar ne-am înfrânat eroic pofta nestăpânită. Cu cât vom fi mai înfometaţi, cu atât o să ne pară mai bună raţa.

Când am intrat în oraş, ni s-a năzărit că-i adulmecăm mirosul, aşa că ultimul sfert de milă l-am făcut în trei minute. Ne-am năpustit pe scări în sus, ne-am spălat repede, ne-am schimbat şi-am coborât la masă. Ne-am tras scaunele mai aproape, ne-am aşezat şi-am început să ne frecăm mâinile de poftă în timp ce proprietăreasa ridica sumedenia de capace şi capacele. Am pus mâna pe furculiţă şi cuţit şi-am început să tai.

Era de tăiat, nu glumă! Vreo cinci minute m-am luptat vitejeşte cu raţa fără să las măcar cea mai slabă urmă. Văzând eforturile mele disperate, Joe, care mânca de zor cartofii, vru să ştie dacă n-ar fi mai bine să preia altcineva sarcina de a tăia friptura. Eu nici n-am luat în seamă observaţia lui de găgăuţă şi-am pornit din nou la atac, de data asta însă cu atâta elan, încât animalul părăsi farfuria şi se refugie după grilajul din faţa căminului.

Totuşi, nu după multă vreme, am scos-o amândoi de-acolo şi eram gata să-ncerc din nou. Joe însă se făcea tot mai nesuferit. Îmi spuse că dac-ar fi ştiut că prânzul ăsta avea să fie un joc de-a baba oarba cu raţa aia, şi-ar fi cumpărat nişte pâine cu brânză şi-ar fi terminat povestea.

Eram prea sleit de puteri ca să-mi mai susţin cauza. Am depus cu demnitate armele (adică furculiţa şi cuţitul) şi-am luat loc în spaţiu, ceva mai la o parte. Joe se îndreptă spre creatura aia afurisită. O vreme a muncit în tăcere, apoi a mârâit un „Dracu' s-o ia de raţă!" şi şi-a scos haina.

Până la urmă am despicat-o noi (cu dalta, bineînţeles), dar n-a fost chip s-o mâncăm. Ne-am mulţumit cu garnitura de legume şi-o tartă cu mere. Am încercat să luăm o-mbucătură din raţă, dar parcă ne-nfigeam dinţii într-o gumă.

Ce păcat să ucidă un răţoi atât de venerabil! Am mai spus-o şi altă dată! În ţara asta nu mai e nici urmă de respect pentru vechile instituţii.

Am început povestirea de faţă cu gândul să scriu despre mâncare şi băutură, dar se pare că m-am limitat numai la mâncare până acum. Vedeţi dumneavoastră, băutura e unul din subiectele a cărui profundă cunoaştere nu prea e recomandabil să fie trâmbiţată în dreapta şi-n stânga. S-a dus vremea când era semn de bărbăţie să mergi în fiecare seară la culcare beat turtă, iar capul limpede şi braţul sigur nu mai atrag reproşuri de efeminare la adresa posesorului. Dimpotrivă, în ziua de azi, când totul a degenerat atât de trist, o răsuflare urât mirositoare, un nas roşu de băutură, un mers clătinat şi o voce dogită sunt mai degrabă semnele distinctive ale mojicului decât ale celui de viţă nobilă, cu purtări alese.

Totuşi şi în zilele noastre setea omenirii are dimensiuni fabuloase. Totdeauna găsim un pretext ca să bem. Un bărbat nu se simte niciodată bine dacă n-are paharul lângă el. Bem înainte de mese, în timpul meselor, după mese. Bem când ne-ntâlnim cu un prieten, dar şi când ne despărţim de el. Bem când vorbim, când citim şi când gândim. Bem unul în sănătatea celuilalt şi ne-o ruinăm fiecare pe-a noastră. Bem pentru regină, pentru armată, pentru doamne şi pentru orice persoană la-ndemână. Cred că dacă se termină stocul, o s-ajungem să bem şi pentru soacre.

Ştiţi ce mă miră? Niciodată nu mâncăm în sănătatea cuiva. *Bem* numai. Ce-ar fi dacă, din când în când, ne-am scula frumuşel în picioare şi-am mânca o tartă cu mere pentru succesul cuiva?

Vă spun cinstit, mie personal mi se pare cu totul inexplicabilă această nevoie permanentă de a bea care se manifestă la majoritatea bărbaţilor. Pot foarte bine să-i înţeleg pe cei care beau ca să-şi înece amarul sau să-şi alunge gândurile chinuitoare. Pot să-nţeleg gloatele de neştiutori care trag la măsea din gros. Da, aveţi dreptate, e într-adevăr scandalos să facă una ca asta. Pentru noi, cei care avem un cămin plăcut şi ne bucurăm de toate binefacerile şi mângâierile vieţii, e scandalos că oamenii beciurilor umede şi ai podurilor prin care suflă vântul se

târăsc afară din vizuinile lor nenorocite spre căldura şi stridenţa orbitoare a cârciumilor şi-ncearcă să părăsească pentru o clipă lumea lor posomorâtă plutind pe un râu de gin spre tărâmul uitării.

Dar înainte de-a vă lua cu mâinile de cap, îngroziţi de felul lor de viaţă, gândiţi-vă ce înseamnă de fapt „viaţă” pentru aceste fiinţe nenorocite. Închipuiţi-vă mizeria de nedescris a traiului lor, pe care şi-l duc an de an într-o cămăruţă îngustă şi puturoasă. Acolo, claie peste grămadă, ca vieţuitoarele dintr-un canal de scurgere, se chinuie, bolesc şi dorm. Acolo, ţânci murdari din creştet până-n tălpi ţipă şi se bumbăcesc, iar femeile şleampete, cu glas ca de trâmbiţă, dau palme-n dreapta şi-n stânga, blestemă şi cicălesc. De-acolo se vede strada colcăind de murdărie înfricoşătoare. Acolo totul devine un balamuc plin de larmă şi duhoare.

Gândiţi-vă ce băţ uscat fără de sevă trebuie să fie minunata floare a vieţii pentru ei, secătuiţi la minte şi suflet. Calul în grajd simte mirosul dulce al fânului şi mestecă mulţumit grăunţele de ovăz. Câinele în coteţul lui clipeşte la soarele binefăcător, visează să dea o raită prin iarba umedă de rouă şi se trezeşte cu un hămăit de bucurie când simte mâna care-l mângâie. Dar viaţa nenorocită a acestor suflete-mpietrite cu nume de oameni nu cunoaşte nicio rază de lumină. Din clipa când se dau jos din patul ce le-a intrat în oase şi până-n clipa când se-ntind în el din nou, nu trăiesc nicio secundă de viaţă adevărată. Recreere, distracţie, societate? N-au auzit niciodată de-aşa ceva. Bucurie, necaz, râs, lacrimi, iubire, prietenie, dor, disperare sunt cuvinte fără sens pentru ei. Din ziua când deschid ochii pentru prima dată în această lume sordidă şi până-n ziua când, înjurând din rărunchi, îi închid pentru totdeauna, iar, noi, ceilalţi, aruncăm o lopată de pământ peste oasele lor, nicio undă de milă omenească nu-i încălzeşte, niciun gând nu-i înfioară, nicio speranţă nu-i face să tresară. În numele atotputernicului zeu al milei, lăsaţi-i să-şi toarne pe gât licoarea înnebunitoare ca să simtă şi ei măcar o clipă că trăiesc cu adevărat!

Putem noi să vorbim cât vrem despre sentimente, dar în lumea asta adevăratul sălaş al fericirii e stomacul. Bucătăria e principalul templu în care ne rugăm, flăcările-i jucăuşe sunt focul nostru sacru, iar bucătarul e marele preot. El e vrăjitorul cel bun şi puternic. El alină toate durerile şi grijile. El alungă toată duşmănia şi dă strălucire iubirii. Zeul cel atotputernic e mare, iar bucătarul e profetul lui.

Să bem deci şi să ne veselim!

DESPRE „CAMERE MOBILATE”.

— Aveţi o cameră de-nchiriat?

— Mamă!

— E, ce-i?

— A venit unu’ pentru cameră.

— Dă-i drumu’. Vin şi eu sus acuşi.

— Vreţi să intraţi, dom’le! Acu’ vine şi mama.

Intri şi peste un minut apare „mama” urcând încet scările dinspre bucătărie. Pe drum îşi dezleagă şorţul şi dă instrucţiuni precise în legătură cu nişte cartofi.

— Bună dimineaţa, domnule, spune „mama” cu un zâmbet nereuşit. Poftiţi, vă rog, pe-aici.

— Cred că n-are rost să mai urc, spui tu. Ce fel de cameră e şi cât cereţi?

— Păi, spune proprietăreasa, dacă veniţi sus, o să v-o arăt.

Murmurând un protest, ceea ce înseamnă deci că orice pierdere de timp pentru care se vor primi ulterior plângeri nu-ţi este imputabilă, o porneşti pe scări în sus după „mama”.

Pe primul palier te împiedici de-o găleată şi-o mătură, cu care ocazie „mama” îţi ţine un discurs despre servitoarele din ziua de azi în care nu mai poţi avea niciun pic de încredere şi, dându-se după un stâlp, urlă la Sarah să vină şi să ia porcăriile-alea de-acolo imediat. Când ai ajuns aproape de camera cu pricina, „mama”, cu mâna pe clanţa uşii, se opreşte puţin şi-ţi spune că în momentul de faţă e cam dezordine fiindcă ultimul chiriaş a plecat abia cu o zi înainte. Mai adaugă că, întâmplător, acum e tocmai

ziua de curăţenie (totdeauna se-ntâmplă aşa). Cu aceste lucruri în minte, intri în cameră şi amândoi luaţi o înfăţişare solemnă, desfătându-vă privirile cu scena ce vi se arată. Nu se poate spune că odaia e prea îmbietoare. Nici figura „mamei" nu lasă să se vadă vreo umbră de admiraţie. Privită la lumina soarelui de dimineaţă, „camera mobilată" şi nelocuită nu-ţi inspiră sentimente prea vesele. Are ceva de mortăciune în ea. Lucrurile se schimbă însă când ţi-ai stabilit reşedinţa acolo. Vechii zei domestici, atât de cunoscuţi, care-ţi întâmpină privirile ori de câte ori te uiţi în sus, şi toate flecuşteţele tale mărunte răspândite primprejur... fotografiile tuturor fetelor (pe care le-ai iubit cândva şi le-ai pierdut), înşirate pe poliţa căminului, şi vreo şase pipe (cu o înfăţişare ce nu-ţi inspiră prea multă încredere), împrăştiate prin cameră foarte la vedere, făcându-te să te simţi cam jenat... un papuc de pâslă, ieşind şmechereşte de sub lada cu cărbuni, şi celălalt cocoţat în vârful pianului... binecunoscutele tablouri care ascund pereţii murdari şi acei vechi şi dragi prieteni, cărţile, aruncate alandala prin tot locul... cioburile de porţelan albastru, pe care maică-ta punea atâta preţ, şi paravanul pe care-l lucra în vremurile acelea demult apuse, când faţa-i îndrăgită era râzătoare şi tânără, iar părul alb şi moale (cum îl ştiam noi) se rostogolea atunci în bucle de aur cu reflexe castanii care ieşeau de sub boneta cu cozoroc...

Oh, bătrâne paravan, ce personaj important trebuie să fi fost tu în tinereţe, când lalelele, trandafirii şi crinii (toate crescând din aceeaşi codiţă) erau proaspete în strălucirea lor plină de farmec! Multe veri şi ierni au venit şi-au trecut de-atunci, prietene, şi tu te-ai jucat cu lumina sprinţară a flăcărilor până când te-a cuprins tristeţea şi te-ai decolorat de tot. Culorile tale vii cândva, demult, sunt stinse acum şi invidioasele molii ţi-au ros firele de mătase. Te veştejeşti ca şi mâinile care te-au împodobit. Te mai gândeşti vreodată la acele mâini moarte de ani de zile? Câteodată-mi pari atât de grav şi de gânditor că aproape-mi vine să cred că aşa e. Hai să discutăm, tu, eu şi tăciunii

aprinşi. Spune-mi, pe limba ta tăcută, ce-ţi aminteşti din tinereţe, când stăteai în poala maică-mii şi degetele ei feciorelnice se jucau cu aţişoarele tale în toate culorile curcubeului. Nu era pe-acolo uneori un tânăr care lua una din acele mânuţe, o acoperea cu sărutări şi-o ţinea în mâinile lui împiedicând-o, în mod regretabil, prin aceasta să lucreze mai departe? Existenţa ta fragilă nu era adesea primejduita de acelaşi tânăr stângaci şi încăpăţânat care te arunca cât colo, fără pic de consideraţie, pentru ca el, avarul nemulţumit numai cu una din gingaşele mânuţe, să le poată ţine pe amândouă şi să se uite pierdut în ochii atât de iubiţi? Acum îl văd pe tânărul acela prin ceaţa subţire a amurgului pâlpâitor. E un băiat plin de viaţă, cu ochi strălucitori. Are pantofi de dandy (care-l cam strâng, ce-i drept), pantaloni colanţi, cămaşă albă ca spuma laptelui, toată numai volănaşe, cravată albă ca neaua şi ce mai păr cârlionţat! Ce nebunatic cu inimă uşoară! Oare el să fie domnul grav şi impunător pe al cărui baston călăream eu de mama focului? El să fie bărbatul ros de griji în ai cărui ochi gânditori mă uitam cu respect de copil şi căruia-i spuneam „tata”? Tu, bătrâne paravan, spui „da”, dar eşti oare sigur? Îţi dai seama ce învinuire gravă aduci? Oare ai într-adevăr dreptate? A trebuit el, cu pantalonii-acela minunaţi, să-ngenuncheze, să te ridice şi să te pună la loc ca să fie iertat şi mângâiat pe părul cârlionţat de mânuţa dragei mele mame? O, bătrâne paravan, dar acum cincizeci de ani fetele şi băieţii se iubeau tot ca acum? Oare nu s-au schimbat deloc femeile şi bărbaţii? Oare inimioarele fetelor băteau la fel sub corsajele brodate cu perle cum bat acum sub rochiile gen Mother Hubbard[71]? Oare coifurile de oţel şi ţilindrele sunt tot una pentru creierul de sub ele? O, tâmpule, neîndurătorule Cronos! Şi vrei să spui că asta e puterea ta? Ai secat mări şi-ai tocit munţi, dar ai lăsat minusculele coarde ale inimii omeneşti să te sfideze? Aşa

71 Mother Hubbard - un fel de rochie largă fără talie. Numele provine de la personajul omonim dintr-o poezie pentru copii scrisă de Sarah Catherine Martin (1768 - 1826). Ilustraţiile din acea epocă reprezentau personajul îmbrăcat în acest fel (n.t.).

e, căci ele-au fost făcute de cineva mai puternic decât tine. Se-ntind dincolo de cunoaşterea ta îngustă, iar capetele lor se pierd în eternitate. Poţi foarte bine să retezi frunzele şi florile, dar rădăcinile vieţii sunt prea adânc înfipte şi secera ta nu le poate face niciun rău. Poţi la fel de bine să schimbi haina naturii, dar nu poţi schimba vibraţiile inimii nici cu-atâtica. Lumea se-nvârteşte şi se supune legilor tale, dar inima omului nu-i din împărăţia ta, căci pe meleagurile ei „o mie de ani pot însemna ziua de ieri”.

Mă tem totuşi că m-am cam îndepărtat de „camerele mobilate” şi nici nu prea ştiu cum să mă-ntorc la ele. De data asta însă am o scuză pentru aceste rătăciri. Mobila aceea veche m-a dus pe drumuri greşite. Cine alta? Închipuirile, nu prea ştiu de ce, se strâng în jurul mobilei vechi ca muşchiul pe lângă pietrele neatinse de timp. Scaunele şi mesele ajung să facă parte din viaţa ta, să fie ca nişte prieteni iară grai. Ce poveşti ciudate ne-ar spune făpturile-acestea de lemn! De-ar putea numai să vorbească! Ce tragedii şi comedii nebănuite le-au avut ca martori! Câte lacrimi amare a înghiţit perna aceea veche de pe sofa! Câte şoapte pasionate trebuie să fi auzit canapeluţa fără să vrea!

Mobila nouă n-are pentru mine niciun farmec în comparaţie cu cea veche. Marea noastră dragoste sunt lucrurile de demult: figurile cunoscute, cărţile vechi, glumele de o vârstă cu noi. Mobila nouă poate aranja un palat, dar pentru un cămin al tău de mobilă veche ai nevoie. Nu trebuie să fie numai veche în sine (căci mobila din camerele de închiriat îndeplineşte în general această condiţie), ci veche pentru noi, veche în asociaţii şi aduceri aminte. Oricât de veche ar fi în realitate, mobila din camerele mobilate e nouă pentru noi şi ne dă sentimentul că n-o să ne obişnuim niciodată cu ea. După cum în cazul tuturor cunoştinţelor noi, fie ele din lemn sau în carne şi oase (deşi uneori diferenţa dintre cele două categorii e neglijabilă), dai cu ochii întâi de aspectele cele mai neplăcute. Lemnăria noduroasă şi lucioasa învelitoare din păr de cal a fotoliului îţi sugerează orice în afară de

comoditate. Oglinda e-nnegrită de fum. Perdelele trebuie spălate. Covorul s-a ros. Masa stă să se răstoarne (numai să pui ceva pe ea). Grătarul căminului e trist, tapetul oribil. Tavanul arată de parc-ar fi înghiţit tone de cafea, iar ornamentele… ei bine, sunt mai groaznice decât tapetul.

Trebuie neapărat să existe vreun atelier secret, specializat în producerea ornamentelor pentru camerele de închiriat. Exact aceleaşi obiecte le găseşti în fiecare cameră mobilată din întreaga Anglie şi cu niciun chip *nu pot fi găsite în altă parte*. Ia uită-te la cele două – cum dracu' le-o fi spunând? – care stau maiestuoase la câte un capăt al poliţei căminului unde sunt mereu în pericol. De jur-împrejurul lor atârnă ţurţuri de sticlă lungi şi triunghiulari care se ciocnesc unul de altul şi te calcă pe nervi. În camerele mai de rând, acestor opere de artă li se adaugă vreo două bucăţele de porţelan care ar putea reprezenta, fiecare în parte, o vacă stând pe picioarele dinapoi, un model pentru templul Dianei din Efes, un câine sau orice vă doreşte inima. Pe undeva, prin cameră, dai peste-un obiect cu un aer arţăgos pe care, la prima vedere, îl iei drept o bucată de aluat uitată pe-acolo de unul din copii, dar care, la o cercetare mai atentă, pare să aducă a un Cupidon neisprăvit. După părerea proprietăresei, obiectul ăsta neidentificat se numeşte statuie. Pe perete dai cu ochii de-un model de broderie (lucrat de vreo idioată din familie), un tablou cu hughenoţii, două sau trei texte din Sfânta Scriptură şi un certificat înrămat cu tot dichisul şi pus sub sticlă, care dovedeşte că tatăl a fost vaccinat, e mason sau ceva în genul ăsta.

După ce examinezi cu atenţie aceste variate atracţii, întrebi posomorât care e chiria.

— E destul de mult, spui tu când auzi suma.

— Ca să fiu sinceră, răspunde proprietăreasa într-un acces subit de candoare, întotdeauna am cerut… (şi spune o sumă cu mult peste cea amintită prima dată), iar înainte ceream… (o sumă şi mai mare).

Mă trec toate năduşelile când mă gândesc care trebuie să fi fost chiria unei camere mobilate acum

douăzeci de ani. Toate proprietăresele (fără excepţie) te fac să-ţi fie ruşine de tine însuţi până-n fundul sufletului când te informează (de câte ori se iveşte ocazia) că ele cereau de două ori mai mult decât dai tu. Tinerii chiriaşi din generaţia trecută trebuie să fi fost mai bogaţi decât acum, căci altfel cred că s-ar fi ruinat. În ce mă priveşte, nu mi-aş fi putut permite decât o mansardă pe vremea aceea.

Ciudat e că, în problema camerelor cu chirie, legile vieţii se inversează. Cu cât urci mai mult în societate, cu atât cobori mai mult cu camera. Pe scara caselor cu chirie, săracul e sus de tot, iar bogatul dedesubt. Începi cu o mansardă şi-ţi croieşti drum spre etajul întâi.

Mulţi oameni mari au trăit în mansarde, iar unii au şi murit acolo. Dicţionarul ne spune că mansardele sunt „locuri unde se depozitează vechiturile". Şi, de-a lungul timpurilor, lumea asta a noastră le-a folosit ca să-şi depoziteze în ele o mare parte din vechiturile sale. Predicatorii, pictorii şi poeţii, oamenii cu fruntea înaltă care descoperă lucruri noi, oamenii cu ochii învăpăiaţi care ne spun adevăruri pe care nimeni nu vrea să le-audă – acestea sunt vechiturile pe care lumea noastră le-ascunde în mansardele ei. Haydn a crescut într-o mansardă, Chatterton[72] a răbdat de foame într-o mansardă. Addison[73] şi Goldsmith[74] au scris în poduri. Faraday[75] şi de Quincey[76]

---

72 Thomas Chatterton (1752 - 1770) - înzestrat poet preromantic. Sărac şi decepţionat pentru că nimeni nu voia să-i publice poeziile, s-a otrăvit cu arsenic (n.t.).

73 Joseph Addison (1672 - 1719) - eseist, poet şi dramaturg, reprezentant de seamă al iluminismului englez (n.t.).

74 Oliver Goldsmith (1728 - 1774) - eseist, poet, dramaturg şi romancier, reprezentant al sentimentalismului englez (n.t).

75 Michael Faraday (1791 - 1867) - fizician şi chimist englez de renume mondial, descoperitorul fenomenului de inducţie electromagnetică (n.t.).

76 Thomas de Quincey (1785 - 1859) - renumit eseist şi prozator romantic englez (n.t.).

le-au cunoscut bine. Doctorul Johnson[77] a poposit în ele bine dispus şi-a dormit adânc – prea adânc uneori – pe paturile lor cu rotile, ca un vechi şi încrâncenat mercenar ce se afla, deprins cu greutăţile şi absolut nepăsător faţă de el însuşi. Dickens şi-a petrecut tinereţea prin ele, Morland[78] – Bătrâneţea, vai ce bătrâneţe prematură înecată în vin, Hans Andersen[79], craiul zânelor, şi-a visat minunatele lui plăsmuiri sub acoperişurile lor înclinate. Săracul Collins[80], cel cu inima nestăpânită, şi-a sprijinit capul pe mesele lor descleiate. Pedantul Benjamin Franklin. Mult agitatul şi sucitul Savage[81], când îşi putea permite un pat ceva mai moale decât pragul; tânărul Bloomfield[82], „Bobby" Burns[83], Hogarth[84], Watt[85], inginerul... lista e nesfârşită. De când oamenii îşi fac case cu două etaje, podul a fost întotdeauna leagănul geniului.

Niciunul din cei care cinstesc nobleţea intelectuală

---

77 Samuel Johnson (1708 - 1784) - filolog şi scriitor englez, cel mai de seamă reprezentant al criticii literare din epoca sa, autorul unui important dicţionar al limbii engleze (n.t.).

78 George Morland (1763 - 1804) - pictor de gen, foarte popular în epocă. A murit într-o închisoare preventivă pentru datornici (n.t.).

79 Hans Cristian Andersen (1805 - 1875) - poet, dramaturg şi romancier danez, cunoscut prin basmele sale (n.t.).

80 William Collins (1721 - 1759) - poet sentimentalist englez. Neglijat şi lipsit de apreciere din partea contemporanilor, a fost mai tot timpul înglodat în datorii. Ultima parte a vieţii i-a fost întunecată de demenţă (n.t.).

81 Richard Savage (? - 1743) - dramaturg şi poet englez. A dus o viaţă agitată (condamnat la moarte, apoi graţiat). A murit în mizerie neagră (n.t.).

82 Robert Bloomfield (1766 - 1823) - poet englez minor, a trăit în mare mizerie lucrind ca fermier şi apoi ca cizmar în atelierul fratelui său (n.t.).

83 Robert Burns (1789 - 1796) - poet preromantic scoţian. A dus o viață uşuratică şi mizeră (n.t.).

84 William Hogarth (1697 - 1764) - pictor şi gravor englez (n.t.).

85 James Watt (1736 - 1819) - inventator scoțian, realizatorul maşinii cu aburi perfecționate (n.t.).

nu se jenează cu asemenea cunoştinţe. Pereţii lor pătaţi de ploaie sunt sacri de amintirea numelor celebre. Dacă toată înţelepciunea omenirii şi toată arta ei, toate avuţiile pe care le-a câştigat de la natură şi toate flăcările pe care le-a smuls din cer ar fi strânse la un loc şi apoi împărţite în grămezi; dacă, arătând spre ele, am putea spune, de exemplu: „Aceste adevăruri fundamentale au apărut în salonul strălucitor, printre hohotele de râs cristalin şi scânteierile ochilor încântători”, „Aceste cunoştinţe profunde au fost dezgropate în tăcerea camerei de lucru, unde bustul Atenei aruncă priviri senine asupra rafturilor înţesate cu volume legate-n piele”, „Această grămadă vine din strada forfotitoare”, „Aceasta de pe câmpul smălţat cu flori”; grămada care le-ar domina de la înălţime pe toate celelalte (întocmai cum muntele domină dealul) ar fi aceea despre care am putea spune; încercând să-i zărim vârful pierdut în înaltul cerului: „Această prea nobilă grămadă, aceste picturi uluitoare, această muzică minunată, aceste cuvinte adevărate, aceste gânduri solemne, aceste fapte îndrăzneţe au fost create şi modelate în mizeria şi durerea din mansarda sordidă a oraşului. De-acolo, din cuiburile lor solitare, în timp ce lumea de dedesubt respiră şi palpită, patriarhii fiinţelor gânditoare şi-au trimis ideile cu aripi de vultur să-şi croiască drum prin veacuri. De-acolo, de unde lumina soarelui se scurge prin geamurile sparte şi cade pe duşumeaua putrezită şi pereţii coşcoviţi, de-acolo, de pe tronurile lor înalte, acei Jupiteri în zdrenţe au aruncat tunetele şi-au zguduit deja lumea până-n temelii”.

O, lume, înghesuie-i pe toţi în magaziile tale! Închide-i înăuntru şi răsuceşte-n broască cheia sărăciei. Sudează bine drugii de fier şi lasă-i pe oamenii dinăuntru să se zbată ca nişte lei în cuşca strâmtă. Lasă-i acolo pradă foamei, decăderii şi morţii. Râzi de bătăile lor înnebunite-n uşă. Du-te mai departe prin ţărâna şi zgomotul tău şi treci pe lângă ei făcându-te că nu-i observi.

Dar fii cu băgare de seamă, s-ar putea să se-ntoarcă şi să te muşte. Pe patul de moarte nu toţi îngână cântece suave, aidoma păsării Fenix. Uneori scuipă venin, venin pe

care tu ai să-l înghiţi chiar dacă vrei sau nu, căci nu le poţi fereca gurile, deşi le pui cătuşe la mâini şi la picioare. Le fereci uşa, dar ei frâng gratiile şubrede şi strigă pe deasupra caselor ca să-i audă toată lumea. Pe înfocatul Rousseau[86] l-ai hăituit în cel mai nenorocit pod de pe Rue St. Jacques şi ţi-ai bătut joc de strigătele lui de revoltă. Dar sunetele slabe şi cântate s-au amplificat peste o sută de ani în vuietul înfricoşător al Revoluţiei franceze şi până în ziua de azi civilizaţia se înfioară de reverberaţiile vocii sale.

Cât despre mine, să ştiţi că totuşi îmi plac mansardele. Nu ca locuinţe, fiindcă în această calitate sunt incomode. E prea mult de urcat şi de coborât ceea ce, trebuie să recunosc, e departe de-a mă-ncânta. Îmi evocă amintirea neplăcută a roţii ocnaşului[87]. Forma tavanului oferă prea multe înlesniri ca să dai cu capul şi prea puţine ca să te razi. Iar aria motanului, cântată de zor iubitei prin noaptea nepătrunsă, afară pe ţigle, e de-a dreptul respingătoare când o auzi atât de-aproape.

Nu, pentru locuit daţi-mi un apartament la etajul întâi într-o vilă din Piccadilly Circus[88] (cred şi eu că mi-ar surâde-aşa ceva), dar pentru a cugeta, lăsaţi-mă într-o mansardă cocoţată sus de tot, în cel mai populat cartier al Londrei. Am pentru mansarde aceeaşi afecţiune ca Herr Teufelsdröckh[89]. Înălţimea la care se află are ceva sublim. Îmi place „să stau comod şi să mă uit la cuibul de viespi de dedesubt”, să ascult murmurul înfundat al mării de oameni ridicându-se şi retrăgându-se fără încetare pe străzile şi aleile înguste. Ce mici par oamenii! Ai impresia că vezi o grămadă de furnici care asudă într-o babilonie fără sfârşit

---

86 Jean Jacques Rousseau (1712 - 1778) - gânditor iluminist, scriitor şi muzician francez. Doctrina lui politică a devenit baza ideologică a aripii iacobine a Revoluției franceze (n.t.).

87 Roata ocnaşului - dispozitiv pentru mişcarea diverselor obiecte grele. Era folosit în închisori ca mijloc de tortură. Condamnaţii trebuiau să calce pe nişte trepte mobile de pe un cilindru în mişcare (n.t.).

88 Piccadilly Circus - piaţă centrală din Londra (n.t.).

89 Herr Teufelsdröckh - personaj din romanul *Sartor Resartus* de Thomas Carlyle (1795 - 1881). N.t.

pe muşuroiul lor minuscul. Ce neînsemnată pare munca spre care se grăbesc cu paşi mărunţi! Cât de copilăreşte se-nghiontesc unul pe altul şi se-ntorc ca să mârâie sau să zgârie! Bolborosesc, ţipă şi blestemă, dar vocile lor prăpădite nu ajung atât de sus. Se-agită, îşi fac sânge rău, se-nfurie, gâfâie şi mor. „Eu însă, dragul meu Werther, stau deasupra tuturor; sunt singur cu stelele”.

Cea mai nemaipomenită mansardă din câte-am văzut vreodată a fost una pe care, cu mulţi ani în urmă, o împărţeam cu un prieten. Dintre toate lucrurile excentric plănuite (de la bradshaw la labirintul de la Hampton Court[90]), camera aceea era cea mai excentrică. Arhitectul care-a conceput-o trebuie să fi fost un geniu, deşi nu pot să nu presupun că talentele lui multiple ar fi fost puse mult mai bine în valoare dacă născocea probleme de enigmistică, decât dacă inventa forme pentru locuinţele omeneşti. Nicio figură de-a lui Euclid nu-ţi poate da nici cea mai vagă idee despre camera respectivă. Avea şapte colţuri, doi pereţi înclinaţi se-ntâlneau într-un punct, iar fereastra era chiar deasupra căminului. Singura poziţie pe care putea s-o ocupe patul era între uşă şi bufet. Ca să luăm ceva din bufet, trebuia să ne căţărăm peste pat. O mare parte din produsele obţinute în felul acesta erau absorbite de aşternut, într-adevăr atâtea vărsam şi scăpam pe pat încât, spre seară, acesta se transforma într-un mic magazin universal. De cărbuni nu duceam niciodată lipsă. Ţineam cărbunii în partea de jos a bufetului şi, când aveam nevoie de ei, ne urcam peste pat, luam o lopată plină şi pe urmă ne târam înapoi. Marea senzaţie era când ajungeam în mijlocul patului. Ne ţineam răsuflarea, ne aţinteam privirea asupra lopeţii şi stăteam în echilibru pregătindu-ne pentru ultima mişcare. În momentul următor, noi, cărbunii, lopata şi patul formam un tot unitar.

Am auzit că unii se-nnebunesc după straturile de cărbuni. Noi dormeam în fiecare noapte pe aşa ceva şi nu ne luasem deloc nasul la purtare.

---

90 Hampton Court - castel din Londra construit în timpul lui Henric VII din ordinul cardinalului Thomas Wolsey (n.t.).

Dar mansarda noastră, aşa nemaipomenită cum era ea, nu epuizase nici pe departe tot umorul arhitectului. Aranjamentul întregii case trăsnea de originalitate. Toate uşile se deschideau în afară, aşa că dacă cineva voia să iasă din cameră în momentul când tu coborai scările, era neplăcut pentru tine. Parter nu exista, căci acest nivel era împrumutat casei de alături, iar uşa din faţă dădea drept pe o scară care ducea în pivniţă. Când voiau să intre-n casă, musafirii treceau ca o săgeată pe lângă cel care le deschisese uşa şi dispăreau pe-aceste scări în jos. Cei cu o fire mai nervoasă îşi închipuiau că li s-a întins o cursă şi, stând culcaţi pe spate la capătul de jos al scărilor, ţipau întruna că se atentează la viaţa lor, până când, în sfârşit, venea cineva să-i culeagă de acolo.

E mult de când n-am mai fost într-o mansardă. De-atunci încoace am încercat să locuiesc la diverse etaje şi mi-am dat seama că toate-s la fel. Viaţa are acelaşi gust, fie că o sorbim dintr-un pocal de aur, fie că o bem dintr-o cană rudimentară de piatră. Clipele au aceeaşi încărcătură de bucurie şi durere amestecate, indiferent unde le-am aştepta. Vesta de postav fin e la fel cu cea de finet pentru omul cu inima zdrobită. Pe perne de catifea râsul nostru nu e mai vesel decât pe scaune de lemn. De câte ori n-am suspinat eu în camerele-acelea cu tavanul jos! Totuşi, de când le-am părăsit, dezamăgirile n-au fost nici mai puţine, nici mai uşoare. Viaţa lucrează prin metoda compensaţiei şi fericirea pe care o câştigăm într-o direcţie, o pierdem în alta. Dacă posibilităţile noastre cresc, nici dorinţele nu se lasă mai prejos, iar noi suntem mereu la jumătatea drumului dintre cele două. Dacă locuim într-o mansardă, ne unge pe inimă un prânz cu peşte prăjit şi bere neagră. Dacă însă apartamentul nostru ocupă tot etajul întâi, ne trebuie un dineu pretenţios la „Continental” ca să avem aceeaşi satisfacţie.

DESPRE ÎMBRĂCĂMINTE ŞI COMPORTAMENT

Se spune – şi cei care afirmă aşa ceva ar trebui să roşească până-n vârful urechilor – că, dacă eşti conştient că hainele cad bine pe tine, te învăluie o fericire pe care

credinţa nu ţi-o poate da în niciun caz. Mă tem că aceşti cinici au uneori dreptate. Mi-aduc aminte că în tinereţe (demult, tare demult, cum se spune-n cărţile de poveşti), când voiam să mă-nveselesc, mă duceam şi mă-mbrăcam cu hainele cele mai bune. Dacă se-ntâmpla să mă supere ceva într-un fel sau altul (dacă spălătoreasă mă lăsase baltă, de exemplu, dacă poemul meu în versuri albe îmi fusese returnat pentru a zecea oară, cu complimentele editorului şi cu „regrete că, din lipsă de spaţiu, nu va putea să se folosească de amabila ofertă”, dacă fusesem respins de femeia pe care o iubeam cum nimeni nu iubise înainte – fiindcă tot veni vorba, e extraordinar ce variate feluri de-a iubi există pe lumea asta, toţi iubim cum n-a mai iubit nimeni înainte; nu prea ştiu cum o să se descurce stră-strănepoţii noştri, probabil c-o să trebuiască să iubească stând în cap, dacă se-ncăpăţânează să nu adopte niciuna din metodele anterioare), deci, după cum spuneam, când mi se-ntâmplau lucruri neplăcute de genul ăsta şi eram deprimat, mă-mbrăcam cu hainele cele mai bune şi ieşeam în oraş. Mă reabilitam astfel în ochii mei. Cu o pălărie nouă de mătase şi cu o pereche de pantaloni cu dungă impecabilă (păstrată cu grijă fiindcă-i ţinusem sub pat – nu aruncaţi pe jos, bineînţeles, ci între pat şi saltea), simţeam că sunt cineva şi că pe lume mai erau şi alte spălătorese. Mai erau şi alte fete pe care le puteam iubi şi care-ar fi apreciat, probabil, un tânăr deştept şi prezentabil. *Mie* unu’ nu-mi păsa deloc. Aşa sunt eu, nesocotit. Am să iubesc alte fete. Simţeam că, îmbrăcat cu hainele-acelea, îmi dădea mâna.

Sunt foarte importante când e vorba de făcut curte (mă refer la haine). Cu ele, jumătate din bătălie e câştigată. În orice caz, aşa crede tânărul în chestiune şi gătitul pentru o asemenea ocazie îi ia cam două ore. Prima jumătate de oră şi-o petrece încercând să se hotărască dacă să ia costumul deschis, bastonul şi melonul bej sau fracul negru, ţilindrul şi umbrela cea nouă. Orice va hotărî, tot prost o să iasă. Dacă pune costumul de culoare deschisă şi-şi ia bastonul, vine ploaia. Tânărul ajunge la

casa respectivă murat şi plin de noroi din creştet până-n tălpi şi toată seara şi-o petrece încercând să-şi ascundă ghetele. Dacă, pe de altă parte, se hotărăşte în favoarea jobenului şi-a umbrelei – nimănui nu i-ar trece prin cap să iasă în oraş cu joben şi *fără* umbrelă – ar fi ca şi cum l-ai lăsa pe bebe (mânca-l-ar cine ştiu eu) s-o pornească singur fără doică după el. Nu pot să sufăr jobenul! Mă ţine prea mult, asta e! îl port numai la… da' nici n-are importanţă când îl port. Cum ziceam, mă ţine prea mult. Pe ăsta de acum îl am de cinci ani. Vara trecută era cam demodat, dar forma respectivă e din nou în vogă şi pot spune că sunt un bărbat şic.

Să ne-ntoarcem acum la tânărul nostru şi la relaţiile lui amoroase. Dacă pleacă cu jobenul şi umbrela, după-masă se face o căldură de te topeşti. Transpiraţia îi scoate tot săpunul din mustaţă şi-i transformă bucla de pe frunte, frumos aranjată, într-un smoc fleşcăit care aduce cu un ghemotoc de alge. Parcele nu-l ajută niciodată pe nenorocitul ăsta. Dacă, absolut din întâmplare, ajunge în bună stare în faţa uşii, află că fata a ieşit cu vărul ei şi nu se-ntoarce decât târziu.

Mă gândesc de multe ori cât de invidios trebuie să fie îndrăgostitul din ziua de azi (cu caraghiosul lui costum modern) pe junii galanţi în haine pitoreşti de acum şaptezeci de ani. Uitaţi-vă la ei (pe felicitările de Crăciun)! Au păr ondulat şi pălării spilcuite, picioarele lor frumoase sunt strânse în pantalonii colanţi, poartă cizme înalte din piele fină, volane plisate, bastoane şi alte podoabe atârnătoare. Nici nu e de mirare că fetişcana cu bonetă până pe ochi şi eşarfă bleu îşi lăsa-n jos privirile şi cucerirea e făcută. Cu haine ca acelea, bărbaţii puteau să cucerească inimi. Dar te poţi aştepta la ceva de la pantalonii-burlan din ziua de azi şi jachetele scurte, marinăreşti?

Asupra noastră hainele au o influenţă mai mare decât ne-nchipuim. Comportarea noastră depinde de îmbrăcăminte. Îmbracă-l pe unu-n nişte jerpelituri care-abia se mai ţin şi-ai să-l vezi cum vrea să se furişeze

neobservat, cu ochii în podea, ca un om care trebuie să-şi aducă singur berea la masă. Dar ia-l tot pe el şi-nveşmântează-l în stofe fine şi mătăsuri scumpe. Ai să vezi cum merge ţanţoş pe strada principală, răsucindu-şi bastonul şi uitându-se la fete ca un cocoş mândru nevoie mare.

Hainele ne schimbă şi firea. Un bărbat nu poate să fie decât fioros şi-ndrăzneţ când are o pană la pălărie, un pumnal la cingătoare şi nişte mâneci bufante. Dar, cu un ulster[91] pe el, face pe dracu-n patru şi se dă pe după un stâlp ca să cheme poliţia.

Sunt gata să recunosc că există merite cinstite, valoare adevărată, sentimente puternice şi alte asemenea virtuţi propagate de şcoala fripturii de vacă şi a budincii cu stafide. Sunt gata să recunosc că ele există în egală măsură (sau chiar mai mult, poate) sub postav subţire şi tweed, sau sub mătase şi catifea. Dar spiritul acelei epoci cavalereşti, când tânărul „mergea la turnir pentru dragostea doamnei lui" şi „se lupta pentru zâmbetul ei", are nevoie de zăngănitul oţelului şi de foşnetul penelor. Numai aşa poate fi trezit din mormântul lui, aşezat printre cutele prăfuite ale tapiţeriei şi prin paginile mucegăite ale cronicilor bătrâne.

Cred că lumea noastră-mbătrâneşte, căci se-mbracă foarte sobru acum. Am trecut prin perioada de nou-născut a omenirii, când mergeam fără nimic pe noi în afară de o mantie lungă şi largă şi ne plăcea să umblăm desculţi. Apoi a venit epoca aspră şi barbară, copilăria rasei noastre. Pe vremea aceea nu prea ne păsa ce punem pe noi, dar credeam că e bine să ne tatuăm peste tot şi să nu ne aranjăm niciodată părul. Pe urmă omenirea a intrat în frumoasa vârstă a tinereţii şi s-a făcut un june foarte spilcuit. S-a împopoţonat cu bucle lungi şi tunici purpurii şi-a pornit-o-n crailâc, lăudându-se şi ţopăind de colo până acolo. Era un spectacol de zile mari!

Dar toate vremurile acelea vesele şi nebuneşti ale

---

91 Ulster (după numele oraşului Ulster din Irlanda) - un fel de pardesiu bărbătesc lung şi larg, făcut dintr-un material moltonat (n.t.).

tinereţii s-au dus. Acum suntem foarte sobri, foarte solemni şi, zic unii, foarte tâmpiţi. În acest secol al nouăsprezecelea, omenirea e un domn grav, între două vârste, care-ar suferi un şoc dacă s-ar vedea îmbrăcat cu nişte lucruri mai deosebite. Aşa că-şi pune haine şi pantaloni negri, pălării negre, ghete negre. E un domn atât de respectabil încât nici nu-ţi poate trece prin minte c-a hoinărit vreodată ca trubadur sau cavaler rătăcitor îmbrăcat în toate culorile-acelea nemaipomenite! Noi însă suntem mult mai cu capul pe umeri în ziua de astăzi.

Sau, cel puţin, aşa credem. Astăzi toată lumea acceptă teoria că raţiunea şi monotonia merg mână-n mână.

Virtutea este o altă calitate care merge totdeauna cu tonurile întunecate. O să observaţi cu siguranţă că oamenii virtuoşi într-adevăr se-mbracă-n negru din cap până-n picioare. Mănuşile şi cravatele sunt bineînţeles negre, iar în curând se vor purta probabil chiar şi cămăşi negre. Cei semivirtuoşi îşi permit pantaloni deschişi la culoare în zilele de lucru, iar unii merg atât de departe încât îmbracă veste colorate. Pe de altă parte, cei cărora nu le pasă de ce-o să se întâmple umblă cu costume de culoare deschisă. Se cunosc şi câteva cazuri de desfrânaţi fără leac care-au apărut cu pălării albe. Asemenea oameni nu sunt pomeniţi niciodată în lumea bună şi poate că nici eu n-ar fi trebuit să mă refer la ei aici.

Fiindcă veni vorba de costume deschise la culoare, aţi observat cum se holbează lumea când apari prima dată cu un asemenea costum? După aceea nu prea-l mai băga-n seamă nimeni. Când l-ai îmbrăcat a treia oară, londonezii s-au obişnuit deja cu el. Spun „l-ai îmbrăcat”, fiindcă nu vorbesc din proprie experienţă. Eu personal nu port deloc asemenea lucruri. După cum v-am atras atenţia, numai păcătoşii se dedau la aşa ceva.

Totuşi, tare-aş vrea ca lucrurile să fie altfel decât cum v-am spus, să poţi fi virtuos, respectabil şi cu capul pe umeri fără să te transformi în sperietoare de ciori. Uneori mă uit în oglindă la cele două burlane ale mele (atât de

pitoresc denivelate pe la genunchi), la gulerul tare, la melon şi mă-ntreb cu ce drept merg eu prin lume să stric peisajul. Apoi îmi vin în minte nişte gânduri nesăbuite şi răutăcioase. Eu nu vreau să fiu virtuos şi respectabil. (Cu capul pe umeri n-am să fiu niciodată, aşa mi s-a spus, deci n-are rost să mai discutăm.) Vreau să-mi pun ciorapi lungi de culoarea levănţicii, pantaloni de catifea roşie până la genunchi şi-o tunică verde, bine strânsă pe trup, cu şliţuri paspoalate cu galben. Mai vreau o mantie de mătase bleu atârnată pe-un umăr, o pană neagră de vultur fluturându-mi la pălărie, o sabie mare, un şoim, o lance şi-un cal nărăvaş. Şi-aşa înveşmântat vreau să pornesc în lume ca să-nveselesc chipurile celor din jur şi să le-ncîn privirile. De ce oare ne dăm noi silinţa să părem ca nişte furnici ce se târăsc peste grămada lor de ţărână? De ce să nu nembrăcăm un pic mai vesel? Sunt sigur că dac-am face-o, am fi mai fericiţi. E drept, e-un lucru aproape lipsit de importanţă, dar şi noi suntem lipsiţi de importanţă. Ce rost are să ne facem că e altfel şi să stricăm toată chestia? Filosofii n-au decât să se închipuie ciori bătrâne, dacă le place. Eu însă vreau să fiu fluture.

În orice caz, femeile-ar trebui să se-mbrace nostim. E de datoria lor. Ele sunt florile acestei lumi şi-au fost sortite s-arate asta din plin. Noi, bărbaţii, le bârfim toată ziua, dar ştie cerul cât de searbăd-ar fi viaţa fără rochiile lor drăguţe şi fără figurile lor încântătoare. Cum mai înveselesc ele orice locşor în care intră! Ce agitaţie însorită aduc ele (ele, rudele, bineînţeles) în camerele noastre anoste de burlaci! Ce harababură încântătoare fac panglicile şi dantelele lor, mănuşile şi pălăriile, umbreluţele şi batistele! E ca şi cum un curcubeu călător ar fi dat buzna în odaie.

După părerea mea, toate farmecele verii se datorează culorilor minunate în care se-mbracă fetele. Îmi place să văd rozul, bleuul şi albul clipind printre copaci, stropind câmpia verde şi reflectând lumina soarelui. Zăreşti de departe culorile vii. Pe dealul din faţa ferestrei mele urcă acum patru rochii albe. Se văd bine, deşi sunt trei mile

până acolo. La început am crezut că-s pietrele poznaşe de pe marginea drumului care-au plecat în preumblare. Ce frumos e să priveşti copilele de la distanţă aşa de mare! În special dacă se-ntâmplă să fie tocmai nevastă-ta şi soacră-ta.

Vorbind despre câmpii şi pietre, mi-am adus aminte că vreau să spun, cu toată seriozitatea, câteva cuvinte despre ghetele femeilor. Toate femeile de pe aceste insule poartă ghete mult prea mari pentru ele. Pentru nimic în lume nu-şi pot găsi o gheată pe măsură. Meşterii cizmari nu au calapoade destul de mici.

N-am păr în cap de câte ori am văzut femei aşezându-se pe stinghia de deasupra a vreunui pârleaz şi spunând că nu mai merg mai departe, fiindcă ghetele le chinuie de nu mai pot să suporte. Totdeauna necazul a fost acelaşi: ghetele erau mult prea mari.

E timpul să schimbăm faţa lumii. În numele tuturor soţilor şi taţilor din Anglia cer cizmarilor să aibă o purtare mai creştinească. Cei ce ne ologesc şi ne torturează nevestele, fetele şi verişoarele nu vor scăpa nepedepsiţi. De ce nu pot fi ţinute în stoc calapoadele cele mai mici? Căci, după câte mă duce pe mine mintea, acestea sunt cele mai solicitate de majoritatea femeilor.

Cordonul e un alt articol de vestimentaţie feminină care, şi el, e întotdeauna prea mare. Croitorii fac cordoanele atât de largi încât, din când în când, cârligele şi urechiuşele cu care sunt prinse plesnesc cu un bubuit ca de tunet.

Nu pot pricepe de ce îndură femeile aceste nedreptăţi, de ce nu insistă să li se facă lucruri destul de mici ca să li se potrivească. Nu prea-mi vine a crede că n-au chef să se-agite pentru chestiuni de îmbrăcăminte (şi nimic altceva), căci îmbrăcămintea e unul din subiectele la care cugetă şi ele într-adevăr. E singura problemă care le interesează de la un cap la altul şi vorbesc despre ea cât e ziulica de lungă. Dacă vezi două femei împreună, poţi să-ţi pui la bătaie ultimul sfanţ că discută despre hainele lor şi-ale prietenelor. La o fereastră zăreşti două făpturi

copilăroase şi te-ntrebi ce vorbe dulci şi mângâietoare înfloresc pe buzele lor îngereşti. Faci câţiva paşi într-acolo şi-o auzi pe una grăind cam aşa:

— Cum îţi spuneam, am strâmtat cordonul, am dat drumul la o cusătură şi-acum mi se potriveşte de minune.

— Da, spune cealaltă, când mă duc la familia Jones. am să-mi pun rochia de culoarea prunei cu plastronul galben. Ştii, au nişte mănuşi *divine* la Puttick, doar o liră şi unsprezece pence.

Odată am făcut o plimbare cu trăsura prin Derbyshire în compania a doua doamne. Era un colţ de ţară minunat şi ele l-au admirat grozav. Tot timpul n-au vorbit decât de haine.

— Minunată privelişte, spuneam eu învârtind umbrela împrejur. Ia uitaţi-vă la dealurile albăstrii din depărtare! Punctişorul acela alb, cuibărit printre păduri, e Chatsworth[92], iar acolo…

— Da, foarte frumos într-adevăr, zice una în treacăt. Dar, la urma urmei, de ce nu-ţi iei un yard de tafta florentină?

— Cum, şi să las fusta aşa cum e-acum?

— Bineînţeles. Unde ziceţi că suntem?

Apoi le făceam atente la alte şi-alte frumuseţi care ne treceau prin faţa ochilor, iar ele se uitau în jur şi spuneau „încântător” sau „tare drăgălaş”. Imediat însă fiecare se extazia pentru batista celeilalte şi amândouă deplângeau decăderea volănaşelor de chembrică.

Cred că dacă două femei ar fi aruncate împreună pe o insulă pustie, şi-ar petrece tot timpul discutând în contradictoriu despre meritele pe care le au scoicile şi ouăle de păsări, folosite ca garnituri vestimentare şi în fiecare lună ar lansa o nouă modă de frunze de viţă.

Băieţii foarte tineri se gândesc destul de mult la îmbrăcăminte, dar nu vorbesc despre asta între ei. Nici n-ar putea fi încurajaţi în această direcţie. Tipul fercheş nu e privit cu ochi buni de bărbaţi. Fără doar şi poate cei de-un

92 Chatsworth - localitate în comitatul Derbyshire, sediul ducilor de Devonshire, unul din cele mai splendide locuri din Anglia (n.t.).

sex cu el îl vorbesc de rău mai mult decât e nevoie. Cusurul lui e inofensiv şi trece repede. Pe lângă asta, un bărbat care la 20 de ani nu e fercheş, la 40 o să fie şleampăt, cu gulerul murdar şi haina neperiată. La un tânăr e bună un pic de ferchezuială, căci e-n firea lucrurilor. Îmi creşte inima când văd un cocoş tânăr care-şi înfoaie penele, îşi întinde gâtul şi cântă de parcă toată lumea ar fi a lui. Nu mă dau deloc în vânt după oamenii modeşti şi retraşi. Şi nici alţii nu se dau, de fapt, oricât de mult ar trăncăni despre valoare neostentativă şi alte lucruri pe care nu le pricep nici ei.

Comportarea smerită şi umilă e-o mare greşeală. Tatăl lui Uriah Heep[93] nu prea cunoştea firea omenească. Altfel nu i-ar fi spus fiului său că oamenilor le place smerenia. În general, pe oameni nimic nu-i scoate mai tare din sărite decât asta. Certurile sunt jumătate din sarea şi piperul vieţii, dar cum să te certi cu nişte indivizi umili şi blajini? Ei ne abat mânia din drumul ei şi exact de lucrul ăsta n-avem nevoie absolut deloc. Noi vrem s-o lăsăm să răbufnească în afară. Ne-am străduit din răsputeri să ne-aducem într-o stare de furie îmbucurătoare şi tocmai când încercăm să anticipăm savoarea unei păruieli pe cinste, nenorociţii ăştia ne strică toate planurile cu umilinţa lor exasperantă.

Viaţa Xantipei trebuie să fi fost un chin nesfârşit alături de Socrate, acel om care te făcea să te urci pe pereţi cu calmul lui. Închipuiţi-vă o femeie măritată, sortită să-şi ducă zilele de azi pe mâine, fără cea mai mică ceartă cu bărbatul ei! Bărbatul ar trebui să-i facă pe plac nevestei în acest sens. Bietele femei, numai cerul ştie ce searbădă le e viaţa. Ele nu pot avea niciuna din bucuriile ce ni-s date nouă, bărbaţilor. Nu se duc la întâlniri politice, nu fac parte nici măcar din parlamentul local de amatori, sunt excluse din vagoanele pentru fumători de pe calea ferată londoneză şi niciodată n-apucă să vadă o foaie umoristică – sau, dacă apucă, nu ştiu că e umoristică: nimeni nu le

93 Uriah Heep - personaj din romanul *David Copperfield* de Charles Dickens (n.t.).

spune şi lor.

Bineînţeles, ştiind ce vid îngrozitor este existenţa pentru ele, le-am putea pune la dispoziţie din când în când o mică ceartă de toată frumuseţea ca să le-am uze, chiar dacă noi, bărbaţii, nu prea avem chef de aşa ceva. Un bărbat cu scaun la cap face întocmai şi este iubit în mod corespunzător, căci la inima femeilor merg exact micile amabilităţi de acest gen. Asemenea dovezi de autosacrificiu plin de iubire dau ocazie nevestei să spună prietenelor ce bărbat minunat e el, bineînţeles numai după ce respectivul a trecut în lumea celor drepţi.

Da, într-adevăr, biata Xantipa trebuie s-o fi dus foarte rău. Episodul cu găleata a fost zdrobitor pentru ea. Sărăcuţa, crezuse din tot sufletul c-o să-l înfurie cu asta! Se ostenise să umple găleata, poate că şi mersese cine ştie cât ca s-aducă special apă murdară. L-a aşteptat, iar el s-a purtat cum s-a purtat. După consumarea episodului, mai mult ca sigur că Xantipa s-a aşezat pe scaun şi-a tras un plâns pe cinste. Totul era lipsit de orice speranţă pentru biata copilă căci, după câte ştiu, n-avea o mamă la care să se ducă şi să-l facă pe Socrate de două parale.

Ce conta pentru ea că bărbatu-său era un mare filosof? Filosofia înaltă nu-i bună de nimic în căsnicie.

Odată un băieţel voia să se facă marinar. Căpitanul l-a întrebat ce ştie să facă. El i-a răspuns că poate să spună tabla înmulţirii de la coadă la cap, să lipească frumos alge într-un caiet, să spună de câte ori apare cuvântul „zămislit” în Noul Testament şi să recite „Băiatul stătea pe puntea în flăcări” şi „Suntem şapte” a lui Wordsworth[94].

— Mda, mda, nu ş’ ce să zic, spuse lupul de mare. Da’… cărbuni, d-ăştia ştii să cari?

Tot aşa şi când vrei să te-nsori. E mult mai important să te pricepi la nişte lucruri mărunte şi folositoare, decât să dai dovadă de cine ştie ce aptitudini nemaipomenite. În căsnicie mintea scade sub valoarea ei adevărată. Nimeni n-are nevoie de ea şi nici n-o apreciază măcar. Nevestele

---

94 William Wordsworth (1770 - 1850) - poet romantic englez (n.t.).

noastre ne cântăresc după nişte criterii de-ale lor în care strălucirea intelectuală nu face doi bani. Doamna şi iubita dumitale, stimate cititor, rămâne rece la deşteptăciunea şi talentul de care dai dovadă, nu-i pasă nici cât negru sub unghie de ele. Dă-i un bărbat care poate face ca lumea un comision fără să încerce să-şi folosească în acest scop judecata sau cine ştie ce tâmpenie asemănătoare. Dă-i un bărbat în care poate avea încredere c-o să ţină copilul cum trebuie şi care nu face pe nesuferitul când se serveşte friptura de berbec cam rece. Asta este genul de bărbat care place oricărei femei cu cap, nu vreunul din pisălogii care se-nvârt în cercuri ştiinţifice şi literare, întorc casa cu susu-n jos şi-i dau pe toţi afară cu neghiobiile lor.

DESPRE MEMORIE

„Mi-amintesc, mi-amintesc.
La noiembrie mă gândesc.
Pe când mierla de pe…”

Am uitat restul. E începutul primei poezii pe care-am învăţat-o, căci pe

„Tiri, rira, rara.
Pisica şi vioara”.

n-o iau în consideraţie, având un caracter frivol şi nedând dovadă de niciuna din calităţile adevăratei poezii. La un recital cu „Mi-amintesc, mi-amintesc” am strâns patru pence. Ştiam că sunt patru pence fiindcă mi se spusese că, dac-o să-i ţin până primesc încă doi, o să am în total şase pence, argument care, deşi de netăgăduit, nu m-a impresionat câtuşi de puţin. În consecinţă, banii i-am făcut praf (după cât mi-aduc aminte) chiar în dimineaţa următoare. Pe ce, n-aş putea să vă spun, fiindcă în această privinţă memoria nu m-ajută deloc.

Aşa stau lucrurile cu memoria. Nimic la ea nu merge până la capăt. E-un copil răzgâiat care şi-a stricat toate jucăriile. Mi-aduc aminte c-am căzut într-o groapă cu gunoi când eram puşti, dar n-am nici cea mai vagă amintire c-aş fi ieşit vreodată de-acolo. Dacă memoria ar fi singurul lucru în care putem avea încredere, aş fi forţat să cred că mă mai aflu încă în groapa respectivă. Altă dată, peste

vreo câţiva ani, eram implicat într-o scenă sentimentală deosebit de interesantă. Singurul lucru pe care mi-l aduc aminte cu claritate este că, exact la momentul critic, cineva a deschis uşa brusc cu un:

— Emily, te caută cineva!

A zis-o însă cu o voce funebră încât credeai că venise poliţia s-o ridice pe biata fată. Toate cuvintele tandre pe care mi le-a spus ea mie şi toate vorbele frumoase pe care i le-am spus eu ei mi s-au şters cu totul din memorie.

Viaţa toată e o ruină când privim înapoi: o coloană năruită unde era odată un portal masiv; un lemn de la fereastră unde-a fost cândva sălaşul dragei mele; o grămadă prăpădită de pietre înnegrite unde zburdau demult flăcări sprinţare şi, peste tot, lichenii palizi şi iedera cea verde şi căţărătoare.

Prin aburul uşor al timpului care estompează totul, lucrurile devin plăcute. Chiar şi tristeţea trecută pare dulce acum. Copilăria ni se-arată foarte veselă, toată numai cules de nuci, cercuri mânate cu băţul şi turtă dulce. Dojenile, durerile de dinţi şi verbele latineşti au fost pe deplin uitate – în special verbele latineşti. Ne-nchipuim că aveam parte de tare multă fericire pe vremea când mai eram încă nişte tineri cu caşul la gură, dar îndrăgostiţi până peste urechi. Tare-am vrea să putem iubi iar. Nu ne gândim însă niciodată la pumnalul înfipt în inimă, la nopţile fără somn sau la fierbinţeala care ne usca gâtlejurile când *ea* ne spunea că niciodată n-o să poată fi pentru noi altceva decât o soră – ca şi cum bărbatul are nevoie şi de alte surori în afară de cele cu care l-a blagoslovit cerul!

Da, aşa e! Când ne uităm înapoi, vedem numai strălucirea, niciodată întunericul. Lumina soarelui n-aruncă nicio umbră asupra trecutului. Drumul pe care l-am făcut se-ntinde neted şi lin în urma noastră. Pietrele colţuroase nu le vedem. Ne oprim privirea numai asupra trandafirilor de pe marginea drumului. Măceşii solizi care ne-au înţepat de-atâtea ori sunt acum, priviţi cu ochii amintirii, numai nişte cârcei inofensivi care se leagănă în

vânt. Bine că-i aşa. Bine că lanţul care se tot lungeşte, lanţul memoriei, are numai verigi plăcute şi că amărăciunea şi mâhnirea de azi se vor şterge cu un zâmbet mâine dimineaţă.

Ai impresia că partea cea mai strălucitoare a lucrurilor este şi cea mai bună, cea mai minunată. Când vieţile noastre prăpădite se scufundă în marea întunecată a uitării, bucăţica cea mai luminoasă şi mai veselă se scufundă ultima. Stă deasupra apei, la vedere, multă vreme, în timp ce gândurile-ncrâncenate şi durerea sfâşietoare sunt îngropate adânc pe fundul mării. De-acolo nu ne mai tulbură niciodată.

Bănuiesc că tocmai această strălucire a trecutului îi face pe bătrâni să spună atâtea baliverne despre vremea când erau ei tineri. Se pare că atunci lumea era ceva nemaipomenit, iar lucrurile semănau mai mult cu ceea ce-ar trebui să fie. Băieţii *erau* băieţi, iar fetele erau altfel. Şi iernile semănau mai mult cu iernile. Verile nu erau deloc catastrofele-astea care ne induc în eroare în ziua de azi. Cât despre faptele grozave şi evenimentele nemaipomenite petrecute pe vremea aceea, ai nevoie de trei oameni zdraveni ca să creadă jumătate din ele.

Îmi place s-aud pe câte un bătrân povestind despre asta unui grup de tineri care, ştie el sigur, n-o să-l poată contrazice. Începi să-ţi faci probleme serioase dacă, după un timp, nu jură cu mâna pe inimă că în copilăria lui luna strălucea pe cer în fiecare noapte şi jocul preferat la şcoală era să arunce în sus taurii înfuriaţi şi să-i prindă apoi cu pătura.

Aşa a fost întotdeauna şi aşa va fi şi de acum încolo. Bătrânii din tinereţea bunicilor noştri cântau un cântec cu acelaşi refren. Tinerii din ziua de astăzi vor îngâna pe nas exact aceleaşi prostii spre exasperarea generaţiei următoare.

„O, de s-ar putea întoarce vremurile bune de acum 50 de ani!” Asta a fost tânguiala permanentă din ziua în care Adam a împlinit 51 de ani! Luaţi literatura de la 1835 şi veţi vedea că poeţii şi romancierii cereau acelaşi lucru

imposibil, aşa cum ceruseră minnesängerii germani cu mult înaintea lor, şi cum ceruseră vechii autori de epopei scandinave şi mai demult. Pentru acelaşi lucru au suspinat prorocii din vechime şi filosofii din Grecia antică. Din relatările existente reiese clar că, de la facerea lumii-ncoace, lucrurile merg din ce în ce mai prost. Tot ce pot să spun este că lumea asta trebuie să fi fost un loc deosebit de încântător când s-a deschis prima dată pentru public. E foarte plăcută şi-acum, dacă stai cât mai mult la soare şi priveşti ploaia cu îngăduinţă.

Fără putinţă de tăgadă, lumea trebuie să fi fost ceva mai încântătoare în dimineaţa înrourată a creaţiunii. Pe-atunci era tânără şi proaspătă. Picioarele milioanelor de hoinari nu culcaseră încă la pământ iarba crudă, iar hărmălaia oraşelor nenumărate nu izgonise liniştea pentru totdeauna. Viaţa trebuie să fi fost ceva nobil şi solemn pentru acei părinţi ai rasei omeneşti, care se plimbau sub cerul nesfârşit în picioarele goale şi cu nişte mantii largi pe ei. Trăiau în corturi mângâiate de razele soarelui, în mijlocul. cirezilor care mugeau. Puţinele lucruri de care aveau nevoie, le luau din mâna iubitoare a naturii. Trudeau, vorbeau şi cugetau. Pământul cel mare se învârtea în tăcere, neatins încă, pe vremea aceea, de niciun necaz, de nicio nedreptate.

Zilele-acelea s-au dus pentru totdeauna. Copilăria liniştită a omenirii, petrecută în luminişuri de pădure şi lângă clipocitul râurilor, a rămas undeva departe. Viaţa se-afundă tot mai mult spre maturitate prin tumult, îndoială şi speranţă. Vremea ei de pace molcomă a trecut. Are o operă de terminat şi trebuie să se grăbească. Habar n-avem în ce constă opera asta şi care e partea de contribuţie a lumii la marele plan. Totuşi mâinile noastre conştiincioase ajută de zor. Aidoma vietăţilor minuscule care construiesc coralul sub apa adâncă şi întunecată, fiecare din noi ne agităm şi ne luptăm pentru ţinta noastră micuţă, dar nu ne gândim niciun pic la opera cea mare.

Hai s-o terminăm odată cu regretele şi nostalgia după zilele care nu se vor reîntoarce niciodată. Ce-avem de

făcut e în faţa noastră, nu în spate. Îndemnul trebuie să ne fie „Înainte!” Să nu stăm cu braţele încrucişate holbându-ne la trecut ca şi cum el ar fi construcţia însăşi. Trecutul e doar temelia. Să nu ne irosim viaţa, să nu ne rănim inima gândindu-ne-ntruna la ce-ar fi putut să fie şi uitând că acel mare „poate” se află chiar sub nasul nostru. Ocaziile zboară, iar noi stăm şi deplângem şansele pierdute. Fericirea vine spre noi, dar n-o vedem din cauza fericirii dispărute.

Cu mulţi ani în urmă, când, în fiecare seară, plecam de la gura sobei şi-o porneam în minunata ţară a basmelor, am întâlnit un cavaler cinstit şi voinicos. Prin multe primejdii trecuse şi multe neamuri văzuse. Toată lumea-l cunoştea. Era viteaz şi încercat în lupte. De frică nici n-auzise, în afară de cazurile când, probabil, chiar şi un viteaz s-ar fi temut, fără însă să se ruşineze de asta. Aşadar într-o bună zi, pe când cavalerul nostru, stors de vlagă, îşi îmboldea calul pe o cale tare-anevoioasă, îndurerata lui inimă îi spuse că nu-a a bună (drumul istovitor era de vină). Stânci negre de dimensiuni monstruoase îi atârnau ameninţătoare deasupra capului, iar omul nostru le şi vedea prăvălindu-se şi îngropându-l dedesubt. De-o parte şi de alta a drumului erau prăpăstii fără fund şi peşteri întunecoase în care sălăşluiau tâlhari crunţi şi balauri înfricoşători, de pe fălcile cărora sângele curgea în şiroaie. Pe drum era beznă neagră, ca în inima nopţii. Virtuosul nostru cavaler fu cuprins de frică şi-şi spuse că n-o să meargă mai departe, ci va căuta pentru blândul său armăsar un alt drum presărat cu mai puţine primejdii. Dar când se-ntoarse şi se uită înapoi, nu mică fu mirare bravului cavaler. Tot drumul de până atunci dispăruse fără urmă. Parcă-l înghiţise pământul. La picioarele calului se căsca o prăpastie imensă. Atât era de adâncă şi nesfârşită, că nici nu i se zărea fundul. Când văzu Sir Ghelent că de întors nu mai putea fi vorba, înălţă o rugă milostivului sfânt Cuthbert şi, dând pinteni calului, o porni înainte vesel şi cu inima vitează. Nici cel mai mic rău nu s-a atins de el.

De pe drumul vieţii nu te poţi întoarce. Firavul pod al timpului pe care păşim se-afundă-n eternitate cu fiecare pas de-al nostru. Trecutul ne-a părăsit pentru totdeauna. E strâns şi pus sub cheie, căci nu ne mai aparţine. Niciun cuvânt nu poate fi luat înapoi, niciun pas nu poate fi retras. Prin urmare, ca nişte cavaleri adevăraţi ce suntem, trebuie să luăm drumul pieptiş, nu să plângem aiurea fiindcă, oricum, tot nu mai putem da înapoi.

În fiecare clipă începe-o viaţă nouă pentru noi. Hai să-i ieşim veseli în întâmpinare. Vrând-nevrând trebuie să mergem înainte. O să mergem mai bine dacă privim în faţă, decât dacă ne-aruncăm privirile înapoi.

Mai deunăzi vine la mine un prieten care, cu foarte multă elocvenţă, mă îndeamnă să învăţ un sistem minunat prin care s-a zis cu uitarea. Nu ştiu de ce ţinea morţiş la asta. Poate pentru că uneori mai împrumut câte-o umbrelă şi, în toiul jocului de whist, am darul să ies şi eu în evidenţă cu vreo blândă remarcă de genul: „Vai de mine şi de mine, tot timpul am crezut că treflele sunt atu”. Am refuzat oferta totuşi, în ciuda avantajelor pe care amicul meu mi le prezentase atât de atrăgător. În viaţa majorităţii oamenilor sunt lucruri care trebuie uitate spre binele tuturor. Vremea aceea, demult de tot, când nu ne-am purtat chiar atât de onorabil şi de cinstit cum, probabil, am fi făcut acum – acea abatere de la calea strictei probităţi pe care-am comis-o odată, din nefericire, şi asupra căreia, din şi mai multă nefericire, am fost prinşi – acea nebunie, acea meschinărie, acea nedreptate. Ei bine, ne-am ispăşit pedeapsa, am suferit cumplit în orele-acelea înnebunitoare când ne chinuiau remuşcările zadarnice, când înduram tortura pârjolitoare a ruşinii şi, probabil, dispreţul celor pe care-i iubeam. Hai să uităm totul. O, tâmpule, părinte drag şi bun, cu mâinile tale blajine ridică piatra acelor amintiri amare de pe inima noastră mult prea îndurerată. Fiecare clipă ne aduce alte necazuri şi nu le putem ţine piept la toate.

Trecutul nu trebuie-ngropat. Muzica vieţii nu s-ar mai auzi dacă am rupe coardele amintirii. Din grădina

Mnemosinei[95] trebuie scoase numai buruienile otrăvitoare, nu şi florile. Vă aduceţi aminte de eroul lui Dickens din „Omul bântuit de aduceri aminte”? Ţineţi minte cum se ruga să i se dea uitarea, iar, când a avut-o, a cerut din nou amintirea? Nu vrem să doborâm chiar toate fantomele. Fugim numai de cele sălbatice, cu ochi de fiară. Fie ca cele blânde şi bune să ne bântuie cum vor ele. Nu ne temem.

Vai mie! Lumea se umple de stafii pe măsură ce îmbătrânim. Ca să le vedem figurile ireale şi să le-auzim foşnetul veşmintelor prin noapte, nu-i nevoie să le căutăm prin cimitire lugubre, nici să dormim în case părăsite, înconjurate de şanţuri pline cu apă. Orice casă, orice odaie, orice scaun care scârţâie are o stafie a lui, numai a lui. Bântuie prin camerele goale şi se strâng în jurul nostru ca frunzele moarte, învârtejite de vântul toamnei. Unele ne fac să le simţim prezenţa, altele nu. Nu ştim niciodată când apar. Cândva, pe când trăiau, le-am strâns mâinile, le-am iubit, ne-am certat cu ele, am râs cu ele, le-am spus gândurile, speranţele şi ţelurile noastre (cum, de altfel, ni le-au spus şi ele pe-ale lor), până când am simţit că inimile ni s-au unit atât de bine încât putem sfida puterea precară a morţii. Dar s-au dus şi le-am pierdut pentru totdeauna. Ochii lor nu se vor mai uita niciodată într-ai noştri şi niciodată nu le vom mai auzi glasurile. Acum numai umbrele vin spre noi şi ne vorbesc. Printre lacrimi le vedem întunecate şi iluzorii. Plini de dor, întindem mâinile spre ele, dar sunt numai aer.

Stafiile! Sunt în preajma noastră zi şi noapte. Merg lângă noi pe strada aglomerată, sub soarele orbitor. Stau lângă noi acasă, în amurg. Le vedem feţişoarele privind prin ferestrele vechii şcoli. Le-ntâlnim în pădure, pe poteca unde ne jucam în copilărie. Sst! Nu le-auziţi râsul înfundat din spatele tufelor cu mure? Şi chiotele îndepărtate prin poienile cu iarbă deasă? Pe-aici, prin câmpia netulburată şi pe lângă pădure, unde pândesc umbrele înserării, şerpuieşte cărarea de unde ne urmăream iubita cu privirea

95 Mnemosina - personificarea memoriei în mitologia greacă (n.t.).

în fapt de seară. Acum e-acolo, cu rochia ei fină ca spuma laptelui, pe care-o ştiam atât de bine, cu boneta cea mare legănându-i-se în mânuţele frumoase, cu părul castaniu bătut de soare, încâlcit cum nu se mai poate. Sunt cinci mii de mile pân' acolo, nu mai puţin! E moartă, ştim bine. Şi ce-i cu asta? Acum e lângă noi, ne putem uita în ochii ei râzători şi-i putem auzi glăsciorul. La pârleazul de lângă pădure o să dispară şi-o să rămânem singuri. Umbrele-o să se furişeze peste câmpie şi vântul nopţii va trece pe lângă noi gemând. Stafiile! Sunt mereu cu noi şi vor fi mereu, atâta vreme cât bătrâna şi întristata lume va fi ecoul suspinelor de despărţire, atâta vreme cât crâncenele corăbii vor pleca pe mările nesfârşite şi pământul rece şi verde va apăsa cu toată greutatea pe inimile celor iubiţi.

Să ştiţi însă, stafii nedorite, că lumea ar fi şi mai tristă fără voi. Veniţi la noi, vorbiţi-ne voi, stafii ale iubirilor noastre de demult. Stafii ale tovarăşilor de joacă, ale iubitelor, ale vechilor prieteni, ale tuturor băieţilor şi fetelor cu zâmbetul pe buze, veniţi la noi şi staţi cu noi, căci tare multă singurătate-i pe lumea asta. Prietenii noi, figurile noi nu sunt ca acelea de demult. Nu-i putem iubi şi nici nu putem râde cu ei aşa cum v-am iubit şi cum am râs cu voi. O, stafii ale tinereţii noastre, când ne plimbam împreună, lumea era veselă şi luminoasă. Acum a-mbătrânit şi ea. Noi obosim tot mai repede şi numai voi ne puteţi aduce înapoi strălucirea şi prospeţimea de-atunci.

Memoria e o mare fabricantă de stafii. Ca o casă bântuită, pereţii ei produc întotdeauna ecoul paşilor nevăzuţi. Prin ferestrele sfărâmate vedem zburând umbrele celor morţi. Cele mai triste umbre din toate sunt umbrele eurilor noastre moarte cândva, demult. O, feţele-acelea tinere şi strălucitoare, pe care se citesc adevărul şi onoarea, gândurile bune şi curate, năzuinţele nobile! Cu cât reproş se uită la noi ochii-aceia adânci şi limpezi!

Tare mă tem că bieţii băieţi au motive să fie mâhniţi. Minciuna, înşelătoria şi neîncrederea ni s-au furişat în inimă încă de pe vremea aceea, când nu începusem să ne radem barba. Şi cât de mult voiam să fim mari şi buni!

E bine că nu putem privi în viitor. Puţini băieţi de 14 ani nu s-ar ruşina când ar vedea cum o s-arate la 40.

Câteodată-mi place să stau de vorbă cu acel ins ciudat şi mititel care am fost eu odată, demult de tot. Cred că şi lui îi place fiindcă vine-atât de des seara, când sunt singur numai cu pipa şi-ascult şuşotelile flăcărilor. Îi văd figura serioasă uitându-se la mine prin fumul parfumat care pluteşte pe deasupra mea. Îi zâmbesc. Îmi zâmbeşte şi el, dar zâmbetul lui e-aşa de grav şi demodat. Sporovăim despre vremurile de demult. Din când în când mă ia de mână şi amândoi ne furişăm printre zăbrelele înnegrite din faţa focului. Prin peşterile întunecate şi încinse ajungem în ţara de dincolo de lumina focului. Acolo găsim zilele de altă dată şi începem să hoinărim prin ele împreună. Mergem şi-mi spune ce simte şi gândeşte. Râd de el din când în când, dar în momentul următor mă căiesc căci el e atât de grav, încât mă cuprinde ruşinea c-am fost aşa de uşuratic. Şi la urma urmelor, ar trebui să arăt respect faţă de o persoană atât de bătrână pe lângă mine, faţă de o persoană care *a fost* eu însumi cu mult înainte de a deveni *eu* eu însumi.

La început nu prea vorbim, ci doar ne uităm unul la altul: eu în jos la părul lui buclat şi la funda albastră, el în sus şi dintr-o parte, tropăind uşurel primprejur. Într-o oarecare măsură mi se pare că ochii rotunzi şi sfioşi nu prea sunt de acord cu mine. El suspină un pic ca şi cum ar fi dezamăgit. După un timp însă, timiditatea i se mai toceşte şi individul începe să trăncănească. Îmi spune toate basmele lui preferate (chiar de câte şase ori), că are un cobai, că tăticu' zice că basmele nu-s adevărate şi că, nu-i aşa că-i păcat, îl'n'că el tare mult ar fi vrut să fie cavaler, să lupte cu balaurul şi să se-nsoare cu o prinţesă. Dar pe la 7 ani dobândeşte păreri mai practice despre viaţă: ar vrea să fie mare ca să se facă barcagiu şi să câştige o grămadă de bani. Poate că asta e urmarea faptului că s-a îndrăgostit (ceea ce se întâmplă cam în vremea aceasta) de domnişoara de la lăptărie în etate de 6 ani. Indiferent cât de mari or fi ele-acum, cerul să-i aibă-n

pază picioruşele care se fâţâiau întruna! Băiatul ţine tare mult la ea, e clar, căci într-o zi îi dă una din principalele lui comori, un briceag cât toate zilele, cu patru lame ruginite şi un tirbuşon, acesta din urmă având darul să sară singur într-un mod misterios şi să se-nfigă în piciorul posesorului. Ea-i o gâgâlice plină de afecţiune şi, prin urmare, îşi încolăceşte braţele pe după gâtul lui. Fără vreo ezitare, îl sărută pentru briceag acolo, în faţa lăptăriei. Dar lumea îngustă la minte (în cazul de faţă reprezentată prin persoana băiatului de la magazinul de trabucuri de alături) îşi bate joc e asemenea dovezi de iubire. La care, tânărul meu prieten se pregăteşte cum se cuvine să-i dea băiatului de la magazinul de trabucuri de alături un pumn în cap. Tentativa eşuează însă şi, în schimb, băiatul de la magazinul de trabucuri de alături îi dă *lui* un pumn în cap.

Apoi vine viaţa de şcoală cu micile ei amărăciuni şi strigăte voioase, cu glumele grozave şi lacrimile fierbinţi vărsate deasupra cumplitelor verbe latineşti şi pe idioatele de caiete vechi. La şcoală se nenoroceşte el pe viaţă (şi-acum cred lucrul ăsta cu fermitate) încercând să-nveţe pronunţia nemţească. Tot aici este el pătruns de importanţa pe care naţiunea franceză o acordă peniţelor, cernelii şi hârtiei.

— Aveţi peniţe, cerneală şi hârtie?

Aceasta este prima întrebare pe care un francez o adresează altui francez când se-ntâlnesc.

De regulă, celălalt n-are de nici unele, dar spune că unchiul fratelui său le are pe toate trei. Pe primul se pare că-l doare-n cot de unchiul fratelui celui de-al doilea individ. Ce vrea el să ştie acum este dacă vecinul mamei celui de-al doilea francez are toate aceste lucruri.

— Vecinul mamei mele n-are nici peniţe, nici cerneală, nici hârtie, răspunde celălalt când, evident, nu mai are mult până-şi iese din minţi.

— Are copilul grădinăresei tale peniţe, cerneală sau hârtie?

Aici l-a înţeles precis. După ce s-a frământat pentru nesuferitele-alea de peniţe, cerneală şi hârtie (destul ca să

nenorocească pe toată lumea), se dovedeşte că copilul propriei sale grădinărese nu are de nici unele. O asemenea descoperire ar fi închis gura oricui, în afara exerciţiomanului francez. Totuşi asupra acestei creaturi neruşinate, descoperirea rămâne fără efect. Lui nici nu-i trece prin cap să-şi ceară scuze, ci spune că mătuşa lui are nişte muştar.

Şi astfel, dobândind cunoştinţe mai mult sau mai puţin inutile care, din fericire, vor fi curând uitate, trece şi copilăria. Şcoala de cărămidă roşie dispare din faţa ochilor şi noi ne întoarcem la strada mare a lumii. Micuţul meu prieten nu mai e mic acum. Jachetei lui scurte i-au crescut cozi ca de frac. Şapca mototolită (aşa de folositoare atât ca batistă cât şi ca pahar şi armă de atac) a crescut înaltă şi s-a făcut lucioasă. În locul condeiului de ardezie, amicul ţine în gură o ţigară, al cărei fum îl deranjează fiindcă-i intră pe nas. Un pic mai târziu încearcă un trabuc (acesta fiind mai şic) – o havană mare şi neagră. Se pare că nu i-a priit deloc, fiindcă după aceea îl găsesc stând aplecat deasupra unei găleţi, în bucătăria din spatele casei, şi jurând solemn că n-o să mai fumeze niciodată.

Acum mustaţa i se vede aproape cu ochiul liber, moment în care el se-apucă imediat să bea *brandy* cu sifon şi se închipuie bărbat în toată firea. Pomeneşte despre „doi la unu în dezavantajul echipei favorite”, vorbeşte despre actriţe ca „micuţa Emmy” sau „Kate” sau „Bombonica” şi sporovăieşte despre cât a „pierdut la cărţi aseară” într-un mod care dă de înţeles că e vorba de mii, deşi, ca să fim drepţi cu el, suma reală e probabil un şiling şi doi pence. De asemenea, dacă văd eu bine – fiindcă în această ţară a amintirilor lumina e totdeauna difuză – îşi lipeşte de ochi un monoclu şi se-mpiedică de toate alea.

Neamurile sale de sex femeiesc, îngrijorate foarte de aceste lucruri, se roagă pentru el (binecuvânta-le-ar cerul inimile lor milostive). Au năluciri despre spânzurători şi procese la Old Bailey[96], care le apar drept singura şansă

96 Old Bailey - pricipala curte cu juri din Londra (n.t.).

pentru un asemenea desfrânat nechibzuit. Acum e momentul când previziunea primului său învăţător (conform căreia nenorocitul va ajunge rău de tot) ia proporţiile unei profeţii inspirate.

La vârsta asta tratează sexul opus cu un dispreţ aristocratic, are despre sine o părere zornăitor de bună şi adoptă o atitudine de condescendenţă amicală faţă de toţi bărbaţii în vârstă, prieteni de-ai familiei. Una peste alta, trebuie să recunoaştem că în această perioadă are ceva stofă de licheluţă în el.

Totuşi treaba asta nu ţine nu ştiu cât. Nu peste multă vreme-l pocneşte dragostea care scoate toată fanfaronada din el. Observ că acum ghetele îi sunt mult prea mici, iar părul e înspăimântător şi minunat de aranjat. Citeşte mai multă poezie decât citea înainte şi ţine în dormitor un dicţionar de rime. În fiecare dimineaţă Emily Jane găseşte pe podea bucăţele de hârtie pe care se poate citi despre „inimi nemiloase şi-ale iubirii săgeţi tăioase”, despre „ochi neasemuiţi şi suspine de iubiţi” şi multe altele din vechiul şi bătrânul cântec pe care băieţii doresc din tot sufletul să-l cânte, iar fetele să-l asculte, deşi-şi întorc căpşoarele delicate şi se fac că n-au auzit nimic.

Cu toate-acestea se pare că drumul iubirii nu e prea neted fiindcă, ceva mai târziu, bietul băiat întrece măsura şi mai mult merge de colo-colo prin cameră decât doarme. Figura lui îţi sugerează orice în afară de clopote de nuntă şi fericirea de după aceea.

În momentul acesta băiatul dispare. S-a dus micuţul şi nebunaticul care-a crescut sub ochii mei în timp ce ne plimbam.

Sunt singur şi pe drum e întuneric. Mă-mpiedic. Nu ştiu de ce şi nici nu-mi pasă, căci drumul nu duce nicăieri şi nu-i nicio lumină care să mă călăuzească.

În sfârşit a venit şi dimineaţa şi constat c-am devenit eu însumi.

Din ALTE GÂNDURI ALE UNUI PIERDE-VARĂ
DESPRE ARTA DE A TE HOTĂRÎ

— Ei, ce zici, draga mea, pe care să-l iau? Vezi tu,

dacă-l iau pe-ăla roşu, n-am să pot purta pălăria roşie, fiindcă-i altă nuanţă.

— Atunci de ce nu-l iei pe-ăla gri?

— Da, ai dreptate! Cred că griul o să fie *mai potrivit*.

— E-un material bun.

— Da, şi-i un gri *frumos*. Ştii ce vreau să spun. Nu-i un gri *comun*, deşi griul e de obicei o culoare total *neinteresantă*.

— E liniştit, stins.

— Ceea ce-mi place la roşu e că-i aşa de cald. Roşul te face să simţi că *ţi-e* cald, chiar când *nu* ţi-e. Cred că mă-nţelegi, draga mea.

— Ia-l atunci pe cel roşu. Ţie-ţi stă bine.

— Zău? Vorbeşti serios?

— Dacă ai puţină culoare în obraji…

— Păi tocmai aici e buba. Nu, cred că oricum griul e *mai sigur*.

— Deci îl luaţi pe-ăsta gri, doamnă?

— Da, cred că-i mai bine. Tu ce zici, draga mea?

— Şi mie-mi place foarte mult.

— Stofa se poartă bine. Am să-i pun o garnitură de… Vai de mine, sper că n-ai tăiat-o încă!

— Tocmai era s-o tai, doamnă.

— Stai un pic să mă mai uit o dată la ăla roşu. Să-ţi spun ceva, scumpa mea. Acu’ mi-am dat seama că blana de cincilă ar merge minunat pe ceva roşu.

— Asta cam aşa e.

— Şi cincila o *am* deja.

— La urma urmei de ce nu l-ai lua pe-ăla roşu?

— Mă tot gândesc la pălăria aia.

— N-ai altceva cu ce s-o porţi?

— Absolut nimic şi-ar fi un vis cu griul ăsta. Ce mai încolo-ncoace, iau materialul gri. Culoarea asta e-ntotdeauna uşor de asortat.

— Cât aţi spus, doamnă? Paisprezece yarzi?

— Da, paisprezece yarzi o să-mi ajungă, fiindc-am să-l combin cu… O clipă, te rog. Draga mea, ştii ce mi-a venit în minte? Dacă iau griul, n-o să am la ce purta jacheta

neagră.

— N-ar merge oare cu gri?

— Nu prea, oricum nu aşa cum ar merge cu roşu.

— Dac-aş fi în locul tău, aş lua roşul. Nu-ţi place mai mult?

— Nu, personal prefer griul. Dar, bineînţeles, trebuie să mă gândesc la toate şi… Sfinte Sisoe, atâta-i ceasul?

— Nu, doamnă, merge cu zece minute în urmă. Totdeauna dăm ceasurile cu câteva minute înapoi.

— Şi noi. care trebuia să fim la doamna Jannaway la 12 şi-un sfert… Cât timp îţi mai mănâncă cumpărăturile-astea. Când am pornit de-acasă?

— Cam pe la 11, nu?

— Zece jumătate. Acum mi-aduc aminte. Zisesem că plecăm la nouă jumătate. De două ore suntem pe drumuri.

— Şi, după cum se vede, prea multă treabă n-am făcut pân-acuma.

— De fapt, n-am făcut nimic şi-aveam de gând să fac *atâtea*. La doamna Jannaway *trebuie* să merg, nici nu-ncapa vorbă. Portofelul meu e cumva la tine? A, lasă că l-am găsit.

— După cum văd, nu te-ai hotărât încă dacă-l iei pe-ăla gri sau pe-ăla roşu.

— Nici eu nu mai ştiu ce vreau. Acu’ câteva minute mă hotărâsem, dar mi-a zburat totul din cap. Da, mi-amintesc, roşu. Am să iau roşul. Nu, vreau să spun griul.

— Draga mea, dacă ţii minte, ultima dată vorbeai despre roşu.

— Da, aşa e, ai dreptate. Asta nu pot eu să suport când pornesc după cumpărături. Uneori mă zăpăcesc pur şi simplu.

— Deci v-aţi hotărât pentru roşu, doamnă.

— Da, da, mai bine nici nu cred că se poate. Dumneata ce zici? Alte nuanţe de roşu nu mai ai, nu-i aşa? Roşul ăsta-i aşa de urât!

Vânzătorul i-aminteşte că i-a arătat mai înainte toate nuanţele de roşu pe care le are şi că nuanţa asta a ales-o *ea*, cu mâna ei, fiindcă i-a plăcut foarte mult.

— Da, foarte bine, zice ea cu aerul omului care nu mai are nicio grijă pe lumea asta. Trebuie să-l iau. Nu-mi mai fac probleme că şi-aşa am pierdut jumătate de zi.

Afară, îi vin în minte trei obiecţii de netăgăduit la roşul cu pricina şi trei argumente zdrobitoare conform cărora ar fi trebuit să aleagă griul. Stă şi se-ntreabă dac-or vrea să i-l schimbe în cazul că s-ar întoarce şi-ar sta de vorbă cu şeful de raion. Prietena ei, care vrea şi ea să mai apuce masa de prânz, crede că nu.

— Uite, asta nu-mi place mie când merg după târguieli, zice ea. Pur şi simplu n-am timp să mă gândesc ca lumea.

Îşi spune că n-o să mai pună niciodată piciorul în magazinul acela.

Râdem noi de ea, dar oare e vreunul din noi mai breaz? Ia spune sincer, prietene, tu, cel coborât cu hârzobul din cer, n-ai stat niciodată în faţa garderobei, chinuit de nehotărâre, şi nu te-ai întrebat dacă, în ochii ei, n-ai apărea mai impozant, îmbrăcat fiind cu costumul de *tweed*[97] aspru, care-ţi scoate-atât de bine-n evidenţă umerii laţi? Sau cu obişnuita redingotă neagră care, la urma urmei, e mai potrivită pentru silueta unui bărbat care se apropie, hai să zicem, de 29 de ani? Sau, poate şi mai bine, de ce nu cu costumul de călărie? N-am auzit-o noi spunând ce bine arată Jones cu cizmele înalte şi pantalonii de călărie până la genunchi? Fir-ar să fie de treabă, dar noi avem un picior mult mai frumos decât Jones. Ce păcat că pantalonii de călărie sunt atât de bufanţi în ziua de astăzi! De ce-o fi tinzând moda masculină să ascundă din ce în ce mai mult piciorul bărbatului? Cu cât femeile se jenează mai puţin să-şi arate picioarele, cu atât mai multe reticenţe avem noi când e vorba să le-arătăm pe-ale noastre. De ce nu se mai poartă astăzi ciorapii de mătase şi pantalonii colanţi de pe vremea bunicilor noştri? Ne-am făcut cumva mai modeşti sau s-a petrecut vreo schimbare în

97 Tweed - stofă aspră de lână cu un desen stropit (de obicei în două culori), care se foloseşte în special la confecționarea hainelor bărbăteşti (n.t.).

dezavantajul nostru şi de-aceea e recomandabil s-ascundem ce mai e de-ascuns?

Personal n-am să-nţeleg niciodată de ce ne iubesc femeile. Ceea ce le atrage trebuie să fie valoarea noastră intrinsecă, meritul nostru veritabil, în niciun caz înfăţişarea. Dacă stăm să judecăm, ce-ar putea să găsească o femeie la unul cu pantaloni de tweed, haină şi vestă neagră de angora, guler ţeapăn şi ţilindru?! Nu, fără nicio discuţie, tăria noastră de caracter (şi numai ea) le smulge admiraţia.

Odată, când am apărut costumat la un bal mascat, m-am convins de ce vremuri minunate trebuie să fi avut parte strămoşii noştri. Ce reprezentam nu ştiu şi nici nu prea mă interesează. Ştiu numai că era ceva cazon. Îmi mai aduc aminte că, pe la piept costumul mi-era cu două numere mai mic, iar pălăria cu trei numere mai mare. Am căptuşit-o cu perniţe şi m-am ospătat la prânz cu cotlete şi-o jumătate de sticlă de sifon. În copilărie am câştigat premii la matematică şi istoria Sfintei Scripturi – nu prea des, dar mi s-a întâmplat totuşi. Un critic literar (care-i acum pe lumea cealaltă) mi-a lăudat cândva o carte. Ştiu că au fost ocazii când comportarea mea a stârnit admiraţia unor oameni de seamă. Dar niciodată, absolut niciodată de când mă ştiu, nu m-am simţit mai mândru, mai mulţumit de mine însumi decât în seara aceea când, încheindu-mi ultima copcă, mi-am privit în oglinda imensă eul în mărime naturală. Eram un vis, nu altceva. O spun eu deşi nu de la mine-ar trebui să vină, dar nu sunt singurul care-a spus-o. Eram un vis plin de splendoare. Fondul era roşu şi pe el se lăfăiau fireturi aurii (unde era loc pentru asemenea fireturi aurii). Unde nu mai era niciun locşor pentru fireturi aurii, acolo atârnau şnururi aurii, ciucuri şi bentiţe. Nasturi şi catarame aurii mă strângeau zdravăn, centuri şi eşarfe brodate cu fir auriu mă mângâiau, smocuri de păr de cal alb îmi fluturau deasupra capului. Nu sunt sigur dacă totul era pus unde trebuie, dar m-am descurcat eu cumva şi-arătam bine. Costumul mi se potrivea. Succesul pe care l-am avut m-a făcut să cunosc firea femeilor. Fetele care

până atunci fuseseră reci şi distante faţă de mine s-au strâns în jurul meu cerându-mi cu timiditate parcă să le bag în seamă. Fetele cărora le zâmbisem îşi pierdeau capul şi-şi dădeau aere. Fetele care nu-mi fuseseră prezentate se-mbufnau şi le bruftuluiau pe cele care-avuseseră şansa să facă cunoştinţă cu mine. Mi-a părut foarte rău pentru o biată copilă cu care-am stat pe tuşă două dansuri (jos a stat numai ea, în timp ce eu, graţios cum mă ştiţi, am stat alături în picioare. Fusesem sfătuit de costumier să *nu* m-aşez pe scaun pentru nimic în lume.) Tipul ei era un tânăr destoinic, băiatul unui intermediar în comerţul cu bumbac. Sunt sigur c-ar fi fost un soţ minunat pentru ea. Dar idiotul a venit costumat ca o sticlă de bere.

Dacă mă gândesc niţeluş, poate că-i mai bine c-a dispărut moda aia. O săptămână cu costumul acela şi modestia mea înnăscută ar fi avut de suferit.

Ne întrebăm de ce balurile mascate nu mai sunt în vogă în epoca asta a noastră atât de cenuşie. Instinctul copilăresc de-a ne „găti”, de-a „părea ceea ce nu suntem” nu ne-a părăsit încă. Uneori ne plictisim să fim tot mereu noi înşine. Odată am asistat la o discuţie care se-ncinsese în jurul mesei de ceai şi luase următorul curs: Ar vrea vreunul dintre noi, la o adică, să facă schimb cu altcineva? Săracul cu milionarul, guvernanta cu prinţesa? Să facă schimb nu numai de condiţii şi împrejurări, dar şi de sănătate, temperament, inimă, minte şi suflet, în aşa fel ca din eul fiecăruia să nu rămână nimic (nici fizic, nici spiritual) în afară de memorie? Părerea generală a fost că n-am vrea, dar o doamnă a susţinut cu tărie contrariul.

— Vai, draga mea, nu cred c-ai vrea cu-adevărat, o contrazise o prietenă. Ţi se pare numai că ai vrea.

— Ba da, se menţinu pe poziţie prima doamnă. M-am plictisit de mine. Pentru variaţie aş schimba chiar şi cu tine.

În tinereţe, principala mea problemă era asupra cărui tip de bărbat să mă hotărăsc. Ce-i drept, la 19 ani, îţi pui această întrebare, dar la 39 îţi zici cu amărăciune: „De n-ar fi făcut soarta ce-a făcut din mine!”

Pe vremea aceea citeam o grămadă de sfaturi bine intenţionate adresate tinerilor şi trăsesem concluzia că depindea numai de mine să devin un Sir Lancelot[98], un Herr Teufelsdröckh sau un Iago[99]. Dacă aveam să trec prin viaţă vesel sau plin de gravitate, era o problemă cu argumente şi pro şi contra asupra căreia am meditat cu mare grijă. Exemplele mi le alegeam din cărţi. Byron era încă la modă şi atunci mulţi dintre noi se hotărâseră să pozeze în tineri gravi şi taciturni, obosiţi de zbuciumul acestei lumi şi predispuşi spre monologuri interioare. M-am decis să mă alătur lor. Timp de o lună, foarte rar am zâmbit şi, când o făceam, afişam un surâs amar şi obosit care ascundea o inimă zdrobită – cel puţin asta-mi era intenţia. Superficialii au înţeles însă total greşit această stare a mea.

— Ştiu exact cum e, spuneau ei privindu-mă compătimitor. Şi mie mi se-ntâmplă destul de des. Cred că vremea-i de vină! S-a schimbat aşa deodată.

Nu se lăsau ei cu una, cu două, ci mergeau mai departe pişându-mă să beau *brandy* simplu şi recomandându-mi ghimbirul.

Să nu mai spun cât de dureros e pentru tânărul care-şi ascunde de zor mâhnirea secretă sub un munte de tăcere, să fie bătut pe spate de nişte oameni de rând şi întrebat:

— Ei cum îţi merge cu bosumflarea-n dimineaţa asta?

La fel de dureros e să audă că starea lui de demnă melancolie e numită îmbufnare (de cei care-ar trebui să ştie asta mai bine).

Dificultăţile practice apar şi în calea celui care pozează în tânărul byronian, căci omul acesta trebuie să fie cumplit de rău – sau, mai degrabă, trebuie să *fi fost*. Vai de noi! În gramatica neliterară a vieţii, unde viitorul e în frunte şi trecutul se formează nu de la ceva nedefinit, ci de

98 Sir Lancelot - eroul unui roman cavaleresc englez din ciclul romanelor despre regele Arthur şi cavalerii Mesei Rotunde (n.t.).

99 Iago - personaj din piesa *othello* de Shakespeare, prototipul intrigantului (n.t.).

la indicativul prezent, „a fi fost” înseamnă „a fi”. Şi a fi rău când ai un venit mic este imposibil. Dezonorarea, chiar a celei mai simple fete, costă bani. În tribunalele iubirii nu poţi apare *în forma pauperis*[100] şi nici metoda byroniană nu prevede aşa ceva.

„Să-ţi îneci amarul într-o cupă cu vin” sună frumos, dar, ca să se potrivească, „cupa” trebuie să fie dintr-un material foarte scump. Să iei o-nghiţitură zdravănă de vin vechi de Tokaj[101] sau Asti[102] e poetic, dar când punga-ţi cere ca înghiţitura (în cazul în care e destul de zdravănă ca să poţi îneca ceva în ea) să fie de bere slabă (de 5 şilingi şi 9 pence butoiul de patru galoane[103] şi jumătate), păcatul nu mai are niciun farmec.

Dacă stau să mă gândesc, poate că a existat în mine şi convingerea că viciul, chiar în cele mai delicate forme ale sale, e doar un lucru urât şi nesuferit, pe care ţi-e scârbă să-l priveşti la lumina soarelui şi că, deşi (cum e cazul zdrenţelor şi gunoaielor în artă) acesta poate oferi un material pitoresc literaturii, e un veşmânt urât mirositor pentru cel care-l poartă. E un veşmânt pe care un om cumsecade poate să-l îmbrace (din motive de insuficientă voinţă), dar care trebuie ocolit cu orice preţ şi sfidat cu tărie pe măsură ce-ţi vine mintea la cap.

Oricare-ar fi fost cauza, mă săturasem să fac pe taciturnul. Tocmai când îndoielile mă chinuiau mai tare, am dat peste-o carte al cărei erou era un tânăr vesel şi zurbagiu, frate bun cu Tom şi Jerry[104]. Mergea la partidele de lupte (de cocoşi şi oameni), făcea curte actriţelor,

---

100 In forma pauperis (lat.) - expresie ce se referă la o persoană săracă, scutită, pentru acest motiv, de cheltuieli de judecată (n.t.).

101 Tokaj - oraş în nord-vestul Ungariei, renumit pentru vinurile sale (n.t.).

102 Asti - oraş în nordul Italiei (Piemont), important centru viticol (n.t.).

103 Galon - măsură pentru lichide folosită în Anglia (4,54 1). N.t.

104 Tom şi Jerry - eroii povestirii *Viaşa la Londra; sau scene diurne şi nocturne din existența lui Jerry Hawthorn şi a mondenului său prieten, destrăbălatul Tom* de Pierce Egan (1722 - 1849). Sunt prototipul tinerilor mondeni şi gălăgioşi, care duc o viață de excese (n.t.).

smulgea ciocănelele de la uşi, stingea felinarele de pe stradă, juca feste multor paznici de noapte care nu păreau să-l simpatizeze deloc. Pentru toate astea era foarte iubit de femeile din carte. De ce să nu fac şi eu curte actriţelor, să sting felinarele de pe stradă, să joc farse poliţiştilor şi să fiu iubit? Viaţa Londrei s-a schimbat, e drept. Nu mai e ca pe vremea eroului meu, dar multe au rămas la fel şi, cum bine ştiţi, inima femeilor e eternă şi mereu aceeaşi. Dacă nu mai avem parte de meciuri de box de-naltă clasă, cel puţin găsim aşa-numitele „competiţii pugilistice" în localurile dosnice de la periferie, înspre Whitechapel. Chiar dacă luptele de cocoşi s-au dus pe apa sâmbetei, găsim noi destule beciuri igrasioase unde, pentru numai doi pence, putem paria pe diverse corcituri de terieri care omoară şobolani contra cronometru, simţindu-ne astfel sportivi în toată regula. E foarte-adevărat că mie personal mi-a lipsit din aceste scene atmosfera de veselie debordantă care-l înconjura pe eroul meu, dar am găsit în locul ei o atmosferă sugerând mai degrabă gin, tutun vechi şi teamă de poliţie. Datele fundamentale trebuie să fi fost însă aceleaşi căci, a doua zi dimineaţă, am exclamat folosind exact cuvintele prototipului meu:

— Am impresia că mi s-a cuibărit dracu-n scăfârlie. Lua-m-ar naiba de nătărău!

Dar şi-n această direcţie, fatala lipsă de mijloace mi-a pus beţe-n roate. (Influenţa asta a venitului asupra personalităţii oferă un bogat material celui înclinat spre filosofare.) Chiar „întrecerile pugilistice" de mâna a zecea organizate de „un grup de amabili susţinători" şi întrecerile de şobolani din Rotherhithe[105] sunt scumpe foc dacă, din întâmplare, eşti singurul domn cu guler tare de prin împrejurimi şi, prin urmare, s-aşteaptă să-ţi dovedeşti buna creştere făcând cinste cu câte-un rând de *dog's nose*[106]. Sincer vorbind, căţăratul şi stinsul felinarelor te

105 Rotherhithe - comună în Southwark, Londra, unde se află docurile pentru vesaele comerciale (n.t.)

106 Dog's nose - amested de bere şi gin (n.t.).

scuteşte de cheltuială (cu condiţia să nu fi prins asupra faptului), dar ca amuzament sunt total lipsite de varietate. La urma urmei, modernul felinar londonez nici nu e adaptat pentru un asemenea sport. Rar mi-a fost dat să pun mâna pe ceva mai nepotrivit pentru înşfăcat, pe ceva cu mai puţin „vino-ncoace" în el. Cantitatea respingătoare de murdărie care şi-a permis să se-adune pe el este un alt neajuns din punctul de vedere al căţărătorului. Când ai escaladat cel de-al treilea stâlp, simţi cum te cuprinde uşurel o greaţă faţă de acest amuzament. Tot ce-ţi doreşti este arnică[107] şi o baie.

Nici festele pe care le joci poliţiştilor nu te fac să râzi cu gura până la urechi. Sau poate n-am acţionat eu cu prea mult cap. Rememorând totul, îmi dau seama că pentru o asemenea distracţie n-am fost prea inspirat când am ales Covent Garden şi Great Marlborough Street. Nici nu vă închipuiţi ce distractiv e să-i tragi unui poliţist cascheta peste ochi. În timp ce el se luptă de zor cu afurisita de caschetă, poţi să-i pui tot felul de întrebări şugubeţe şi când, în sfârşit, şi-a scos capul din strânsoare, tu ai dispărut de parcă te-ar fi înghiţit pământul. Dar jocul ăsta are haz numai într-un cartier unde nu găseşti câte trei agenţi de poliţie (în medie) la fiecare 12 yarzi pătraţi. Când alţi doi poliţişti, care-au fost cu ochii pe tine în ultimele zece minute, urmăresc de după colţ desfăşurarea acţiunii, găseşti foarte puţin sau niciun pic de răgaz să guşti aventura aşa cum trebuie. O iei deci la picior şi după ce-ai alergat de la un capăt la altul pe Great Titchfield Street şi-ai înconjurat de două ori Oxford Market, eşti de părere că jocul nu trebuie prelungit dincolo de punctul când ameninţă să devină obositor şi că a sosit timpul să mai dai şi pe-acasă. Pe de altă parte, „legea", care a primit întăriri şi a ajuns la cifra de şase sau şapte persoane, abia acum începe să savureze cursa cu obstacole. Pe când o iei la goană prin Hanover Square, încerci să-ţi închipui scena care se va petrece la tribunal, a doua zi dimineaţă. Vei fi

107 Arnică - plantă din ale cărei flori uscate se prepară o tinctură folosită pentru frecționare în caz de luxații și vânătăi (n.t.).

acuzat de atitudine turbulentă în stare de ebrietate. N-o să aibă niciun rost să-i explici magistratului (şi, după aceea, rudelor) că încercai numai să imiţi pe unul care făcea asemenea lucruri într-o carte şi era foarte admirat din acest motiv. Vei primi obişnuita amendă de 40 de şilingi. Cu prima ocazie când ai să te duci la familia Mayfield, vei afla că fetele-au ieşit cu toate le-n oraş, iar doamna Mayfield, femeie fină şi cu educaţie, care te-a privit întotdeauna ca pe copilul ei, va discuta serios cu tine şi te va îndemna să juri că nu mai pui strop de băutură-n gură.

Datorită tinereţii şi constituţiei tale robuste, la Notting Hill[108] scapi de urmărire. Ca să eviţi orice întâlnire neplăcută, la întoarcere o iei frumuşel pe jos spre casa ta din Bloomsbury[109], trecând prin Camden Town[110] şi Islington.

Toate înclinaţiile mele sturiubatice au fost date uitării în urma unui legământ pe care l-am făcut faţă de providenţă în primele ore ale unei anumite dimineţi de duminică, pe când mă bălăbăneam agăţat de burlanul unei case nepretenţioase de pe una din străzile mărginaşe din Soho. I-am vorbit providenţei ca de la om la om:

— Numai de-aici mai scapă-mă şi-am terminat cu „distracţia" de genul ăsta.

Cred c-aşa ceva am murmurat printre dinţi.

Providenţa a acceptat propunerea şi mi-a deschis o portiţă de scăpare. Drept e c-a fost o „scăpare" cam complicată, care-a adus după sine un luminator spart şi trei globuri de la felinarele cu gaz lovite de aceeaşi crudă soartă, două ore într-o pivniţă cu cărbuni şi un sovereign[111] dat chelnerului ca să-mi împrumute un ulster. Când, în cele

---

108 Notting Hill - cartier în vestul Londrei, în Kensington and Chelsea (n.t.).

109 Bloomsbury - cartier central în Londra, mare zonă de locuit, cândva foarte elegant (n.t.).

110 Camden - oraş-satelit al Londrei (n.t.).

111 Sovereign - monedă englezească de aur, care valorează o liră (n.t).

din urmă, fiind în deplină siguranţă în camera mea, m-am luat din nou în stăpânire (ceea ce mai rămăsese din mine), am reflectat adânc că providenţa ar fi putut lucra mai curat. Totuşi nu m-a încercat nicio dorinţă să încalc condiţiile legământului. Pentru viitor am ales o viaţă de o simplitate absolută.

În consecinţă m-am pus pe căutat un personaj nou şi-am găsit unul care mi se potrivea. Pe vremea aceea profesorul neamţ câştiga tot mai multă popularitate şi devenise aproape un erou. Purta părul lung şi era, de altfel, destul de şleampăt, dar avea „o inimă de oţel”, din când în când chiar de aur. Judecându-l după aspectul exterior pus la un loc cu discuţiile pe care le purta (într-o engleză stâlcită şi tratând în special problema răposatei sale mume şi a surioarei lui, Lisa), majoritatea oamenilor din carte îl etichetau drept neinteresant. Dar pe-atunci habar n-aveau de inimă. Principala lui avere era un câine schilod, pe care-l salvase din ghearele unei gloate necivilizate şi brutale. Aşadar, când nu vorbea o engleză stâlcită, îşi dădăcea cu ardoare câinele.

Specialitatea lui însă era să oprească armăsarii dezlănţuiţi, salvând astfel viaţa eroinei. Treaba asta, pusă-n aceeaşi oală cu engleza stâlcită şi cu câinele, îl făcea de-a dreptul irezistibil…

Părea un suflet paşnic şi blajin, aşa că m-am decis să-l imit. Profesor neamţ nu puteam să mă fac în niciun caz, dar puteam să port, şi chiar purtam, părul lung în ciuda opiniei publice, căreia-i dădeau glas puştanii şi care mă sfătuia să renunţ la acest capriciu. M-am străduit din răsputeri să fac rost de-un câine schilod, dar eforturile mi-au fost zadarnice. Un pişicher chior din Seven Dials[112], căruia m-am adresat ca o ultimă speranţă, s-a oferit să-mi schilodească el unul pentru 5 şilingi în plus. Am respins însă această ofertă. Într-o seară, târziu, am dat peste-o corcitură cu aspect bizar. Nu era schilod, dar părea destul de bolnav. Dându-mi seama că nu privam pe nimeni de

112 Seven Dials - cartier rău famat în Londra (n.t.).

ceva scump, l-am ademenit spre casă şi l-am dădăcit cum se cuvine. Mi-nchipui că l-am dădăcit prea mult. În cele din urmă s-a întremat aşa de tare, că nu mai puteai face nimic cu el. Era o javră gâlcevitoare şi prea bătrână ca s-o mai înveţi ceva. Ajunsese pacostea întregului cartier. După părerea lui, distracţie însemna să omoare puii de găină şi să şterpelească iepurii din prăvăliile negustorilor de păsări tăiate. Pentru mai multă variaţie, omora pisici şi băga-n sperieţi copiii mici sărind şi schelălăind printre picioarele lor. Uneori îmi venea să-l schilodesc cu mâna mea, numai de-aş fi putut pune mâna pe el. Nu făceam nimic, dar absolut nimic, dacă alergam după câinele-ăla. În loc să mă admire fiindcă-l readusesem la viaţă, lumea-mi zicea că-s nebun şi că, dacă nu înec eu bestia, o să-i facă ei de petrecanie. Câinele-ăsta mi-a stricat de tot caracterul – vreau să spun caracterul din perioada aceea. E greu să pozezi în tânăr cu inima de aur când lumea te vede în mijlocul drumului dând cu pietre în propriul tău câine. Căci pietrele erau singurele care-l mai puteau ajunge şi influenţa în vreun fel.

Mă mai stânjenea şi lipsa de cai dezlănţuiţi. Calul din cartierul nostru nu era genul potrivit. O dată şi numai o dată mi s-a oferit ocazia de a-mi pune gândul în practică. Era o ocazie bună în măsura în care calul nu alerga prea repede. Mă îndoiesc însă că el chiar ştia că aleargă. Mai apoi s-a aflat că avea un obicei ciudat. După ce-şi aştepta stăpânul în faţa cârciumii un timp suportabil de lung după părerea lui, o pornea la trap spre casă din proprie iniţiativă. A trecut pe lângă mine cu 7 mile pe oră şi cu dârlogii târâş pe alături (lucru care-mi convenea de minune). Era ideal pentru un începător, aşa că m-am pregătit din plin. Totuşi, la momentul oportun, doi poliţişti nepricopsiţi m-au împins la o parte şi s-au umplut ei de glorie.

După cum s-a dovedit mai târziu, nici n-am avut ce să regret. Aş fi salvat numai un comis voiajor beat turtă, care înjura ca un birjar şi bombarda mulţimea cu cutii goale.

De la fereastra unei camere de sus am urmărit odată

trei oameni hotărâţi să oprească un bidiviu dezlănţuit. Fiecare se ducea cu prudenţă în mijlocul drumului şi-şi ocupa poziţia strategică. Fereastra mea era prea sus ca să le văd mutrele, dar atitudinea lor dovedea eroism dus până la sacrificiu de sine. Deoarece calul venea în goană gata să-l atace, primul îl întâmpină cu braţele deschise. A stat neclintit până când calul a venit cam la 20 de yarzi de el. Apoi, deoarece animalul era ferm hotărât să-şi continue înaintarea furtunoasă, n-a avut încotro şi-a trebuit să se retragă din nou pe trotuar unde-a rămas privindu-l lung şi cu vădită amărăciune de parcă şi-ar fi spus:

„Dacă eşti aşa de încăpăţânat, am terminat-o cu tine!”

Întrucât catastrofa îi stătea pe de-a-ntregul la dispoziţie, cel de-al doilea a luat-o pe o străduţă lăturalnică şi-a dispărut fără cea mai mică ezitare. Al treilea a rămas pe baricade şi, când calul a trecut pe-acolo, a zbierat la el din fundul rărunchilor. Nu mă îndoiesc câtuşi de puţin că-i dăduse un sfat foarte bun, dar se pare că animalul era prea grăbit, aşa că nici măcar n-a avut timp să asculte. Primul şi-al treilea individ s-au întâlnit un pic mai încolo şi-au discutat problema în spirit solidar. Cred că-şi exprimau regretul pentru încăpăţânarea cailor dezlănţuiţi în general şi sperau că nimeni n-a păţit nimic.

Trec sub tăcere celelalte personaje pe care le-am imitat, în perioada aceasta. Ştiu însă că unul m-a băgat într-o grămadă de încurcături fiindcă era un tânăr drept, cinstit, sincer şi deschis, care spunea totdeauna ce gândea.

Toată viaţa n-am cunoscut decât un singur om care-a făcut senzaţie fiindcă a spus ce-a gândit. L-am auzit plesnind masa cu palma şi exclamând:

— Vreţi să vă perii, să vă îndop cu o traistă de minciuni? Ei, n-am s-o fac fiindcă nu mi-e felul. Jim Compton nu se pretează la aşa ceva. Dar dacă vreţi totuşi să ştiţi părerea mea sinceră, tot ce pot să vă spun e că fetiţa asta e cea mai minunată pianistă pe care-am auzit-o vreodată. Nu zic că-i un geniu. I-am ascultat însă pe Liszt,

pe Metzler[113], pe toţi ceilalţi interpreţi de elită şi-o prefer pe ea. Asta-i părerea mea. La mine, ce-i în guşa-i şi-n căpuşă. N-am ce vă face dacă vă simţiţi lezaţi.

— Ce minunat, ziceau părinţii fetiţei, să-ntâlneşti un om căruia nu-i e frică să spună ce gândeşte cu adevărat! De ce n-om fi toţi atât de sinceri?

Ultima încercare am făcut-o cu un personaj care, credeam eu, n-o să-mi pună nicio problemă. Era un tânăr admirat şi iubit de toată lumea. Farmecul lui consta în faptul că era întotdeauna el însuşi. Alţii pozau şi jucau teatru. El nu făcea nici cel mai mic efort să fie altceva decât el însuşi, propriul lui eu simplu şi natural.

M-am gândit să fiu şi eu propriul meu eu simplu şi natural. Se punea însă întrebarea: Care era propriul meu eu simplu şi natural?

Asta era problema preliminară pe care-o aveam de rezolvat şi pe care n-am rezolvat-o nici până-n ziua de azi. Ce sunt eu de fapt? Sunt un nobil domn cu inima vitează care merge prin lume cu capul sus, care dispreţuieşte josnicia şi nu suportă micimea. Sunt un om cu gânduri josnice şi îndrăzneală puţină (un tip pe care eu, cel cu capul sus şi inima vitează, îl dispreţuiesc total). Sunt un om care se târăşte spre un scop minor pe căi întortocheate, care intră pe sub pielea celor puternici şi se teme de orice suferinţă. Sunt… Stimate cititor, n-am să-ţi împuiez capul şi n-am să-ţi rănesc sensibilele dumitale urechi cu amănunte care-ar putea să-ţi dovedească ce fiinţă vrednică de dispreţ este acest nenorocit eu al meu. Nici nu m-ai înţelege. Ai fi numai consternat când ţi-ai da seama că asemenea indivizi decăzuţi reuşesc să supravieţuiască în epoca noastră. Stimate domn sau stimată doamnă, e mai bine să nu ştiţi de existenţa unor asemenea netrebnici. În ce mă priveşte, n-am să vă mai dau ocazie să aflaţi ceva în acest sens.

Sunt filosof şi pentru mine tunetul şi lumina soarelui sunt la fel de binevenite. Numai câteodată mă-nfurii şi mă

---

113 Ferdinand Metzler - profesor de pian german (n.t.).

agit cam multişor. Asta se-ntâmplă când toate lucrurile nu ies exact cum aş vrea eu, când oameni nechibzuiţi şi răi fac întruna lucruri rele şi nechibzuite stricându-mi în felul acesta calmul şi fericirea.

Aşa cum spunea Heine despre sine, şi eu sunt cavaler al sfântului Graal, luptător pentru adevăr. Respect toate femeile, dau cinstea cuvenită tuturor bărbaţilor şi sunt gata să mă sacrific pentru cauza marelui meu căpitan.

În momentul următor mă trezesc în rândurile inamicului, luptând sub drapelul negru. (Aceşti doi generali învrăjbiţi trebuie să fie în mare încurcătură, căci toţi soldaţii lor sunt dezertori din amândouă armatele.) Ce sunt femeile decât jucăriile bărbaţilor? Să nu mai beau şi să nu mă mai distrez fiindcă la tine virtutea e-n floare? Ce sunt bărbaţii decât nişte javre lihnite care mârâie unul la altul pentru o cantitate de oase bine determinată? Loveşte tu ca să nu lovească altul înaintea ta! Ce e adevărul decât o minciună nedescoperită?

Iubesc toate fiinţele vii. Şi pe tine, biata mea surioară, care-ţi cari cu greu povara pe drumul singuratic. Cu o sărutare ţi-aş şterge lacrimile de pe obraji, cu iubirea mea aş risipi bezna ce te-nconjoară. Şi pe tine, răbdătorul meu frate, care gâfâi când mergi cu greu pe cărarea bătătorită, ca un biet cal de povară pe jumătate orb. Loviturile de bici sunt singura ta încurajare. În iesle ai doar o mână de fân rămasă de nu ştiu când. Aş merge pe lângă tine luându-ţi puţin povara, căci spinarea a-nceput să te doară. Am merge unul lângă altul, iar tu mi-ai povesti despre câmpiile pe care zburdai cu ani în urmă, despre cursele selecte pe care le-ai câştigat. Şi pe voi, ţânci cu priviri pline de uimire, care răzbat de sub murdăria ce vă acoperă feţişoarele, v-aş lua în braţe şi v-aş spune poveşti. Am pleca în dulcea Ţară a Minunilor lăsând în urmă, pentru un timp, lumea veche şi tristă. Acolo aţi fi prinţi şi prinţese, acolo aţi cunoaşte iubirea.

Dar un egoist rapace vine adesea şi intră-n hainele mele. E un individ care-şi iroseşte viaţa făcând planuri cum să scoată mai mulţi bani, mai multă mâncare, mai multe

haine, mai multe plăceri numai pentru el. Se gândeşte tot timpul la nenumăratele lucruri de care are nevoie, încât nici nu-i mai rămâne timp să se gândească la nevoile altora. Se crede buricul pământului. Auzindu-l cum bombăne toată ziua, îţi vine să crezi că lumea a fost creată şi terminată exact la timp pentru ca el să vină şi să culeagă plăcerile ei. Fără să-i pese de nimeni, dă din mâini în dreapta şi-n stânga ca să-şi împlinească dorinţele. Dacă, încercând să înşface, dă greş, atunci aruncă anateme asupra cerului pentru nedreptatea ce i-a făcut-o şi-i blestemă pe toţi pentru că i-au stat în cale. În orice caz nu-i un om amabil. După cum ziceam, tare-aş vrea să nu mă mai viziteze-atât de des. O ţine-ntruna că el e eu şi că eu sunt numai un nătărău sentimental care-i încurcă treburile. Uneori mă descotorosesc de el pentru puţin timp, dar totdeauna vine-napoi. Apoi el se descotoroseşte de mine şi eu devin el. Toată treaba e foarte derutantă. Câteodată chiar mă-ntreb dacă eu sunt într-adevăr eu însumi.

DESPRE NEMAIPOMENITA IMPORTANŢĂ A LUCRURILOR PE CARE AM VRUT SĂ LE FACEM

Mi-aduc aminte… dar, vai, e tare mult de-atunci. Dumneata, stimate cititor, eşti acum în floarea vârstei (acea perioadă pe care nechibzuita tinereţe o numea „între două vârste”) şi n-ai cum să mă urmăreşti cu gândul. Bineînţeles că nici nu pot să mă aştept la aşa ceva. Pe vremea aceea, deci, era foarte populară o revistă numită The *Amateur*. Avea un scop nobil: încerca să dea frumoase lecţii de cum să te ţii pe picioarele tale şi să le bage tuturor în cap minunata doctrină a lui „ajută-te singur”. Un capitol îşi explica cum poţi face ghivece din cutii de carne venite din Australia, altul cum poţi transforma puţina de unt în taburet pentru pian, al treilea cum poţi folosi o cutie veche de carton (în care ţineai cândva bonetele) la confecţionarea jaluzelelor. Principiul general era să faci diverse lucruri din alte lucruri care nu aveau nici pe departe această destinaţie şi care erau cât se poate de nepotrivite pentru scopul respectiv.

Două pagini, mi-aduc perfect aminte, aveau ca unic ţel să încurajeze confecţionarea suporturilor pentru umbrele din ţevi de gaz ieşite din uz. Nu pot să-mi închipui că există ceva mai nepotrivit pentru pălării şi umbrele decât ţevile de gaz. De-ar fi existat, pun capul jos că autorul l-ar fi găsit imediat şi l-ar fi recomandat cu căldură.

Rame pentru tablouri puteai face din dopuri de *ginger-beer*. Strângeai frumuşel toate dopurile de plută de la sticlele cu *ginger-beer*, făceai rost la repezeală de-un tablou şi treaba era ca şi terminată. Ce cantitate de *ginger-beer* trebuia să bei (în vederea construirii fiecărei rame) şi ce efect avea această băutură asupra integrităţii fizice, mentale şi morale a rămarului nu intra în preocupările revistei *The Amateur*. Socotesc că pentru un tablou mărişor, 192 de sticle ar fi fost suficiente. Dacă, după 192 de sticle de *ginger-beer*, ar mai fi simţit cineva irezistibila atracţie de a înrăma un tablou sau dacă ar mai fi dat măcar o ceapă degerată pe tablou în sine e destul de îndoielnic. Dar, bineînţeles, nu asta interesează acum.

Un tânăr din cercul meu de cunoştinţe (fiul grădinarului soră-mii, cum l-ar fi prezentat prietenul Ollendorff) a reuşit într-adevăr să bea destul *ginger-beer* pentru a-l înrăma pe tac'su mare. Rezultatul, spre regretul tuturor, n-a fost deloc încurajator. Fără discuţie, consoarta grădinarului nici nu putea să se declare satisfăcută.

— Ce e alea acolo-n juru' lu' tata? a fost prima întrebare.

— Nu-ţi dai seama? veni răspunsul din care răzbătea o oarecare indignare. Aia e rama.

— Vai dă mine! Da' dă ce pusăşi doape?

— Fiindcă-aşa scrie la carte.

Totuşi venerabila doamnă nu se lăsă câtuşi de puţin impresionată.

— Da' nu ş' ce-are c-acu' nu prea mai aduce cu tata, suspină ea.

Feciorul ei cel mare se simţi cam atins. Adevărul e că niciunul din noi nu apreciem critica obiectivă!

— Da' a ce aduce? mârâi el.

— Nu ş’ ce să-ţi spui. Dacă mă-ntrebi, io zic că seamănă doar a doape.

Părerea coanei mari era foarte îndreptăţită. Anumite curente artistice poate că se dedau la o asemenea metodă de înrămare. Am văzut cu ochii mei un anunţ funerar care arăta mult mai bine aşa, dar, în general, rezultatul era o vădită tendinţă de expansiune din partea ramei pe socoteala chestiunii înrămate. Ramării mai cinstiţi şi cu ceva bun gust nu pot să nu recunoască deschis treaba asta.

— E drept că-i urâtă când te uiţi la ea, îmi spuse cineva pe când amândoi o cercetam atent din mijlocul camerei. Un lucru-i cert însă: simţi c-ai făcut-o tu.

Reflecţie care, am observat de nenumărate ori, ne face să ne resemnăm cu multe alte lucruri în afara ramelor din dopuri de plută.

Un alt tânăr prieten de al meu – căci sunt înclinat să recunosc că tineretul profită cel mai mult de pe urma sfaturilor şi poveţelor din *The Amateur*. Cu cât înaintezi în vârstă, cu atât cutezanţa şi hărnicia te chinuie mai puţin – cum vă spuneam, un alt tânăr amic a făcut un balansoar, conform instrucţiunilor din revistă, cu ajutorul neprecupeţit a doua butoaie de bere. Din toate punctele practice de vedere era un balansoar dat dracului. Se balansa prea mult şi în prea multe direcţii deodată şi în acelaşi timp. Bănuiesc că orice om care stă-ntr-un balansoar nu vrea să se legene întruna. Vine-o vreme când şi omu-şi spune:

„Ei, m-am legănat destul deocamdată. Vreau să mai stau şi liniştit o vreme ca să nu dau de cine ştie ce bucluc”.

Dar asta era unul din acele îndărătnice balansoare ce sunt un pericol pentru omenire şi-o pacoste pentru ele însele. Îi intrase-n cap că era făcut să se legene şi că, dacă nu se legăna, nu-şi îndeplinea menirea şi-şi irosea timpul. Odată pornit, nimic pe lumea asta nu-l mai putea opri (şi nici nu-l oprea) până când dumnealui nu reuşea să se-ntoarcă cu susu-n jos peste cel care-avusese nefericita idee să se aşeze-n el. Asta era singurul lucru care-l calma într-

adevăr.

Odată, într-o vizită, fusesem condus în sufragerie unde nu venise încă nimeni. Balansoarul, ispititor, mă chemă la el. Nici nu mă gândisem vreodată că putea fi un balansoar după reţeta *The Amateur*. Eram tânăr pe vremea aceea, credeam în oameni şi mă gândeam că, oricâte bazaconii i-ar fi trecut prin minte unui om lipsit de cunoştinţe şi experienţă, niciunul din semenii noştri nu putea fi în halul ăsta de idiot, încât să-şi arate priceperea pe un balansoar.

Ca atare m-am trântit în el uşurel şi nepăsător. Imediat am dat cu ochii de tavan şi-am făcut o mişcare instinctivă de înaintare. Fereastra şi-un crâmpei din dealurile-mpădurite de la orizont se smuciră-n sus şi-apoi se făcură nevăzute. Covorul îmi trecu prin faţa ochilor ca fulgerul şi ghetele dispărură sub mine cu o viteză de aproximativ 200 de mile pe oră. Cuprins de spasme, am făcut un efort să le recuperez. Bănuiesc c-am exagerat. Am văzut toată camera deodată (cei patru pereţi, tavanul şi podeaua în acelaşi timp). A fost ca o vedenie. Am observat că pianina era întoarsă cu fundu-n sus şi din nou mi-am zărit ghetele trecând ca nişte năluci pe lângă mine, de data aceasta pe deasupra capului şi cu tălpile îndreptate spre plafon. Niciodată-n viaţa mea n-am fost în situaţia de a-mi da seama că ghetele mele sunt atât de răzbătătoare. În clipa următoare, îmi pierdusem iar ghetele şi oprisem covorul cu capul, căci tocmai încerca să fugă pe lângă mine. În acelaşi moment, ceva m-a lovit în şale cu înverşunare. Raţiunea (când am redobândit-o) mi-a sugerat că atacantul trebuie să fi fost balansoarul. Cercetările ulterioare au dovedit exactitatea supoziţiei. Din fericire eram încă singur şi ca urmare, câteva minute mai târziu am fost în stare să-mi întâmpin gazda cu calm şi demnitate. N-am suflat o vorbă despre balansoar. De fapt, nutream în secret speranţa ca, înainte de plecare, să am plăcerea de a vedea un alt musafir testându-i calităţile. Special îl aşezasem la vedere în poziţia cea mai convenabilă. Dar, deşi am avut puterea să tac mâlc, nu m-

am simţit în stare să-i cânt în strună gazdei mele când mi-a cerut să admir obiectul. Ultima experienţă mă amărâse din cale-afară.

— Willie l-a făcut singur-singurel, mi-a explicat iubitoarea mamă. Nu credeţi că-i o dovadă de inteligenţă?

— Da, nemaipomenit, am răspuns eu. Sunt gata să recunosc asta.

— L-a făcut din nişte butoaie vechi de bere, mai spuse ea grozav de mândră de treaba asta.

Deşi încercam să-l ţin în frâu, resentimentul meu creştea văzând cu ochii, ceea ce m-a-mpins să remarc:

— Zău? Chiar el cu mâna lui? Cred totuşi c-ar fi putut face ceva mai bun cu ele.

— Ce? întrebă ea.

— O, nu duceţi grijă, se găseau destule! am replicat eu. Ar fi putut să le umple din nou cu bere, de exemplu.

Amfitrioana se uită la mine cu uimire. Mi-am dat seama că aştepta să dau socoteală pentru tonul cu care făcusem sugestia de mai înainte.

— Vedeţi, i-am explicat eu, nu-i lucrat cum trebuie. Tălpile-astea sunt prea scurte şi prea curbate. Dacă observaţi, una din ele e mai înaltă decât cealaltă şi are raza mai mică. Rezemătoarea formează cu restul balansoarului un unghi prea obtuz. Când cineva stă în el, centrul de greutate se mută în…

Gazda mă întrerupse:

— Dar şi dumneavoastră aţi stat în el.

— Nu prea multă vreme, am asigurat-o eu.

Vocea i se schimbă şi doamna începu să-şi ceară scuze.

— Sunt dezolată, spuse ea. După aspect, balansoarul e ca oricare altul.

— Aşa e, am consimţit eu. Tocmai aici iese la iveală deşteptăciunea băiatului. Înfăţişarea balansoarului înlătură orice bănuială nefastă. Cu puţin cap, ar putea servi un scop într-adevăr folositor. Avem cunoştinţe comune – nu spun nume, fiindcă le-aţi recunoaşte imediat – oameni superiori, îngâmfaţi şi mulţumiţi de ei, al căror caracter n-

ar avea decât de câştigat de pe urma acestui fotoliu. Dacaş fi în locul lui Willie, aş ascunde frumuşel maşinăria sub nişte pânzeturi aranjate cu multă artă, aş dota-o cu momeală (două perne cu destul „vino-ncoace”) şi-aş folosio pentru a învăţa anumite persoane să-şi cunoască lungul nasului. Mă prind că nicio fiinţă omenească, sculându-se din balansoarul ăsta, nu se simte la fel de importantă ca atunci când s-a aşezat în el. Băiatul a reuşit într-adevăr să scoată la lumină un aparat automat de revelare a caracterului trecător al măreţiei umane. Ca factor moral, balansoarul acela este o adevărată binecuvântare în travesti.

Gazda mea afişă un zâmbet tras de păr. Mă tem că mai mult din politeţe decât din amuzament veritabil.

— Cred că sunteţi prea sever, spuse ea. Dacă vă gândiţi că băiatul nu şi-a încercat niciodată puterile cu aşa ceva, că n-are niciun fel de cunoştinţe şi niciun pic de experienţă, vă daţi seama că, sincer vorbind, nu e rău deloc ce-a făcut el.

Considerând problema, din acel punct de vedere, eram gata să fiu de acord cu distinsa mea amfitrioană. N-am vrut să-i sugerez însă că, înainte de-a se apuca de-o treabă dificilă, e bine ca tinerii să *dobândească* mai întâi ceva cunoştinţe şi niţică experienţă. Teoria asta e-atât de nepopulară în ziua de azi!

Problema esenţială a propagandei revistei *The Amateur* era însă cum să faci mobilă din cutii de ouă. De ce tocmai cutii de ouă, n-am fost niciodată-n stare să pricep, dar, potrivit reţetei din *The Amateur*, cutiile de ouă erau baza existenţei casnice. Cu o cantitate suficientă de cutii de ouă şi cu ceea ce *The Amateur* numea o „dibăcie înnăscută”, niciun cuplu de tineri căsătoriţi n-avea motiv să se mai teamă când se ridica problema mobilei. Trei cutii de ouă formau masa de scris; pe o altă cutie de ouă stăteai ca să scrii; în jurul tău cărţile se rânduiau frumos în cutii de ouă – şi iată că biroul ţi-e gata mobilat.

Pentru sufragerie, din două cutii de ouă făceai ornamentul de deasupra căminului, din patru cutii de ouă

şi-un ciob de oglindă, un bufet, iar şase cutii de ouă cu ceva umplutură şi cam un yard de creton constituiau aşa-numitul „colţ tihnit”. Dacă discutăm despre „colţ”, nimeni n-are nici cea mai mică îndoială. Colţuri erau peste tot. Te-aşezai pe-un colţ şi te rezemai de-un colţ. Oricum te mişcai, dădeai de câte-un colţ nou. „Tihna” însă o neg cu toată tăria. Recunosc, cutiile de ouă pot fi folositoare. Sunt gata chiar să dau de la mine şi să zic că-s ornamentale. Dar „tihnite”, pentru nimic în lume. La viaţa mea am încercat cutii de ouă în diverse forme. Asta era demult, noi eram tineri pe-atunci şi toată averea ne era viitorul. Eram siguri de el, de-aceea n-am ezitat să-ntemeiem o casă cu nişte venituri pe care oamenii cu speranţe mai mici le-ar fi considerat insuficiente. În asemenea condiţii, singura alternativă pentru cutiile de ouă (sau vreun gen asemănător de mobila) ar fi fost cea strict clasică constând dintr-un cadru pentru uşă proporţional cu dimensiunile camerei. De sâmbătă până luni mi-am agăţat hainele în cutii de ouă, ca un oaspete de onoare ce mă aflam. Am stat pe o cutie de ouă, la o cutie de ouă ca să-mi beau ceaiul. Am iubit pe cutii de ouă. (Oh, de-aş simţi din nou sângele curgându-mi prin vine aşa cum curgea atunci, m-aş mulţumi să stau numai pe cutii de ouă până când ar veni timpul să fiu îngropat într-o cutie de ouă, cu o cutie de ouă ridicată deasupra mea în chip de monument funerar.) Multe seri am petrecut pe o cutie de ouă, ne-am dus la culcare în cutii de ouă. Au şi ele punctele lor tari – nu fac niciun joc de cuvinte, credeţi-mă pe cuvânt – dar să susţii că sunt tihnite, înseamnă pur şi simplu să-ţi baţi joc de buna credinţă a omului.

Cât de bizare erau camerele de-acasă! Se ridică din negura vremurilor şi ne apar din nou în faţa ochilor. Văd canapeaua prin care te-mboldeau arcurile; scaunele care puteau fi chiar opera marelui inchizitor; banca de lemn cu spetează-naltă pe care-o foloseam noaptea ca pat; cele câteva farfurii albastre cumpărate din mahalaua dinspre Wardour Street; taburetul emailat care ţi se lipea de pantaloni; oglinda cu ramă îmbrăcată în mătase; cele două

evantaie japoneze aşezate-n cruce sub fiecare gravură ieftină: şervetul de pe pian brodat cu pene de păun de sora lui Annie; faţa de masă pentru ceai lucrată de verişoara Jenny. Pe-atunci eram tineri cu gusturi şi suflet de artist. Aşezaţi pe cutiile-acelea de ouă, visam la vremea când vom mânca în sufragerii Chippendale[114], ne vom sorbi cafeaua în saloane Ludovic XIV şi vom fi fericiţi. Ei, dar timpul a trecut şi ne-am făcut un rost în viaţă (unii din noi), cum spunea domnul Bumpus. Când sunt în vizită, observ că unii chiar s-au descurcat binişor şi-acum stăm într-adevăr pe scaune Chippendale, la mese Sheraton[115] şi ne încălzim în faţa căminelor stil Adam[116]. Dar, vai, unde sunt visurile, speranţele, entuziasmul care-mpresurau ca mireasma unei dimineţi de martie camerele-acelea de gust îndoielnic de la ultimul etaj? Mă tem că la lada de gunoi, împreună cu acele cutii de ouă acoperite cu creton şi cu evantaiele de un penny. Soarta e groaznic de imparţială. Nu-ţi dă nimic fără să-ţi ia altceva în schimb. Odată, demult, ne-a azvârlit câţiva şilingi şi-un pumn de speranţe, acum ne-aruncă de milă câteva lire, dar şi-un braţ de spaime. De ce nu ne-am dat seama oare cât de fericiţi eram pe atunci, încoronaţi de încântătoarea imaginaţie şi căţăraţi pe tronurile noastre din cutii de ouă?

Da, Dick, tu ai ajuns bine. Editezi un mare ziar şi răspândeşti în străinătate un mesaj – mesajul pe care-ţi cere să-l răspândeşti în străinătate patronul tău, Sir Joseph Goldbug. Îi înveţi pe oameni numai ceea ce Sir Joseph Golbug vrea să-i înveţi. Se spune că va fi primit în rândurile pairilor la anul. Sunt sigur c-a muncit din greu pentru asta. Poate c-o să se găsească vreun titlu de cavaler

---

114 Chippendale - stil în arta mobilierului creat de Thomas Chippendale (1718 - 1779). Îmbină elementele stilurilor rococo, gotic şi chinezesc (n.t.).

115 Sheraton - stil în arta mobilierului creat de Thomas Sheraton (1751 - 1806). N.t.

116 Stil Adam - stil arhitectonic creat de Robert Adam (1728-1792) împreună cu fratele său James (1730 - 1794). Îmbină clasicismul cu tradiţia engleză (n.t.).

şi pentru tine, Dick.

Tom, tu abia acum îţi croieşti drum. Ai abandonat alegoriile, acelea greu vandabile. Care Mecena vrea s-audă întruna pereţii spunându-i că Midas are urechi de măgar? Sau că Lazăr e tot timpul lângă poartă? Acum pictezi portrete şi toată lumea spune că ai în faţă un viitor de aur. Tabloul reprezentând-o pe Lady Jezebel a fost minunat. Femeia e destul de prezentabilă şi totuşi e chiar Lady Jezebel. Ai o mână de maestru, recunosc deschis.

Spune sincer, prietene Tom, Dick sau cum te-o fi chemând, ameţit cum eşti de succesul tău răsunător, nu simţi câteodată nevoia să dezgropăm din trecut cutiile-alea de ouă, să ne mobilăm din nou cu ele camerele murdare din Camden Town ca să ne regăsim acolo tinereţea, iubirile, idealurile, măcar pentru câteva clipe?

O întâmplare petrecută mai alaltăieri mi-a readus în minte toate lucrurile-acestea. Am fost în vizită pentru prima dată la un actor care mă invitase să-i văd căsuţa unde locuia cu bătrânul său tată. Spre marea mea uimire (căci nebunia asta cred c-a dispărut de multă vreme), am văzut că jumătate din mobilă era făcută din lăzi de împachetat puţini de unt şi cutii de ouă. Prietenul meu câştigă 20 de lire pe săptămână, dar monstruozităţile în cauză (aşa mi-a explicat) se datorau pasiunii neînfrânate a tatălui său. Şi bătrânul era atât de mândru de ele, de parcă toate ar fi fost exemplare mostră de la South Kensington Museum[117].

Mă duse în sufragerie ca să-mi arate cea mai recentă „crimă” – o nouă bibliotecă. Era greu să-ţi imaginezi un alt procedeu mai eficace de pocire a camerei care, de altfel, era drăguţ mobilată. Nici n-ar fi fost nevoie să-mi spună că totul era construit numai din cutii de ouă şi nimic altceva. Dintr-o ochire puteai să-ţi dai seama că erau doar cutii de ouă, pe deasupra şi prost făcute; cutii de ouă ce erau o

---

117 South Kensington Museum (sau Victoria and Albert Museum) - muzeu în Londra creat din surplusul de fonduri de la expoziţia din 1851 şi având ca principiu aplicarea artei în industrie. Conţine şi o cunoscută colecţie de mobilă (n.t.).

adevărată ruşine pentru firma care le pusese pe piaţă, cutii de ouă nedemne să stea în stocurile negustorilor, nici dacă le-ar fi dat de pomană.

Ne-am dus sus în dormitorul prietenului meu. Îmi deschise uşa, de parcă m-ar fi dus într-un muzeu de pietre preţioase.

— Bătrânul, spuse el cu mâna pe clanţă, a făcut absolut tot ce vezi aici.

Intrarăm şi-mi spuse să fiu cu băgare de seamă la dulap:

— Eu îl ţin, iar tu trage de uşă. Cred că podeaua-i un pic cam vălurită. Se mişcă dacă nu eşti atent.

Cu toată precauţia mea, podeaua tot s-a mişcat, dar flatând-o niţeluş şi lăsând-o să-şi facă mendrele, am scăpat teferi şi nevătămaţi. M-am mirat când am văzut foarte puţine haine înăuntru, cu atât mai mult cu cât prietenul meu e un tip elegant.

— Ştii, îmi explică el, nu îndrăznesc să-l folosesc prea des. Sunt destul de stângaci şi s-ar putea foarte bine să răstorn tot edificiul dacă mă-mbrac în grabă. (Lucru ce mi s-a părut foarte posibil.)

L-am întrebat cum reuşea o asemenea performanţă.

— De obicei mă-mbrac în baie, mi-a răspuns el. Majoritatea lucrurilor acolo le ţin. Bineînţeles că bătrânul nu ştie nimic.

Îmi arătă un scrin. Unul din sertare era pe jumătate deschis.

— N-am încotro şi trebuie să ţin mereu deschis sertarul ăla, spuse el. Acolo am lucrurile pe care le folosesc mai des. Sertarele-astea nuse-nchid prea uşor sau, mai degrabă, se-nchid foarte bine, dar nu se mai deschid deloc. Cred că-i din cauza vremii. Îndrăznesc să sper că varase-nchid şi se deschid cum trebuie.

E o fire optimistă prietenul ăsta al meu.

Dar fala întregii încăperi era lavoarul.

— Da’ de ăsta ce zici? strigă el plin de înflăcărare. Tăblia de marmură veritabilă…

N-a apucat să lungească vorba căci, în entuziasmul

ce-l cuprinsese, a pus mâna pe obiectul în chestiune şi, cum era de aşteptat, acesta s-a prăbuşit. Mai mult din întâmplare decât cu intenţie, am prins cana în braţe. Am prins şi apa din ea. Ligheanul se rostogoli pe margine, dar, în afară de mine şi de săpunieră, nimeni n-a păţit mare lucru. Din păcate n-am fost în stare să-mi exprim marea admiraţie pentru lavoar! Eram prea fleşcăit.

— Ce faci dacă vrei să te speli? l-am întrebat pe când aşezam amândoi capcana la loc.

Dintr-odată îl văzui luând înfăţişarea unui conspirator care-ţi dezvăluie un secret. Cu un aer de vinovăţie îşi roti privirea prin cameră, iar apoi, în vârful picioarelor, deschise uşa unui bufet de după pat. Înăuntru erau un lighean de cositor şi-o cană.

— Să nu-i spui bătrânului, se rugă el. Ţin lucrurile astea aici şi mă spăl pe duşumea.

Asta a fost imaginea cea mai vie care mi-a rămas de la cutiile de ouă: tabloul fiului prefăcut, care se spală în ascuns pe podea, după pat, tremurând ca varga la fiecare pas pe care-l aude, de frică să nu vină „bătrânul”.

Te întrebi dacă cele zece porunci sunt chiar atât de îndestulătoare precum le credem noi, oamenii cu bun simţ, dacă nu cumva a unsprezecea face cât toate zece la un loc: „iubiţi-vă unul pe altul” cu o dragoste obişnuită, omenească, practică. N-am putea să le punem pe toate frumuşel deoparte, într-un colţişor al acestei a unsprezecea porunci? În momentele de anarhie, fiecare e tentat să-i dea dreptate lui Louis Stevenson că a fi prietenos şi vesel e religia celor care lucrează o zi pe săptămână. Suntem atât de preocupaţi să *nu* ucidem, să *nu* furăm, să *nu* poftim la nevasta aproapelui, că nici nu mai avem timp să fim drepţi unul cu altul în scurtul răgaz cât suntem împreună. Avem oare dreptul să fim atât de siguri că lista de virtuţi şi păcate pe care-am făcut-o e cea mai bună şi cea mai completă din câte-au existat vreodată? Oare omul bun şi lipsit de egoism e neapărat un nemernic fiindcă n-a reuşit să-şi pună stavilă instinctelor naturale? Oare individul ăla acru şi meschin, incapabil de vreun gând

sau vreo faptă generoasă, e neapărat un sfânt fiindcă îi lipseşte cu totul un asemenea instinct? Oare noi, ca nişte habotnici ce suntem, n-am adoptat cumva o metodă greşită de apreciere a fraţilor noştri mai neputincioşi? îi judecăm aşa cum judecă criticii cărţile: nu după părţile lor bune, ci după cusururi. Vai de bietul rege David! Câte-ar fi avut să-i spună comitetul de păstrare a ordinii publice în oraş! Conform acestei concepţii a noastre, Noe ar trebui să fie înfierat de fiecare grupare de abstinenţi din ţară, iar Ham ar trebui să fie-n fruntea listelor electorale din circumscripţie pentru că l-a demascat. Şi sfântul Petru cel slab şi prăpădit! Ce s-ar fi făcut el dacă cei unsprezece tovarăşi ai săi, apostolii, şi-al lor învăţător ar fi avut părerea aceasta rigidă despre virtute?

N-am uitat noi oare sensul cuvântului „virtute”? Cândva acesta reprezenta partea bună din om, indiferent de răul ce s-ar fi aflat şi el pe-acolo ca măzărichea prin grâu. Am abolit virtutea şi-am pus virtuţile în locul ei. Idealul nostru de oameni moderni nu este eroul (prea are multe cusururi), ci valetul curat ca lacrima; nu omul care face tot binele care-i stă în putere, ci omul care n-a fost prins încă în flagrant delict. Potrivit acestei noi teorii, persoana cea mai virtuoasă din lume este domnul stridie. Totdeauna îl găseşti acasă şi niciodată nu-i cherchelit. Nu-i scandalagiu. Nu dă de furcă poliţiei. Cu toată strădania mea, n-am reuşit să descopăr niciuna din cele zece porunci pe care el s-o fi-ncăleat vreodată. Nu se dedă niciodată la plăceri şi, cât trăieşte, nu oferă nici cea mai mică plăcere vreunei alte fiinţe.

Îmi închipui cum trebuie s-arate domnul stridie ţinând o predică leului pe tema moralităţii.

— M-ai auzit pe mine vreodată, ar putea spune domnul stridie, trezind satele cu răgetul meu, stricând liniştea nopţii şi speriind de moarte oamenii paşnici? De ce nu mergi la culcare devreme, cum fac eu? Niciodată nu dau târcoale bancului de stridii în căutare de pradă, nu mă iau la harţă cu alţi domni stridie şi nu fac curte doamnelor stridii măritate deja. Niciodată nu sfâşii antilope şi

misionari. Tu de ce nu poţi trăi ca mine, cu apă de mare şi bacterii sau cum dracu' s-or fi chemând alea cu care mă hrănesc eu? De ce nu-ncerci să-mi semeni?

Stridia n-are niciun fel de pasiuni dăunătoare, prin urmare spunem că-i o scoică virtuoasă. Nu ne-ntrebăm însă niciodată dacă are şi vreo pasiune nedăunătoare. Purtarea unui leu e adesea de neiertat şi sub orice critică. Totuşi, n-are şi el părţile lui bune?

Oare „virtuosul" gras şi cu voce mieroasă o să fie chiar aşa bine primit la porţile raiului precum crede el?

— Ei, s-ar putea să-i spună sfântul Petru deschizând niţel uşa şi privindu-l din cap până-n picioare. Ce e?

— Am… cum să zic… am venit, răspunde virtuosul lipindu-şi un zâmbet unsuros şi mulţumit.

— Da, văd c-ai venit, dar ce-ai făcut ca să meriţi să intri? Ce-ai făcut în cei 70 de ani ai tăi?

— Ce-am făcut?! zice virtuosul. N-am făcut nimic, pe cuvânt de onoare.

— Nimic?!

— Nimic, ăsta-i punctul meu tare şi de-aceea am venit aici. N-am făcut niciodată niciun rău.

— Da' vreun bine-ai făcut?

— Bine?!

— Da, ce bine? Nu ştii ce-nseamnă asta? Ce om din lumea asta a câştigat ceva de pe urma faptului că tu ai mâncat, ai băut şi-ai dormit în toţi aceşti ani? N-ai făcut niciun rău, ţie nu ţi-ai făcut niciun rău. Dac-ai fi făcut vreunul, poate c-ar fi adus după sine şi vreun bine. După câte ştiu eu, jos, pe pământ, astea merg de obicei mână-n mână. Ce bine-ai făcut ca să poţi intra aici? Asta nu-i o casă pentru mumii, ci pentru oameni care-au trăit şi-au făcut destul bine (şi tot atâta rău, n-ar mai fi făcut!), o casă pentru păcătoşi care luptă pentru bine, nu pentru virtuoşii care fug de luptă mâncând pământul.

Totuşi, când mi-am adus aminte de *The Amateur* şi lecţiile respective, n-am avut de gând să vorbesc despre asemenea lucruri. Intenţia mea a fost s-ajung la povestea unui oarecare băieţel care era nemaipomenit de inventiv

când făcea lucruri pe care nu i le cerea nimeni. Vreau să vă spun această poveste, fiindcă, întocmai ca majoritatea poveştilor, povestea mea are şi ea o morală, iar poveştile fără morală, după părerea mea, sunt prosteşti şi seamănă cu drumurile care nu duc nicăieri (ca alea pe care merg bolnavii până se întremează).

Odată băieţelul ăsta a desfăcut în bucăţele un ceas scump (care se întorcea o dată la opt zile) şi-a făcut din el o jucărie, un vapor cu aburi. Când a fost gata, nu prea semăna el a vapor cu aburi, e drept, dar, luând în consideraţie toate dificultăţile situaţiei (inadaptabilitatea mecanismului unui ceasornic care se întoarce din opt în opt zile la cerinţele unui vapor cu aburi, necesitatea de a termina opera cât se poate de repede, înainte ca nişte conservatori total lipsiţi de entuziasm faţă de ştiinţă să se bage unde nu le fierbe oala), putem afirma că era un vapor cu aburi destul de bun. Cu o simplă scândură de călcat şi câteva duzini de frigărui, băiatul meşteri un coteţ pentru iepuri ce putea fi dat în folosinţă (cu condiţia ca scândura de călcat să nu fie lipsă la apel tocmai când era mai mare nevoie de ea). Dintr-o umbrelă şi-o ţeava de gaz, cu câteva arzătoare, putea face o puşcă. Şi dacă puşca astfel fabricată nu era chiar aşa de exactă ca una Martini-Henry, era, în orice caz, mai ucigătoare. Cu o jumătate din furtunul pentru udat grădina, o tigaie de aramă de la lăptărie şi câteva bibelouri de porţelan de Dresda luate de pe poliţa căminului din salon, îţi făcea o fântână pentru grădină de toată frumuseţea. Făcea rafturi pentru cărţi din mese de bucătărie şi arbalete din crinoline. Putea să zăgăzuiască un râu în aşa fel ca apa să ţi se reverse peste terenul de crochet. Ştia să facă vopsea roşie şi oxigen, pe lângă multe alte asemenea bunuri de larg consum foarte necesare la casa omului. Printre altele, a învăţat să facă jocuri de artificii şi, după câteva explozii lipsite de importanţă, a ajuns la perfecţiune. Băiatul care joacă bine crichet e admirat. Cel care ştie să se bată ca lumea e respectat. Cel care poate să dea la iveală greşelile profesorului e iubit. Dar băiatul care ştie să facă jocuri de

artificii este venerat de toţi ca reprezentant al unei rase superioare. Ziua de 5 noiembrie[118] se apropia şi, cu consimţământul unei mame indulgente, eroul nostru s-a hotărât s-arate lumii de ce e el în stare. Au fost invitaţi o grămadă de prieteni, rude şi colegi de şcoală şi, timp de două săptămâni, bucătărioara unde se spălau vasele a fost transformată într-un atelier de făcut artificii. Servitoarele mergeau îngrozite de colo-colo şi tremurau pentru propria lor viaţă. Şi dacă judecăm exclusiv după miros, ţi-ai fi putut închipui că vila fusese închiriată de Satana ca o anexă, întrucât propria lui reşedinţă devenise incomod de neîncăpătoare. În seara zilei de 4 noiembrie totul era pus la punct şi se făceau ultimele probe pentru a evita eventualele accidente neplăcute care-ar fi putut surveni în seara următoare. Totul mergea ca pe roate. Rachetele o zbugheau spre cer şi pogorau sub formă de stele, torţele romane îşi zvârleau globuleţele strălucitoare prin noaptea neagră, roţile de foc sclipeau şi se-nvârteau, pocnitorile pocneau, iar petardele bubuiau. În seara aceea băiatul se duse la culcare mândru şi fericit şi visă la gloria de a doua zi. Se vedea înconjurat de lumina orbitoare a jocurilor de artificii. Mulţimea imensă îl aclama. Rudele sale, dintre care multe (ştia el sigur) îl priveau ca pe idiotul patentat al familiei, veniseră să fie martore la triumful lui. Venise şi Dickie Bowles, care râsese de el fiindcă nu putea s-arunce ca lumea. Fata de la brutărie era şi ea acolo şi vedea ce băiat deştept e el.

Sosi, în sfârşit, şi seara reprezentaţiei şi, odată cu ea, musafirii. Înfăşuraţi în şaluri şi pelerine, se aşezaseră comod şi aşteptau evenimentul. Erau unchi, verişoare şi mătuşi, băieţi mici şi mari, fete mici şi mari, şi pe lângă ei

118 Ziua lui Guy Fawkes (*Guy Fawkes Day*) - sărbătoare în amintirea lui Guy Fwkes, cel care urma să arunce în aer clădirea Parlamentului (la 5 noiembrie 1605), în timpul unei întruniri la care luau parte regele şi alte personalități. Acest complot al romano-catolicilor, cunoscut în istorie sub numele de „complotul prafului de puşcă” (*Gunpowder Plot*), a fost descoperit. Se comemorează în fiecare an la această dată printr-o procesiune la care se fac felurite focuri de artificii şi se arde o păpuşă reprezentându-l pe Guy Fawkes (n.t.).

(cum anunţă afişele la teatru) săteni şi oameni din suită. În total vreo 40.

Dar artificiile n-au făcut explozie deloc. De ce? Nu pot să vă spun şi nimeni nu cred c-ar putea vreodată. Pentru seara aceea legile naturii îşi suspendaseră activitatea. Rachetele au căzut la pământ şi-acolo şi-au dat duhul. Nicio forţă omenească nu părea în stare să facă petardele să explodeze. Pocnitorile pocniră o dată şi se prăbuşiră. Torţele romane puteau fi la fel de bine lumânări englezeşti de seu. Roţile de foc se transformaseră în nişte bieţi licurici rotitori. Şerpii de foc, toţi la un loc, n-aveau vitalitatea unei broaşte ţestoase. Tabloul (reprezentând un vapor pe mare) a lăsat să se vadă un catarg şi căpitanul şi-apoi a dispărut cu totul. Unul sau două lucruri au mers cum trebuie, dar asta n-a făcut altceva decât să scoată şi mai tare în evidenţă absurditatea întregii scamatorii. Fetiţele chicotiră, băieţeii îşi bătură joc, mătuşile şi verişoarele spuseră c-a fost frumos, unchii se interesară dacă mai e ceva şi începură discuţia despre cină şi trenuri, „sătenii şi oamenii din suită” se împrăştiară râzând, iertătoarea mamă spuse „nu-i nimic” şi le explică tuturor cât de frumos au mers toate cu o zi înainte, iar băieţelul se furişă neobservat în camera lui şi plânse pe întuneric până-i secară lacrimile.

Câteva ore mai târziu, când mulţimea îl uitase de tot, băieţelul se furişă din nou în grădină. Se aşează printre ruinele speranţelor sale şi-ncepu să se-ntrebe care-o fi fost cauza acestui teribil eşec. Nedumerit încă, scoase din buzunar o cutie de chibrituri şi, aprinzând un băţ, îl ţinu lângă capătul ars al unei rachete pe care încercase în zadar s-o aprindă cu patru ore în urmă. Racheta fumegă o clipă, iar apoi spintecă văzduhul şuierând şi se desfăcu într-o mie de steluţe de foc. Băiatul mai aprinse una şi-ncă una cu acelaşi succes. Încercă din nou să aprindă tabloul. Bucăţică cu bucăţică, întreaga imagine (minus căpitanul şi-un catarg) ieşi la lumină din noaptea adâncă şi se arătă în toată splendoarea flăcărilor. Scânteioarele căzură pe mormanul de torţe, roţi şi rachete care, cu puţin timp

înainte, refuzaseră cu încăpăţânare să ardă şi care, una după alta, fuseseră date la o parte ca nefolositoare. Acum, încolţite de noaptea geroasă, ţopăiau toate într-o magnifică erupţie vulcanică. În faţa acestui spectacol splendid, băiatul avea o singură, consolare – mâna mamei pe care-o ţinea într-a lui.

Pentru el totul era învăluit în mister la vremea aceea, dar, pe măsură ce-a cunoscut viaţa mai bine, şi-a dat seama c-a fost numai o ipostază a unui fapt bine înrădăcinat, dar inexplicabil, care guvernează activitatea omenească – *jocurile de artificii n-o să-ţi pornească niciodată atâta vreme cât mulţimea e strânsă grămadă în jurul tău*.

Replicile scânteietoare nu ne vin în minte decât după ce ni s-a trântit uşa-n nas şi ne trezim singuri în stradă sau, cum spun francezii, o luăm pe scări la vale. Discursul nostru după terminarea dineului, atât de grăitor în faţa oglinzii, e anost şi dezumflat lângă clinchetul de pahare. Şuvoiul de vorbe pasionate pe care am fi vrut să i le turnăm iubitei în ureche se transformă într-o sporovăială bâlbâită la care ea (şi nu prea avem de ce s-o învinuim) nu poate decât să râdă.

Tare mi-ar plăcea, stimate cititor, să poţi asculta povestirile pe care am avut de gând să ţi le spun. Mă judeci, bineînţeles, după povestirile pe care le-ai citit, probabil după genul ăsta de povestiri. Asta nu-i drept deloc faţă de mine. Aş vrea să mă judeci după povestirile pe care nu ţi le-am spus şi pe care-am să ţi le spun într-o bună zi. Sunt atât de frumoase, ai să vezi. O să plângem şi-o să râdem împreună când le-om auzi.

Îmi vin în minte nechemate şi revendică să fie scrise, dar când pun mâna pe creion, toate dispar ca prin farmec. Parcă le-ar fi frică de publicitate, parcă mi-ar şopti:

„Tu, numai tu singur ai să ne citeşti. Nu trebuie să ne-aşterni pe hârtie, suntem prea adevărate. Suntem ca gândurile ce nu pot fi rostite. Un pic mai târziu, când ai să cunoşti mai bine viaţa, ai să ne-mpărtăşeşti, poate, şi altora”.

Dac-ar fi să scriu un eseu critic despre mine, imediat după astea aş aşeza ca valoare povestirile pe care le-am început şi-au rămas neterminate nu ştiu nici eu de ce. Cele mai multe sunt bune, mult mai bune decât povestirile terminate. Poate altă dată, când o să ai chef să mă asculţi, am să-ţi povestesc puţin din una sau două şi-ai să-mi dai dreptate. Totdeauna m-am considerat un om practic şi cu bun simţ. De aceea mi se pare destul de ciudat că mulţi dintre aceşti copii ai minţii mele (născuţi fără de viaţă) sunt povestiri cu stafii. Bănuiesc că în noi toţi sălăşluieşte speranţa de-a întâlni stafii în drumul nostru. Pentru noi, moştenitori ai tuturor timpurilor, lumea devine oarecum mai interesantă. An de an, ştiinţa, cu mătura şi cârpa de praf, dă jos tapiţeria roasă de molii, deschide cu forţa uşile-ncuiate ale iatacurilor, lasă lumina să intre pe scările secrete, curăţă temniţele, explorează gangurile-ascunse – şi peste tot găseşte numai praf. Lumea, acest castel vechi cu ecou adânc, care era atât de plin de mister în copilăria noastră, îşi cam pierde farmecul pe măsură ce îmbătrânim. Regele nu mai doarme în peştera din munţi. Am făcut un tunel care trece chiar prin odaia lui de piatră. I-am făcut praf barba cu târnăcopul. Am gonit zeii din Olimp. Hoinărind prin luminişuri sub clar de lună, nimeni nu se mai teme şi nici nu speră să vadă strălucirea dulce, dar dătătoare de moarte a Afroditei. Ciocanul lui Thor nu mai răsună printre piscurile munţilor. E doar pufăitul trenului de excursii. Am curăţat pădurile de zâne. Am strecurat apa mării şi-am aruncat toate nimfele. Chiar şi stafiile ne părăsesc, gonite de Societatea de cercetări psihice.

Poate că, la urma urmei, după stafii trebuie să ne pară rău cel mai puţin. Erau nişte epave nesuferite care-şi zornăiau lanţurile, gemeau şi oftau. Ducă-se unde-or vrea!

Şi totuşi cât de interesante-ar putea fi, numai de-ar vrea. Bătrânul domn înzăuat care-a trăit în timpul regelui Ioan[119], care-a fost ucis, după cum se spune, la marginea pădurii pe care-o văd de la fereastră chiar acum când scriu

119 Ioan fără de Ţară - rege englez (1199 - 1216) din dinastia Plantagenet (n.t.).

– înjunghiat în spate, bietul de el, pe când mergea călare spre casă, şi-apoi aruncat în şanţul cu apă din jurul castelului care şi astăzi se numeşte mormântul lui Tor. Azi şanţul e destul de uscat şi ciuboţica cucului se desfată pe malurile lui abrupte. Dar pe vremea aceea era un loc posomorât şi sinistru, fără îndoială, adânc de 20 de picioare şi plin cu apă stătută. De ce oare acest venerabil domn bântuie noaptea prin păduri (după cum mi se spune), băgând copiii-n sperieţi, ştergând roşeaţa din obraji şi tăind râsul flăcăilor şi fetelor care vin încet spre casă de la hora din sat? În loc de asemenea isprăvi, de ce nu vine-aici la mine să stăm un pic de vorbă? L-aş primi cum se cuvine şi i-aş oferi fotoliul meu comod, numai de-ar fi om de viaţă ca să-mi ţină de urât. Câte poveşti minunate nu mi-ar putea spune! A luptat în prima cruciadă, a auzit glasul de trâmbiţă al apostolului Petru, a dat nas în nas cu marele Godfrey, a stat poate la Runnymede[120] cu mâna pe minerul sabiei. O seară de flecăreală cu o asemenea stafie ar fi mai mult decât o bibliotecă-ntreagă de romane istorice. Ce-a făcut domnul ăsta cu cei 800 de ani de moarte? Unde-a fost? Ce-a văzut? Poate că a făcut o vizită pe Marte şi-a discutat cu spiritele ciudate care pot vieţui în flăcările curgătoare-ale lui Jupiter. Ce-a învăţat el din marea taină? A aflat adevărul? Sau o fi şi el, ca şi mine de altfel, un hoinar în căutarea necunoscutului?

Tu, biată călugăriţă palidă şi pământie, lumea zice că în miez de noapte faţa ta albă apare la fereastra clopotniţei dărâmate. Mai spune lumea că printre cedrii de dedesubt se aude zăngănitul săbiilor şi-al scuturilor prinse în mare încleştare.

Te-nţeleg, stimată doamnă, a fost grozav de trist pentru tine. Amândoi iubiţii ţi-au fost ucişi şi tu te-ai retras într-o mănăstire. Crede-mă, sincer îmi pare rău pentru tine, dar ce rost are să-ţi iroseşti nopţile trăind din nou toată acea întâmplare dureroasă? N-ar fi mai bine s-o uiţi? Cum poţi fi aşa, doamnă dragă? Te-ai gândit ce s-ar

120 Runnymede - localitate pe malul Tamisei, unde, la 15 iunie 1215, baronii i-au impus lui Ioan fără de Țară *Magna Charta Libertatum* (n.t.).

întâmpla dacă noi, oamenii vii, ne-am petrece viaţa jelind şi frângându-ne mâinile pentru răul ce ni s-a făcut când eram copii? Acum, totul s-a dus. Dac-ar fi trăit şi te-ai fi măritat cu el, poate că nici n-ai fi fost fericită. Nu vreau să spun nimic rău, dar căsătoriile bazate pe cea mai sinceră dragoste reciprocă nu prea au ieşit grozav, după cum ştii şi tu foarte bine.

Urmează-mi sfatul. Discută serios chestiunea cu amândoi tinerii. Convinge-i să-şi dea mâna şi să fie prieteni. Nu mai staţi afară în frig, veniţi cu toţii înăuntru şi haideţi să discutăm cu puţin cap.

De ce căutaţi să ne daţi de furcă, voi biete şi palide stafii? Nu suntem noi copiii voştri? Fiţi mai bine sfătuitorii şi prietenii noştri înţelepţi. Spuneţi-ne, cum iubeau tinerii în vremea voastră? Dar fetele cum le răspundeau? Credeţi că lumea s-a schimbat mult? N-aveaţi şi voi atunci femei emancipate, fete care urau din tot sufletul ghergheful etern şi roata de tors? Servitorii părinţilor voştri o duceau cu mult mai rău decât cetăţenii din East End[121] care cos papuci 14 ore pe zi pentru un salariu de 9 şilingi pe săptămână? Crezi că societatea s-a schimbat mult în bine în ultimii 1.000 de ani? E mai bună? E mai rea? Sau e, în mare, cam aceeaşi cu singura deosebire c-am dat lucrurilor alte nume? Spuneţi-mi ce-aţi aflat *voi*?

Totuşi familiaritatea n-ar trebui să degenereze în sfidare, nici chiar pentru stafii.

Ai fost la vânătoare şi-ai avut o zi grea. Abia aştepţi să te vezi în pat. Şi când deschizi uşa, te-ntâmpină un hohot de râs neomenesc de după baldachin. Gemi fără să te-audă nimeni, căci bănuieşti ce te aşteaptă: o convorbire de două sau trei ore cu gălăgiosul Sir Lanval, cel cu lancea. Îi ştim pe de rost toate poveştile. El o să le strige totuşi în gura mare. Şi ce se-ntâmplă dacă mătuşa noastră (de la care avem mari speranţe şi care doarme-n camera de-alături) se trezeşte şi trage cu urechea? Fără discuţie, poveştile-astea erau foarte potrivite pentru Masa Rotundă,

121 East End - partea de est a Londrei, cartier cu populaţie săracă (n.t.).

dar cu siguranţă mătuşa n-o să se dea-n vânt după ele. Povestea aceea despre Sir Agravain şi nevasta dogarului o să ne-o spună-ntruna afurisitul de cavaler.

Sau închipuiţi-vă că servitoarea intră şi zice tocmai după ce v-aţi sculat de la masă:

— Dacă nu vă supăraţi, domnule, a venit doamna cu vălul pe ochi.

— Cum, din nou?! zice nevastă-ta ridicând ochii de pe lucrul ei.

— Da, doamnă. S-o poftesc sus în dormitor?

— Întreabă-l mai bine pe stăpân, vine prompt răspunsul.

Tonul ei prevesteşte vreo cinci minute de binecunoscută muzică după ce-o să iasă servitoarea, dar ce poţi face?

— Da, da, pofteşte-o sus, spui tu şi fata iese închizând uşa după ea.

Nevastă-ta îşi strânge lucrul şi se ridică.

— Unde pleci? o-ntrebi tu.

— Să mă culc cu copiii, răspunde ea glacial.

— Nu-i prea politicos din partea ta, insişti tu. Trebuie să fim civilizaţi cu biata de ea. S-ar putea spune că-i într-adevăr camera ei, vezi bine. A bântuit pe-aici întotdeauna.

Nevastă-ta ţi-o trânteşte şi mai glacial:

— E ciudat că bântuie numai când eşti tu acasă. Sunt curioasă pe unde-o fi bântuind când tu eşti în oraş.

Asta e o nedreptate prea mare. Nu-ţi poţi potoli indignarea şi izbucneşti:

— Ce prostii vorbeşti, Elizabeth. Sunt doar politicos cu ea şi nimic mai mult.

— Unii bărbaţi au o concepţie foarte bizară despre politeţe, ţi-o întoarce Elizabeth. Te rog, să nu ne mai certăm. Tot ce vreau e să nu vă deranjez. Când doi oameni sunt singuri, se simt bine, ştii doar. Nu vreau să fiu al treilea, asta-i tot. (După care iese din cameră.)

Şi doamna cu vălul pe ochi te mai aşteaptă încă. Te-ntrebi cât o să stea şi ce-o să se-ntâmple după ce pleacă.

Tare mă tem că nu e loc în lumea asta pentru voi,

stafiilor. Stimate cititor, îţi aminteşti cum s-au strâns în jurul lui Hiawatha[122] stafiile celor dragi şi răposaţi? Le trimisese rugi puternice ca să vină şi să-i aline durerea. Aşa că-ntr-o bună zi s-au furişat cu toatele în wigwam-ul lui, s-au aşezat tăcute în jurul locului, au răcit aerul din jurul lui Hiawatha, au îngheţat zâmbetul Apei-care-râde[123].

În lumea asta nu e loc pentru voi, biete stafii palide. Nu ne mai sâcâiţi atâta. Lăsaţi-ne să uităm. Te rog să mă laşi în pace, matroană grasă ajunsă la vârsta venerabilă. Buclele rare-ţi încărunţesc, vederea ţi-a slăbit, bărbia ţi s-a ascuţit, vocea ţi s-a dogit de atâta dojană şi văicăreală, amândouă, vai, atât de necesare ca să ţii o gospodărie. Te-am iubit când trăiai. Cât de dulce, cât de minunată erai. Te văd şi acuma în rochia albă printre merii în floare. Dar tu eşti moartă şi stafia ta îmi strică visurile. Tare-aş vrea să nu mă mai urmărească.

Tu, posomorâtule, care te uiţi la mine din oglinda în care mă bărbieresc, de ce mă urmăreşti? Eşti stafia unui tip nemaipomenit pe care l-am cunoscut cândva. De-ar fi trăit, ar fi putut face multe. Am avut totdeauna încredere în el. De ce mă urmăreşti? Aş prefera să mă gândesc la el când mi-l aduc aminte. N-aş fi crezut că poate să aibă o stafie aşa de prăpădită.

DESPRE CUM E CÂND ÎŢI VÂRI NASUL ÎN TREBURILE ALTORA

Într-o minunată dimineaţă de septembrie am făcut o plimbare pe Ştrand. Londra îmi place cel mai mult toamna. Numai atunci poţi vedea strălucirea trotuarelor albe şi conturul continuu, îndrăzneţ al străzilor sale. Îmi plac priveliştile din parc în dimineţile răcoroase, îmi plac amurgurile blânde zăbovind pe străduţele pustii. În iunie patronul restaurantului e foarte dezinvolt cu mine, n-am ce zice. Simt numai că-l încurc. În august îmi aşază special o masă lângă fereastră şi-mi toarnă vin cu mâna lui cea

---

122 Hiawatha - eroul poemului omonim de Henry Wadsworth Longfellow (1807 - 1882). N.t.

123 Apa-care-Râde (sau Minnehaha) - soția lui Hiawatha (N.t.).

durdulie. Nu mai pot pune la îndoială grija ce mi-o poartă. Gelozia mea prostească scade la zero. Vreau să fac o plimbare după cină prin aerul mângâietor al serii? Pot să mă urc liniştit în omnibuz (fără buluceala preliminară din staţie), pot să stau jos cu inima uşoară şi trupul neschilodit (fără neplăcutul sentiment c-am privat de locul ce i se cuvenea vreo doamnă obosită şi înfierbântată). Vreau să mă duc la teatru? Respingătorul afiş „Azi nu mai sunt bilete" nu mă mai alungă. În sezon, Londra, gazda cea tracasată, n-are timp pentru noi, prietenii ei intimi. Camerele îi sunt supraaglomerate, servitorii vlăguiţi de-atâta muncă, mâncarea gătită în grabă, glasul prefăcut. Ca să fiu sincer, marea doamnă binevoieşte să fie cam vulgară, zgomotoasă şi ostentativă primăvara. Londra, cea pe care noi, copiii ei, o iubim, nu redevine ea însăşi decât după plecarea oaspeţilor.

Stimate cititor, ai văzut vreodată Londra? Nu Londra care-ncepe-o zi de muncă, Londra pe care-a năpădit-o viaţa cu mers de reptilă întocmai cum boala năpădeşte o floare, ci Londra din zori de zi, fără zdrenţele ei obişnuite, oraşul liniştit învăluit în ceţuri. Când vine vara, ia-ţi odată inima-n dinţi şi scoală-te cum se crapă de ziuă. Nu-i trezi pe ceilalţi, căci e duminică. Coboară-ncetisor în bucătărie, fă-ţi singur ceaiul şi prăjeşte-ţi pâinea.

Fii atent să nu te-mpiedici de pisică. O să ţi se-ncolăcească insidios printre picioare. Asta-i felul ei. O face din prietenie. Vezi să nu-ţi juleşti ţurloaiele de lada cu cărbuni. N-aş putea să spun de ce lada cu cărbuni are întotdeauna locul fix pe linia directă ce leagă uşa bucătăriei de aprinzătorul pentru gaz. Ştiu numai că e o lege universal valabilă. N-aş vrea deloc să cazi în ghearele acelei lăzi cu cărbuni, fiindcă altfel starea de spirit necesară într-o zi de duminică se duce pe apa sâmbetei.

Ai nevoie de o linguriţă ca să mesteci în ceai. Mă tem că trebuie să te descurci fără ea. Cuţite şi furculiţe ai să găseşti din belşug. În fiecare sertar ai să dai cu mâna de perii de ghete. Şmirghel ai să descoperi cu nemiluita (numai de-ar avea cineva nevoie de-aşa ceva). Este însă

ambiţia neclintită a fiecărei menajere ca linguriţele să aibă altă ascunzătoare în fiecare seară. Dacă cineva (în afară de propria-i persoană) reuşeşte să le găsească dimineaţa, e o notă proastă pentru ea. Dar n-are importanţă. O surcea bine ascuţită la capăt e un înlocuitor excelent.

Dacă ţi-ai terminat micul dejun, stinge gazul, urcă din nou scările în linişte, deschide uşurel uşa din faţă şi strecoară-te afară. Ai să te trezeşti într-o lume necunoscută. Un oraş ciudat a crescut ca din pământ peste noapte.

Străzile lungi atât de îndrăgite stau tăcute în lumina răsăritului de soare. Niciun suflet nu se vede primprejur (în afară de cine ştie ce motan costeliv care, când simte că te-apropii, îşi lasă praznicul din rigolă neterminat şi-o ia tiptil la sănătoasa). Dintr-un copac se aude, poate, un ciripit cam neliniştit. Vrabia Londrei nu se scoală niciodată cu noaptea-n cap. Vorbeşte numai în somn, asta-i tot. Tropăitul molcom al unui poliţist nevăzut se-apropie sau se depărtează. Zgomotul propriilor tăi paşi te-nsoţeşte mereu şi te deranjează destul de mult. Te trezeşti dintr-odată încercând să mergi cât mai uşor, ca într-o catedrală care produce ecou. O voce te urmează pas cu pas şi-ţi şopteşte-ntruna „Şşş!” Oare Londra aceasta cu un milion de sâni să fie vreo blajină şi iubitoare Artemis, care încearcă să prelungească cât mai mult somnul pruncilor ei?

— Şşş, călător nechibzuit ce eşti! Nu-i trezi. Calcă mai uşor. Sunt atât de osteniţi aceşti nenumăraţi copii ai mei, care-mi dorm acum în cele o mie de braţe! Sunt istoviţi de muncă şi roşi de griji. Mulţi sunt bolnavi, unii-s agitaţi, alţii, vai mie, atât de prost crescuţi. Dar toţi sunt aşa de obosiţi. Şşş! Când sunt treji, mă scot din sărite cu larma şi tărăboiul lor, dar când dorm sunt atât de buni. Mergi uşurel, lasă-i să se odihnească.

Când marea mânată de reflux se retrage spre ţărm, Londra cea cu chip de piatră vorbeşte cu valul neliniştit.

— De ce nu stai cu mine? De ce vii doar ca să pleci?

— Nu ştiu şi nici nu-nţeleg. Vin din adâncurile marii, dar numai ca o pasăre ţinută-n laţ de un copil. Când marea

mă cheamă, trebuie să mă-ntorc.

— Aşa-i şi cu copiii ăştia-ai mei. Habar n-am de unde vin spre mine. Îi îngrijesc un pic până când o mână nevăzută mi-i smulge şi alţii le iau locul.

Prin văzduhul liniştit trece un murmur de voci. Oraşul adormit se mişcă cu un suspin de-abia auzit. O căruţă cu bidoane de lapte trece huruind şi trezeşte mii de ecouri. E avangarda unei armate prinse-n jug. În curând, de pe fiecare stradă, răsună strigătul mângâietor: „Laaapteee! Laaapteee!” Londra, ca un Gargantua mititel se trezeşte şi plânge după lapte. Iată şi surorile îmbrăcate-n alb care vin zorite cu mâncarea ei de dimineaţă. Se-aud clopotele bisericilor.

— Ţi-ai băut lăpticul, micuţă Londră? Vino şi spune-ţi rugăciunea. A început încă o săptămână, gâgâliceo! Cine ştie ce ni s-o mai întâmpla. Spune-ţi rugăciunea!

Una câte una, fiinţele-astea mici se strecoară de după storuri şi invadează străzile. Blândeţea care se citea pe faţa de piatră a Londrei a dispărut deodată. Zgomotele zilei şi-au făcut din nou apariţia. Tăcerea pleacă pe furiş, iar dumneata, stimate cititor, te-ntorci acasă aureolat de auto-mulţumirea celui care se scoală odată cu zorile.

Mă gândeam însă la o anumită dimineaţă dintr-o zi de lucru, o dimineaţă când eram pe Ştrand. Stăteam în faţa restaurantului Gatti, unde tocmai luasem micul dejun, şi ascultam nestingherit cearta dintre o pasageră indignată (probabil de origine irlandeză) şi un şofer de omnibuz.

— Păi dă ce vrei vopsea ca să scrii Putney pă ăsta dacă nici nu *mergi* măcar în Putney[124]? zise femeia.

— Ba *mergem* în Putney, zise conductorul.

— Atunci dă ce m-ai dat jos acilea?

— Io nu te-am dat, te-ai dat singură.

— Da’ nu-mi zise ăla din colţ c-am trecut dă Putney?

— Păi dac-aşa era!

— Atunci dă ce nu-mi spusăşi?

— Dă unde era să ştiu io că vrei s-ajungi în Putney?

---

124 Putney - cartier în Wandsworth (oraş-satelit la Londrei). N.t.

Strigi Putney, io opresc şi-ţi iau biştarii.

— Da’ dă ce crezi că strigai Putney?

— Pen’ c-aşa mă cheamă pă mine sau ca să zâc mai bine, aşa-l cheamă pă omnibuz. Asta e un *Putney*.

— Cum să fie Putney când nici nu merge în Putney, mă mocăitule?

— Tu nu eşti irlandeză? îi replică tăios conductorul. Eşti, cum să nu fii. Şi tot nu te duci toată ziua, bună ziua în Irlanda. Când o veni timpul, ne-om duce noi în Putney, numa’ c-acu’ mergem spre Liverpool Street. Dă-i drumu’, Jim!

Omnibuzul se puse în mişcare. Tocmai mă pregăteam să traversez strada când un tip, bolborosind de mama focului ca un nebun, era cât pe-aci să treacă prin mine. Ar fi trecut în zbor razant pe lângă mine dacă, recunoscându-l nu l-aş fi oprit. Era prietenul meu B., mare şi înflăcărat editor de reviste şi jurnale. Îi trebuiră vreo câteva secunde până când se arătă în stare să-şi revină din visare şi să-şi dea seama pe ce lume se află.

— Salut! zise el. Cui i-ar fi trecut prin cap să te vadă pe *tine* aici?

— Dacă judeci după felul în care mergeai, am replicat eu, nimeni n-ar avea nici cea mai mică îndoială că Ştrand e ultimul loc în care *tu* te-ai aştepta să-ntâlneşti vreo fiinţă omenească. Ţi se-ntâmplă des să dai peste indivizi arţăgoşi şi cu musculatura dezvoltată?

— Am dat eu peste tine? mă întrebă el mirat.

— Ei nu chiar peste mine, i-am răspuns eu, dacă e să luăm sensul propriu al cuvântului. Ai trecut *pe* mine (adică pe bătăturile mele) şi, dacă nu te-aş fi ţinut în frâu, ai fi zburat dincolo de mine.

— Nenorocitele-astea de treburi pentru sărbătorile de iarnă, îmi explică el. Pur şi simplu mă fac să-mi pierd minţile.

— La viaţa mea am auzit destui pretextând diverse chestii cu sărbătorile de iarnă, i-am replicat eu, dar nu chiar la-nceputul lui septembrie.

— Lasă asta, ştii doar ce vreau să spun, îmi răspunse

el. Suntem în toiul pregătirilor pentru numărul pe decembrie şi lucrez la asta zi şi noapte. Ia stai niţel, adăugă el, bine că te văd. Am de gând să fac un simpozion şi-aş vrea să participi şi tu. Sună cam aşa: „Sărbătorile de iarnă ar trebui…”

— Dragul meu, l-am întrerupt eu fără pic de delicateţe, cariera jurnalistică mi-am început-o când aveam 18 ani şi de-atunci, cu unele pauze, practic întruna gazetăria. Am scris despre sărbătorile de iarnă din punct de vedere sentimental, le-am analizat din punct de vedere filosofic şi le-am făcut harcea-parcea din punct de vedere sarcastic. Le-am tratat în zeflemea pentru revistele umoristice şi cu înţelegere pentru săptămânalele de provincie. Am spus tot ce trebuie să fie spus pe tema sărbătorilor de iarnă – poate chiar o idee mai mult. Am spus povestea modernă dedicată acestui eveniment, o ştii şi tu foarte bine: eroina face tot posibilul să se-nţeleagă pe ea însăşi, dar, nereuşind, fuge cu individul care-şi făcuse debutul ca erou. Femeia cea bună se dovedeşte a fi rea într-adevăr (dacă ajungi s-o cunoşti bine), în timp ce nemernicul (singura persoană cumsecade din poveste) moare, iar pe buze îi flutură o enigmatică propoziţie neterminată care lasă impresia c-ar avea vreo semnificaţie, dar pe care nu ţi-ar face prea pare plăcere s-o explici. Am scris şi povestea de modă veche, o ştii şi pe asta: începi cu un viscol tradiţional în toată regula. Ai la dispoziţie un boiernaş cum scrie la carte, care locuieşte într-un conac tot cum scrie la carte. Te afunzi într-o crimă după toate regulile în vigoare şi termini cu o masă bună ca pe vremea strămoşilor noştri. În Ajunul Crăciunului am adunat oaspeţii în jurul focului s-audă cum trosnesc buştenii şi să-şi spună poveşti cu stafii, în timp ce vântul urlă afară (cum face de obicei în asemenea ocazii) când îi vine rândul. Am trimis destui copii la ceruri. Dimineaţa de Crăciun trebuie să-i dea mult de lucru sfântului Petru. Atâţia copii buni mor în ajun. Noaptea asta a fost totdeauna foarte căutată de ei. Am reînviat îndrăgostiţii morţi şi i-am adus înapoi bine merçi, tocmai la timp ca să se-aşeze la praznic. Nu mi-e

ruşine c-am făcut lucrurile-astea. Pe vremea aceea îmi plăceau. Cândva, la fel de mult îmi plăceau vinul de smochine şi fetele cu păr zburlit. Părerile omului se mai şi schimbă odată cu vârsta. Am discutat problema Crăciunului ca sărbătoare religioasă. Am adus-o în faţa opiniei publice ca o plagă socială. Dacă mai există vreo glumă în legătură cu asta, pe care n-am făcut-o încă, aş fi bucuros s-o aud. Am dat la iveală tot felul de glume despre indigestie, până când simpla lor amintire mă făcea şi pe mine să am indigestie. Am luat în râs reuniunile de familie. Mi-am bătut joc de nelipsitele cadouri. Am folosit într-un mod foarte spiritual subiectul capului de familie şi-al notelor de plată pe care le-are de achitat cu această ocazie. Am…

În timp ce traversam Haymarket, m-am oprit brusc ca să-l întreb:

— Ţi-am arătat vreodată parodioara mea la „Clopotele” lui Poe? începe cu…

La rândul lui, B. mă-ntrerupe şi el:

— Note, note, note, repetă B.

— Exact aşa, am recunoscut eu. Am şi uitat că ţi-am arătat-o.

— Nu mi-ai arătat-o, a replicat el.

— Atunci de unde ştii cum începe? am întrebat eu.

— Nu ştiu, bănuiesc numai, a recunoscut el. În medie, primesc 65 pe an şi toate încep la fel. M-am gândit că probabil şi-a ta începe tot aşa.

— Nu văd cum ar putea începe altfel, am ripostat eu (B. mă cam indispusese). Şi la urma urmei, n-are nicio importanţă cum începe-o poezie. Important e cum se desfăşoară. Oricum, n-am de gând să-ţi scriu nimic despre sărbătorile de iarnă. Cere-mi să-ţi scot o glumă nouă despre instalator, sugerează-mi să inventez ceva original şi nu prea şocant despre ceruri, potrivit pentru mintea unui copil, propune-mi să-ţi spun pe nerăsuflate o poveste cu un câine în aşa fel ca un om nu prea deştept s-o poată crede, şi-ar fi posibil s-ajungem la o-nţelegere. Dar în problema sărbătorilor de iarnă fac pauză pentru moment.

În vremea asta intrasem în Piccadilly Circus.

— Nu te condamn, spuse el, dacă şi tu eşti sătul până-n gât de subiectul de faţă, aşa cum sunt şi cu Cum se termină afurisita asta de treabă la redacţie şi avem pauză (în problema menţionată) până în iunie anul viitor, încep acasă toată tevatura. Menajul deja mă costă cam o liră pe săptămână. Ştiu ce-nseamnă asta. Biata menajeră face economii ca să-mi cumpere un cadou scump de care nici n-am nevoie. După părerea mea, cadourile sunt partea cea mai nesuferită a sărbătorilor de iarnă. Emma o să-mi dea o acuarelă pe care-a pictat-o ea cu mâna ei. I-a intrat în obişnuinţă să mă cadorisească cu asemenea chestii. N-ar fi nimic rău în asta dacă n-ar avea pretenţia s-atârn tabloul în salon. Ai văzut vreodată vreo operă de-a vârâ-mi Emma? mă-întrebă el.

— Dacă mă gândesc bine, cred că da, i-am răspuns.

— Nici vorbă să te gândeşti, mi-a replicat el supărat. Asemenea acuarele nu se uită niciodată.

Continuă prin a se răsti niţel la Piccadilly Circus, aşa, pe probleme generale.

— De ce fac oamenii asemenea crime? vru el să afle. Chiar şi-un artist amator trebuie să aibă un pic de judecată. Nu-şi dă seama ce se-ntâmplă? Pacostea aia a ei atârnă pe coridor. Am pus-o-acolo fiindcă nu-i prea multă lumină. A intitulat-o „Reverie”. Dacă i-ar fi spus „Gripă”, aş mai fi-nţeles. Am întrebat-o de unde i-a venit ideea şi mi-a spus că exact un cer ca ăla a văzut ea într-o seară în Norfolk. Sfinte Sisoe! De ce n-o fi-nchis ochii sau de ce n-o fi alergat într-un suflet acasă să se-ascundă după draperiile de la pat? Dac-aş fi văzut un asemenea cer în Norfolk, m-aş fi întors la Londra cu primul tren. Bănuiesc că biata fată n-are cum să nu vadă asemenea lucruri, dar de ce le-o fi pictând?

— Poate că pictura este o necesitate pentru unele suflete, am spus eu.

— O fi, nu zic nu, dar de ce să-mi vâre mie pe gât ororile alea? insistă el.

N-am fost în stare să-i ofer nicio justificare potrivită.

— Doamne, ce cadouri idioate pot să facă oamenii! continuă el. Într-un an am zis că mi-ar plăcea să am un Tennyson. Mă tot bătuseră la cap ca să afle ce vreau. De fapt, nu voiam nimic. Asta era însă singurul lucru de care nu eram sigur mie-n sută că nu-l vreau. Ei bine, au pus toţi patru mână de la mână şi mi-au luat un Tennyson în 12 volume, ilustrat cu fotografii color. N-au făcut-o cu răutate, bineînţeles. Dacă pomenesc vreodată c-aş vrea o pungă pentru tutun, mă blagoslovesc cu o traistă de catifea albastră în care încape o livră. Unde mai pui că e şi brodată cu flori în mărime naturală. Singura soluţie ca s-o pot folosi e să-i pun o chingă şi să mi-o atârn în spate ca pe-un ghiozdan. Poate că nu-ţi vine-a crede, dar să ştii că am şi o haină de casă din catifea, împodobită cu flori de nu-mă-uita şi fluturi din mătase colorată. Şi mă mai şi-ntreabă de ce n-o port. Am s-o aduc într-o seară la club ca să mă fâţâi niţel pe-acolo. Merită.

Ajunsesem în faţa scărilor de la „Devonshire”. B. Îşi continuă jelania:

— Când e vorba să fac eu cadouri, situaţia e la fel de catastrofală. Nu fac niciodată cadourile care trebuie. Niciodată nu nimeresc niciunul din lucrurile care-ar putea fi de vreun folos cuiva. Dacă-i dau lui Jane o etolă de cincilă, poţi fi sigur că asta-i blana cea mai demodată. „Vai, ce drăguţ din partea ta, spune ea. E exact ce-mi doream. Am s-o pun deoparte şi-am s-aştept până când o fi din nou la modă cincila”. Fac cadou fetelor lanţuri de ceas când nimeni nu mai poartă lanţuri de ceas. Când lanţurile de ceas sunt ultimul răcnet, eu le dăruiesc cercei. Ele-mi mulţumesc şi mă roagă să le duc la bal mascat, că numai acolo pot să poarte tinichelele-alea afurisite. Cheltuiesc banii pe mănuşi albe cu dosul negru ca să aflu că mănuşile albe cu dosul negru sunt semnul distinctiv al provincialei. Cred că toţi negustorii din Londra îşi păstrează cu sfinţenie marfa nevândută ca să mi-o bage mie pe gât la timpul potrivit. Aş vrea să ştiu şi eu de ce e totdeauna nevoie de şase vânzători ca să te servească cu o pereche de mănuşi? Nu mai demult decât săptămâna trecută, Jane

m-a rugat să-i cumpăr nişte mănuşi pentru povestea aia de la Mansion House[125]. Mă simţeam în stare să fiu amabil şi mi-am zis c-o să duc treaba la bun sfârşit. Nu pot să sufăr să intru-ntr-un magazin de galanterie. Când un bărbat face o asemenea chestie, toată lumea se holbează la el de parcă nenorocitul ar vrea să dea buzna peste femeile din baia turcească. Unul din acei oameni-marionetă veni spre mine şi-mi spuse că era o dimineaţă frumoasă. Ce dracu' o fi vrut de la mine cu dimineaţa lui frumoasă cu tot? I-am spus c-aş dori nişte mănuşi. I le-am descris cum m-am priceput mai bine din ce-mi aminteam. „Vreau să aibă patru nasturi, dar să nuse-ncheie cu nasturi. Nasturii să fie pe mijloc şi mănuşile s-ajungă pân' la cot. Nu ştiu dacă mă-nţelegeţi". A făcut o reverenţă şi mi-a spus c-a înţeles exact ce voiam, ceea ce, să fiu sincer, era mai mult decât înţelesesem eu însumi. I-am spus că vreau trei perechi crem şi trei maro-roşcate, iar cele maro-roşcate să fie din piele de capră. Mă corectă. Îmi spuse că probabil voiam să fie din piele de căprioară. Trebuie să recunosc c-avea dreptate, dar întreruperea mi-a curmat firul gândirii şi-a trebuit s-o iau de la-nceput. Mă ascultă cu atenţie până la ultima vorbă. Bănuiesc c-am stat cu el vreo cinci minute lângă uşă. Mă întrebă: „Asta-i tot pentru această dimineaţă?" I-am răspuns că da. „Mulţumesc, domnule, făcu el. Poftiţi pe-aici, vă rog?" Mă duse într-o altă cameră, unde dădurăm peste un individ cu numele de Jansen, căruia-i fusei prezentat foarte concis drept domnul care „doreşte mănuşi". „Da, domnule, zise domnul Jansen, ce fel de mănuşi doriţi?" I-am spus că vreau şase perechi în total – trei din piele de căprioară, maro-roşcate, şi trei crem, căprioară. Mă întrebă: „Vreţi mănuşi din piele de căprioară, domnule, sau mănuşi pentru vreo căprioară blondă?" Mă scosese din sărite cu treaba asta. I-am spus că nu-mi stă-n obicei să vorbesc în argou, şi-n niciun caz când cumpăr mănuşi. Îşi ceru scuze. I-am explicat cum vine treaba cu nasturii (atât cât puteam pricepe şi eu) şi cu

125 Mansion House - reşedința oficială a lordului primar al Londrei (N.t.).

lungimea. I-am cerut să aibă grijă ca nasturii să fie prinşi bine, iar cusăturile să fie impecabile peste tot, adăugând că ultima pereche pe care nevastă-mea o cumpărase de la ei a lăsat mult de dorit. Jane mă bătuse la cap s-adaug acest amănunt. Zicea ea c-o să fie mai grijulii când or auzi aşa ceva. Individul mă asculta în extaz. Parcă mi-ar fi ieşit muzică din gură. „Ce număr să fie, domnule?" mă întrebă el. Ei, asta-mi scăpase. „Staţi că-mi aduc aminte; parcă şase, dacă nu se-ntind. Altfel e de preferat cinci şi trei sferturi. A, şi la cele crem tighelele să fie negre", am adăugat eu. Şi p-asta o uitasem. „Vă mulţumesc foarte mult, spuse domnul Jansen, mai doriţi şi altceva pentru moment?" „Nu, mulţumesc, am răspuns eu, deocamdată nu". Începea să-mi placă individul. O luarăm din nou la picior prin prăvălie. Pe unde treceam, toţi lăsau lucrul şi se holbau la mine. Când am ajuns la raionul de mănuşi, eram deja obosit. Mă conduse-n pas de marş spre un tânăr care-şi înfigea bolduri în revere. Spuse „mănuşi" şi dispăru printre perdele. Tânărul îşi întrerupse activitatea, se aplecă peste tejghea şi mă întrebă: „Mănuşi de damă sau bărbăteşti?" După cum bănuieşti, eram aproape turbat de furie. Când mă gândesc acum, îmi vine să râd, dar atunci m-am mirat foarte tare că nu i-am dat un pumn în cap. L-am întrebat: „În prăvălia asta aveţi vreodată de lucru? Vi se-ntâmplă cumva să v-apuce cheful să vă vedeţi treaba terminată şi nu să vă mocăiţi şi s-o lungiţi cât puteţi numai de amorul artei?" Nu părea că m-a înţeles, aşa că i-am explicat: „Acum un sfert de oră am întâlnit un domn în uşa magazinului, am vorbit cu el despre mănuşile astea pe care vreau să le cumpăr şi i-am expus părerea mea asupra subiectului în chestiune. M-a dus la acest domn Jansen al dumneavoastră. Am repetat toată povestea şi pentru domnul Jansen. Acum domnul Jansen mă dă pe mâna dumitale, iar *dumneata* nici nu ştii dacă vreau mănuşi de damă sau bărbăteşti. Înainte de-a o lua iar de la cap pentru a treia oară, vreau să ştiu dacă dumneata eşti cel care-o să mă servească sau dacă eşti un simplu ascultător, fiindcă personal sunt sătul până-n gât de toată tărăşenia". În

sfârşit nimerisem omul care-mi trebuia. Am obţinut chiar şi mănuşile. Care-i oare explicaţia? Ce rost au avut toate astea? În total am stat 35 de minute în prăvălie. Apoi un nerod m-a condus spre ieşire pe-un drum greşit numai ca să-mi arate linia deosebit de elegantă a şosetelor pentru dormit. I-am spus că n-am nevoie de-aşa ceva. El mă asigură că nu voia să cumpăr, doar să le văd. Nici nu-i de mirare că negustorii ăştia au trebuit să deschidă şi saloane unde se pot servi gustarea şi ceaiul. În curând o să pună la dispoziţia onoratei clientele apartamente mobilate, unde cumpărătoarea respectivă poate rămâne o săptămână-ntreagă.

I-am spus lui B. că, şi după părerea mea, cumpărăturile îţi pun serios nervii la încercare. I-am mai spus (fiindcă mă invitase şi părea dispus să-i dea-nainte cu peroraţia) c-aş lua un *brandy* cu sifon. Ajunsesem deja în fumoar şi B. continuă:

— Ar trebui să existe o asociaţie, un fel de oficiu de cliring pentru strângerea şi distribuirea cadourilor de Crăciun. Funcţionarii de-acolo ar urma să primească o listă a persoanelor de la care să se strângă cadouri şi o listă a celora cărora trebuie să li se trimită cadouri. Să presupunem că strâng în contul meu 20 de cadouri valorând, să zicem, 10 lire. Pe de altă parte, trimit din partea mea 30 de cadouri în valoare totală de 15 lire. Mă debitează cu restul de 5 lire plus un mic comision. Aş plăti bucuros şi nici nu m-ar mai durea capul. Poate c-ar ieşi şi-un profit din asta. Ideea ar fi la fel de bună pentru zilele de naştere şi nunţi. O firmă s-ar putea ocupa serios de această problemă. Ar avea grijă ca toţi prietenii mei să fie plătiţi la vreme (vreau să spun, să li se trimită cadouri la vreme); n-ar uita nici de ruda ta cea mai importantă. În familia mea e unul singur pe care mi se-ntâmplă să-l neglijez când e vorba de cadouri. De câte ori mi-amintesc de el, se duce dracului toată afacerea. Acum doi ani i-am făcut o baie… vreau să spun că i-am făcut-o cadou, nu că l-am băgat în cadă. Era din cauciuc, pliantă şi putea să şi-o pună în valiză. Credeam c-o să-i folosească în călătorie. Nu

ştiu dacă mă crezi, dar a luat-o ca o insultă personală. N-a mai vorbit cu mine o lună încheiată. Idiotul naibii!

— Bănuiesc că prichindeii le gustă din plin, zisei eu.

— Ce să guste? mă întrebă el.

— Cum ce? Sărbătorile de iarnă, explicai eu.

— Nu cred, se răţoi el Nimănui nu-i place această perioadă a anului. Le stârnim curiozitatea cu trei săptămâni înainte (spunându-le ce minunat o să fie), îi tot îndopăm vreo două-trei zile, îi ducem să vadă nişte lucruri care nu-i interesează (dar ne interesează pe noi) şi-apoi îi terorizăm alte două săptămâni ca să-şi revină la starea lor normală. Când eram copil, mi-aduc aminte că mă duceau întotdeauna la Palatul de cristal[126] şi la Madame Tussaud[127]. Ah, cum mai uram Palatul de cristal! Pe-atunci mătuşă-mea supraveghea toată acţiunea. Totdeauna plecam când era gerul cel mai năprasnic, ne urcam fără doar şi poate în alt tren şi mergeam aiurea vreo jumătate de zi până s-ajungem unde trebuie. Fără excepţie rămâneam nemâncaţi în ziua aceea. Unei femei nu-i trece niciodată prin cap că oamenii au nevoie de mâncare chiar când sunt plecaţi de-acasă. După părerea ei, natura încetează să mai existe pe perioada de când pleci de-acasă şi până când te-ntorci. Concepţia ei îngustă despre prânzul necesar unui băiat de şcoală se reduce la o chiflă şi-un pahar cu lapte. Jumătate din timp i se ducea pierzându-ne, iar cealaltă jumătate dându-ne palme după ce ne găsea. Singurul lucru care ne plăcea la nebunie era cearta cu vizitiul când ne-ntorceam acasă.

Mă ridicai să plec.

— Deci nu iei parte la simpozionul ăla, spuse B. Ar fi ceva destul de uşor de desfiinţat... „De ce trebuie abolite sărbătorile de iarnă”.

— Pare simplu, am răspuns eu, dar ce propuneri ai în

---

126 Palatul de cristal (*Crystal Palace*) - construcție de sticlă şi fier ridicată pentru expoziția din 1851 şi distrusă de un incendiu în 1936 (n.t.).

127 Madame Tussaud - muzeul figurilor de ceară din Londra, purtând numele întemeietoarei sale, Marie Tussaud (1760 - 1850). N.t.

această privinţă?

(Odată editoarea unei reviste americane „avangardiste” a lansat discuţia: „Trebuie desfiinţată viaţa erotică?” Iar 11 domni şi doamne au dezbătut serios problema.)

— Lasă-le să moară de inaniţie, spuse B. Primul lucru e să stârneşti opinia publică. Convinge publicul că aceste sărbători trebuie desfiinţate.

— Dar de ce să le desfiinţăm? am întrebat eu.

— Sfinte Sisoe! zise el. Nu vrei să le desfiinţăm?

— Nu-s chiar aşa de sigur, am răspuns.

— Nu eşti sigur, replică el. Zici că eşti ziarist şi accepţi că pe lumea asta există un subiect de care nu eşti sigur?!

— Treaba asta mi-a venit de câţiva ani încoace, am zis eu. După cum ştii, defectul ăsta nu-l aveam înainte.

B. se uită în jur ca să fie sigur că nu ne-aude nimeni şi-mi spuse în şoaptă:

— Între noi fie vorba, nici eu nu mai sunt aşa de sigur că-nainte. De ce oare?

— Poate fiindcă-mbătrânim, dădui eu ideea.

— Anul trecut am început să joc golf, zise el. De cum am pus mâna pe crosă, am şi trimis mingea hăt-departe. „Pare – un joc uşor”, i-am spus celui care-mi dădea lecţii. „Da, mai toţi zic aşa la-nceput”, replică el sec. Era un vechi jucător de golf şi-mi închipuiam că e gelos. M-am ţinut serios de treabă şi vreo trei săptămâni am fost nemaipomenit de mulţumit de mine însumi. Apoi, puţin câte puţin, am început să descopăr chichiţele care-mi dădeau mult de furcă. Acum sunt sigur că niciodată n-am s-ajung un bun jucător. Ai trecut vreodată printr-o asemenea experienţă?

— Da, i-am răspuns. Cred că asta-i explicaţia. Jocul pare-atât de simplu numai la-nceput.

L-am lăsat să-şi ia prânzul şi am pornit-o spre partea de vest a Londrei, visând cu ochii deschişi la timpul când aş fi răspuns degajat la nesuferita lui de întrebare despre sărbătorile de iarnă sau la orice altă întrebare. La acea

nemaipomenită tinereţe când ştiam totul, când viaţa nu-mi punea niciun fel de probleme şi nu-mi vântura prin faţa ochilor niciun fel de îndoieli!

Pe vremea aceea, doritor s-aduc lumii prinosul meu de deşteptăciune şi căutând de zor un piedestal de unde strălucirea mea orbitoare să poată fi de ajutor oamenilor, am ajuns în faţa unei porţi cam nenorocite din Chequers Street, în spatele căreia o adunare secretă de tineri (împreună cu câţiva destul de maturi de la care era de aşteptat să fie mai copţi la minte) se-ntrunea în fiecare vineri seară cu scopul precis de a discuta şi pune la cale problemele arzătoare ale întregii omeniri. „Membrii care luau cuvântul” erau taxaţi cu 10 şilingi şi 6 pence pe an, ceea ce însemna o retribuţie mai puţin decât moderată pe fiecare cuvânt. „Domnii care erau în restanţă cu plata subscripţiei mai mult de trei luni” deveneau, potrivit Legii 7, inapţi pentru bine sau rău. Ne-am autointitulat „Păsările furtunii” şi, sub fâlfâirea umbroasă şi înţelegătoare a acestor aripi, am muncit şi eu din greu două sezoane pentru reformarea speciei umane, bineînţeles până când trezorierul nostru (un tânăr cinstit şi un duşman înverşunat al convenţionalului) a plecat spre răsărit lăsând în urmă o foaie de bilanţ din care reieşea că asociaţia noastră era debitoare cu 42 de lire, 15 şilingi şi 4 pence şi că subscripţiile pentru anul în curs (care treceau cu puţin peste 38 de lire) fuseseră „reportate”. Foaia de bilanţ nu dădea însă nicio indicaţie asupra poziţiei în care fusese reportată suma în chestiune. Faţă de această situaţie, proprietarul (un individ total lipsit de idealuri) a pus mâna pe mobila noastră oferindu-se să ne-o revândă pentru 15 lire. I-am demonstrat că preţul era de-a dreptul exorbitant şi i-am propus 5.

Negocierile s-au terminat cu un limbaj total neacademic din partea lui, iar „Păsările furtunii” au zburătăcit care încotro fără a se mai aduna vreodată deasupra apelor tulburi ale umanităţii. Astăzi, auzind de planurile prăpădite ale reformatorilor moderni, nu pot să nu zâmbesc când mi-aduc aminte ce lucruri minunate se

făceau în Chequers Street, într-o vreme când Mrs. Grundy[128] mai dădea tonul literaturii, iar matroana engleză mai trasa liniile directoare ale artei. Sunt informat că în străinătate circulă zvonul despre desfiinţarea Camerei Lorzilor! La urma urmei, de ce nu? „Păsările furtunii” au desfiinţat aristocraţia şi coroana într-o singură seară şi-apoi au suspendat şedinţa cu scopul de a numi un comitet care să întocmească şi să supună spre aprobare o constituţie republicană până vinerea următoare. Se vorbeşte de canapelele stil Empire! Cu 18 ani în urmă am închis uşile tuturor music-hall-urilor din Londra cu 29 voturi pentru şi 17 contra. Music-hall-urile au fost audiate cu răbdare şi apărate cu abilitate. Totuşi noi găseam că astfel de amuzamente erau antiprogresiste şi potrivnice intereselor majore ale unei democraţii intelectual avansate. În seara următoare l-am întâlnit la un cabaret pe cel care propusese rezoluţia de condamnare şi ne-am continuat discuţia cu o sticlă de băutură alături. Ca argumentele să fie şi mai convingătoare, mă făcu să stau până la sfârşitul celor trei cântece interpretate de „Lion Comique”[129]. La rândul meu i-am dat replica aşa cum se cuvine, îndreptându-i atenţia spre dansatoarea cu maiou albastru şi păr bălai. Nu-i mai ştiu numele, dar n-am să-i uit niciodată farmecul şi frumuseţea fără cusur. Pe legea mea! Ce încântătoare, ce minunate erau artistele în bunele vremuri de odinioară! Unde-or fi dispărut? Şi astăzi văd dansatoare cu maiouri albastre şi păr bălai, dar nu-mi trezesc nicio senzaţie, decât poate aceea de plictiseală. Unde-or fi zânele sprinţare de-acum douăzeci de ani, pe care dacă le vedeai, aveai la ce visa o săptămână? De le-atingeai mâinile albe era o adevărată încântare, iar sărutul buzelor roşii te-ar fi făcut să te simţi în al nouălea cer. Zilele trecute am aflat că băiatul unui vechi prieten de-al meu s-a însurat în secret cu o balerină de prim rang. Fără

---

128 Mrs. Grundy - personaj din comedia *Speed the Plough* de Thomas Morton (1764 - 1838). A devenit simbolul convenţionalului (n.t.).

129 Lion Comique - personaj burlesc de music-hall (n.t.).

să vreau am exclamat: „Amărâtul naibii!” A fost o vreme când, într-o asemenea situaţie, n-aş fi putut fără un „Băftosul naibii! O merită el oare?” Căci pe-atunci balerinele erau îngeri pogorâţi pe pământ, nu altceva. Privindu-le de pe locul tău de un şiling, puteai cumva să te mai îndoieşti? Dansau ca să aline durerea văduvei cu mulţi copii sau ca să-l trimită la şcoală pe fratele mai mic. Erau fiinţe divine pe care tânărul nu putea decât să le venereze. Dar acum…

Nu-i decât o glumă veche de când lumea. Tinereţea priveşte prin ochelari trandafirii. Bătrâneţea are ochii întunecaţi când se uită prin lentilele fumurii. Blonda mea prietenă, nu eşti nici îngerul pe care l-am visat, dar nici păcătoasa descrisă de alţii. Sub penele cu care-apari pe scenă eşti doar o biată femeie, un mănunchi de slăbiciuni şi defecte legate laolaltă de dulceaţa şi tăria ta. Ai un brougham[130] şi sunt sigur că, la cei 30 şilingi ai tăi pe săptămână, nu-ţi poţi permite aşa ceva. Ştiu precis că nişte doamne din Mayfair au plătit sume extraordinare pentru un asemenea vehicul. Se zice că te sulemeneşti şi-ţi vopseşti părul, unii fac chiar aluzii că-ţi pui perniţe. Dar nu ne-mpopoţonăm şi noi toţi cu virtuţi care nu-s ale noastre? Surioară dragă, să dăm jos amândoi fardul şi pudra de pe obraji. Vom afla atunci care din noi are dreptul să se uite cu dispreţ la celălalt.

Iartă-mă, stimate cititor, pentru această digresiune. Dansatoarea m-a făcut să nu-mi mai ţin gândurile în frâu. Îţi vorbeam despre „Păsările furtunii” şi despre numeroasele reforme votate de această societate. Mi-aduc aminte că am abolit pedeapsa capitală şi războiul (eram nişte tineri cu inimi cu totul şi cu totul de aur). Cu o majoritate de 12, am stârpit definitiv sărbătorile de iarnă împreună cu sărbătorile bancare. Nu-mi aduc aminte ca vreuna din propunerile de abolire (indiferent ce) să fi fost respinsă prin vot. Puţine lucruri au rămas neabolite de noi,

130 Brougham (după numele lui Henry Peter Brougham, baron Brougham şi Vaux) - trăsură uşoară, acoperită, cu două sau patru locuri (n.t.).

„Păsările furtunii”. Am atacat sărbătorile de iarnă din motive de eficacitate şi le-am ucis cu râsul nostru batjocoritor. Am demascat fanfaronada găunoasă a sentimentului care se presupune că te-nvăluie în această perioadă. Am făcut de două parale tradiţionalul praznic, obositoarea petrecere şi tâmpenia aia de spectacol. Şugubăţul societăţii plesnea de râs când şi-aducea aminte de colindători. Reformatorul nostru social era pornit împotriva beţiei de sezon. Economistul fierbea de indignare la adresa actelor de caritate. Un singur argument în favoarea sărbătorilor de iarnă şi-a găsit cât de cât ecou la noi. Este vorba de sugestia cinicului nostru care zicea că merită să-nduri toată această pacoste cu gândul la satisfacţia pe care o vei avea după aceea, când ai să-ţi dai seama c-au trecut în sfârşit şi n-o să se mai repete decât peste un an.

Dar de-atunci, de când eram gata să schimb lumea din temelii, am văzut şi-am auzit multe lucruri şi nu mai sunt aşa de sigur (cum eram atunci) că părerile mele sunt singurele corecte. Personal, sărbătorile de iarnă mi se par cam fără noimă. Trecând însă pe străzile mizere, m-am uitat prin geam şi-am văzut camerele nenorocite înveselite de lanţurile din hârtie colorată. Se-ntindeau dintr-un colţ în altul al tavanului înnegrit de fum, formau ghirlande caraghioase în jurul lămpii ieftine cu gaz, înconjurau oglinda pătată de muşte şi tablourile de prost gust. Ştiu că nişte mâini trudite şi nişte ochi osteniţi au lucrat ore-n şir ca să facă şi să aranjeze acele lanţuri idioate, cu gândul că „Asta o să-i facă şi lui plăcere” sau „O să-i placă şi ei când o fi mai veselă odaia”. Uitându-mă la ele, ca prin minune au început să mi se pară frumoase. Tabloul în culori ţipătoare cu copilul şi câinele mă scoate din sărite; vă spun cinstit. Odată însă am văzut cum un personaj murdar din creştet până-n tălpi şi total lipsit de gust artistic îl netezea drăgăstos cu o mână arsă de vopsele, în timp ce feţele nerăbdătoare se strânseseră în jur să-l admire şi să se minuneze de naturalismul bătător la ochi al lucrării. Şi în ziua de azi tabloul stă atârnat în rama lui ieftină deasupra

căminului. E singurul punct care-nviorează pereţii pătaţi de igrasie. Ochii împăienjeniţi se tot uită la el şi, prin tentele lui ţipătoare, încearcă să zărească îndepărtatul tărâm al artei.

Colindătorii mă calcă pe nervi şi ard de nerăbdare să deschid brusc fereastra şi să arunc cu cărbuni în ei, cum am făcut odată când locuiam în Chelsea, într-o cameră foarte la-nălţime. Mă îndoiam şi nu-mi venea să cred că sunt colindători de meserie. Înclinam să zic că erau nişte tineri care căutau o scuză pentru tărăboiul pe care-l făceau. Unul din ei ne arăta că ştie un imn cu refren, altul cânta la concertină, iar al treilea ţinea hangul dansând step. Din instinct n-aveam niciun fel de respect pentru ei. Aveam de lucru şi mă deranjau, motiv pentru care am simţit dorinţa puternică să-i ating cu ceva. Îmi trăsni că ar fi grozav de distractiv dacă aş stinge lumina, aş deschide uşurel fereastra şi-aş arunca cu cărbuni în ei. Le-ar fi absolut imposibil să ghicească de la ce fereastră au zburat cărbunii cu pricina, aşa că eram ferit de toate neplăcerile de rigoare. Erau un grupuleţ destul de compact şi, cu un noroc nici prea-prea, nici foarte-foarte, aveam şansa să nimeresc pe unul din ei.

M-am hotărât să-mi pun planul în aplicare. Nu-i vedeam prea bine, aşa că ţinta mea era mai degrabă zgomotul. Aruncasem deja vreo douăzeci de cărbuni pe alese fără să obţin însă vreun rezultat satisfăcător. Eram cam descurajat când, deodată, un urlet (urmat de un limbaj total nepotrivit pentru ocazia respectivă) îmi dădu de veste că providenţa-mi îndreptase cărbunele spre locul dorit. Muzica s-a oprit brusc, iar grupul s-a mprăştiat cu destulă veselie, ceea ce mi s-a părut cel puţin ciudat.

Am observat că unul rămăsese în urmă. Stătea sub felinar şi amenința blocul cu pumnul, aşa, la modul general.

— Cine-a aruncat cărbunele ăla? răsună vocea-i de stentor.

Paralizat de groază, mi-am dat seama că era glasul locatarului de la 88, un irlandez, ziarist ca şi mine. După

cum exclamă nefericitul erou din piesă, văzusem totul prea târziu. El, numărul 88, deranjat la rându-i de zgomot, evident ieşise ca să discute prieteneşte cu scandalagiii şi, eventual, să-i dojenească tot atât de prieteneşte. Bineînţeles că proiectilul meu îl lovise, pe el, pe el, nevinovatul, răbdătorul (până în momentul acela), virtuosul. Uite-aşa ne face dreptate soarta nouă, muritorilor de rând. În grupul respectiv erau 10 până la 14 tineri care, fiecare luat în parte, ar fi meritat pe deplin bucata de cărbune, dar a primit-o el, nevinovatul, drept în ochi (cel puţin aşa mi s-a părut, privind în lumina palidă a felinarului).

Deoarece blocul a răspuns întrebării sale printr-o tăcere adâncă, irlandezul trecu strada şi se repezi pe scări în sus. Se oprea pe fiecare palier şi striga:

— Cine-a aruncat cu cărbuni? Vreau să ştiu cine-a aruncat bucata asta de cărbune. Să vin-aici!

Orice om cumsecade, în locul meu, ar fi aşteptat până ce 88 ar fi ajuns pe palier şi-apoi, deschizând uşa cu putere, ar fi spus cu bărbătească sinceritate:

— *Eu* am aruncat cărbunii! Eu…

N-ar fi apucat să mai spună şi altceva fiindcă, în momentul acela, 88 cu siguranţă i-ar fi dat un pumn în cap. Pe scări s-ar fi iscat o ciorovăială foarte necuviincioasă, spre enervarea tuturor celorlalţi chiriaşi. Mai târziu s-ar fi lansat o citaţie şi o contracitaţie. Pasiunile înflăcărate ar fi răbufnit, iar sentimentele de înverşunată ură (zămislite cu această ocazie) ar fi putut dura ani de zile.

N-am pretenţia că sunt un om cumsecade. Şi chiar de-aş avea, mă-ndoiesc că această pretenţie mi-ar folosi la ceva, fiindcă nu prea ştiu să joc teatru. Aceasta fiind situaţia, mi-am zis în sinea mea pe când îmi scoteam ghetele în camera de lucru ca să mă duc la culcare: „E clar ca lumina zilei că 88 n-are starea sufletească potrivită pentru a-mi asculta povestea. O să-l las mai bine să ţipe până s-o răcori. După asta o să se-ntoarcă în apartamentul lui, o să facă o baie la ochi şi, datorită acestui fapt, să tragă un somn bun şi reconfortant. Dimineaţa, când,

probabil, o să ne-ntâlnim ca de obicei în drum spre Fleet Street, o să pomenesc întâmplător de incidentul respectiv şi-o să-mi exprim toată compătimirea de care sunt în stare. Am să fac o aluzie discretă la situaţia adevărată – că probabil vreun colocatar, scos şi el din sărite de hărmălaia aia, voise să dea cu cărbuni în colindători, lovindu-l însă pe el dintr-o regretabilă, dar pură, întâmplare. Cu mult tact, poate c-am să-l fac chiar să vadă partea comică a incidentului. Mai târziu, prin martie sau aprilie, am să pândesc momentul şi-am să-i mărturisesc probabil că eu sunt acel colocatar, iar apoi, la un pahar de *brandy* cu sifon, o să ştergem tot necazul cu nişte hohote de râs".

De fapt aşa s-a şi întâmplat. 88, un individ solid cu o inimă de aur ca nimeni altul, dar tare impulsiv, mi-a spus:

— Mare noroc ai avut, bătrâne, că nu mi-ai spus atunci!

— Simţeam, i-am zis eu, că era o problemă care trebuia tărăgănată.

Există şi clipe când ar trebui să ne ţinem în frâu toate pornirile spre sinceritate. După cum am spus, colindătorii nu-mi trezesc în suflet niciun fel de emoţii în afară de iritare. Dar am văzut odată cum un simplu colind a adus bucuria de mult uitată pe faţa brăzdată de griji a unei femei. Colindătorii cântau răguşit, pe nas şi erau acompaniaţi atât de fals de un cornet şi-un flaut, că nimeni nu întrezărea nici cea mai vagă speranţă de îndreptare. Dar pentru femeia aceea era un semn de speranţă şi iubire care-i dădea iluzia că soarta ei vitregă se îndulcise întrucâtva. Simplul gând al reuniunilor de familie, atât de obişnuite iarna, ne face pe noi, cei cu moţ în frunte, să urlăm de plictiseală. Mi-a venit însă în minte o întâmplare pe care mi-a povestit-o odată un prieten. Într-o iarnă, fiind în vizită la ţară, prietenul meu s-a întâlnit nas în nas cu o femeie pe care, la oraş, o întâlnise adesea în cu totul alt mediu. Uşa căsuţei era deschisă. Ea şi o femeie mai în vârstă călcau rufe la o masă. Plimbându-şi mâinile albe şi moi peste rufele boţite, râdea şi vorbea despre lucruri obişnuite de-ale casei. Umbra prietenului meu se lăsă

peste grămada de albituri. Ea – şi ridică privirile şi se uită fix în ochii lui. Dar faţa ei spunea clar:

„Aici nu te cunosc şi nu mă cunoşti nici tu. Aici sunt o femeie iubită şi respectată”.

Prietenul meu intră în vorbă cu femeia mai în vârstă, nevasta unuia din chiriaşii gazdei lui. Ea se întoarse spre femeia cea tânără şi-o prezentă:

— Fata mea, domnule. N-o vedem prea des. Lucrează la Londra într-un loc de unde nu poate pleca, dar totdeauna petrece cu noi câteva zile de sărbători.

— E sezonul reuniunilor de familie, spuse prietenul meu cu o undă de batjocură în glas, pentru care s-a detestat mai apoi din tot sufletul.

— Da, domnule, spuse femeia, neobservând intenţia lui, niciodată n-a lipsit într-o asemenea ocazie. Nu-i aşa, Bess?

— Aşa e, mamă, răspunse simplu fata şi-şi aplecă din nou capul asupra lucrului.

În fiecare an, femeia asta îşi lăsa pentru câteva zile blănurile şi bijuteriile, hainele frumoase şi mâncărurile fine şi venea să stea pentru scurt timp lângă ceea ce era curat şi sănătos. Era singura ei legătură cu feminitatea. Îmi place să cred că poate până la urmă legătura asta era destul de puternică pentru a o salva din apele ce o târau la vale. Toate argumentele în favoarea sărbătorilor de iarnă şi a acestor obiceiuri sunt, recunosc, de natură pur sentimentală. Am trecut prin prea multe la viaţa mea ca să mă mai îndoiesc că sentimentele îşi au locul lor legitim în economia vieţii. DESPRE TIMPUL PE CARE ÎL IROSEŞTI UITÂNDU-TE ÎNAINTE DE A SĂRI

Aţi văzut vreodată cum se comportă o femeie când are de gând să iasă în oraş?

Când vrea să plece, un bărbat spune doar atât:

— Ies puţin, mă-ntorc repede.

— Vai, George, strigă nevastă-sa din celălalt capăt al casei, mai stai o clipă. Vreau să te rog să…

În momentul acela doamna aude pălăriile căzând de pe cuier şi apoi uşa din faţă trântindu-se cu putere.

— George, nu cumva ai plecat? se tânguie ea.

E numai glasul disperării, căci consoarta ştie bine că el a şi plecat. Ajunge în hol cu răsuflarea tăiată. „Ar fi putut să mai aştepte un pic”, murmură ea pentru sine în timp ce culege pălăriile de pe jos. „Aveam atâtea comisioane să-i dau…”

Nu deschide uşa şi nu încearcă să-l oprească. Ştie că el a ajuns deja la jumătatea străzii. „Ăsta-i un fel de a pleca de-a dreptul meschin şi lamentabil, îşi spune ea. Numai un bărbat se poate înjosi până-ntr-atât”.

Când însă o femeie iese în oraş, cei din jur ştiu foarte bine acest lucru. Ea nu pleacă pe furiş, ci anunţă că iese în oraş. O spune, în general, în după-amiaza zilei precedente şi o repetă la intervale regulate, până la ora ceaiului. La ceai se răzgândeşte ca din senin şi cugetă că-i mai bine să amâne totul cu o zi mai târziu. Peste o oră se hotărăşte să iasă totuşi a doua zi şi face pregătiri ca să-şi spele părul de cu seară. O oră şi mai bine după aceea, momentele de exaltare, când aşteaptă nerăbdătoare să iasă în oraş, alternează cu clipele de descurajare, când o năpădesc presimţiri rele. La vremea cinei convinge o prietenă să meargă cu ea. Odată convinsă, prietena se entuziasmează de perspectivă până când îi vine-n minte brusc că nu poate pleca de-acasă. Cealaltă o convinge totuşi că poate.

— Da, replică cea de-a doua, dar atunci cum ai s-o scoţi *tu* la capăt, draga mea? Uiţi de familia Jones?

— Da, aşa e, răspunde prima de-a dreptul încurcată. Ce neplăcut! Şi n-o să pot merge nici miercuri. N-am încotro, o să las totul pe joi.

— Dar joi n-o să pot merge *eu*, spune cea de-a doua.

— Ei bine, draga mea, ai să te duci fără mine, declamă prima cu tonul unei persoane care-şi sacrifică ambiţia ei de-o viaţă.

— O nu, scumpa mea, nici nu mă gândesc la una ca asta, exclamă cea de-a doua simţindu-se copleşită de nobleţe. O s-aşteptăm şi-o să mergem împreună, vineri.

— Ştii ce-o să facem? zice prima. O să plecăm devreme (asta e pentru ea ideea salvatoare) şi-o să ne-

ntoarcem înainte de sosirea familiei Jones.

Cad de acord să doarmă împreună, căci în minte li s-a cuibărit o bănuială secretă, cum că s-ar putea ca ăsta să le fie cel din urmă somn printre cei vii. Se retrag devreme luând un bidon cu apă fierbinte, iar noaptea, din timp în timp, le auzi pălăvrăgeala şi plescăitul zgomotos al apei.

Coboară foarte târziu la micul dejun şi amândouă sunt grozav de înfuriate. Fiecare pare ferm convinsă că, în pofida judecăţii ei sănătoase, a fost împinsă la o asemenea prostie numai şi numai de nebunia fără leac a celeilalte. La masă, din cinci în cinci minute, fiecare o întreabă pe cealaltă dată e gata de plecare şi, aparent, fiecare trebuie să-şi pună numai pălăria. Vorbesc despre vreme şi se întreabă cum va fi, dorindu-şi din toată inima să se decidă într-un fel sau altul. Sunt crunt pornite împotriva ei, fiindcă e în halul ăsta de nehotărâtă. După micul dejun cerul e încă înnorat şi cele două ajung la concluzia că proiectul trebuie abandonat cu totul. Atunci prima îşi aminteşte că, pentru ea, mersul în oraş este o necesitate vitală în momentul de faţă.

— Să ştii, draga mea, că nu-i nevoie să vii şi tu, spune ea.

Până în acel moment cea de-a doua era clar nehotărâtă dacă vrea să meargă sau nu. Acum însă ştie precis.

— Cum să nu vin? face ea. Trebuie să scap odată şi de grija asta!

— Bag mâna-n foc că nu vrei să vii, insistă prima, şi, dacă stau să mă gândesc, o să mă descurc mai repede de una singură. Sunt gata să plec chiar acum.

Celei de-a doua îi sare muştarul când aude una ca asta.

— Mie nu-mi trebuie nici două secunde, dacă vrei să ştii, i-o trânteşte ea. Cred că nu mai e nevoie să-ţi amintesc că, în general, *eu* sunt cea care trebuie s-aştepte, nu tu.

— Dar nici nu ţi-ai pus ghetele, observă în treacăt prima.

— Păi treaba asta n-o să-mi ia *niciun pic* de timp, vine

răspunsul. Dar bineînţeles, scumpa mea, dacă vrei într-adevăr să mergi fără mine, spune-mi-o.

În faza asta, mai are – un pic şi-o podidesc lacrimile.

— Sigur că vreau să vii, îi explică cea dintâi cu resemnare în glas. Mi-am zis însă că probabil vii numai ca să-mi faci mie plăcere.

— O, nu, vreau să vin, spune cea de-a doua.

— Ei, hai să ne grăbim, spune prima. Eu una întârzii numai un minuţel. Îmi schimb doar fusta.

Peste o jumătate de oră, le-auzi strigându-se din diverse părţi ale casei, fiecare vrând să ştie dacă cealaltă e gata. Se pare că amândouă sunt gata de nu ştiu câtă vreme şi că fiecare nu face altceva decât s-o aştepte pe cealaltă, care nu mai termină odată.

— Mi-e teamă c-o să plouă, strigă parterul.

— Nu mai spune! răspunde cealaltă.

— După toate probabilităţile, aşa o să fie.

— Uf, nesuferită treabă! constată etajul. Să lăsăm pe mâine?

— Da’ tu ce zici? replică parterul.

Până la urmă se hotărăsc să meargă, numai că acum trebuie să-şi schimbe ghetele şi să-şi pună alte pălării.

Încă vreo zece minute mai strigă şi mai aleargă-n sus şi-n jos. Apoi se pare că sunt gata într-adevăr şi nu le mai rămâne altceva decât să spună „la revedere” şi să plece.

Încep cu sărutatul copiilor. O femeie nu pleacă niciodată de-acasă fără tainica presimţire că nu se va mai întoarce vie. Un copil nu-i de găsit. Când, în sfârşit, maică-sa dă de el, amărâtul îşi doreşte să nu fi apucat clipa aia, căci, înainte de sărutat, trebuie să suporte calvarul spălatului. După asta pornesc în căutarea câinelui (căci trebuie sărutat şi el), iar bucătăreasa primeşte ultimele indicaţii.

În sfârşit cele două doamne deschid uşa din faţă.

— O, George, strigă prima întorcându-se. Aici erai?

— Salutare, răspunde o voce de departe. Ai ceva cu mine?

— Nu, iubitule, voiam numai să-ţi spun la revedere.

Plec.

— Bine, la revedere.

— Pa, scumpule. Crezi c-o să plouă?

— Nu, n-aş zice.

— George.

— Da.

— Ai ceva bani?

Peste cinci minute amândouă se-ntorc în fugă: una şi-a uitat umbrela de soare, cealaltă portofelul.

Şi vorbind de portofele, nu poate să nu-ţi vină în minte o altă diferenţă esenţială dintre bărbaţi şi femei. Bărbatul îşi ţine banii în buzunar. Când are nevoie de ei, îi scoate şi-i pune pe masă. Ăsta-i un mod foarte direct de a acţiona. Femeia dă dovadă însă de mai multă subtilitate. Să zicem că, pe stradă, are nevoie de patru pence ca să plătească bucheţelul de viorele pe care l-a cumpărat de la o florăreasă. Într-o mână ţine două pachete, iar în cealaltă umbrela de soare. Cu cele două degete libere de la mâna stângă apucă bine viorelele. Problema e însă alta: cum să-i plătească florăresei? se agită câteva minute, evident neînţelegând de ce nu poate să-i dea banii. Apoi îi vine în minte motivul: are numai două mâini şi amândouă sunt ocupate. Întâi se gândeşte să ia pachetele şi florile în mâna dreaptă, apoi îşi zice c-o să ia umbrela de soare în stânga. După aceea se uită în jur căutând o masă sau măcar un scaun, dar pe toată strada nici urmă de un asemenea obiect. Dilema se rezolvă când doamna scapă şi pachetele şi florile. Florăreasa i le ridică de jos şi aşteaptă să i le dea. Această situaţie dă doamnei posibilitatea să-şi scotocească buzunarul cu mâna dreaptă, în timp ce cu stânga mişcă în toate părţile umbrela deschisă. Aruncă în rigolă pălăria unui domn în vârstă şi aproape scoate ochii florăresei cu umbrela înainte de a-i da prin cap s-o închidă. După ce-a făcut-o şi p-asta, propteşte umbrela de coşul florăresei şi se pune pe lucru serios. Îşi suceşte mâinile şi-şi răsuceşte partea de sus a corpului până când părul ajunge în faţă şi ochii la spate. Ţinându-se încă bine cu mâna stângă (de şi-ar da drumul, Dumnezeu ştie în ce direcţie s-ar

dezrăsuci!), se explorează serios cu dreapta. Portofelul e-acolo, îl simte. Greutatea e s-ajungă ta el. Cel mai rapid mijloc ar fi, desigur, să-şi scoată fusta, să se-aşeze pe trotuar, s-o întoarcă pe dos şi să acţioneze de la fundul buzunarului spre suprafaţă. Se pare însă că această idee simplă nu-i vine deloc în minte. Fusta are vreo treizeci de cute la spate şi între două din aceste cute începe ascunzătoarea secretă. În cele din urmă, o descoperă deodată din pură întâmplare şi portofelul este scos la lumină. În timpul acestei acţiuni, doamnei nu i-a lipsit mult să facă o tumbă de-atâta răsuceală. Deschisul portofelului e altă problemă şi încă una foarte serioasă. Ea ştie că se deschide cu un arc, dar secretul acelui arc nu l-a aflat niciodată şi nici nu-l va afla. Îşi pune în gând să-l tot sâcâie până când s-o deschide. Cinci minute vor fi suficiente, cu condiţia ca amica noastră să nu se enerveze.

În cele din urmă portofelul se deschide. Ar fi greşit să spunem că ea îl deschide. Se deschide singur fiindcă i s-a făcut lehamite să fie maltratat în felul ăsta şi, după cum se pare, se deschide exact în momentul când ea îl ţine cu susu-n jos. Dacă se-ntâmplă să fii destul de-aproape ca să te uiţi peste umărul doamnei, ai să observi că monedele de aur şi argint stau la voia întâmplării în portofel, în schimb, într-un sanctuar interior, închis cu grijă cu un al doilea arc secret, distinsa doamnă îşi ţine monedele de aramă împreună cu un timbru poştal şi o chitanţă de la postăvar veche de nouă luni.

Îmi amintesc cât de indignat era odată un vechi conductor de autobuz. Înăuntru eram doi bărbaţi şi nouă femei. Eu stăteam lângă uşă şi, prin urmare, toate observaţiile mi le adresa mie. Fără îndoială îi lua ceva timp să strângă banii pentru bilete, dar cred că s-ar fi descurcat mai bine dacă s-ar fi fâţâit mai puţin. Aşa reuşea doar să le sâcâie şi să le enerveze pe toate.

— Ian te uită la aia, spuse el îndreptându-mi atenţia spre o biată doamnă din faţa mea, care se scotocea în maniera binecunoscută pentru a-şi găsi portofelul, şade pe bani. Ce ţi-e şi cu muierile-astea! Să fiu al naibii dacă n-aş

zice că vrea să-l clocească.

În cele din urmă, doamna scoase de sub ea un portofel grozav de burduşit.

— Închipuiţi-vă cum e aia să mergi cu hardughia asta p-un drum cu hârtoape, iar tu să stai cocoţat pe drăcia aia, continuă el. Gândiţi-vă cât curaj o fi având muierile-astea, începu el să mi se confeseze. Odată, îmi spuse, am văzut o cocoană scoţând de dedesubt o cheie de la poartă, o tinichea cu hapuri, o cutie cu creioane, o pungă a dracului de mare, o hârtie cu ace dă păr şi-un şip cu săruri. Dumnezeule mare, dumneavoastră şi cu mine am fi al dracului dă chinuiţi să şedem p-o clanţă, da' ele, muierile, şed toată ziua aşa. Io zic că s-or fi obişnuitără. Fă-le vânt p-o pernă dă puf şi-o să-ţi zbiere ca din gură dă şarpe. Nici nu vă trece prin cap cât timp îmi ia să scoţ dă la ele doi pence. Îţi vine să urli, nu alta. Întâi încearcă p-o parte, p-ormă p-ailaltă. După aia se scoală şi se scutură până le trânteşte-napoi otobuzul. Ş-acolo rămân, fleaşcă pă podea. D-aş fi i-o dă capu' meu, aş pune una care să le scotocească bine şi să le ia banii pă bilete. Amărâţii ăia dă manglitori nici nu s-ar descurca. Io zic că dacă un bărbat încearcă să cotrobăiască-n buzunaru' unei cocoane – păi atunci aşa-i trebuie.

De fapt o chestiune mult mai serioasă m-a făcut să reflectez asupra meticulozităţii excesive a femeilor. Eu am o teorie a mea – probabil greşită, după cum mi-au spus-o mulţi – că ne croim drum prin viaţă cu prea multă grijă. Tot timpul ne uităm în jos, spre pământ. Poate că în felul acesta reuşim să nu ne-mpiedicăm de vreo piatră sau de vreun mărăcine, dar în acelaşi timp pierdem albastrul cerului şi splendoarea dealurilor. Mă scot din sărite cărţile scrise de oameni virtuoşi, care ne spun că tot ce numesc ei „succes" în viaţă depinde de felul în care ştim să ne aruncăm cât colo tinereţea şi să ne irosim bărbăţia pentru ca, atunci când vom fi de optzeci de ani, să putem zburda în voie. Suntem prea zgârciţi cu viaţa noastră pentru a o

investi în Compania mărilor sudului[131] şi, de-atâta drămuială şi chiverniseală, ne-am făcut meschini, limitaţi şi rigizi. O să lăsăm pe mâine culesul trandafirilor, căci azi e zi de muncă, afaceri şi organizare. Dar iată, a doua zi, trandafirii s-au scuturat. Şi ce ne pasă nouă de trandafiri, aceste mărunţişuri inutile cu o valoare negociabilă atât de mică? Verzele sunt mult mai potrivite cu preocupările noastre de a doua zi.

Viaţa trebuie s-o trăieşti, nu s-o laşi să treacă, s-o înfrunţi, nu s-o rânduieşti. Viaţa nu-i şah, să se termine cu victoria celui mai bun; e un joc de cărţi în care trebuie să profiţi la maximum de îndemânare. Credeţi cumva că întotdeauna cel mai înţelept este şi cel mai favorizat de soartă? Eu nu cred una ca asta. Cel mai norocos jucător de whist întâlnit de mine vreodată n-a ştiut în viaţa lui ce-i atuul, adresându-se cel mai adesea partenerului său cu formula: „Vai, vă rog să mă scuzaţi”, cuvinte care, în general, reuşeau să smulgă răspunsul: „O, nu vă cereţi scuze. Totu-i bine când se sfârşeşte cu bine”. Omul care a făcut avere în cel mai scurt timp (din câţi ştiu eu) e un zidar de la periferia Birminghamului. Nu ştia nici măcar să-şi scrie numele şi, timp de treizeci de ani, s-a îmbătat criţă în fiecare seară. Nu susţin că jucătorii de whist nu trebuie să aibă habar de atu? Cred că prietenul meu, zidarul, ar fi putut să strângă chiar mai multă avere dacă ar fi învăţat să-şi scrie numele şi dacă, din când în când, fără să exagereze, s-ar mai fi dus la culcare şi cu mintea limpede. Tot ce vreau să spun este că virtutea nu e calea spre succesul de care vorbim acum. Trebuie să ne găsim alte motive pentru a fi virtuoşi; poate că şi există. De fapt viaţa e pur şi simplu un joc de noroc, iar regulile succesului, pe care tot încercăm noi să le stabilim, seamănă cu sistemele infailibile cu care o anumită categorie de idioţi se înarmează în fiecare sezon pentru Monte Carlo. Putem juca cu precauţie şi judecată, putem

131 Compania mărilor sudului, înființată în 1711, avea ca scop încurajarea şi dezvoltarea comerțului cu America de Sud, de unde s-ar fi putut obține câştiguri foarte mari. Totul a eşuat în 1720 (n.t.).

hotărî când să riscăm şi când să punem o miză mică, dar a ne închipui că înţelepciunea are ceva de spus în toată chestia asta, e ca şi cum ne-am imagina că am descoperit legea norocului. Haideţi mai bine să jucăm jocul vieţii ca nişte sportivi, să ne punem zâmbind câştigurile în buzunar şi să ridicăm din umeri cu nepăsare când pierdem. Poate că am fost chemaţi la masa de joc şi ni s-au împărţit cărţile tocmai ca să învăţăm unele din calităţile unui bun jucător: stăpânirea de sine, curajul când te urmăreşte ghinionul, modestia chiar când succesul te copleşeşte, fermitatea, agerimea, indiferenţa în faţa sorţii. Toate astea sunt într-adevăr lecţii bune. Dacă din jocul ăsta învăţăm câte ceva, viaţa nu ni s-a irosit în zadar. Dacă însă, sculându-ne de la masă, am învăţat numai să ne agităm şi să ne plângem de milă, mă tem c-am irosit-o de pomană.

Năprasnica doamnă cu coasa bate la uşă:

— Numărul cinci sute de miliarde douăzeci şi opt, barcagiul vă aşteaptă, domnule.

Aşa, deci a şi venit vremea! Ne strângem jetoanele. La ce mai sunt bune? În ţara de dincolo de râu nu mai au nicio valoare. Cele roşii ca sângele pentru aur şi cele verde pal pentru dragoste, cui să le aruncăm? Uite un biet cerşetor care tânjeşte să joace. Să i le dăm lui când trecem dincolo. Sărmanul de el! Jocul o să-l amuze – un timp.

O altă greşeală pe care o facem când începem să raţionăm despre viaţă este aceasta: gândim de parcă ar fi vorba de fiinţe raţionale. E o greşeală de neiertat. Doamnele şi domnii bine intenţionaţi o fac când încearcă să-şi imagineze lumea ideală. Căsătoria se va desfiinţa şi problema socială se va rezolva, sărăcia şi războiul vor fi abolite cu aclamaţii, iar păcatul şi mâhnirea vor fi respinse cu o majoritate zdrobitoare în parlament! Oh, atunci va merita să trăieşti în această lume. Doamnelor şi domnilor, să ştiţi că până atunci nu mai e atât de mult precum credeţi. Nu-i nevoie de nicio revoluţie socială şi nu e necesar niciun proces lent de educare a oamenilor. Totul s-ar putea înfăptui chiar mâine, *numai dacă am fi fiinţe raţionale*.

Închipuiţi-vă cum ar arăta o lume a fiinţelor raţionale! Cele zece porunci ar fi inutile, căci nicio fiinţă raţională nu păcătuieşte, nicio fiinţă raţională nu face greşeli. Bogaţi n-ar exista; cărei fiinţe raţionale îi pasă de lux şi ostentaţie? N-ar exista nici săraci; nu e raţional ca eu să mănânc cât doi în timp ce fratele meu de pe cealaltă stradă moare de foame, deşi şi el e la fel de bun ca mine. Nu s-ar putea concepe diferenţa de opinii; există o singură raţiune. Dumneata, stimate cititor, ţi-ai da seama că eşti de aceeaşi părere cu mine în toate problemele. Nu s-ar mai scrie romane şi nu s-ar juca piese, căci în viaţa fiinţelor raţionale nu e loc pentru dramă. N-ar exista iubiri pasionale, râsete nebuneşti, lacrimi fierbinţi. Nimeni n-ar bate câmpii, bucuriile fulgerătoare s-ar stinge, supărările şi visurile imposibile nu şi-ar găsi locul. Peste tot ar fi numai raţiune, raţiune şi iarăşi raţiune.

Dar deocamdată rămânem iraţionali. Dacă mănânc maioneză şi beau şampanie, o să-mi fie rău de la ficat. Atunci de ce-o fac? Julia e o fată încântătoare, drăguţă, deşteaptă şi plină de spirit; în plus, are partea ei din venitul unei fabrici de bere. Atunci de ce se-nsoară John cu Ann, care e irascibilă (ca să nu spunem prea multe despre ea), care, simte şi el asta, nu va fi o soţie bună, care are idei excentrice, care n-are nici cea mai mică avere? Bărbia ei are ceva care-l fascinează – ce anume nu vă poate spune nici el. În general, Julia e cea mai prezentabilă din cele două. Dar cu cât John se gândeşte mai mult la Julia, cu atât se simte mai atras de Ann. Aşa că Tom se-nsoară cu Julia, fabrica de bere dă faliment, iar Julia, într-o vacanţă, contractează un reumatism articular acut şi rămâne o biată invalidă fără ajutor pe viaţă. În timpul ăsta însă Ann moşteneşte zece mii de lire, lăsate de un unchi din Australia de care n-auzise nimeni până atunci.

Mi s-a vorbit despre un tânăr care şi-a ales soţia cu o grijă nemaipomenită, spunându-şi cu multă înţelepciune:

— În alegerea unei neveste, un bărbat nu poate fi prea circumspect.

S-a convins că fata avea toate calităţile unei tovarăşe

de viaţă. Avea toate virtuţile care i se pot cere unei femei şi nu avea alte defecte în afara celor inerente firii feminine. Practic vorbind, fata era perfecţiunea întruchipată. Tânărul s-a însurat cu ea şi şi-a dat seama că era aşa cum o crezuse el. Un singur lucru avea să-i reproşeze – faptul că n-o plăcea. Dar asta, bineînţeles, nu era vina ei.

Ce uşoară ar fi viaţa dacă ne-am cunoaşte pe noi înşine! De-am putea fi totdeauna siguri că mâine o să gândim ca astăzi! Ne îndrăgostim într-o vacanţă de vară. Ea e proaspătă, încântătoare, într-un cuvânt adorabilă. De câte ori ne gândim la ea, mintea ni se brambureşte de-atâta fericire. Idealul nostru de viaţă este să fim pentru totdeauna umili servitori la picioarele ei. Ni se pare imposibil ca soarta să ne poată binecuvânta cu o fericire mai mare decât privilegiul de a curăţa ghetele adoratei şi de a-i săruta poala veşmântului, iar dacă poala este şi puţin murdară de noroi, lucrul acesta ne va desfăta cu atât mai mult. Îi vorbim despre visurile noastre şi în momentul acela fiecare cuvânt rostit e sincer. Dar vacanţa de vară se duce şi odată cu ea şi sentimentul de vacanţă. Iarna ne găseşte frământându-ne cum o să ieşim din buclucul în care ne-am băgat singuri. Sau, poate chiar mai rău, sentimentul durează mai mult decât de obicei. Ajungem la logodnă. Ne căsătorim (mă întreb câte căsătorii sunt rezultatul unei pasiuni care se stinge înainte de a ajunge în faţa altarului?), iar trei luni mai târziu fetişcanei noastre i se rupe inima când îşi dă seama că ne plictisesc cumplit şireturile de la ghetele ei. Se pare că picioruşele i-au crescut. Nu există nicio altă scuză decât aceea că suntem nişte copii proşti, care nu ştiu niciodată de ce plâng, care se lovesc unul pe altul în joacă şi urlă din toate puterile când se lovesc ei înşişi.

Am cunoscut odată o americancă. Mă bătea mereu la cap povestindu-mi cât de brutal se purta cu ea bărbatu-său. Intentase acţiune de divorţ împotriva lui. La proces i s-a dat câştig de cauză. Am felicitat-o cu toţii. Apoi a dispărut din viaţa mea timp de câteva luni. Într-o bună zi

ne-am întâlnit din nou. Una din problemele vieţii sociale este să ştim ce să ne spunem unul altuia când ne vedem. Dorinţa fiecărui bărbat, ca şi a fiecărei femei, este să pară simpatic şi deştept, iar acest lucru face aproape imposibilă orice conversaţie pentru că, în general, nu suntem nici simpatici, nici deştepţi – ci undeva, la mijloc. Desigur am început să-i vorbesc despre fostul ei bărbat şi am întrebat-o cum se descurcă el. Mi-a răspuns că, după câte ştie, e foarte bine.

— Recăsătorit? am sugerat eu.

— Da, mi-a răspuns.

— Aşa-i trebuie, am izbucnit eu, şi neveste-sii la fel. (Era o femeiuşcă drăguţă cu ochi strălucitori, prietena asta a mea din America, şi doream să-i intru în graţii.) o femeie care, ştiind ce ştia ea despre el, s-ar căsători cu un asemenea om, cu siguranţă îl va face să ajungă într-o stare vrednică de plâns şi putem fi siguri că şi el va fi la rându-i un adevărat blestem pentru ea.

Prietena mea părea tentată să-l apere.

— Cred că s-a schimbat mult în bine, a susţinut ea.

— Aş; da de unde! i-am replicat eu. Un bărbat nu se schimbă niciodată în bine. Secătura tot secătură rămâne.

— Vai, te rog! îi luă ea apărarea. Nu vorbi aşa despre el.

— De ce? m-am mirat eu. Te-am auzit de-atâtea ori numindu-l tu însăţi secătură.

— Am greşit, spuse ea roşind. Tare mi-e teamă că n-a fost numai el de vină. Amândoi eram nechibzuiţi pe vremea aceea, dar cred că amândoi am tras de-atunci învăţămintele cuvenite.

Am rămas fără grai aşteptând explicaţia necesară.

— Ai face mai bine să vii personal şi să-l vezi, a adăugat ea cu un zâmbet. Ca să-ţi spun adevărul, eu sunt cea care s-a căsătorit cu el. Am zi de primire marţea, K... Mansions nr. 2. Şi o luă la fugă lăsându-mă mut de uimire, cu privirea pierdută în urma ei.

Cred că un popă întreprinzător (care ar vrea să ridice o bisericuţă pe Ştrand, lângă tribunal) ar putea face o

afacere foarte rentabilă cununând cupluri care abia au ieşit de la divorţ. Un prieten de-al meu, pârâtul într-un asemenea proces, mi-a spus că şi-a iubit nevasta cel mai mult în două ocazii: prima oară, când l-a respins, şi a doua oară, când a apărut ca să depună mărturie împotriva lui.

— Sunteţi nişte creaturi foarte curioase, dumneavoastră bărbaţii, a spus odată o doamnă unui alt bărbat în prezenţa mea. Habar n-aveţi ce vă poate capul şi din cauza asta niciodată nu ştiţi ce vreţi.

Era pornită împotriva bărbaţilor în general. N-o acuz. Şi eu sunt pornit împotriva lor uneori. E unul care mă scoate din sărite de câte ori îl văd. Spune una şi face alta. Vorbeşte ca un sfânt şi se comportă ca un nătărău. Ştie ce-i bine şi face ce-i rău. Dar să nu mai vorbim despre el. Într-o zi o s-ajungă acolo unde trebuie şi-atunci o să-l împachetăm într-o ladă frumos căptuşită, o să batem în cuie capacul şi-o să-l punem la păstrare într-un locşor liniştit, lângă biserica pe care-o ştiu eu, ca nu cumva să se scoale şi să mai facă vreo prostie.

Celălalt bărbat, înţelept ca toţi bărbaţii, se uită la încântătorul lui critic cu un zâmbet în colţul buzelor.

— Draga mea doamnă, spuse el, acuzaţi pe cine nu trebuie. Mărturisesc că nu prea ştiu ce-mi poate capul şi puţinul pe care-l ştiu despre el nu-mi place. Nici nu l-am făcut, nici nu l-am ales eu. Sunt mai nemulţumit de el decât puteţi fi dumneavoastră. Pentru mine constituie un mister mai mare decât pentru dumneavoastră şi trebuie să-l accept aşa. Mai degrabă compătimiţi-mă, nu mă acuzaţi.

Am momente când îi invidiez din tot sufletul pe acei pustnici din vechime care, fără prefăcătorie şi cu o laşitate plină de curaj, au evitat problema vieţii. Sunt zile când visez la o existenţă descătuşată de miile de lucruri mărunte care ne ţin sufletele legate de această lume de liliputani. Mă închipui trăind undeva în Norvegia, pe vârful stâncilor ce adăpostesc apele întunecate ale unui fiord. Nicio altă fiinţă omenească nu-şi dispută cu mine acest tărâm. Sunt singur cu pădurile foşnitoare de brad şi cu stelele. Cum o să trăiesc, nu sunt prea sigur. O dată pe

lună aş putea să cobor în satele din împrejurimi şi să mă întorc încărcat. N-aş avea nevoie de prea multe lucruri. Pentru rest, puşca şi undiţa mi-ar fi de ajuns. Aş lua cu mine câţiva dulăi, care mi-ar vorbi cu privirile acelea pline de gânduri mute, şi împreună am străbate înălţimile căutând mâncare după obiceiul primitiv al oamenilor care n-au visat niciodată dineurile cu zece feluri şi supeurile de la Savoy. Aş găti singur şi m-aş aşeza la masă cu o sticlă de vin bun alături, care să-mi pună gândurile în mişcare (sunt inconsecvent, mărturisesc asta, căci acel dar al civilizaţiei l-aş suporta în sihăstria mea). Apoi, seara, aş sta cu pipa lângă focul meu de buşteni şi aş cugeta până când aş ajunge la o nouă cunoaştere. Întărit de lipsa acelor voci care-au rămas îngropate în vuietul străzilor, s-ar putea, cine ştie, să mă transform în ceva mai apropiat de ceea ce se zice c-ar trebui să fie omul – s-ar putea să întrezăresc şi o slabă licărire a sensului vieţii.

Nu, nu, stimată doamnă, în această viaţă de renunţare n-aş lua pe nimeni, în niciun caz o persoană de sexul la care vă gândiţi, chiar dacă ar vrea să vină, ceea ce mi se pare puţin probabil. Sunt perioade când e în avantajul bărbatului şi al femeii să fie singuri fiecare. Dragostea ne scoate din adâncuri la suprafaţă, ne face oameni, bărbaţi şi femei, dar dacă vrem să urcăm puţin către stele, trebuie să-i spunem adio. Noi, femeile şi bărbaţii, nu ne arătăm unii altora cu ceea ce avem mai bun, ci dimpotrivă, mă tem că prea adesea doar cu ceea ce avem mai rău. Pentru o femeie, idealul de bărbat este iubitul; pentru un bărbat, femeia este întotdeauna iubita virtuală. Vedem inima celuilalt, dar nu-i vedem sufletul. În prezenţa celuilalt nu ne dezbărăm niciodată de ceea ce e pământesc în noi. Maică-natură, mare peţitoare, e totdeauna pe-acolo ca să ne îmboldească. Femeia ne face să fim bărbaţi, dar tot ea ne ţine să nu mai facem niciun pas mai departe. Uneori bărbatul şi femeia apar într-o lumină mai bună dacă fiecare e singur.

DESPRE SENTIMENTUL MATERN AL OMULUI

Era un biet ciob. După formă şi culoare, aş fi spus că,

în zilele lui mai fericite, fusese o părticică dintr-o sticlă ieftină cu săruri. Aşa cum stătea singur în iarbă, luminat de razele soarelui de dimineaţă, fără nicio discuţie, apărea în toată splendoarea lui. Pentru cioroi prezenta o irezistibilă atracţie.

Eroul meu îşi întinse gâtul şi-l privi cu ochiul drept. Apoi sări în partea cealaltă şi-l privi cu ochiul stâng. Din amândouă unghiurile de vedere ciobul te făcea să-l râvneşti.

Vă daţi seama că eroul meu era un cioroi tânăr şi fără experienţă. O pasăre mai în etate nu s-ar fi uitat a doua oară la obiectul în cauză. Fără îndoială, eşti înclinat să crezi că instinctul ar fi trebuit să-l înveţe cum că cioburile de sticlă n-au ce căuta în cuibul unei păsări. Dar strălucirea era prea mare şi cine i-ar fi putut rezista? După cum îmi vine mie a crede, pe undeva prin ramurile arborelui său genealogic, trebuia să fi apărut o mezalianţă, poate şi mai rău de-atât. O fi fost ceva sânge de coţofană pe-acolo (este binecunoscut caracterul coţofenelor sau, mai degrabă, lipsa lor de caracter). Se mai întâmplă şi-asemenea lucruri. N-am de gând să merg mai departe cu investigarea acestui aspect atât de dureros. Am prezentat ideea de mai înainte numai ca o posibilă explicaţie şi nimic mai mult.

Ţopăi şi-ajunse mai aproape. Crâmpeiul acesta strălucitor de curcubeu e oare o dulce iluzie? E oare o vedenie încântătoare care se risipeşte când te-apropii de ea, situaţie caracteristică atât de multor lucruri din viaţa de nepătruns a ciorilor? Ţâşni ca o săgeată şi-l ciocăni uşor. Nu, era de-adevăratelea, un minunat şi colţuros ciob de sticlă verde, exact cum şi-ar fi dorit orice cioroi proaspăt însurat. Şi unde mai pui că n-avea decât să-ntindă ciocul şi să-l ia. Doamne, ce-o să-i mai placă *ei*! Cioroiul nostru era plin de bune intenţii. Simpla poziţie a cozii (îndreptată în sus) te făcea să-nţelegi că e vorba de o strădanie serioasă deşi, poate, cam pe-alături de ţintă.

Îl întoarse pe-o parte şi pe alta. Era cam dificil de dus. Avea aşa de multe colţuri! Până la urmă reuşi să-l

prindă bine în cioc şi, cât ai clipi, o şi-ntinse de frică să nu stârnească pizma unui rival.

Un alt cioroi, care fusese martorul acestei scene, îi strigă dintr-un tei altui cioroi în trecere pe acolo. Deşi cunoştinţele mele de limbă păsărească sunt limitate, nu mi-a fost greu să urmăresc discuţia, căci totul era limpede ca apa de izvor.

— Issachar!

— Salut!

— Ştii una? Zebulan a găsit un ciob de sticlă. Vrea să şi-l pună în cuib.

— Ei, las-o dracului!

— Să fiu al naibii de nu-i aşa! Uită-te şi tu. Vezi cum îl duce-n cioc?

— Mare ţi-e grădina, doamne!

Şi amândoi bufniră în râs.

Dar Zebulan nu-i băga-n seamă. Poate c-o fi auzit el ceva, dar puse totul pe seama geloziei. Se duse glonţ la copacul lui. Cu obrazul lipit de geam, am putut să-l urmăresc. Şantierul lui era în ceea ce numim noi Ulmii-din-padoc (o suburbie ce-a apărut abia anul trecut, dar care creşte văzând cu ochii). Eram curios să aflu ce-o să spună nevastă-sa.

La început, consoarta nu spuse nimic. El aşeză ciobul cu grijă pe ramura de lângă cuibul făcut numai pe jumătate, iar ea întinse gâtul ca să vadă mai bine.

Apoi se uită la el. Câteva clipe niciunul n-a scos o vorbă. Mi-am dat seama că situaţia era tot mai încordată. Când, în sfârşit, deschise şi ea ciocul, tonul îi era foarte reţinut cu clare urme de dezgust.

— Ce-i asta? întrebă ea.

Comportarea ei cam potolise entuziasmul lui Zebulan. După cum v-am spus, e un cioroi tânăr şi fără experienţă. Se vede cât de colo că-i la prima nevastă şi, din cauza asta, e oarecum îngrozit.

— Păi, nu prea ştiu cum îi *spune*, răspunse el.

— Oh!

— Nu, nu ştiu. E drăguţ, nu-i aşa? adăugă el.

Îl mişcă un pic încercând să-l aducă în bătaia razelor de soare. Fără doar şi poate îşi dădea şi el seama că, la umbră, ciobul pierdea mult din farmecul său irezistibil.

— Cum să nu, foarte drăguţ, veni replica. Poate-ai să-mi spui şi ce-ai de gând să faci cu el.

Întrebarea îl dezarmă şi mai tare. Îi era din ce în ce mai clar că n-o să aibă succesul scontat. Va trebui să fie cu mare băgare de seamă.

— Păi, după cum vezi, nu-i o rămurică, începu el.

— Văd că nu-i.

— Nu. Ştii, cuibul şi-aşa e-aproape numai rămurele, aşa că m-am gândit…

— Ei, nu zău, ai făcut tu una ca asta?

— Da, draga mea. M-am gândit – dacă nu cumva tu eşti de părere că-i prea bătător la ochi – m-am gândit să-l aşezăm undeva în cuib.

Asta o făcu să izbucnească.

— Nu mai spune! Grozavă idee! Cum de m-oi fi măritat c-un asemenea idiot?! După ce că-mi umbli aiurea 20 de minute, îmi vii c-un ciob cu opt colţuri pe care crezi c-am putea „să-l aşezăm” în cuib. Te pomeneşti că ţi-ar plăcea să mă vezi stând pe el o lună încheiată. Ce-o fi în capul tău? Crezi că ăsta-i patul ideal pentru copii? Ţi-o fi trecând prin minte să-mi aduci şi-o grămadă de ace de toate felurile, nu-i aşa? Şi pe astea ar trebui „să le-aşezăm” undeva. Să nu te mai văd în ochi. Oi termina eu cuibul singură.

Cioara nu se-ntindea niciodată la vorbă cu el. Apucă jignitorul obiect – era o bucăţică de sticlă destul de grea – şi-l aruncă cu toată forţa. L-am auzit trecând prin ramele pentru castraveţi. E deci al şaptelea geam spart în săptămâna asta. Perechea de pe craca de deasupra sunt o catastrofă. Metoda lor de a construi este cea mai extravagantă şi cea mai absurdă din câte-am văzut vreodată. Îşi aduc de zece ori mai mult material decât au nevoie. Îţi vine să crezi că au de gând să construiască un bloc întreg şi să dea cu chirie apartamentele celorlalte ciori. Pe urmă aruncă jos tot ce-a rămas nefolosit. Ce-ar fi

dacă şi noi am construi după principiul ăsta? Să zicem că o pereche, bărbat şi femeie, ar începe să-şi ridice casă în Piccadilly Circus, de exemplu. Să mai zicem că toată ziulica bărbatul urcă şi coboară scara aducând întruna cărămizi, în timp ce nevastă-sa zideşte. N-o întreabă câte cărămizi îi trebuie sau dacă nu cumva a adus destule, ci pur şi simplu aduce în prostie culegând orice cărămidă care-i iese-n cale. Şi apoi să zicem că, la venirea serii, se uită-n jur, constată că vreo douăzeci de căruţe de cărămizi au rămas nefolosite pe schelă şi se-apucă să le-arunce jos în Waterloo Place. Ar da de belea. Cu siguranţă cineva le-ar zice vreo două. Şi, totuşi, exact aşa procedează păsările şi nimeni nu le zice o vorbuliţă măcar. Se spune că au şi-un preşedinte. Locuieşte singur în tisa de lângă fereastra camerei mele de zi. Ce vreau să ştiu este la ce e bun un asemenea ins. Ar fi bine să mediteze adânc la treaba asta. Tare-aş vrea să-l văd scurmând după viermi într-o seară când păsările alea două deretică prin cuib. Poate că atunci ar lua vreo măsură. Eu am făcut tot ce-am putut. Am aruncat în ele cu pietre care, după legea gravitaţiei, s-au întors pe pământ şi-au mai spart câteva geamuri de la ramele pentru castraveţi. Am tras în ele cu un revolver, dar au ajuns să privească această întâmplare drept un simplu semn de bună dispoziţie din partea mea, confundându-mă probabil cu arabul din deşert, care (aşa mi s-a dat a înţelege) se exprimă în felul ăsta în momentele de emoţie intensă. Se dau mai la o parte din faţa pericolului şi mă urmăresc cu privirea de la distanţă. Fără îndoială mă consideră un actor prost fiindcă, între două împuşcături, nu strig şi nu dansez cum s-ar cere. N-am nimic împotrivă. N-au decât să-şi facă cuibul acolo. Numai de l-ar face cu niţel cap. Aş vrea să se găsească cineva care să le vorbească în această chestiune şi căruia să-i dea şi ele atenţia cuvenită.

Seara le-auzi discutând problema stocului supranormativ.

— Nu mai lucra, zice el aducând ultimul transport. Te oboseşti prea mult.

— Păi sunt deja cam stoarsă de puteri, răspunde ea sărind din cuib şi îndreptându-se de spate.

— Presupun că eşti şi un pic cam flămândă, adaugă el compătimitor. Şi mie-mi chiorăie maţele. O să scormonim niţel pe jos şi pe urmă o-ntindem.

— Şi ce facem cu toate astea? întreabă ea gătindu-se de zor. N-ar trebui să le lăsăm aici. Fac o poză tare urâtă.

— O, scăpăm noi repede de ele, răspunde el. Le-arunc cât ai zice „peşte”.

Ca să-l ajute, apucă şi ea un băţ şi vrea să-l zvârle.

Cioroiul ţâşneşte ca o săgeată şi i-l smulge.

— Să nu-l arunci, croncăne el cu disperare. E un lucru de preţ. Abia aştept să-l ating pe moş.

Zis şi făcut. Ce spune grădinarul la treaba asta, vă las să vă imaginaţi singuri.

Judecând după alcătuire, familia ciorilor vine imediat după om din punct de vedere al inteligenţei. Dacă mă iau după inteligenţa dovedită de membrii anumitor familii de oameni cu care am venit în contact, am toate motivele să cred afirmaţia de mai înainte. Că ciorile vorbesc, sunt absolut sigur. Uită-te la un cârd de ciori vreo jumătate de oră şi-ai să te convingi. Nu bag mâna-n foc că discuţiile lor sunt întotdeauna inteligente şi spirituale, dar nu încape nicio îndoială că ciorile discută mult, slavă domnului! Un tânăr franţuz din cercul meu de cunoştinţe (venit în Anglia ca să studieze limba) mi-a spus că prima întrunire la care a participat, pe când era la Londra, i-a făcut impresia unei colivii cu papagali. Mai târziu, când a ajuns să înţeleagă limba, a recunoscut şi el, bineînţeles, strălucirea şi profunzimea conversaţiei obişnuite de salon din Londra. Dar, pe vremea când era un biet ignorant în ale limbii, asta a fost impresia pe care şi-a făcut-o. Dacă asculţi sporovăială unui cârd de ciori, ajungi la aceeaşi concluzie. Pentru noi conversaţia lor pare fără sens, dar ciorile înseşi o vor găsi de-a dreptul scânteietoare.

Cunosc un mizantrop care de-abia dacă iese vreodată în lume. Într-o zi am discutat această problemă cu el.

— De ce-aş face-o? mi-a replicat el. Cunosc, să zicem,

vreo duzină de oameni cu care e-o plăcere să ai de-a face. Au ideile lor şi nu se sfiesc să le dea glas. Să-ţi pui mintea la contribuţie când te solicită asemenea persoane e un lucru deosebit de bun şi mulţumesc cerului că mi-a scos în cale asemenea oameni. Dar ăştia-mi ajung pentru timpul meu liber. Ce altceva îmi mai trebuie? Ce e această „societate" de care faceţi toţi atâta caz? Am sondat terenul şi rezultatele sunt nesatisfăcătoare. Hai s-o desfacem în bucăţele şi s-o analizăm. Ce e societatea la urma urmelor? O persoană care mă cunoaşte foarte puţin, pe care şi eu o cunosc foarte puţin, mă invită, căci are ceea ce numiţi voi „zi de primire". Vine seara. Eu am terminat cu lucrul pe ziua aceea şi-am cinat. Am fost la teatru sau concert ori am petrecut o oră-două în compania plăcută a vreunui prieten. Mai mult decât orice pe lume, îmi vine să mă culc. Totuşi îmi adun puterile, mă-mbrac şi-o pornesc cu birja spre casa respectivă. Pe când îmi scot pălăria şi pardesiul în hol, intră un ins pe care l-am cunoscut la club cu câteva ceasuri în urmă. Este un om despre care nu am o părere nemaipomenită, iar el, probabil, împărtăşeşte aceeaşi opinie în ce mă priveşte. N-avem niciun gând comun, dar, deoarece conversaţia e obligatorie, îi spun că e o seară călduţă. Poate că-i aşa, poate că nu e. În ambele cazuri el e de acord cu mine. Îl întreb dacă merge la Ascot[132]. Puţin îmi pasă dacă se duce la Ascot sau nu. Îmi spune că nu e foarte sigur, dar mă-ntreabă ce şanse are Passion Flower pentru Marele Premiu de 1.000 de guinee. Ştiu că nu dă nicio para chioară pe părerea mea în această privinţă (ar fi idiotul numărul unu dac-ar face una ca asta), dar îmi storc creierii să-i răspund, ca şi cum şi-ar pune la bătaie cămaşa de pe el după sfatul meu. Ajungem în capul scărilor şi suntem amândoi fericiţi c-am scăpat unul de celălalt. Îmi încrucişez privirile cu gazda. Pare obosită şi enervată. Ar fi mult mai fericită în pat, numai că nu-şi dă seama. Îmi zâmbeşte dulce, dar e clar că habar n-are cine sunt şi-aşteaptă să-mi afle discret numele de la majordom. Eu i-l

132 Ascot - sat în comitatul Berkshire, la sud-vest de Londra, unde se ţin curse hipice (n.t.).

şoptesc. Poate că majordomul înţelege, poate că nu; n-are absolut nicio importanţă. Sunt invitaţi 240 de oameni dintre care pe 75 gazdele-i cunosc din vedere. Pentru rest, orice trecător în stare (după cum sună reclamele teatrale) „să se îmbrace şi să se comporte ca un gentleman" poate face faţă la fel de bine. Uneori chiar mă întreb de ce s-or agita oamenii şi-or cheltui banii pe invitaţii. Un om-afiş ar răspunde acestei cerinţe: „Lady Tompkins, zi de primire astăzi de la 3 la 7; ceai şi muzică. Doamnele şi domnii pot intra prin prezentarea cărţii de vizită. Ţinuta de după-amiază obligatorie". Scopul este să se strângă mulţimea. Cât despre cei ce-o alcătuiesc, spuneţi-mi, e vreo diferenţă (din punct de vedere al societăţii) între un bărbat în redingotă neagră şi celălalt? Mi-aduc aminte c-am fost invitat odată la o petrecere în Lancaster Gate. Pe doamna respectivă o cunoscusem la un picnic. Dacă a doua oară aş fi văzut-o cu aceeaşi rochie verde şi umbrelă de soare, poate c-aş fi recunoscut-o. Nu sunt însă sigur cum ar fi stat lucrurile, dac-aş fi văzut-o cu alte haine. Birjarul mă duse la casa de peste drum unde se dădea de asemenea o petrecere. Pentru oricare din noi era unul şi acelaşi lucru. Gazda (al cărui nume nu l-am aflat niciodată) îmi spuse că-i foarte drăguţ din partea mea c-am venit şi apoi mă pasă primului-ministru din colonii (nu i-am înţeles numele, nici el nu l-a înţeles pe al meu, ceea ce nu mi s-a părut nemaipomenit, întrucât nici gazda nu-l ştia) care, îmi şopti ea, venise de unde o fi fost (nici ea nu prea era sigură asupra acestui punct) în principal ca să mă cunoască pe mine. Cam pe la jumătatea serii (şi absolut întâmplător) am descoperit greşeala, dar am considerat că era prea târziu ca să mai spun ceva atunci. Am întâlnit câţiva oameni pe care-i cunoşteam, am mâncat ceva împreună şi-am plecat. A doua zi după masă am văzut-o pe adevărata gazdă, pe doamna care ar fi trebuit să-mi fie gazdă. Îmi mulţumi cu efuziune pentru că mi-am sacrificat seara precedentă în folosul ei şi al prietenilor ei. Îmi spuse că ştia cât de rar ieşeam în lume şi treaba asta o făcea să aprecieze cu atât mai mult amabilitatea mea. Mă informă

că soţia ministrului brazilian îi spusese că eu sunt cel mai inteligent om pe care l-a întâlnit vreodată. De multe ori mă gândesc că n-ar strica să-l cunosc pe omul acela (indiferent cine-o fi) şi să-i mulţumesc. Dar poate că majordomul chiar îmi pronunţă numele cum trebuie şi poate că gazda mă recunoaşte într-adevăr. Zâmbeşte şi-mi spune că se temea tare mult că n-am să vin. Îmi dă de înţeles că, în balanţa bucuriei sale, toţi ceilalţi musafiri sunt o biată pană în comparaţie cu mine. La rândul meu, zâmbesc şi eu întrebându-mă cum arăt când zâmbesc. N-am avut niciodată curajul să-mi privesc zâmbetul în oglindă. Observ zâmbetul de societate al celorlalţi bărbaţi şi nu e deloc de natură să mă liniştească. Bălmăjesc ceva despre faptul că mi-ar fi fost absolut imposibil să uit de seara asta şi, la rândul meu, îi dau de înţeles că am aşteptat-o cu nerăbdare săptămâni în şir. Câţiva bărbaţi excelează, ce-i drept, în asemenea împrejurări, dar sunt o cantitate neglijabilă. Fără niciun fel de înfumurare, nu mă consider mai nătărău decât ceilalţi bărbaţi obişnuiţi. Nemaiştiind ce să-ndrug, îi spun că e o seară călduţă. Ea zâmbeşte cu şiretenie ca şi cum remarca mea ar fi dat la iveală cine ştie ce vorbă de duh ascunsă până atunci, iar eu mă-ndepărtez copleşit de ruşine. Dacă vorbeşti ca un idiot când eşti idiot nu e deloc jenant. Dacă însă te comporţi ca un idiot când ai suficient bun simţ ca să-ţi dai seama de asta e de-a dreptul dureros. Mă ascund în mulţime şi din întâmplare dau peste o femeie căreia i-am fost prezentat acum vreo trei săptămâni la o galerie de pictură. Nu ştim cum ne cheamă, dar amândoi ne simţim singuri şi deci conversăm, cum se zice. Dacă ea e tipul obişnuit de femeie, mă întreabă dacă merg după aceea la familia Johnson. Îi spun că nu. O clipă tăcem amândoi, gândindu-ne la ce-am putea spune. Apoi ea mă-ntreabă dac-am fost la familia Thompson alaltăieri. Din nou îi răspund că nu. Încep să mă simt nemulţumit de mine însumi fiindcă n-am fost la familia Thompson. Încercând să ţin pasul cu ea, o-ntreb dacă se duce la familia Brown lunea viitoare. (Nu cunosc nicio familie Brown şi ea va trebui să spună nu.) Nu se duce, iar tonul

sugerează că asupra familiei Brown planează o oarecare dizgraţie. O întreb dac-a fost la Circul Barnum. N-a fost, dar are de gând. Îi expun părerile mele despre Circul Barnum. Sunt exact părerile oricărui spectator care-a văzut această reprezentaţie. Sau, dacă ghinionul mă urmăreşte, s-ar putea să dau de o femeie isteaţă; asta înseamnă că discuţia cu ea este o avalanşă de observaţii răutăcioase la adresa tuturor celor pe care-i cunoaşte şi de vorbe batjocoritoare la adresa celor pe care nu-i cunoaşte. Totdeauna mi-am spus că eu cu mâna mea aş putea face o femeie mai puţin răutăcioasă dintr-o sticlă cu oţet şi o grămăjoară de ace de toate felurile. Totuşi îţi trebuie de obicei zece minute ca să scapi din ghearele ei. Chiar dacă, din întâmplare, întâlneşti bărbaţi şi femei în carne şi oase la asemenea întruniri, nu e nici locul, nici momentul să duci o conversaţie adevărată. Cât despre umbre, ce om cu mintea întreagă şi-ar irosi măcar o celulă de pe creier pentru aşa ceva? Mi-aduc aminte de o discuţie despre Tennyson, privit ca fiinţă socială. Individul cel mai plictisitor, cel mai mărginit şi cu cea mai mare cantitate de prostie pe centimetru pătrat povestea cum a stat el odată la masă lângă Tennyson. „Mi s-a părut un om total neinteresant, ni se confesă el, n-avea nimic original de spus, absolut nimic”. Tare mi-ar plăcea să-l scol din morţi pe doctorul Samuel Johnson şi să-l împing într-una din aceste „zile de primire” ale voastre.

După cum v-am mai spus şi altă dată, prietenul meu e un mizantrop notoriu. Nu pot însă să nu recunosc că are întrucâtva dreptate. Trebuie să acceptăm că e un-adevărat mister felul în care societatea tânjeşte după societate. Într-o seară mă-nghesuiam ca să intru în salonul de recepţie al unei case din Berkeley Square. La câţiva paşi în faţa mea, o doamnă înfierbântată şi aproape stoarsă de puteri dădea din coate în acelaşi scop. Iată ce-i spuse partenerului ei:

— De ce-om veni noi în asemenea locuri? De ce ne-om agita atâta de parc-am primi de pomană o lingură de mâncare?

— Venim aici, răspunse domnul care, după părerea

mea, era un filosof, ca să spunem c-am fost aici.

Acum câteva seri l-am întâlnit pe A. şi l-am invitat să ia masa cu mine luni. Nu ştiu de ce-l invit pe A. să ia masa cu mine, dar, totuşi, o dată pe lună, fac treaba asta. E un om total neinteresant.

— Nu pot, răspunse el, trebuie să mă duc la-familia B. A dracului plictiseală, o să-mi vină să mă urc pe pereţi.

— Atunci de ce te duci? îl întrebai eu.

— Nici eu nu ştiu, răspunse el.

Un pic mai târziu m-am întâlnit cu B., care mă invită să iau masa cu el luni.

— Nu pot, i-am răspuns, vin nişte prieteni pe la noi. E o obligaţie, ştii şi tu ce-nseamnă asta.

— Tare-aş fi vrut să vii, zise el, n-o să am cu cine scoate-o vorbă. Vine şi familia A. şi-o să mă plictisesc de moarte.

— De ce-l inviţi, dacă nu-ţi place?

— Zău dacă ştiu, răspunse el.

Dar să ne-ntoarcem la ciorile noastre. Vorbeam despre instinctele lor sociale. Vreo câţiva indivizi (după părerea mea, secăturile şi burlacii comunităţii) au înfiinţat un club. De mai bine de o lună încerc să aflu despre ce e vorba. Acum ştiu: e vorba într-adevăr de un club.

Ca sediu au ales, cum era şi de aşteptat, copacul cel mai apropiat de fereastra dormitorului meu. Bănuiesc cum au ajuns să ia această hotărâre. Numai eu sunt de vină, dar nu mi-am dat seama atunci. Acum vreo două luni, un cioroi stingher (suferind de indigestie sau de pe urma unei căsnicii nefericite, nici eu nu ştiu care) s-a oprit într-o noapte asupra acestui copac în scopuri meditative. M-a trezit. Treaba asta m-a înfuriat. Am deschis fereastra şi-am aruncat în el cu un sifon gol. Bineînţeles, nu l-am nimerit. Nemaigăsind altceva cu care să arunc, am strigat la el sperând c-o să se sperie şi-o să plece de-acolo. Nu mă băgă deloc în seamă şi continuă să-şi vorbească sieşi. Am strigat şi mai tare şi mi-am sculat câinele din somn. Câinele lătră furios şi trezi tot ce putu vreun sfert de milă în jur. A trebuit să cobor cu trăgătorul de cizme – singurul lucru la-

ndemână – ca să liniştesc câinele. Două ore mai târziu adormeam mort de oboseală şi lăsam cioroiul croncănind netulburat.

În noaptea următoare veni din nou. Aş zice c-avea simţul umorului. Gândindu-mă la această posibilitate, îmi luasem măsurile de precauţie necesare şi-aveam câteva pietre la-ndemână. Am deschis larg fereastra şi le-am aruncat spre copac una după alta. După ce-am închis fereastra, cioroiul veni mai aproape şi croncăni mai tare ca oricând. Cred că voia să mai arunc cu pietre-n el. După părerea lui, totul era un joc. A treia noapte n-a mai venit şi mi-a plăcut să cred că, în ciuda bravadei sale, reuşisem să-i înfrâng elanul. Ar fi trebuit să-mi dau seama cine-mi sunt ciorile.

Când s-a înfiinţat clubul, cred că a avut loc următoarea discuţie:

— Unde ne stabilim sediul? întrebă secretarul după ce toate celelalte puncte fuseseră epuizate. Unul propuse cutare copac, altul cutare copac. În cele din urmă se ridică cioroiul în chestiune şi grăi astfel:

— Vă spun eu unde: în tisa din faţa intrării. Vă spun şi de ce: cam cu o oră înainte de revărsatul zorilor, la fereastra de deasupra intrării apare un individ îmbrăcat în cel mai caraghios costum pe care l-aţi văzut vreodată. Vă spun imediat de ce-mi aminteşte: de statuile-alea cu care-mpodobesc oamenii lanurile. Deschide geamul şi-aruncă o grămadă de lucruri pe iarba din faţa casei. Pe urmă ţopăie şi cântă. E-al naibii de interesant. Şi toate astea le puteţi vedea din tisa de care v-am vorbit.

Sunt sigur că exact aşa au decurs lucrurile când membrii clubului cioroiesc s-au decis asupra copacului de lângă fereastra mea. Am avut satisfacţia de a le-nşela aşteptările în privinţa spectacolului pe care-l anticipaseră şi mă mângâi cu speranţa că l-au făcut pe cel care-i indusese în eroare să ispăşească păcatul amarei dezamăgiri pe care-o abătuse asupra lor.

Există o deosebire între cluburile noastre şi ale ciorilor. La noi, persoanele respectabile vin devreme şi

pleacă la o oră rezonabilă; la ciori, se pare că e invers. Nebunului de Pălărier[133] i-ar fi plăcut acest club, căci ar fi fost după gustul lui. Se deschide noaptea la două şi jumătate. Primii sosesc membrii cu reputaţia cea mai proastă. Cioroii cei mai gălăgioşi, cei mai lipsiţi de gust, cei mai dezordonaţi se scoală cu noaptea-n cap şi merg la culcare în plină după-amiază. Aproape de răsăritul soarelui apar cei mai în vârstă şi mai dichisiţi. Vin să discute lucruri cu cap şi astfel clubul devine sediul respectabilităţii. Copaculse-nchide pe la 6. În primele două ore se petrec tot felul de lucruri respingătoare. Cel mai adesea, dezbaterile debutează cu o bătaie. Dacă nu se găsesc doi amabili domni amatori de păruială, cel mai zgomotos lucru la care se recurge imediat e un cântec. Nu câştig nimic dacă mi se spune că ciorile nu cântă. *Eu* ştiu foarte bine treaba asta şi fără să mă uit în cartea de zoologie. Cioroiul însă nu ştie. *El* îşi închipuie că poate cânta şi în acest scop îşi dă toată silinţa. Poţi să-i critici modul de interpretare, să-i spui ce i-oi spune, dar nici pomeneală să-l poţi opri. Pe mine, cel puţin, aşa m-a învăţat experienţa. Cântecul, de obicei, e pentru cor şi solist. Către sfârşit rămâne numai corul, dacă nu cumva solistul e un cioroi în stare de multe, hotărât să ţină cu dinţii de drepturile lui.

Preşedintele habar n-are de clubul acesta. Se scoală în jur de 7 (trei ore după ce toţi ceilalţi şi-au terminat micul dejun) şi-apoi se-agită de colo până colo sub impresia că el trezeşte toată comunitatea. Nătărăul naibii! E cel mai deplorabil preşedinte de care-am auzit vreodată. Chiar şi-o republică din America de Sud ar putea scoate ceva mai acătării. Cioroii înşişi (mă refer la majoritatea celor însuraţi, taţi de familie, respectabili proprietari de cuiburi) sunt la fel de indignaţi ca şi mine. Din toate părţile se aud tot felul de plângeri.

În seara răcoroasă de început de primăvară, când te

---

133 Pălărierul - personaj din *Alice în Ţara Minunilor* de Lewis Caroll (1832 - 1898). Pentru el ordinea firească a lucrurilor este răsturnată. Numele lui vine de la expresia *as mad a a hatter* (literal, nebun ca un pălărier) - nebun de legat (n.t.).

rezemi de portiţa padocului şi asculţi foşnetul insistent al frunzelor de ulm, eşti predispus spre meditaţie.

Natura prinde viaţă din nou şi iubirea încălzeşte din nju inimile noastre de ciori bătrâne ce suntem. O, doamnă, penele dumitale negre strălucesc ca în poveşti. Vino aici lângă noi şi-o să-ţi spunem o poveste cum niciun cioroi n-a mai spus vreodată. E povestea unui cuib de pe craca cea mai de sus, un cuib ce se leagănă în blândul vânt de la soare-apune. E solid pe-afară, dar e moale înăuntru şi acolo sunt la adăpost ou soarele verzulii. Acolo, în cuibul acela, stă o blândă doamnă. E veselă şi croncăne căci, în zare, îl vede pe preaiubitul cioroi. El a umblat peste, tot şi-a venit încărcat cu viermişori şi melcişori şi toţi sunt pentru ea.

Cei mai mulţi dintre noi suntem nişte cioroi bătrâni. Pe piepturile noastre, albul se-ngemănează cu negrul-purpuriu. Ulmii ăştia înalţi îi ştim de când erau puieţi, au crescut sub ochii noştri. Am văzut cum cad şi mor copacii bătrâni. Şi totuşi, în fiecare primăvară, ne animă gânduri tinere. Aşa că ne căsătorim, construim şi strângem pentru ca bătrânele noastre inimi să vibreze la scâncetul slab al nou-născutului.

Maica natură are o singură grijă – copiii. Romanele noastre se sfârşesc unde începe povestea naturii. Cortina a căzut peste drama noastră şi exact acolo e prologul la piesa naturii. Cum o mai fi râzând bătrână doamnă când aude trăncăneala copilaşilor ei! „Căsătoria e un fiasco?” „Merită viaţa să fie trăită?”, „Femeia de azi faţă de femeia de ieri”. Probabil că tot aşa de vehement discută şi valurile Atlanticului dacă s-o ia spre răsărit sau spre apus.

Maternitatea este legea universului. Datoria omului e să fie mamă, să procreeze. Muncim, femeia acasă, bărbatul în mijlocul colectivităţii. În ce scop? Pentru copii, numai pentru ei. Naţiunea se gândeşte la viitorul ei. De ce oare? Peste câţiva ani politicienii, soldaţii, negustorii, truditorii ei îşi vor lua locul de veci lângă strămoşii lor. De ce ne facem griji în privinţa viitorului? Ţara-şi varsă sângele şi bogăţiile în pământ pentru ca urmaşii să aibă ce culege.

Prostul de Jacques Bonhomme[134], cu capul împuiat de cele mai imposibile visuri, se năpusteşte cu mâinile însângerate ca să-şi dea viaţa pentru Libertate, Egalitate, Fraternitate. Nu va trăi să vadă (decât în închipuire) lumea nouă ce se va ridica pe umerii lui. Chiar şi mintea lui învârtejită şi ameţită de vorbe ştie asta. Dar copiii! Ei vor avea o viaţă mai uşoară. Ţăranul îşi părăseşte vatra ca să moară pe câmpul de luptă. Are vreo importanţă pentru el, firul de nisip în marea vieţii, dacă Rusia cucereşte estul, dacă Germania se uneşte, dacă steagul englezesc va flutura deasupra altor ţări? Moştenirea pe care i-au lăsat-o strămoşii va fi mai mare pentru fiii lui. Patriotismul! Ce e patriotismul decât instinctul matern al unui popor?

Să zicem că de undeva ar veni ceva ca un decret: asta este ultima generaţie; după asta lumea va pieri. Credeţi c-am mai mişca măcar un deget? Vapoarele ar putrezi în porturi, grâul ar putrezi în pământ. Încolţiţi de acea mare a tăcerii ce ne-aşteaptă, am mai picta tablouri, am mai scrie cărţi, am mai compune muzică? Gândiţi-vă cu ce ochi s-ar uita unul la altul bărbatul şi femeia. Gândiţi-vă că izvorul iubirii ar seca, iar iubirea însăşi ar fi numai o baltă cu apă stătută.

Cât de puţin ne dăm seama că asta e baza vieţii noastre! Dacă eternitatea vieţii noastre există undeva, numai aici o putem găsi. Acest eu nu va pieri niciodată – numai dacă rasa umană nu e cumva o glumă trecătoare a zeilor, care e dată-n lături când s-a învechit, lăsând loc pentru alte experienţe. Aceste trăsături ale mele (nu discutăm acum valoarea lor estetică) nu vor dispărea niciodată. Modificate, variate, dar esenţial aceleaşi, ele vor continua în cercuri din ce în ce mai mari până la sfârşitul lumii. Temperamentul ăsta al meu (acest bine şi acest rău care se află în mine) va creşte cu fiecare epocă, lărgindu-se, combinându-se, amalgamându-se. Eu trec în copiii mei şi în copiii copiilor mei. Sunt etern. Eu sunt ei şi ei sunt eu. Copacul se usucă şi cureţi locul de resturile lui. Eşti

---

134 Jacques Bonhomme - numele generic dat ţăranului francez (n.t.).

mulţumit dacă, din ramurile lui moarte, poţi face lemne de foc. Dar spiritul lui, viaţa lui au trecut în alţi cincizeci de puieţi. Copacul nu moare, se transformă numai.

Oamenii ăştia care trec pe lângă mine (unul care se grăbeşte spre birou, altul la club, celălalt la iubită) sunt toţi mamele lumii ce va veni.

Escrocul ăsta nesătul are acţiuni multe şi înşală, minte, nedreptăţeşte pe toată lumea. Pentru ce? Mergeţi după el până la locuinţa lui luxoasă din suburbie. Ce-o să găsiţi acolo? Un bărbat care-şi ţine copiii pe genunchi, le spune poveşti şi le promite jucării. Ce scop are viaţa lui josnică şi neliniştită? Unul singur: copiii aceştia să aibă lucrurile care crede el că le-ar trebui. Toate viciile noastre, ca şi virtuţile, cresc din aceeaşi rădăcină, maternitatea. Este singurul element generator al universului. Planetele sunt doar copiii Soarelui, Luna e doar odrasla Terrei, piatră din piatra ei, fier din fierul ei. Care este marele nostru centru, al tuturor, al întregii vieţi însufleţite şi neînsufleţite (dacă vreo viaţă poate fi neînsufleţită)? Eternul univers e o umbră nedesluşită, maternitatea, care umple spaţiul?

Uitaţi-vă la mama asta din Mayfair, care pune totul la cale ca să-şi vâneze un ginere bogat! Dintr-un anumit punct de vedere nu prea e plăcut să ai aşa ceva în faţa ochilor. Pentru o clipă numai, hai să privim de pe altă poziţie. Cât de obosită trebuie să fie biata femeie! E-a treia „încercare" seara asta. Fardul i se duce de pe faţa aspră şi amărâtă. Mai-marii ei pe scara socială i-au dat peste nas de-atâtea ori, o ducesă a insultat-o în public. Totuşi ea suportă totul cu un zâmbet răbdător. Ambiţia asta a ei e vrednică de milă. Vrea ca fiică-sa să se mărite cu un om cu bani, să aibă trăsuri şi mulţi servitori, să locuiască în Park Lane, să poarte diamante, să-şi vadă numele în ziarele mondene. Orice sacrificiu i s-ar cere mamei, fata se va bucura, pe cât posibil, de aceste lucruri. Mamei i-ar fi mult mai comod dacă s-ar duce la culcare şi-ar lăsa fata să se mărite cu vreun comis voiajor înstărit. Să fim drepţi, cititorule, chiar cu asemenea lucruri. Uneltirea ei josnică

nu e decât copilul nereuşit al maternităţii.

Maternitatea! Asta-i gama pe care-o cântă orchestra zeilor: sălbăticie şi cruzime la un capăt, tandreţe şi sacrificiu de sine la celălalt.

Uliul se luptă cu găina; el, căutând hrana pentru puii lui, ea apărându-şi-i cu propria-i viaţă. Păianjenul suge sângele muştei pentru a-şi hrăni nenumăraţii pui. Pisica chinuieşte şoarecele pentru ca pisoii să poată mânca animalul care mai zvâcneşte încă. Omul face rău omului de dragul copiilor. Poate când larma lumii ne va ajunge la urechi întreagă, netrunchiată, ne vom da seama că totul e numai armonie şi toate disonanţele s-au aşezat cuminţi în jurul temei principale, maternitatea.